CENTRALE V. E. II

Digitized by Google

NAZIONALE
BIBLIOTECA
CENTRALE V.E. II
RA
372
ROMA

ALBERTI MAGNI DE SECRETIS MVLIERVM LIBELLVS CVM SCHOLIIS.

EIVSDEM DE VIRTVTIBVS Herbarum, Lapidum, & Animalium quorundam libellus.

ITEM, DE MIRABILIBVS mundi, ac de quibuſdam affectibus cauſſatis à quibuſdam animalibus, &c.

HIS ACCESSIT NVNC DE Falconibus, Aſturibus, & Accipitribus opuſculum.

LVGDVNI,
1596.

RA 372

BIBLIOTE
ROMA
VITTORIO E

AH

PROOEMIVM.

SCRIBIT Philoſophus Philoſophorum princeps: Homo eſt optimum eorum, quæ ſunt in mundo: & mundus ſumitur hic pro omnibus contentis in ſphera actiuorum & paſſiuorum, ſcilicet præelementis & elementatis iſto præſuppoſito probatur propoſitio: illud eſt optimum, cuius generationis cauſſæ ſunt nobiliſſimæ, ſed ſic eſt de homine, ergo, &c. Maior patet, quia effectus ſortitur nobilitatem ex cauſis. Minor probatur de materia hominis. Vnde materia hominis ſecundùm medicos ponitur eſſe menſtruum mulieris cum ſpermate viri, quia illa ambo intrant compoſitionem hominis, ſicut lac coagulatur ſub materia caſei. Sed Philoſophi naturales ponunt, quod menſtruum mulieris ſit materia & ſemen viri ſit effectus: ita quod ſemen viri ſe habet ad menſtruum

mulieris,ſicut artifex ad artificium, vt atteſtatur Auerr. 7. Metaphyſico. Digreßionibus de Idæis. Item phyſ 5. metaphy cap. 10 Dicit, quod ſperma viri ad cauſſam effectiuam reducitur, & quocunque modo dicatur, ſemper patet, quod materia hominis eſt excellentißima, & inter omnia ſemina nobilißima Secundò probatur. Illud eſt optimum, quod ſuis partibus aßimulatur corpori nobilißimo, ſed homo eſt huiuſmodi, ergo, & cæt. Maior patet, quia aßimulatio ſequitur naturam rei. Minor probatur, quia homo aßimilatur cælo, quantum ad duodecim ſigna Zodiaci, quorum tria ſunt calida virtualiter, ſcilicet Aries, Gemini, Leo. Illis correſpondent tria membra in homine, ſcilicet cor, epar, & teſticuli. Item tria frigida, ſcilicet Cancer, Taurus & Virgo, & illis correſpondent inteſtina, veſica, & diaphragma. Item tria ſunt humida, ſcilicet Scorpio, Aquarius, & Piſces, quibus correſpondent cerebrum,

ſtoma-

ſtomachus & pulmo. Item tria ſunt ſicca, ſcilicet Capricornus, Sagittarius & Libra, quibus correſpondent ſplen, fel & renes. Vnde dicit Phyſic. 12. Metaphyſ. quòd eorum cælum eſt, ſicut vnum compoſitum contiguum, igitur debemus eſſe inclinati ad notitiam præſentis libri, qui tractat de generatione humana, cuius cauſſa efficiens dicitur fuiſſe Albertus Magnus, qua fuit ſufficienter tritus ſiue litteratus in experimentis & à mulieribus informatus, & maximè in libro de animalibus, qui poſtquam totum mundum cum Alexandro circuiuit, librum de animalibus compoſuit: Et ſupponitur Philoſophiæ naturali, quia eſt vnus liber de paruis naturalibus, & non purè naturalis, ſed partim medicinalis.

PROOEMIVM.

DIlecto ſibi in Chriſto ſocio & amico N. clerico de tali loco: veræ ſapientiæ & augmentum continuum vitæ præſentis.

Iſtius libri ſubiectū eſt ens mobile contractum ad naturam ſecretorum mulierum, vt ipſis infirmātibus poſſimus dare remedia, & ipſis confitentibus, ſcire dare pœnitētias debitas ad delictum. Et diuiditur primò in duas partes, ſcilicet proœmialem & executiuam. Pars executiua ibi. Sicut ſcribitur, & cætera. Primò auctor ſalutat perſonam cui ſcribit, dicens: Ego Albertus morās Pariſijs, dilecto ſibi in Chriſto ſocio & amico. Ibi tangitur cauſſa efficiens, mouēs, mota. Mouens fuit quidā ſacerdos, qui rogauit Dominū Albertum, vt ſibi ſcriberet librum de ſecretis mulierum. Et hoc ideò quia mulieres ſunt tempore mēſtrui venenoſæ, ita ꝙ intoxicant animalia per viſum, inficiunt pueros in cunis, maculant ſpeculum bene terſum, & quandoq; faciunt cocuntem cum ipſis leproſum fieri, quandoque

cancroſum. Et quia malum non euitatur, niſi cognitum, ideò neceſſe eſt volentibus abſtinere cognoſcere immunditiam coitus, & multa alia, quæ in hoc libro docētur, & ſic Albertus vidēs quod iuſtè peteret, cōſenſit ei, & ſic tangitur cauſa efficiens, mota cùm dicitur ſcribo, &c. Sapientia eſt cognitio Dei & perpetuorū effectuū. Et ideo dicit Philoſophus in prooemio Metaphyſices. De Deo propriè non eſt ſcientia, ſed ſapientia. Ita nihil melius eſt in hac vita, quia mediante iſta ſumus felices, teſte Auerroe in prologo quarti Phyſicor. Ideo author ſcribit augmentum vitę præſentis, & benè ſcribit ſibi iſta, quia homo, mediante ſapientia, redditur laudabilis Deo, & hominibus.

CVM veſtra fauorabilis & gratuita me rogauit ſocietas, vt quædam vobis, quæ apud mulierum naturā,

& conditionem ſunt occulta & ſecreta, lucidius manifeſtarem, viſa petitione veſtra, nulla pigritia à compilatione breuis et compendioſi tractatuli impetrata materia me retraxit. Sed puſilla & iuuenilis mens, quæ ſecundùm eius poßibilitatem, & temporis oportunitatem ad aliena attrahitur, nihilominus veſtro cupiens ſatisfacere appetitui, hanc præſentem epiſtolam, in qua plurima de impetratis inuenietis, ſcribo vobis in parte, ſtylo Philoſophico, & in parte medicinali, prout materiæ competere videtur. Nam conſcripſi, rogans veſtram conſtantiam, vt in hoc opere ac negotio, conſtans ac celans ſitis, ne aliquem puerum, tam in ætate, quàm in moribus, ad præſentiam peruenire permittatis, & ſi feceritis, promitto vobis plura de his & alijs manifeſtare: & cum præſenti opere & arte cauſſa medicinali tranſmittere, quæ prolixius dabo, Domino concedente.

Hic oſtendit cauſſam, qua poſſet ipſum

ipſum excuſare à labore huius facti, & patet ſententia ex textu. Nota quod author dicit, quod mens iuuenilis & puſilla ipſum retraxit, vbi euitat arrogantiam, quia mens dicitur parua, quæ paruis cognitionibus cognitionis eſt imbuta. Vnde intellectus propriè non eſt paruus per ſe, nec per accidens, quia intellectus non extenditur extenſione, nec minoratione. Nota, appetitus eſt triplex, ſcilicet naturalis, animalis, & intellectualis. Ad propoſitum dicit littera appetitui. gloſ. id eſt, naturali intellectui. Vnde ille ſacerdos appetitu naturali, appetiuit cognoſcere naturas mulierum. Vnde homines natura ſcire deſiderant, 1. Metaphyſicorum. Item appetiuit appetitu intellectuali, quia vidit vtilitatem cognitionis earum.

Sicut ſcribitur ſecundo de generatione animaliũ generabilium, generatio ſempiterna eſt circuitu. Cauſſam autem ſempiternitatis in generatione animalium oſtendit Philoſophus 2 de anima, dicens: Naturaliſſimum operum eſt vnumquodque ſibi ſimile generare: quatenus diuino eſſe & immortali participent, quod omnia appetunt, vt ipſa permaneant non idem in numero, ſed idem in ſpecie. Propter quod dicit Commentator 2. de anima, quod ſollicitudo diuina potuit ipſum hominem facere permanere idem in numero, miſerta eſt ei in dando virtutem, qua potuit in ſpecie permanere. Et ſubdit: hoc enim nõ eſt dubium, quin melius eſt habere hanc virtutẽ, quàm non habere vel non eſſe.

Hæc eſt pars executiua, qua author proſequitur intentum ſuum, ponendo duas propoſitiones valentes ſibi ad propoſitum. Et diuiditur in tot capitula & partes, quot patebunt per

ordi-

ordinē Nota, generatio animalium perfectorum ſempiterna eſt, quia talia ſunt de perfectione vniuerſali: primo Ethicorum. Sed dubium videtur, quia quædā animalia ſunt quandoq; penitus corrupta, ſicut quædam vermes & muſcæ in hyeme. Dicendum eſt q ſi corrūpantur in vno climate, tunc generantur in alio ſecundùm Albertum, & in momēto super. primo poſte. Vel dicendum eſt quod generatio animalium quæ ſunt de perfectione vniuerſali, illa eſt ſempiterna, ſed ſtante prima ſolutione dubium eſt, an illa animalia ſint de perfectione vniuerſali, quia melius eſſet multa animalia non eſſe, quàm eſſe, ſcilicet ſerpētes, & animalia, quæ intoxicant. Dicitur quod bonum eſt ea eſſe, vt abſorbeant immunditias terræ, quia ſi nōn abſorberent, inficerent aerem, & per conſequens homi-

nem. Vnde iam nihil ſuſtentat ſine cauſſa rationabili. Ex textu illo patet, quod caſtitas eſt peccatum naturæ, licet hominum ſit via mortis ex præcepto legis, quia per caſtitatē animal nō generat ſibi ſimile. Nota, per ſollicitudinem diuinam non poteſt intelligi Deus, quia ipſe non curat particularia ſecundùm Auer. 12. Metaphy. ergo per ſollicitudinem diuinam intelligitur corpus cæleſte, quod de ſui natura appetitu naturali appetit conſeruare iſta inferiora, tamen mediante regimine intelligentiarum. Vnde Comment. 12. Metaph. Opus naturæ eſt intelligentiæ non errantis. Vtrum generatio animalium poſſet animalia conſeruare in eſſe ſpecifico ſemper: & dicitur quod non, quia ſi ſic, ergo ſpecies eſſet generabilis, quod eſt falsū: falſitas patet: quia ſpecies eſt perpetua.. Dico quando generatur indiuiduū, hoc vel

illud,

illud, tunc generatur natura ſpecifica ſub eſſe hoc ſignato,& ſecundùm partem,licet non generetur ſecundùm totum ambitū. Vnde nota quod natura occultè operatur in vniuerſalibus, vt dicit Gilbertus Porretanus in ſuis ſex Principijs,in c. 1.ſ. in ca. de forma. Et quia producere intendit naturam virilem,ſ. hominem commu. vel equū, & tamē producit particularem, vt fortem,quod prouenit ex eo, quia inuenit materiam quandam & ſignatam hoc loco determinato, & ideò ſi inueniret totam naturam ſimul, produceret omnem hominem ſimul, ſed quia inuenit vnam portionē menſtrui huius vel huius mùlieris, ideò producit hunc , vel hunc hominem particularem.

CAVSSA autem quare iſta animalia & præcipuè homines, ſecundùm eandem

eadem naturam & ſecundùm materiam & ſecundùm numerum non durant, dicitur ſecundo de generatione & corruptione. Quorum ſubſtantia corporalis non durat, ſed eſt corruptibilis, non poſſet reiterare eadem in numero, ſed ſubſtantia hominis ſecundùm principia indiuidui accepta eſt corruptibilis, ideo generatio hominis abijcitur, quare generatio hominum ſempiterna non erit ſecundùm numerum, nihilominus tamen generatio hominum eſt perfectiſſima, quod probatur ſic: quia homo eſt nobiliſſima creatura, quod patet ex intẽtione Phil. in multis locis Phil. & præcipuè ſecundo de anima, quia quanto plures operationes res habet, tanto nobilior eſt. Homo autem per rationem intellectiuam ſeparatur à numero viuentium: vt patet ibidem. Hoc etiam eſt de intentione omnium Philoſophorum, præcipuè Boetij in ſecundo de conſol. phil vbi dicit, quod homines Deo ſunt ſimiles

mente.

mente. Hoc etiam patet in 2 phil. quia motus capit naturam & ſpeciem à termino ad quem, & ideo cùm ineſſe naturam humanam in Socrate vel Platone, vel in alio particulari homine exiſtente, ſit motus qui dicitur generatio, perfectiſſima erit ipſa inter omnium animalium generationem. Item generatio eſt motus de non eſſe ad eſſe. Eſſe autem maximè appetitur, & præcipuè ab hominibus, qui hic inter omnes motus excellens eſt in mobilitate Et intellige de motu variante aliquid ſuper quod mouetur, per hæc excluditur primùm motus, qui eſt cauſſa aliorum.

Hic probat quod animalia non poſſent permanere eadem in numero, ſed bene eadem in ſpecie, & præcipuè homines. Dubitatur vtrum idem indiuiduum numero poſſit regenerari. Et videtur quod ſic, quia poſt triginta ſeptem milie annos, conſtel

latio

latio cæli erit eadem per totum ſicut iam, ſecundùm Platonem & Aſtronomos. Et ideo tunc nos erimus ijdem in numero, & ſedebimus in hac vel in illa ſchola, vel lectorio, ſicut nunc, ſcilicet in magno anno. Vnde Plato dixit, quod poſt magnum annum debet redire Athenas, & debet ibi legere: ratio eſt, quia tota conſtellatio veniet ita. Ideò redeunte eadem conſtellatione, eidem affectus redibunt. Dictùm eſt ſtante ſententia Auerro. & Ariſtotelis 5. Phyſicorum, & in libro de generatione, non eſt poſſibile, ex quo generationes illius non poſſent eſſe tunc immediatè & corruptiones, ideò tempus mediaret. Et ideò vnum numero, vna mutatione, perditur, numero quinto Phyſicorum. Sed ad dubium primum eſt dicendum, quod poſt annum magnum poſſibile eſt redire homines multum ſimiles, ſic
quod

quod vix poſſunt cognoſci diſtincti, cùm non ſunt idem numero. Sed diceres, ſtante eadem cauſa materię, effectus erit idem in numero. Reſpondetur quod verum eſt ſtante eadem menſura & materia æquè diſpoſita, ſed ſic non eſt, quia tempus raptum tranſit & non reuertitur idem numero, ſed bene idem in ſpecię, & poteſt dici, quod reſolutio hodierna, nō ſit eadē numero cum reſolutione, quæ venit poſt mille vel quadringētos annos, quia motus eſt ens ſucceſſiuum. dubitatur ſecundò, vtrum vnum animal poſſit perpetuari ſemper: Et videtur quòd ſic, quia poſſibile eſt inuenire aliquod complexionatū, in quo elementa ſunt reducta ad medium, ſiue proportionem mediam, quia omnis corruptio eſt à contrario, & illa contraria ſunt proportionata in ſummo, ideo corrumpuntur. Sed quod il-

lud ſit poſſibile probatur ſic, quia vbi maius æquale & minus æquale, ibi eſt æquale ſimpliciter. Dico quod nō eſt poſſibile illud dare, ꝙ mixtum mouetur per naturam elementi prædominantis, id eſt, cæli. Sed ad rationem, vbi maius æquale & minus, &c. reſponde quod verū eſt, prout ęquale ſufficit, & prout eſt poſſibile. Vnde mixtum æquale in humore ſecundū iuſtitiam eſt ponendum, ſed non eſt dare æquale ſecundùm quantitatem mobil. quia terra ſemper prædominatur pluribus mixtis. Aliter dictum, ſuppoſito quod tale mixtum ſecundùm omnem qualitatem elementorum ſi ponderes, adhuc corruptibile ab intrinſeco ſcilicet à virtute cæleſti, quia poſſet mediante aqua frigida infrigidari, & redire ad hoc, ſcilicet æqualitate humorum, & hoc modo corrumpi. Nota quod littera

dicit,

dicit, homines ſunt ſimiles Deo mente, illud patet, quia homo per ſcientiam ſit diuinus. Seneca vir ſpeculatiuus eſt Deo ſimilis & amātiſſimus, patet illud ſecundo Metaph. vbi dicit Ariſtoteles in hominibus eſt delectatio pauco tempore, quam intelligentiæ toto æterno perficiunt. Et intelligitur hoc per cognitionem Dei, in qua eſt maxima delectatio. Nota quod omnis delectatio ſit per quandam aſſimilitudinē aſſimulationem cognoſcentis ad cognitum, mediante forma exemplari cognoſcentis, ergo quanto plus homo cognoſcit de Deo, tāto plus vel magis aſſimilatur. Littera dicit, inter oēs motus generatio eſt nobilior, ſumēdo de eductione animę ſiue formatione fœtus in vtero, quo ſit motus videbitur. Pro quo nota quod motus eſt duplex: Primus quidē eſt motus, qui abijcit aliquid

 à ſub-

à ſubſtantia ſicut calefactio aquæ ab ijcit frigiditatem, & mouetur de albo in nigredinem. Alius eſt motus, qui non abijcit aliquam perfectionem à ſubſtantia motus, ſicut motus cæli, qui non facit aliquid corrumpi à ſub ſtantia cæli. Modò generatio motus abijciens aliquid à ſubſtãtia rei, quia mẽſtruum quod mouetur ad formationem hominis, tranſmutatur. Vnde Auerr. primo Phyſicorum dicit: In generatione hominis pars ſpermatis non ceſſat corrumpi, & pars hominis generatur, donec tota forma compleatur.

DE GENERATIONE Embrionis.

Cap. I.

POSTquam ſermo noſter præmiſſus eſt de his, quæ intentionem auditoris ad

ſtyli

ſtyli materiam inclinant, oportunum eſt materiam operis deſcendere, & primò de embrionis generatione videre. Iuxta quod notandum eſt diligenter, & memoriæ commẽdandum, quòd omnis homo, qui generatur, naturaliter, ex ſemine patris & menſtruo omnium philo & medicorũ. Et dico medicorum, quia Ariſtot. non poſuit ſemen patris in ſubſtantiam fœtus cedere, ſed dicit fœtum tum procedere ex menſtruo & poſtea poni ipſum vaporabiliter exalare. Medici autem dicunt totum ſemen tã ex parte patris (quod ſperma dicitur) quàm matris (quod menſtruũ dicitur) cedere in ſubſtantiam fœtus.

Caput primæ partis executiuæ, in quo vult aggredi materiã, ſcilicet ad oſtendendum generationem embrionis ſiue fœtus. Nam eſt controuerſia inter Medicos & Philoſophos, nam Philoſophi dicunt, quod ſemen viri

coniunctum menſtruo muliebri, habet ſe ad menſtruum mulieris tanquam artificium. Vnde ſicut carpentarius ſolùm eſt efficiens, & domus effectus, ita quod materiam domus alterat ac diſponit, ſic etiam ſperma viri alterat menſtruum mulieris ad formā hominis. Et hoc ponunt ideo, quia vident quod patre corrupto, fit generatio hominis, & tranſmutatio ſeminis mulieris, ergo eſt ponere efficiens, quod patre corrupto, menſtruū mulieris trāſmutetur. Et quia finis & effectus nō concidunt, ideo ſperma viri nō intrat materiam. Sed medici dicunt oppoſitum, videlicet quod homo fit ex nobiliſſima materia, ideo ſemen intrare ſub materiam fœtus mulieris, quia menſtruum mulieris ſuperfluum eſt ſecundæ digeſtionis, ſed ſperma viri eſt melius coctum & digeſtum, ideo oportet ipſum

ſum ſubintrare materiã fœtus & ſub ſtantiam: quia videtur quod fœtus aliquando aſſimilatur patri, in genera libus & in multis aliјs, hoc non eſſet, niſi intraret ſubſtantiam fœtus Item medici dicunt, quod in ſemine viri ſit quidam ſpiritus gignens, qui penetrat totã materiam ſeminum coniunctorum, & ille ſpiritus eſt formatiuus omnium membrorum, tanquã faber ferrum cum malleo diſponit, & mollit omnia membra, & per ipſum ſpiritum ſaluatur principium ef ficiens. Sed Philoſophi ponũt ſperma viri exhalari vaporaliter, q̃a matrix eſt membrum valdè poroſum, & ſic poſt formationem fœtus, calor ſolis facit ſperma viri exhalare & recedere ex matrice per poros. Sed quod ſit poroſum patet. Quia puer per poros ſumit nutrimentum. Etiam patet: quia eſt pellis, & quælibet pellis eſt

BIBL ...

poroſa in animali, quia aliter ſudor non poſſet exire ſine pœna, quod eſt falſum, quia in calore pori aperiuntur, & tunc ſudor exit, & tunc etiam exeunt pili per poros. Nota, embrio eſt quædam maſſa carne carnea, ex iſtis ſeminibus congregata, & iſta maſſa carnea alteratur ad formationem fœtùs.

HIS viſis, & accepta vna parte opinionis Ariſtot. vel medicorum, videndum eſt per quem modum, & quomodo illa ſemina recipiuntur in muliere. Vnde mulier cùm in coitu fuit cũ viro. ſimiliter in eodem tempore emittit menſtruum, i1 quo vir ſperma, ita quod iſta duo ſemina in vulua mulieris concurrunt ſimul, & vnum alteri incipit commiſceri, & tunc concipit mulier. Concipere autem vocatur, quando iſta duo ſemina in matrice & in tali loco deputato à natura ad factum recipiuntur. Poſtquam verò

verò illa duo ſemina recepta ſunt, matrix mulieris clauditur tanquam burſa ex eius omni parte, ita quod nihil de ſemine recepto poteſt perdere. Et cùm matrix ſic vndique fuerit clauſa, fit tentio menſtruorum in muliere.

Hic author exequitur formationem fœtus, &c. 1. facit hoc, ſecundò ponit notabile ibi: Iuxta quod notandum, ſi vir primus emittit ſperma, q̃ mulier menſtruum; tunc non fit conceptio Item ſi ambo ſimul emittunt, & ſi ſemina non ſunt bene conformia, & bene diſpoſita, iterum non fiet conceptio, vt ſi ſemen viri non ſufficienter fuerit calidum. Et ideò, qui raró coeunt, citò generant, quia ſunt calidi valde. Nota, quòd vulua dicitur, quaſi valua, quia eſt ianua ventris, & prima pars dicitur membrana, quia membrum ani eſt finis vuluæ, & ita matrix clauditur ſicut

vna burſa, ita quod ſecundùm Auicē nam vna acus intrare nō poſſet, quia gaudet ex calido recepto nolens perdere Nota, quod mulier emittit menſtruum, & etiam recipit, & ſic magis delectatur in coitu ipſo viro. Sed oritur dubium, vtrum abſciſſis teſticulis poſſet aliquis generare, & videtur quod non, quia deficiunt vaſa ſeminalia, per quæ vaſa ſemen deferri debet. In oppoſitum expertum eſt, quia Taurus abſciſſis teſticulis generat. Dico quòd imò adhuc generare poſſet, quia poteſt emittere materiam ſpermaticam, licet non æquè bene. Vnde ſi ſemen emiſſum ad terram, poneretur ad matricem, poſſibile eſſet, quod conciperet. Vnde ſæpius contingit, quod in balneo, vbi vir ſpermatizat muliere præſente, quod ſine coitu ipſa concipit, quia vulua eſt maximè intractiua, & quia ſemen

adhuc

adhuc eſt vigoroſum, & non exhalatum, ideò producere poſſet fœtũ, & hoc expertum eſt. Nam ſi ſpermatizaret cattus ſuper ſaluiā, & aliquis cōcederet de ſaluia, tunc ex illo ſpermate generarentur catti in ventre viri, qui catti per vomitum eſſent expellendi.

IVxta illud notandum quòd mēſtruum in muliere nihil aliud eſt, quàm ſuperfluum alimentum, quod in ſubſtantiam rei aliunde non recedit, ſicut eſt in viris ſperma. Et vocatur menſtruum in muliere ideo, quia fluit in quolibet menſe ad minus ſemel, cùm mulier tantæ ætatis fuerit, hoc eſt, 12. 13. vel 14. annorum, & vt frequenter accidit in decimo quarto. Et incipit fluxus menſtruorum eſſe in quolibet menſe propter naturæ purgationem. Quibuſdam verò accidit iſte fluxus in nouilunio, quibuſdam poſtea, ita non omnes mulieres in eodem tempore patiuntur iſtum dolorem, quia in illo fluxu omnes differ-

ferenter patiuntur, quædam plus, quædam minus, à quibuſdam verò tranſit diutius, & hoc ſecundùm exigentiam, & complexionem naturæ mulierum.

Hic author ponit vnum notabile, vt patet in textu. Dubitatur, quare fluxus ſpermatis non ſit menſtruoſus ſicut menſtruum. Reſpondetur quod ſperma ſiue ſemen viri, eſt magis decoctum & ſubtile, ideò natura non libenter reijcit, imò conſeruat ad generationem, ſiue ad nutritionẽ, ſi indigeret fœtus. Dubitatur quare vrina & ſtercorozatio & ſudor nõ ſequantur motum Lunæ ſicut menſtruum. Reſpondetur, quod & immũditiæ fiunt omni die ex ſuperfluitate cibi, ſecũdùm magnã groſſitudinem & maiorem quantitatem, ideò opus eſt quod quotidie debeant expelli. Nota, iuuenes mulieres ſunt multum humidæ, & ideò libenter menſtrui-

ſtruizant in principio menſis, & ſeniores in fine, quia minus humidæ ſunt. Nota, quod mulieres nigræ minus habent de menſtruo quàm albæ, quia omnes mulieres ſunt flegmaticæ complexionis, tamen vna magis alia Et quanto magis mulieres vtuntur cibarijs delicatis, & bene piperatis, tanto magis ſubtile emittunt menſtruum: & oppoſitum eſt de pauperibus mulieribus, groſſis cibarijs vtentibus. Nota author ponit quod in XII. XIII. vel XIIII. anno mulier incipit menſtruizare. Ratio eſt, quia tunc calor ætatis pueritiæ deficit, gratia cuius non poteſt bene conſumere humidum nutrimentale. Vnde ver. Adde decem ternis, mulierum menſtrua cernis. Ad quinquaginta durat purgatio tota. Nota, quod mulier mediante menſtruoſitate purgatur, quia humidum ſuperfluum

recedit, à quo groſſi humores reſoluẽtur, ſi maneret. Ideo mulier non eſt apta ad diſciplinã, propter groſſitiem ſpirituum cerebri, oppilantium & hebetantium. Et nota, quod coitus mulieribus pro tanto eſt proficuus, quia ſuperfluum frigidum emittitur, & calorem recipiunt, qui temperat earum frigiditatem, oppoſitum eſt in viris. Vnde mulieres multũ coeuntes, non ſunt breuioris vitæ, adeò ſicut viri, hoc atteſtatur natura paſſeris, qui propter ſæpè coire moritur.

SED ex his quæ dicta ſunt, oriuntur plura dubia. Primum eſt, vtrum ille fluxus fiat per colorem vel per aliquẽ alium. Iuxta quod notandum, quod in omnibus mulieribus præterquam in corruptis, color menſtrui eſt ſanguineus, vt in pluribus. Et dico in corruptis, malis & viſcoſis humoribus. In his enim ſunt ſæpe menſtrua

ſtrua liuidi, id eſt plumbei coloris. Et non loquor de corruptione caſtitatis, quia indifferenter, ſiue virgines fuerint, ſiue corruptæ, ſi tantæ ætatis fuerint, fluxũ patiuntur, & ſigna ad hanc partem ſcilicet quod mẽſtrua fluunt, ſunt plura, de quibus poſtea dicetur.

Hic author mouet quatuor quæſtiones ſecundùm ordinem, vt patet in textu. Nota, quod fluxus menſtruorum eſt ſãguinei coloris. Cauſſa huius eſt, quia menſtruum eſt ſuperfluum ſecundæ digeſtionis, ſcilicet epatis, ſed epar eſt organum rubeum ſummè calidum, & ideo aſſimilatur ſibi id ipſum in colore, & in forma in quantum poteſt. Sed contra, videtur quod menſtruum debeat eſſe album, quia eſt ſummè frigidũ, & frigiditas eſt mater Albedinis. Reſpondeo ſecundùm Albertum, quantum eſſet de natura menſtrui, eſſet

album

album, ſed quia eius producens eſt rubrum, ſcilicet epar, ideò ſibi aſſimilatur. Tunc eſt dubium, quare ſperma viri non eſt rubeum, cùm tamen ſit calidum & bene digeſtum. Dicitur quod ſperma viri de ſe eſt rubeum, quia eſt ſanguis tertiæ digeſtionis, ſed in teſticulis dealbatur propter frigiditatem teſticulorum, ideo non ſpermatizat, niſi per motum teſticulorum calefiat. Nota, calor rubeus generatur ex eo, quia in humido terreſtri humiditas per aduſtionem humidi conſumitur, vt patet in latere rubeo Nam later ante combuſtionem non eſt rubeus, ſed efficitur rubeus per conſumptionem humidi à calido, ita quod terreſtre ſiccum prædominatur. Sic eſt de menſtruo mulieris eo, quod in epate humidum calore epatis non conſumitur in ſicco terreſtri, ideò quodammodo

fit

ſit rubeum. Sed in mulieribus valdè groſſis & terreſtribus, tantum eſt de humido incõſumpto, & de terreſtri, quia earum menſtruum eſt liuidum, id eſt, nigrum. Terra enim nigra eſt, & quia earum menſtruum eſt ſummè terreſtre, ideò ſequitur colorem terræ. Quia calor eſt qualitas ſecunda, derelicta primis qualitatibus. Exẽplum ſicut videmus quando calidum agit in humidum. & non conſumit ſufficienter humidum, relinquitur viridis, ſicut in piris & in pomis. Et ſi frigidum prædominatur, color eſt albus, ſed ſi calidum prædominatur, relinquitur color niger, vt patet in pipere, & ſic de alijs ſimilibus.

Secundum dubium poteſt eſſe, vtrũ mẽſtruum fluat per anum, & hoc more ſeceſſus: aut per vuluã, modo eiectionis vrine. Ad hoc breuiter eſt dicẽdum, quod per vuluã fluit in ſpecie sãguinis & venuis.

Hic author ponit ſecundum dubium, vt patet in textu. Et reſpondetur ad dubiũ, quod mulieribus multum corruptis, quarum anus & vulua ſunt vnum foramen, tum menſtrua fluere per anum, ſed ſtante ſanitate & bona digeſtione, tunc non fluunt per anum, ſed per vuluam.

Tertiò dubitatur, quare in mulieribus fluunt menſtrua, quæ ſunt ſuperflua alimẽti, & non in viris ſperma, quod etiam eſt ſuperfluum alimẽti. Ad hoc dubium dicendum eſt, quod mulier eſt frigida & humida à natura: vir autem eſt calidus & ſiccus: modò de natura humidiori eſt fluere 4. Metaph. & maximè humidum, quod eſt in mulieribus, eſt aqueum. Sed in viris humidum eſt aereum, & ideo cùm calor ſemper agat in humidum, & calor eſt naturalis. Sed tamẽ naturà nihil facit fruſtra, vt dicitur primo de cælo & mũdo: & quia calor in mulierib. ſemper

eſt

eſt debilis, reſpectu illius, qui eſt in viris, & cùm totum alimentum in mulieribus non poteſt conuenire in carnem, ideo natura facit, quod melius eſt: prouidet naturæ de neceſſarijs, & reliquum dimittit in locum quendam, in quo ſeruantur in muliere menſtrua. De illo quidem in tantum eſt, quia maioris inquiſitionis eſt, quā præſens expoſcit negotium.

Hic mouet tertium dubium, per ſe ſoluit, q̀ patet in littera. Nota, quod frigidiſſimus virorũ eſt calidior calidiſſima mulierũ, ſtante eadē regione, digeſtiōe, & cibali nutritiōe, & ſic de alijs. Hoc dico notāter, q̀ ſi mulier in Aethyopia viuens delicate, eſſet calidior pauperculo viro in occidente ſē per vtente cibarijs frigidiſſimis. Sed contra videtur, q̀ mulier calidior ſit viro, quia calor fundatur in ſanguine, ſed in muliere plꝰ eſt de ſanguine, quàm in viro, aliâs ſanguis non flue-

ret quotidie & continuè in muliere, ſed ſic non eſt in viro, ergo,&c. Reſpōdetur quod vbi plus eſt de ſanguine bene digeſto & decocto, ibi eſt & maior calor, ſed ſic non eſt in mulieribus, ergo, & cæt Nota, littera dicit quod natura facit, quod melius eſt. Ratio, quia natura regitur ab intelligentia non errāte, expellit humidum groſſum mulieris mediante fluxu. Et videmus experimentum, quando fuerit in corpore animali aliquis humor groſſus, nociuus corpori, illum natura vertit in partes officiales corporis, faciendo ſcabioſos pedes & manus, ne illud humidū lędat mēbra principalia, ſcilicet cor, epar, & alia.

QVartò dubitaret aliquis, vnde veniret menſtruum in muliere, quando eſt in coitu cum viro, quia dictum eſt ſupra, quando mulier concipit,

reten-

retēta ſunt mēſtrua: ergo ſi retēta fuerint, mirum eſt, vnde tunc fluunt in coitu. Ad hoc dicendū eſt, quod quando mulier concipit, retenta ſunt mēſtrua propter hāc cauſ ſam finalem, vt de menſtruo retento, fœtus in vtero mulieris exiſtens, poſsit nutriri. Quando autem mulier eſt in coitu cum viro, tunc propter magnā delectationem, quā habet, quia per virgam virilem exiſtentem in vulua, nerui & venæ exiſtentes in vulua confricantur & mouentur, & ſic vulua dilatando ſe menſtruum emittit, & hoc naturale reſpectu coitus, quia ille coitus eſt naturalis. Et tamen quaſi violentus reſpectu fluxus naturalis menſtruorum. Item omni die de nutrimento ſumpto, fit materia, quæ apta nata eſt ad expellendum in coitu. Ex illo ſoluitur dubitatio, quare mulier impregnata maximè appetat coitū, quia appetitus coitus eſt propter abundantiam materiæ ſuperfluæ ab alimento. Et ideo cùm menſtrua ſunt retenta, & om-

ni die aliquid aliud generatur, mulier maximè appetit coitum, quia ex eius materiæ abundantia, vulua mulieris caleſcit, & ſic coitum appetit.

Hic mouet quartum dubium, & ſic ſoluitur per ſe, ſed dubium eſt circa dicta, & circa dicenda, à quibus membris in viris ſperma abſcindatur, & ſimiliter menſtruum in mulieribus, ſumendo menſtruum pro ſemine, quod emittitur in coitu. Et videtur, quod ab omnibus membris, quia fœtus aſſimilatur parentibus in omnibus membris. Sed contrà, ſi ſic, ſequeretur quod imperfectus in membris generaret in membris imperfectum, quod eſt falſum. Falſitas patet per experientiam, ſi pater eſſet cæcus, claudus, & mutilatus in digito, non ſemper generaret ſimile ſibi. Conſequentia patet de ſe. Dicendum quod in coitu illa ſemina diſ-

ſcinduntur à quatuor membris principalibus, ſcilicet à cerebro, corde, epate, & matrice in mulieribus, & à teſticulis in viris, & ex conſequenti ex alijs membris, ſed non ab alijs partibus corporis principaliter, & per hoc ad inſtantiam dicitur, quod fœtus aſſimilatur parentibus. *Dico* quod ſufficit à principalibus, prout iſta influunt alijs membris, & maximè à cerebro diſcinduntur, & diſtinguuntur. Vnde videmus multum coeuntes caput dolere, & maximè exſiccari in membris, & maximè debilitari in viſu.

DE FOETVS FORmatione. Cap. II.

VIſis iſtis, ad formationem fœtus in matrice eſt redeundum. Prima materia recepta in matrice habet naturam lactis ſex primis diebus. Ad hunc colorem lactis, operatur color naturalis in ſpermate viri emiſſ⁹, & calor matricis, ita quod iſta materia dealbatur, & ſicut lac. Deinde illa materia tranſmutatur ad naturam ſeu colorem ſanguinis ſpiſſi, & aliqualiter bene cocti, & hoc per nouem dies, poſteà tunc ab iſto tempore fit conſolidatio in membris fœtus, in duodecim diebus.

Iſtud eſt capitulum ſecundum partis executiuæ, in quo reuertitur ad formationem fetus. Oritur dubium, vtrum color ſpermatis ſit ignis elementalis, vt ſit calor cœleſtis, ſimiliter de calore matricis, &c. Hic ſunt diuerſæ opiniones, ſed cum Ariſt. 2.

de ani-

de animalibus dicendum, quod iſte calor ſit animalis, ſiue cęleſtis. Ratio eſt, quia calor elementalis deſtructiuus, ſed calor cęleſtis eſt ſaluatiuus animalium, ſecundùm Auerr. 12. Metaphyſi. 12. comment. Sed tamen dicendum, quod iſte calor ſit partim igneus, & partim animalis ſiue cæleſtis. Vnde calor igneus conuertitur ſimpliciter in ſe, ſicut in contrarium. Sed color animalis, ſiue cæleſtis eſt permixtus cum humiditate, & temperatus, & ille conſeruat mixtum. Vnde quodlibet animatum viuum, viuit in calido radicali & humido temperato. Dubium eſt, quæ membra primò formantur & generãtur in fœtu. Hic dicunt quidam quod epar, quia in epate ſit nutritio prima, & vegetatio ſpirituum, & quia ab epate diſcinditur prius ſemẽ, quàm in corde, ideo videtur epar primò generari.

Sed cum Ariſt. dicamus, quod primò cor generatur, quia eſt primū viuēs, poſtea epar, poſtea cerebrum, poſtea teſticuli, ſic de alijs. Sed quando dicitur quod in epate fit prima nutritio, dicitur quod eſt verum ex conſequēte, ſed primo in corde habet fieri, &c.

IVxta quod notandum quod ſecundùm Phil vnumquodque viuentium conſurgit ex quatuor elementis, ideo quia in tali materia eſt materia terrea, quæ cedit in ſubſtantiam oßium: ſimiliter aquea cedit in ſimile, & ſic de alijs. Poſtea verò ſolet facies formari à natura, & diſpoſitio corporis ſecundùm trinam dimenſionem, ſcilicet longum, latum, & profundum, & hoc fit per 18. dies. Ab iſto verò tempore incipit natura fœtus confortari vſq; ad greſſum. Nota, quod fœtus mulieris conficitur in 14 diebus Et illud quod per ſermonē lōgum dictum eſt, ſolet dici per quatuor hos verſus:

Conceptum ſemen, ſex primis crude diebus,
Et quaſi lac, reliquiſq; nouem fit ſanguis, abinde
Conſolidat duodena dies, bis nona deinceps
Efficiet, reliquum tempus producit ad ortum.

Hic author ponit vnum notabile, vt patet in textu. Nota, littera dicit, quodlibet viuentium eſt ex quatuor elemẽtis. Hoc probatur, quia ex quib. aliquis nutritur, ex illis eſt conſtitutus, 2. de anima, ſed eiſdem nutrimur & ſumus, ergo, &c. Minor patet, quia nutritio fit per calidum & humidũ, ſiccum & frigidum, principaliter per calidum & humidum. Sed contra, quędam animalia viuunt ex puris elementis, igitur ſolum vnum elemẽtum eſt in ipſis. Antecedens patet per hunc verſum:

Quat.

Quattuor ex puris vitam ducunt elementiſ.

Dicendum quod ſimpliciter eſt impoſſibile ſecundùm Ariſtot. Vnde halec eſt mixtum ex quattuor elemẽtis, & nutritur in aqua mixta, mediãte calore ſolis. Vnde halec in aqua pura viuere non poteſt, quia illa non eſt nutrimentalis. Et ideo videmus piſces panem comedere in aqua. Itẽ in quolibet mixto viuentę requiritur terra, quæ facit mixtum cònſtare & durum eſſe, aliâs citò diſſolueretur. Item requiritur ignis, vt calorem habeat, in quo vita ſaluatur. Etiam requiritur humidum in quo agat calidum. Et requiritur humidum aeris, quia ſpiritus generatur ex ſemine aëreo. Item oſſa ſunt ex menſtruo quã tum ad groſſiores partes menſtrui, quia oſſa materiam hominis in eſſe conſeruant. Si enim non eſſent oſſa, homo

homo citò diſſolueretur. Poſtea de parte menſtrui magis aquea, generatur cerebrum & medulla. De partibus magis aëreis generatur ſpiritus, & de partibus magis igneis epar, ita quod quælibet membra in homine, ſunt in ſua ſtructione ex adiūctione alicuius elementi. Nota, fœtus ſic formatur, ꝙ quantitas materiæ præexiſtentis condenſatur, vel rarò fit ad quantitatem ſiue extēſionem debitæ formæ, in longum, latum, & profundum. Et quando res generabilis maior erit in quantitate re corrumpēda, tunc fit rarefactio materiæ. Quando verò erit minor, tunc fit condenſatio. Sic eſt quando ex ſemine mulieris fit homo, quia tunc ſi materia ſeminis eſt maior recipiente formam hominis, tunc primò calor naturalis, & virtus formatiua materiam condenſat, & facit indureſcere, donec apta ſit

formæ:

formæ:& tunc homine generato, materiam augmentat interim cum elemētis, vſq; ad quantitatem competētem ſibi. Et omnes illæ diuerſificationes, quæ præcedunt animā in inſtāti generatā, debent eſſe indeterminatæ ante illud inſtans: quāuis omnes determinatæ non per formam corrū pendam, ſed per formam menſtrui, tamen expectant aliam terminationem à forma generanda. Secundùm hoc gloſatur litera, quæ dicit. Poſtea verò ſolet facies formari ſecundùm trinam dimenſionem, ſcilicet in determinabile.

SVNT autem quidam, qui penè quodlibet tempus ſignantes, ponunt regnare aliquem Planetarum. Et quia ſcire hoc malum confert ad ea, quæ hîc ſcribuntur, ideo ne ignorantiæ meæ illud neglectū aſſcribatur, ex his aliqua declarabo. Notandum primò, vt dicit Auicenna, acciden-

tia

tīa ſunt in triplici genere, quædã enim materiam conſequuntur in compoſito, & ei attribuũtur: quædam formæ, quædam compoſitum ex materia & forma cõſequuntur. Et cùm hoc ſit naturale compoſitum ex materia & forma, tripliciter denominabuntur accidentia in ipſo. Ex parte autem animæ ſunt quædam accidentia, virtus eundi & mouendi & quia ſecundùm intentionem quorũdam qui dignè locuti ſunt de natura, omnes virtutes, quas anima in corpore complectitur, illas contrahit à ſuperis, & corporibus cæleſtibus.

Hic author incipit determinare, de ſucceſſione in fœtus formatione ſecundùm influentiam Planetarum. Et primò præmittit quædam, ſecundò exequitur intentum ſuũ ſibi. Ab vltimo enim. Nota, illa concluſio formatur ex littera. Fœtus formatur ſucceſſiuè per Planetas. Idem probatur ſic extra litteram. Penes illud for-

matur fœtus, quod diuerſimodè influit fœtui eſſe & viuere, ſed planetæ ſunt huiuſmodi, ergo, &c. Minor patet, quia huic influit viuere longo tempore, huic paruo tempore, vt patet per Ptolomæum in Centiloquio ſuo, & per eius Commentatorem Haly. Nota, tunc Planeta dicitur regnare, quando eſt in maiori vigore, ſcilicet quando eſt in domo ſua, hoc eſt, in ſigno ſibi conformi, & quę ſint domus Planetarum, infra patebit. Nota, mouet corpus per hunc motum, anima primò mouetur ab alio, ſcilicet appetibili, & ſic mota mouet ſpiritus, quibus motis ipſi mouent muſculos, qui mouent membra. Et ſic patet quod appetibile eſt principale mouens. Sed dubium eſt, vtrum aliquid accidens poſſet eſſe principium alicuius ſubſtantiæ principale. Reſpondet Gualterus Burbalij ſuper

quarto ſententiarum quod ſic, probamus ſic, quia illud eſt agens, quod corrumpit vnum, & generat aliud: Talis autē eſt humoris indiſpoſitio, ſiue diſproportio elementorum, quę corrumpit formam hominis, & generatur forma cadaueris, quod eſt ſubſtantia, igitur, &c. Reſpondetur, quòd humor mortificās eſt quędam ſubſtantia. Non enim ſumitur humor pro accidēte, ſed capitur pro materia humida peccante, ita quod accidens nō corrumpit hominem, niſi virtute ſibi ſubiecti. Sed quando dicitur, Subſtantiæ nihil eſt contrarium, dicitur quod verum eſt, de contrarietate perfecta, tamen bene contrarietate diminuta, quæ ſufficit ad corruptionem vnius, & ad alterius generationem.

AB vltimo enim orbe, qui motu diurno oēs ſphæras inferiores recipit, D- influun-

inſluuntur materiæ principaliter & radicaliter virtutes eſſendi & mouendi: ab orbe ſtellarum fixarum fœtus recipit virtutē. quæ diſtinguitur in eſſe ſecundū diuerſas figuras & accidentia. Et illud conuenit, & in quantum eſt forma, ſed etiam contrahit aliam virtutem ab hoc orbe, quæ dat eſſe, & ſecundùm diuerſas naturas huius orbis poſt ſphæram ſtellatam, ponitur ſphæra Saturni ſecundùm Aſtronomos, & ab illa influitur animæ virtutes diſcernēdi et ratiocināndi Et poſtea ſphæra Iouis, & ab illa influitur animæ magnanimitas, & plures animæ paßiones. Et à ſphæra Martis influitur animæ animoſitas et virtus iraſcibilis, et alia deſideria animæ. Et à ſole influitur virtus ſciendi et memorādi A Venere motus cōcupiſcentiæ & deſiderij. A Mercurio virtus gaudendi & delectādi. A Luna quæ eſt radix omniū virtutū naturaliū, virtus vegetandi quamuis hæc & plura alia, ab anima procedūt: et cū iſta ſequūtur ex diuerſis

par-

partibus corporum cæleſtium, tamen hæc omnia animæ attribuuntur, & non ſolum animæ, ſed toti compoſito, quod ſimplex non poteſt ſuſtentare accidens.

Hic oſtendit quomodo animæ influuntur diuerſa accidentia à corporibus ſupercæleſtibus. Nota ab vltimo orbe, anima capit eſſe in omnibus, quantum eſt ex parte ſui, ſed ſphęra cæli ſtellati dat eſſe diſtinctū animæ ab alijs entibus, quia propter multitudinem ſtellarum influit diſtinctum eſſe, & diſtinctionem. Vnde ſecundum hoc quod ſtella ſpecialis, reſpicit vnam animam plus, quā aliam, ideò diſtinctum eſſe influit cuilibet animæ humanæ, cui correſpondet diſtincta ſtella.

Nota, Saturnus eſt 1. ſtella erratica, & gratia ſuæ influentiæ dat animæ virtutem diſcernendi & ratioci-

nandi. Et dicitur Saturnus quaſi ſatur in aruis, per contrarium. Vnde cùm ſit frigidiſſimus & ſiccus, influit cariſtiam ipſo regnante. Sed Iupiter influit magnanimitatem. Vnde Iupiter fuit quidam vir, qui expulit matrẽ ſuam à regno ſuo. Et dicitur quaſi iuuans patrem per contrarium. Et illud attributum vni eſt planetæ, qui magnanimus eſt per influẽtiam, ita quod puer natus eo regnante, ſit magnanimus. Et in Venere naſcuntur luxurioſi. Sed Mars eſt maligniſſimus planetarum & dat virtutem iraſcibilem. Sol eſt optimus planetarum, influens ſcientiam & memoriam. Vnde ſub Sole nati ſunt & felices & amabiles. Sed Mercurius dicitur quaſi mercatorum Kyrios, id eſt, dominus: ſicut enim mercator dicitur eſſe gaudioſus & riſibilis, ſic & ille planeta eſt beneuolus gaudium & delectatio-

nem

nē infundens: ſed Luna influit virtutē vegetandi & nutriendi, q̄a eſt infim⁹ planetarum, ideò immediatius agit. Item litera dicit, accidens in ſimplici eſſentia nō ſuſtētatur, cauſſa eſt, quia accidēs egreditur de natura ſubiecti, non ſolum magnitudinē cauſſę efficientis. Ideo compoſitum ſecundùm vnam partem eſt cauſſa materialis, & ſecundùm aliā partem eſt cauſſa effectiua, & quia in ſimplici nō eſt exponere, ideo ſimplex non eſt ſubiectum accidentium, & maximè accidentium realium, quamuis tamen eſſentia ſimplex poſſet eſſe ſubiectum ſuorum modorum eſſendi, ſicut materia prima eſt ſubiectum ſuæ potentiæ, quæ eſt ſuus modus eſſendi proprius & formalis. Ex quo patet, quod accidentia potentię non ſunt accidētia ſolius animæ, ſed ſunt accidentia

totius compoſiti. Sed dicuntur animæ ſic, quia inſunt corpori per animam principaliter.

N*Vnc verò ex parte corporis conſimiliter eſt notandum, & primò de creatione vel formatione corporis, quod ex embrione creatur & formatur per effectus & operationes ſtellarum, quæ planetæ dicuntur. Primò enim materia embrionis vel hominis generandi, compreſſa & coagulata per frigiditatem & ſiccitatem Saturni diſponitur, & huic materiæ à Saturno virtus influitur vegetatiua, & motus naturalis aſſcribitur, & tunc patebit in tali materia operatio aliqua liter debita. Et ideò medici dicunt, quod poſt lapſum ſpermatis in matrice, primi menſis ingeneratione, in temporis ſucceſſione, ſecundùm exigentiam naturæ ſeminis, Saturno aſſcribitur, quia ſua frigiditate & ſiccitate, ſemen conſtringit & conſolidat.*

Poſt-

Poſtquam author poſuit accidentia propria animæ, mediantibus corporibus cæleſtibus, conſequẽter exequitur de accidentibus corporis. Nota, frigidi eſt ſtringere & condenſare, vt patet in experimento. Vt ſi accipitur olla plena aquæ, ponatur ad locum frigidum, aqua minoratur, ſic quod comprimitur. Sed calidi eſt extendere, vt calor ferri facit ferrum extendere. Item calor in aqua bulliente ipſam extendit, rarefacit in dimenſionibus, ſed quia Saturnus eſt frigidus & ſiccus, ideo aſſimilatur terræ, ideo materiam condenſat & comprimit.

Verſus:

Eſt frigidus ſummè Saturnus, ſiccus & aſper.

Nota dubium, vtrum aliquis planetarum poſſet influere frigiditatẽ, videtur quod non. Quod 2. de Cælo

dicitur, Stellæ influunt motum & lumen calefaciunt, ergo, &c. Reſpondeo quod omnis planeta influit calorem, ſed vnus plus, alter minus. Vnde Saturnus & Luna minimè influunt calorem, reſpectu aliorum planetarum.

SED ex iſto ſtatim oritur dubitatio, quia alicui poteſt eſſe dubium, vtrum Saturnus regnet in cuiuslibet embrionis conceptione Et ſi non, tunc mirabile eſt, quod dictum eſt.

Hîc mouet dubium, & eſt illud: ſi dictum eſſet verum, ſequeretur quod Saturnus ſemper regnaret, & hoc eſſet mirabile. Conſequentia non probatur in littera, ſed de ſe patet, quia omni die fiunt conceptiones puerorum.

Circa quod notandum eſt, quod materia prima ſubiecta eſt corporibus ſupercæleſtibus & eorum motibus. Et hoc eſt quod dicit Philoſophus primo metheor quod omnia inferiora cauſſata ſunt à ſuperioribus, & ab ipſorum motibus gubernãtur. Et ideo neceſſe eſt, quod iſta inferiora particulariter et vniuerſaliter reſpiciantur à ſuperioribus intelligẽdo de virilitate corporis totius ſupercæleſtis: vniuerſaliter enim iſta inferiora reſpiciuntur à ſuperioribus, quia nihil fit de materia elemẽtari, niſi ex virtute corporũ ſuperiorũ: ideo dicit Cõmentator 2 Metaph. quod natura nõ agit niſi gubernetur à corporibus ſupercæleſtibus, hoc eſt, ab intelligentijs. Particulariter enim aliquid fit in iſtis inferioribus à cauſatione ſuperiorum, quia vna pars cæli apta nata eſt introducere talem formam, determinam & ſpecialem. alia verò aliam formam, & illud totum videtur eſſe de intentione Commentatoris in primo de generatio-

neratione & corruptione, vbi vult quod generatio elementorum & partium ipſarum ad inuicem ordinantur & conſeruantur per motus corporum ſupercæleſtium, & per motus elementorum, qui concurrunt generaliter ad generationem mixtorum. Addit autem Commentator, quod indiuidua animantium & planetarum determinatarum cauſarum, ſunt determinata ad eſſe. Et ita tam eſſe vniuerſaliter, quàm particulariter inferiora à ſuperioribus reſpiciuntur.

Hic author ſoluit quęſtionem motam, & primò ponit ſolutionem quã dam, ſecundò applicat eã ad propoſitum, ibi: Et ideo cũ natura, &c. Nota, materia cæleſtis reſpicit determinatè elementum, quia in vna parte generat ignem, & in alia corrumpit aquam, ſicut videmus, quia ſigna hyemalia faciunt generare aquam plus in ſeptentrione, ſed ſigna æſtiualia plus

plus faciunt generare aerem ignē in æſtate. Nota, littera dicit, corpora ſimilium partium, vnde illæ partes dicuntur ſimiles, quarum quælibet ſuſcipit prædicationē totius, hoc intelligendo de partibus quantitatis, ſicut quælibet pars ignis, & etiam ignis habet partes diuerſarum rationum, ſicut materia, ignis, & forma. Modò generatio partium ſimilium corporum quot ſunt in elemētatis, & elementis reguntur, & determinata ſunt per motum corporum cæleſtium. Idem eſt dicendum de Plantis & indiuiduis animātium. Et ideo cōtingit quod in vna parte terræ, homines moriuntur, & ſi eſſent in alia, ibi poſſent reuiuere vitam eorum. Quia ſi aliquod mixtum fuerit nimis calidum in regione nimis calida, illud debet poni ad regionem frigidam. Vt eius calor obtemperetur, & tunc illud ſanitati reſtitueretur.

Et ideo

ET ideom cùm ateria prima ſit ſubiecta corporibus ſupercæleſtibus, neceſſe eſt, quod capiat formam alicuius ſpeciei determinatam ab aliqua parte ſpeciali cæli, ita quod poteſt eam recipere cæleſti in communi, eò quod tale corpus reſpicit iſtam materiam vel iſtam formam, indifferenter: nam qua ratione daret illam formam, eadem daret & alias: quia omnes formæ, quæ ſunt in potentia in materia prima, in primo motore, sũt in actu, vt dicit Commentator 12. Metaph. ergo cùm materia ſufficienter diſpoſita eſt, neceſſe eſt eſſe aliquam determinatam partem in primo motore primò ſpecialiter reſpicientem materiam ad huius determinatè ſuſceptionẽ, et ideo non ſufficit agẽs particulare Phyſicum ſtante communi influentia, & cõmuni actione corporũ cæleſtium. Et illud patet ex eo, quia poſtquam ſemen eſt deciſum, gerit in ſe vim illius, à quo eſt deciſum. Et illa virtus non gubernatur è corporibus ſuperca-

per cæleſtibus vniformiter, ita quod non magis gubernatur ab vna parte cæli, quã ab alia, imò hoc modo deſtitueretur in ſua propria actione, & per conſequens à fine Et illud eſt de intentione Ariſtot ſecũdo de generatione & corrupt. vbi dicit, quod adueniente Sole redibunt animalia, & recedente Sole animalia peribunt. Illud autem apparet ex intentione Commẽtatoris ſecundo Metaph. vbi vult, quod materia primò non recipit omnem formã indifferenter, ſed primò formas elementales, & mediãtibus iſtis omnes formas mixtorum. Ille autem ordo formarum nõ poteſt eſſe, niſi ab aliquo ſpecialiter materiam gubernantium, ad receptionem formarum.

Hic autor applicat ad propoſitum iſtã ſolutionem, primò in generali, ſecundò in ſpeciali, ibi. Et per hũc modum. Nota, motor primus eſt duplex. Quidã eſt motor primus, vt ipſe De⁹ glorioſus, & præter illum motorẽ eſt

ponere

ponere alium motorem primo coniunctum: vnde philoſophi ponunt 8. ſphæras, & nouem motores, ideo quia quælibet ſphæra habet ſuum proprium motorem. Et præter illos motores eſt dare vnum motorem ſimpliciter immobilē, qui non mouetur immediatè, ſed mediantibus alijs motoribus cōiunctis. Modò littera authoris ſic intelligitur. Omnes formæ in materia cōpoſitæ ſunt de primo motore ſēper ſimpliciter, & in actu. Vnde Lycomen, ſuper primo Poſteriorum dicit, quod effectus primo habet eſſe in ſuis cauſis maximè effectiuis, ſed in ſe habet, virtualiter. Nota, particulare agens ſub influentia cōmuni poteſt educere formā determinatam: quia omnis prima determinata reſpiciens aliquam formam, plus influit, quā pater vel mater. Et ideo agēs particulare non producit ſine determi-

nato agente. Item littera dicit, ſemen deciſum habet vim illius, à quo eſt deciſum. Ex quo dubitaret aliquis vtrum ſemen deciſum eſſet animatū: & videtur ꝙ ſic, quia ſemē in quantū eſt in patre, tunc eſt viuum vitam patris habens: & ſi habet eandē naturam in matrice, ibi erit viuum Hic reſpōdeo, quod ſemen fuſum in matrice non eſt viuum formaliter, quia nec eſt planta, nec animal, ſed eſt viuum naturaliter, quia mediāte ſpiritu ſibi interueniente operatur vitā Sed diceres, cùm ſit inanimatum, quomodo producit animā? Dicēdum, quod mediante matrice, q̄ eſt animata, & mediantibus virtutibus proprijs animæ penes ſtellas & planetas, ſpiritualiter repræſentantes ſpiritualem influentiam, diuerſificantur imagines hominum ſecundùm Albertum, & ideo quandoque contingit, quod homo

cum

cum capite vnius porci generatur, q̃a aliqua ſtella tunc dominatur, quæ influit talem diſpoſitionē: & ſic eſt expertum, quod lapide aliquo eſt facta imago ſcorpionis vel ſerpentis, quia aliqua ſtellę conſtellatiore ſpexit ipſum, & ſibi impreſſit illam figuram, & ex hoc contingit, quod imagines aliquorum ſignorum ſculptæ in lapidibus, habent curare quaſdam infirmitates, ſicut recitat Haly in centiloquio Ptolomæi, & vidit quod imago ſcorpionis ſculpta, curauit læſionem factam in ſatellico à ſcorpione animali, & ſic vidimus, quod quandoque aliqua corpora mortua ſepulta, ſcilicet homines centum annis vel amplius iacent ſine incineratione, & hoc fit per naturam ſtellarum reſpicientium illud cadauer, quod conſeruatur ſine incineratione, & combuſtione. præterea ex hoc

patet, quod quandoque optimi amici, nunc inimici vna cauſſa agente particulari, & hoc accidit per influentiam planetarum repugnantium, qui bus ipſi ſunt ſubiecti.

ET per hunc modum manifeſtatur eſſe de Saturno propoſitũ. ſcilicet quod habet diſponere materiam & introducere talem formam: ſed quod Saturnus ſic sẽper dicitur regnare in embrionis cõceptione. ſic intelligitur, quod ſuũ regnare in hoc loco non ſumitur pro alio. quã influere talẽ diſpoſitionem, quæ ab alia parte cæli nõ eſt nata influi. Et ideò ſi in tali hora noctis, vel diei non dicatur regnare Saturnus, hoc eſt ex eo quod ceſſat virtus ſua, ſed aliquis ali' planetarum, vel ſtella apta nata eſt influere talem diſpoſitionem in materia, quam Saturnus influere non potuit, quia actus actiuorum ſunt in patiente bene prædiſpoſito. Et ſi aliquis quæreret, cur ita ſit, quod omnia tali curſu currant?

Reſpondeo, quòd ſi ſunt ordinata apud Deum, qui primò originaliter omnia diſponit ſecundùm ordinationem ſublimem, & cuilibet virtutem propriam ſecundùm exigentiam ſuæ naturæ miniſtrat.

Hic applicat ſolutionem ad propoſitum ſuum in ſpeciali. Nota, per textum ſoluitur dubitatio directè in forma, quando arguebatur. Si prim⁹ menſis attribueretur Saturno, ita ille regnaret in principio conceptionis, tunc ſemper regnaret Saturnus. Dico Saturnum regnare intelligi dupliciter, vno, influentia generali, alio modo influentia ſpirituali. Modò dicit, quòd Saturnus regnat omni die influentia generali, ſed regimen ſpirituale Saturni eſt, quando fuerit in domo ſua, & tunc habet maiorem influentiam. Nota, Saturnus eſt frigidus & ſiccus, ideo habet influere ſemini humidum & calidum, quæ ſibi

con-

contrariantur virtualiter, vnde omnis actio fit gratia cõtrarietatis, quia ſimile add tum alteri, nõ agit ipſum. vnde agens & patiens in principio actionis ſunt diſſimilia, ſed in fine sũt ſimilia, quia omné agens aſſimulatur ſuo poſſe in quantum poteſt mediãte ſua virtute, quia omne agens naturale agit in ſuum contrariũ ſecundùm vltimum ſuæ potentiæ, vt patet 1 de Cælo. Nota, littera dicit actus actiuorũ, &c. Hoc patet ex ſignis manifeſtis, eſt n quidã piſcis generalis, q̃ vocatur Scorpio, ille inficit manus piſcatoris per rete, & non inficit rete, quia rete non eſt diſpoſitum ad hoc, &c. Item Sol calefacit aerem, & non orbes ipſos, ſ inferiores ſe, quamuis ſint ſibi propinquiores, hoc eſt, propter indiſpoſitionem materiæ, & ideò peccauerunt dicentes : quod licet fieri ex quolibet, hoc non videlicet,

quia primus actus proprius habet fieri in ꝓpria materia, ſi diſpoſita. Item nota, quòd propriæ diſpoſitiones nõ çorrumpuntur in aduẽtu formæ. Et ex hoc deſtruitur opinio, quæ ponit, quòd poſtquam materia mẽſtrui eſt diſpoſita, & quando hominis forma introducitur, tunc diſpoſitiones primę corrumpuntur: hoc nõ valet, quia tunc diſpoſitiones fruſtra præceſſerunt. Vnde diſpoſitiones ſunt medium recipiendi illud, quod fit de potẽtia materiæ. Nota, quod auctor in littera oſtendit ſe eſſe catholicum, in hoc quod ponit Deũ primordialiter omnia diſpoſuiſſe. Vnde Philoſophi merè naturaliter loquentes ſi habẽt dicere, quod ab æterno ſic Deus diſpoſuit planetas & ſtellas, & non de nouo, & ideo Com. 2. de cælo, totum cælum periret propter illam inordinationem, quam fieret per illam ſtellam, &

lam,& oportet quod cælum non mo
ueretur.

POſt hæc, quæ dicta ſunt: Iupiter aduenit, qui ſua gratia & virtute ſua materiam diſponit ad ſuſceptionem formæ membrorum, & caliditate ſua virtualiter & caſuali materiam fœtus confortat, & ſua humiditate replet, quæ fuerunt deſiccata à virtute Saturni in primo menſe, & ſic Ioui attribuitur ſecundus menſis.

Hic author exequitur de alijs planetis quantum ad formationem fœtus, videtur quod planetæ non formant ſic materiam fœtus, quia inter cauſſam & effectum dicitur eſſe proportio: & ſi ſic, ſequeretur quod embrio generatus, cùm ipſi planetæ ſint perpetui Dicendum, licet cauſſæ propinquæ ſunt corruptibiles, ideo corrumpitur fœtus.

TErtio aduenit Mars, qui ſua caliditate & ſiccitate format materiam, diuidens à lateribus brachia, & diuidit collū à brachijs, & caput format, & huic operationi attribuitur tertius menſis.

Nota, Mars eſt calidus & ſiccus, & ideò ipſe haberet formare crura & brachia, q̄ ſunt ſicca. Oportet enim, quod calor ſufficiens congreget partes terreſtres ſiccas, ſi debent fieri crura & brachia. Nota, quod ex litera habemus, quod caput formatur prius à Marte, quàm cor à Sole. Huius cauſa eſt ſecundum medicos: quia in capite ſunt omnia principia vitæ, ergo primò formatur. Sed Ariſtoteles ponit, quod cor primo formatur, quia cor fluit ex omnibus membris.

QVarto menſe virtus ſolis aduenit, formas imprimit, cor creat, & animæ ſenſitiuæ motum dat. Et hoc

eſt verum

eſt verum ſecundùm intentionem medicorum, & quorundam aſtronomorum, tamen ſecūdùm intētionem Ariſtot. cor inter omnes partes generādas generatur primò, & virtute eius omnia mēbra naſcūtur, addūt enim quidam ad iſtā partem dicentes, quod Sol eſt radix totius virtutis vitalis, & tali operationi quartus menſis aſcribitur.

Item Philo. propter illum textum aſcribunt generationem hominis Soli, dicētes, homo generat hominē & Sol, vt dicitur 2. Phyſi. quia à Sole virtus radicalis dependet. Contra, ſi ſic, ſequeretur quod homo deberet dici ſolaris & cæleſtis creatura, quia effectus ab eodem denominationem ſumit, à quo habet entitatem. Dicendum, quod Sol eſt cauſſa remota, ideò non ſumit denominationem effectus à Sole.

QVinto tempore quædam exteriorum membrorum Venus ſua virtu-

te perficit, & quædam exteriora format, aures, nares, os, & virgam virilem in maſculis, & pudibunda, ſcilicet vuluam, mamillas, & alia membra in fœmellis: manuum & pedum ſeparationem facit & digitorum, & iſti quintus menſis aßignatur.

Nota, Venus eſt beneuolus Planeta, & eſt virtualiter calidus, ideo perficit membra exteriora, ſcilicet os & aures, & teſticulos, ſed videtur quod teſticuli debeāt primò generari, quia ſunt principalia membra, ſicut cor & caput ſe natura continuè ſaluat. Dicitur, ꝙ teſticuli nō ſunt ita principalia membra, ſicut cor & caput, quia videmus teſticulis ablatis, adhuc viuere hominem: ſed capite abſciſſo & corde ablato, vlterius ibi vitam non videmus.

SExto tempore influentia & regnatio Mercurij inſtrumenta vocis format, ſuper-

ſupercilia componit, oculos fabricat, capillos creſcere facit, & vngues producit. Et iſti operationi ſextus menſis attribuitur, vnde verſus:

Inſtrumenta nouem, ſunt guttur, lingua, palatum,
Quattuor & dentes, & duo labra ſimul.

SEptimo tempore Luna operationi finem imponit: replet enim ſua humiditate anguſtias carnis, & aurigenas carnes in ſuperficie complet. Venus verò & Mercurius humiditatem tribuentes toti corpori nutrimentum dant. Et operationi datus eſt ſecundus menſis.

Item nota, Luna replet poros carnis, & facit fœtum eſſe planũ ſuperficie, ſcilicet in cute. Itẽ ſi aliquis puer naſceretur in ſeptimo mẽſe, ille moreretur, quia non adhuc debitè formatus & conſolidatus, ergo, &c.

POſtea influentia Saturni, cui octauus menſis aſcribitur. Et ille Saturnus multum infrigidat & ſiccat, & per conſequens ſtringit fœtum, & ideo aliqui Aſtronomi ponunt fœtum generatum in octauo menſe moribundum vel mortuum eſſe, vt in ſequentibus manifeſtabitur. Deinde in nono menſe dominatur Iupiter, qui caliditate & humiditate fœtum lætificat, & fœtus qui generatur in iſto menſe, eſt fortis & bene diſpoſitus, & longæ vitæ, & eſt fortis gratia caloris, & longæ vitæ gratia humiditatis.

Hic author ponit in quo mēſe Saturnus habet ſuum dominium & dicit, quod Saturnus in 8. menſe habet influere. Et nota quod ſi in aliquo membro deficiētes pueri naſcuntur vel generantur cum quatuor digitis in manu, vel cum tribus: hoc eſt propter defectum materiæ. Similiter ſi generarentur cum ſex vel cum ſeptem

tem digitis, hoc eſt ex abundantia materiæ.

EST autem adhuc notandum, quòd membra corporis organici duodecim ſignis Zodiaci attribuuntur. Primum ergo ſignum totius ſphæræ cœleſtis eſt aries, in quo quidem ſigno, ſole exiſtente temperato, fit calidum & humidum, & tūc eſt motus ad generationem, & ideo motus ſolis in ariete dicitur principium vitæ, & radix virtutis vitalis, propterea arieti attribuitur caput in homine, & eius cōditiones. Nā aries in cœlo eſt dignior pars cœli, quia principium diuiſionis ſphæræ per duodecim ſignā. ſicut caput in homine vocatur dignior pars corporis, & ideò meritò arieti eſt aſſignandum, & quia ſol currens in hoc ſigno calidum & humidum natura mouet, & caput in homine dicitur principium ſpiritus vitalis.

Poſtquam author oſtendit influētiam planetarū & ſtellarum reſpectu

fœtus,

fœtus, nunc conſequenter proſequitur de effectu ſignorum. Nota, Aries eſt calidus & humidus, & correſpondet veri. Ver enim eſt calidum & humidum, & tũc animalia maximè appetunt coitum, quia tunc augmentatur calidum & humidum gratia Solis exiſtentis in Ariete, & maximè in viris tunc eſt appetitus. Propter hoc etiam mater eccleſia ſtatuit ieiunium magis in illo tempore, propter luxuriam illo tempore reſtringendã, quia tunc homines conſtricti hyeme reuertuntur ad vigorem. Vnde verſus:

Marte mares, Februoq́; canes, Maio
mulieres.

Nota, Aries habet denominari ſuper caput in quo vigent omnes potentiæ animæ pro tanto, quia ipſe Aries eſt principium vitalis operationis, & ſic & caput in quo vigent omnes potentiæ animę, & ideo medici dicũt quod

virtus vegetatiua corporis eſt in capite principaliter determinatè, ſed in corde originaliter. Sed dubium eſt, vtrum vita magis conſiſtat in corde quã in capite. Et videtur quod in capite, patet per Auicennam, qui dicit quod vidit arietem ambulantem corde extincto, hoc eſſe non poſſet, niſi vita haberet principiũ de capite. Sed cõtra hoc eſt Auerroes in 6. Phyſic. qui ipſum deridet, dicens: ſe vidiſſe arietem currere hinc inde abſciſſo capite. Vnde Auer. vult, quod vita principaliter & originaliter ſit in corde, ſed ex cõſequenti in capite. Sed medici ſunt multũ ſenſuales, & hoc ideo, quia vident in capite eſſe ſenſus virtutum, ideo dicunt vitam conſiſtere in capite principaliter, ſed nõ eſt ita, imò in corde. Sed quid dicemus ad authorẽ in littera, qui dicit quod caput eſt nobilior pars corporis. Dicendum,

dum, quòd hoc verum eſt ſecundùm apparentiam & maiorem operationem ſpirituum vitalium, quia in eo apparẽt magis operationes vitæ, quã in corde. Vnde non dubito, quin natura nobiliorem & meliorẽ partem corporis collocarit in medio corporis, nam cor primũ eſt viuens, & vltimum moriens, hoc non eſſet niſi cor eſſet principaliſſimum membrorum corporis.

TAuro quidem collum, humeri & ſcapulæ Geminis attribuuntur, Cancro manus & brachia: leoni quidem pectus & cor & diaphragma: virgini ſtomachus & inteſtina, & coſtæ & lacerti attribuuntur. Et hoc videtur eſſe medietas corporis ſecundùm curſum medietatis cæli, videlicet, vt à parte ſeptentrionali eſt annotata. Libra verò ſecundùm partem corporis reſpicit, ſcilicet renes, & eſt principium cæterorum membrorum. Scorpio

verò

verò loca libidinis reſpicit, tam ex parte viri, quàm ex mulieris. Sagittarius nares, & per quæ natura receſſum dimittit, & poſteriora reſpicit. Capricornus verò genua & alia inferiora reſpicit. Aquarius verò tibias reſpicit. Piſces verò quod eſt vltimum, formationes pedum reſpicit: & Planetas, & ſic breuiter habitum eſt iudicium ex parte duodecim ſignorum.

Hic author oſtendit de alijs ſignis dicens, vt patet in textu. Nota, littera vult in tantùm quod Luna exiſtente in talibus ſignis, quæ reſpiciunt illa membra, vt patet in littera in illis membris, non debet fieri minutio ſanguinis Luna exiſtente in aliquo ſignorum.

ET non opinetur aliquis illa ficta fore. Nam fides huius in multis experimētis valet inueniri Noſcat ergo experimentum quiuis, quod malum & venenoſum eſt tāgere aliquod membrum, Luna exiſten-

exiſtente in tali ſigno illius membri, & cauſſa iſtius eſt, quia natura Luna auget humiditatem, quod experimur ad ſenſum, quod ſi carnes recentes ponantur de nocte ad radios Lunæ, ibi generantur vermes in carnibus, & illud non ſemper apparet eodem modo, ſed præcipuè in ſpeciali ſtatu Lunæ.

Hic author confirmat dicta ſua experimenta. Nota, ſi carnes in plenitudine Lunæ ponerentur ad radios Lunæ, & tunc conuerterentur in vermes, & tunc magis, quàm in alio tempore: quia tunc Luna eſt multum humida. Et ideò dicit author in ſpeciali ſtatu Lunæ, & hoc patet ſi aliquis vulneratus poneretur ad radios Lunæ, & hoc noceret ſibi, quia omnes humiditates conuenirent in locum vulneris, & Luna augmentat humiditates, & ſic humiditas nimis fiet intenſa, ſed ſi po-

ponatur ad radios Solis, non eſt nociuum, quia radij Solis faciunt humiditatem exalare, ſic ex iſtis patet quod ſemper in plenilunio Menſis maioratur humiditas, ſcilicet cerebrum, medulla & menſtruum, & ideò tunc difficile eſt ſtudere propter humiditatem cerebri nimis intenſam.

VT illud ſanè intelligatur, eſt aduertendum, quod quatuor ſunt ſtatus Lunæ ſecundùm Albertum in tractatu de ſtatu Solis & Lunæ. Luna verò in primaeius intentione eſt calida & humida vſque quo eſt ſemiplena poſt hoc, nunc dicitur calida & ſicca quouſque ſit plena. Deinde eſt frigida vſque eſt ſemiplena in decremento, vltimo verò eſt frigida vſq; ſoli adiungitur, & in ſtatu maximè humectat humida putrefaciendo, ideoque cùm Luna augeat in omnibus membris humiditatem, tunc lædere membrum ferro eſt idem, quod grauiter vulnerare, quia malum humidita-

tem addere humiditati, & ſic conſequens augmentatur nocumentum.

Hic confirmat dictum ſuum. Nota, quod 1 quadra correſpondet aeri, qui eſt calidus & humidus, & qui generantur in iſta quadra, fiunt ſanguinei. 2. quadra eſt ſimilis igni calido & ſicco, & tunc in illo generantur cholerici. 3. quadra correſpondet terræ, q̃ eſt frigida & ſicca, & tunc naſcuntur melancholici. 4 quadra correſpõdet aquæ, q̃ eſt humida & frigida, tũc naſcuntur phlegmatici. Et ſecũdùm hoc dicunt aliqui, quòd ſi carnes ponerentur ad radios Lunæ, cùm fuerit in 4. quadra, tunc citius conuerterentur in vermes, quàm in plenitudine Lunæ, quia maximè eſt Lunæ humiditas vigoroſa. Nota, ſi aliquis in 4. quadra fuerit, tunc nõ debet trahere ſanguinem, nec vulnerari, & maximè in cerebro. Ratio eſt, quia tunc per illam

lam vulnerationem humiditas aug-
mētaretur nimis, & ideo fieret noci-
uum in membro.

*SCiatis autem ſocij mei, quamuis quæ-
dam mulieres cauſſam rei huius occul-
tam ignorant, tamen quædam mu-
lieres bene effectum cognoſcunt, & plura
mala ex iſto operantur, vt cùm vir eſt in
coitu cum eis, accidit quandoque viris ma
gna læſio & grauis infectio ex infectione
membri virilis, per ferrum appoſitum per
eas, prout quædam mulieres vel meretri-
ces doctæ ſunt in illa nequitia & in alijs.
Et ſi fas eſſet dicere, hoc quidē deſcriberē,
ſed quia proprium meū creatorem timeo,
ideo de illis occultis ad præſens nihil mani
feſtabo.*

Hic ponit quædam notabilia, vt
patet in littera. Nota, ꝙ quędam ſunt
ita cautæ & aſtutæ, & accipiunt fer-
rum & apponunt vuluæ, & illud fer-
rum lædit virgam, ſed vir non per-

cipit propter nimiam delectationem & dulcedinem vuluæ, poſteà tamen ſentit, ideo maximè cauendum eſt, ne ſiat coitus cum menſtruoſis mulieribus, quia exinde poſſet homo incidere lepram, & quandoque in magnam infirmationem: quia vuæ tranſeunt à ſingulis membris ad teſticulos, ideo teſticulis læſis citò poteſt lædi totū corpus. Vnde dicit Dya. Si per mulierem menſtruoſam ſcienter totū corpus tuum infectum erit, multum debilitatum, quod vix infra menſem verum colorem & fortitudinem rehabebis, & ſicut liquidum veſtimentis tuis adhæret, ſic ille fœtor omnia interiora hominis corrumpit. Dicit venerabilis Hypocrat. de naturis hominum: Mulierem menſtruoſam nō accedas, quia ex iſto fœtore aër corrumpitur, & omnia interiora hominis confunduntur. Nota, author timet

met Deum ſcribendo ſecreta vſque ad vltimum, ne aliquis expertus fortè ma lu m operaretur per illa ſecreta.

Item de quarto ſtatu Lunæ præcipuè poſſumus effectum declarare prædictum alio experimento, quod ſumitur, quod radij Lunæ de nocte ſubintrantes & peruenientes ad caput dormientis faciunt dolorem capitis & fluxum reumatis. Et cauſſa huius dicta eſt prius.

Hic ponit aliud experimentum de 4. ſtatu Lunæ, nota quod cauſſa hu ius eſt, quia tunc Luna eſt multum humida, & quia reuma cauſſatur ex ſuperfluitate humiditatis, ideò facit catarrum, vnde verſus, Ieiunes, vigiles, faciens ſic reumata cures. Et quia humiditas Lunæ perturbat humiditatem cerebri, & augmentat ipſam, gratia huius augmentationis fit fluxus per nares, & ſi tunc illi radij inuenirent vulneratum, vſque ad mor-

 tem

tem læderent ipſum. ideo vulnerati præſeruandi ſunt à radijs Lunæ.

DE INFLVENTIJS Planetarum. Cap. III.

Post hoc verò ad influentias Planetarum (quos antiqui vocauerunt deos naturæ ſuper hominem ex parte corporis & animæ) nunc conuertamur, & cætera.

Poſtquam verò author oſtendit, quomodo per planetas habet formari fœtus, hìc oſtendit quomodo iſti planetæ ſe habent ad fœtum ex parte animæ, vel corporis, vel ſimul. Nota, quod planetæ bene dicuntur dij naturæ. Ratio, quia natura regitur ab ipſis, ſicut regnum à rege. Vnde totus illè mundus ſenſibilis, contiguus eſt à ſuperioribus lationibus,

vt tota virtus eius inde gubernetur. Sed diceres, ſi planetæ ſunt dij naturæ, quæ tunc facit cælum ſtellátum: Dicitur quod hoc eſt cauſſa vniuerſalis naturæ & vniformis ſed planetæ diuerſificant effectum ſecundùm eorum motum, vnde planetæ dicuntur à plano Grçcè quod eſt planum, ſiue error Latinè, non quod errēt, ſed quia ex eorum motibus, fiunt diuerſi errores in mundo & in effectibus.

SAturnus qui eſt ſuperior, obſcurior, & grauior & tardior alijs planetis cæleſtibus facit natum, qui ſub eo naſcitur, fuſcum in colore ex parte corporis, & planum in capillis nigris & duris, & caput turbidum & bene barbatum, & talis homo continet ſubtilius pectus & habet ſciſſuras in calcaneis figuraliter, & hoc eſt ſecundùm diſpoſitionem figuralem. Secun-

dùm verò animam malus eſt, multum per fidus & malitioſus, iratus, triſtis, & malignæ vitæ, fœtida diligens, & non eſt luxurioſus, & in pluribus Venerem minimè diligens, imò naturaliter abhorret: vnde breuiter notandum, quod ſecundùm intentionem magiſtri mei in illa ſciētia experti, quicunque natus fuerit ſub Saturno, habet omnes malas diſpoſitiones corporis.

Hic author proſequitur intentum ſuum. Et diuiditur in ſeptem partes ſecundùm quod ſeptem ſunt planetæ. Nota, quod Saturnus eſt ſuprem' planeta, & complet curſum ſuum in 30. annis, ita quod redit ad eundem punctum Zodiaci à quo incidit. Et ſecundùm Ptolomæum, & magiſtrũ Rabimoyſen, Saturnus eſt planeta ſupremus, & maximè diſtat à terra, ita quod ad illam partem vbi tangit ſphæram Iouis, homo veniret à terra in

ra in quinque millibus annorum & in ſeptingentis, & triginta quatuor annis, & in ſeptuaginta ſeptem ſeptimanis, & in tribus diebus, ſuppoſito quod dieta hominis eſſet decem miliaria Et ſecundùm aſtronomos Saturnus eſt tantę magnitudinis, quia eſt nonagies maior, quàm tota terra. Item dictum eſt in litera quod Saturnus eſt multum tardus in motu ſuo, hoc debet ſic intelligi, quod in tempore lōgiori complet curſum ſuum. Vnde Saturnus eſt bene trigeſies maior ſole, quantum ad ſuum orbem, & ſicut Sol pertranſit ſuum orbem motu proprio per Zodiaci ſigna in vno, ſic Saturnus in 30. annis, & ſic mouetur ita velociter ſicut Sol. Verbi gratia. Si duo homines ambularent, vnus per triginta dies perambularet triginta miliaria, alter vnum milliare, tunc alter, quia ambulat vnum miliare,

ambulat citius, non tamen velocior eſt in motu, eò quod in æquali tempore pertranſit de ſpatio ſecundùm philoſophum ſexto Phyſicorum. Itē nota, quod litera dicit, Saturnus facit natum ſuum fuſcum in colore. Ratio eſt, quia Saturnus eſt ſimilis terræ, quia eſt frigidus & ſiccus, obſcurus & niger, & virtualiter facit natum obſcurum, item facit natum pilis duris, quia eſt terreſtris complexionis, & ideò in fœtu humores multos cauſat & groſſos, à quibus generantur groſſi pili. Item natus eius eſt triſtis, quia melancholicæ cōplexionis, virtualiter melancholici ſunt triſtes, quia ſemper inclinant ſe ad terram. Item natus eius eſt piger in inceſſu, quia ipſe eſt grauis ſicut terra, & ideo difficulter mobilis. Item ipſe non appetit coitum, quia eſt ſiccus, & ſi vult appetere, poſſet vti calidis

bene

bene conditis humidis cibarijs. Item ille natus ſemper eſt inuidus & perfidus, quia nullum habet gaudiū, ſed ſemper melancholizat, & eius ſomnia vt plurima fiunt vera, ſicut videmus fatuos, qui prædicunt ſæpe futura per phantaſias & melancholias, & ipſe ſemper cupit ſedere in angulo ſolitariè Itē nota, littera dicit, quod ipſe habet ſciſſuram in calcaneo, id eſt, diuiſiones in pedibus circa anteriorem partem, ſicuti equi: & calcaneus eſt vna pars pedis in anteriori parte, qua primò terrā calcamus, &c.

IVpiter verò, ſtella regalis exiſtens, pia dulcis & lucida, temperata & proſpera, facit natum optimū, quia natus ſub eo dat faciem pulchrā, oculos claros, & barbam rotundam. Et figurat duos dentes ſuperiores magnos & æqualiter diuiſos. Et dat homini colorem album rubeo permixtum.

tum in facie, & facit longos capillos, ſecundùm animam verò facit natum bonum, & honeſtum ac modeſtum, & erit lõgæ vitæ, diligens honeſtatem, diligensque veſtimenta pulchra & ornata, & delectabiles ſapores ei placent, & erit miſericors, largus, iucundus, virtuoſus, & verax in ſermonibus, incedens honeſtè, & multum proſpicit in terram.

Ponit de ſecundo Planeta, qui dicitur Iupiter, vnde ſecundùm aſtronomos complet curſum ſuum in 12. annis, ita quod ſub quolibet ſigno moratur ad vnum annum, vnde ſecundùm Aſtronomos Iupiter multum diſtat à terra, quia ad illam partem vbi eſt propinquior terræ, homo veniret de terra in duobus millibus annorum, & in D.XXVI. annis, & 4. ſeptimanis, & 5 diebus, ſuppoſito, quod dieta eſſet 10. miliaria: & magnitudo eius eſt talis, quod quinquageſies eſt maior

maior terra. Item Iupiter dicitur fuiſſe ille, qui expulit patrem à regno, ſic Iupiter expellit operationem Saturni, quia ſibi contrarius eſt per totum, vt patet in litera: quia ſecundũ Aſtronomos, qui naſcitur ſub Ioue, perueniet ad multos honores, facit ad faciem pulchram, & facies eſt nobilior pars corporis. Vnde Iupiter plus laborat in facie, quàm in alijs membris, & facit hominem album rubedine permixtum, quia ille color eſt pulchrior inter alios, quia eſt ſanguineus. Item facit barbam rotundã, quia rotunda figura eſt nobiliſſima figura, ex ſecundo de Cælo. Et ideo caput pueri rotundum, eſt diligendum, ideo nutrices ſolent comprimere & rotundare facies, & capita puerorum. Item facit capillos longos, quia facit natum calidum & humidum: humiditas enim cum calo-

re eſt cauſa lōgitudinis pilorū, vnde pilus eſt ſuperfluum & reſiduum humiditatis, quod exit ꝑ poros. Et qui citò barbeſcunt, ſunt bonæ complexionis. Itē natus ſub Ioue, eſt bonus ſecundum animam, fidelis & addiſcens, & coitum appetens, & bene appetens gratiam coloris, potēs in opere gratia humiditatis ſufficientis, & bene capit ſingula quæ audit, quia habet ſpiritus habiles & ſatis humidos, quia humidus bene recipit, quia calidus bene delectatur. Et non eſt piger, ideo ſpiritus ſenſuum exteriorum deferunt ſpecies ſenſibiles ad virtutes interiores animæ, ſcilicet ad virtutem imaginatiuam, cognitiuā, & ratiocinatiuam.

Mars cùm ſit intemperatus in caliditate & ſiccitate, ſecundùm hoc facit natum ſuum rubei coloris, cum quadam aduſtione & obſcuritate,

te,ſicut videtur in his,qui paſſi ſunt à Sole, & habet paruos capillos,& paruos oculos, totum corpus habet curuum & groſſum ali qualiter: Secundùm animam verò fallax, inconſtans,inuerecundus,iraſcibilis,prodi tor,diſcordias & bella ſeminans,& ſuper bus erit.

Hîc exequitur de tertio planeta, qui dicitur Mars. Nota,quod Mars mouetur taliter ſub Zodiaco, quòd cõplet curſum ſuum in duobus annis,& diſtat à terra ſic,quòd ad illam partem vbi propinquior eſt terræ,homo venerit in CCCC & L annis,& II.ſeptimanis,& quatuor diebus,ſuppoſito, quod diæta eius eſſe nouem miliaria.Item nota,caliditas & ſiccitas ſunt cauſſa aduſtionis & criſpitudinis crinium, vnde nota, nati ſub Marte, habent paucos crines cauſſa ſiccitatis, & habent curuos ſeu criſpos

pos crines gratia aduſtionis. Iſta apparēt, quia videmus cùm calamiſtro ſummo calefacto crines criſpantur: patet etiam quod criſpitudo crinium arguit iracundiam. Item natus ſub Marte eſt rubei coloris, cum quadam obſcuritate, quia color rubeus cauſatur ex eo, quia calidum agit in humidum, & conſumendo humidum relinquit ſiccum, ſicut videmus quãdo debent comburi lateres, quod ante combuſtionem nõ ſunt rubei, ſed poſtea conſumpto humido efficiuntur rubei. Et iſti nati habent paruos oculos, quia oculus eſt membrum, in quo viget humiditas, quia oculus eſt aqueæ naturæ ab intrinſeco, ſecundo de anima, quod patet, ſi læditur, exit aqua, & Mars eſt calidus, & ſiccus, ideo nõ poteſt formare magnos & pulchros oculos. Item Mars inducit bella, quia exiccat cerebrum, & cor in-

cor incendit, & ſic ira generatur circa cor. Vnde ira eſt accenſio ſanguinis circa cor,& ideo Mars ſecundùm antiquos vocabatur Deus belli. Item eſt fallax. Ratio,quia eſt ſiccus & calidus,& ſic ſemper eſt iracundus, & cogitat de malo, vt fallat homines, & modicum poteſt,quia caret humiditate.

SOL quidẽ regalis ſtella exiſtens, lumẽ mundi & oculus vocatus, natum ſub eo facit carnoſum, & faciem pulchrã,et oculos magnos, colorem album cum quadã rubedine,bene barbatum,& lõgos capillos. Secundùm animam verò, vt quidam ſcribunt,facit Hypocritam & malum,iuſtum in exteriori parte apparentem,& facit homines multum ſcientes ſecundùm aliquos. Sed inueni aliquos dicentes,quòd natus ſub illo planeta eſt regu aris,religioſus profundæ deuotionis,ſapiens, diues, diligens bonos, deprimens malos.

Sequitur de quarto planeta, qui dicitur Sol. Vnde Sol de ſua natura eſt planeta calidus, & ideo influit nato ſub eo calorem, & eſt ſiccus, ſed temperatè. Sed dices, ſi Sol eſt ſiccus ſicut Mars, quare nõ influit eundem effectum. Dicendũ quod propter caliditatem & ſiccitatem Sol virtualiter eſt humidus, & non ſiccus, niſi temperatè. Item, Sol ſecundùm antiquos dicebatur pater deorum, quia Sol eſt principium vitæ, id eſt, influens eſſe omni rei, ita quod Sol per eius acceſſum ad hemiſphærium noſtrum influit fertilitatẽ & generationem: & poſt eius receſſum videmus flores areſcere, & terram fieri aridã, & in quolibet ſigno manet quadraginta dies, & curſum ſuum perficit in vno anno, motu proprio & natura II. Et ſecundùm Aſtronomos tãtum diſtat à terra, quod ad illam partem,

quæ

quę propinquior eſt terrę, homo veniret in CCCC. & 30. annis, & 26. ſeptimanis, & duobus diebus, ita quod dicta eius eſſet decē milliaria. Itē natus ſub ſole eſt Hypocrita: & dicitur ab hypo, quod eſt ſub, & chryſos aurū, quia habens malum ſub auro, id eſt, ſub bona apparentia. verſus: Omnis hypocrita facie tenus eſt heremita, Mente licet tacita latens anguis aconita. Item Sol calefacit temperatè, & ideò facit natum ſub eo magnæ ſapientiæ, quia calor ſaltem moderatus, eſt inſtrumentum operandi virtutes animæ, quia calor facit ſpiritus agiles & promptos. Item dicunt quidā. Natus ſub ſole libenter vult mitti in exilium, quia amabilis eſt & iucundus: ideo Deus prouidet ſibi de omni bono. Item Sol ſecundùm Ptolomeū in Centiloquio ſuo dicitur eſſe octies maior, quàm tota terra.

VEnus eſt ſtella beneuola, & facit natum pulchrum, & maximè oculis & ſupercilijs carnoſum, mediocris ſtaturæ: ſecundùm animam verò blandum facetum, eloquentem, muſicalia diligentem, voluptatem, gaudium & choream deſiderantem, ornatum corporis diligentē, & ſuauiter incedentem.

Proſequitur de 5. planeta, qui dicitur Venus. Vnde Venus habet plura nomina. Primo dicitur Venus à venerando, q̃a antiqui venerabantur eam cauſa amoris. Etiam dicitur Lucifer, quia de mane lucem indicat, quando Solem præcedit: Secundò de veſpere dicitur Heſperus, quia veſperum de nocte indicat, Solē tamen ſequendo, & habet colorem candentem & fulgentem inter ſydera, & complet curſum ſuum in CCC. & tribus octo die bus, & Venus in magnitudine, ſicuti vna pars de viginti octo partibus terræ:

ræ:& ſecundùm Aſtronomos tãtum diſtat à terra, quod ad illam partem, vbi propinquior eſt terræ, & homo venit in ſexaginta quinque annis, & XX. ſeptimanis, & vno die, ſuppoſito quod dieta hominis eſſet decem miliaria. Nota. Venus eſt planeta calidus & humidus virtualiter, & facit natum luxurioſum, & pulchrũ, quia gratia humiditatis facit ipſum poſſe in opere. Item facit natum diligere muſicalia, quia muſica eſt vtilis pro cantantibus & amatoribus, quia carmina confortant amorem. Item nota, ſuppoſito quod Venus & Saturnus venirent ſecundùm oppoſitum, tunc natus illo tẽpore non eſſet omninò malus, nec omninò bonus, ſed medio ſe haberet modo: quia bonitas Veneris retardat malitiam Saturni, quantum poteſt, & ſic facit medium.

MERcurius, quem Aſtronomi ſolent aſſequi, aſſerunt & eius radios contrahi, facit natum corpore gracilem, ſatis paruæ perſonæ, barbæ pulchræ & raræ. Secundùm animam verò erit ſapiens & ſubtilis, philoſophiam diligens & ſtudium, & erit bonorum morum & perfecti ſermonis, & ille multos acquirit amicos, & tamen non multum fortunatus. In eo bona conſilia vigent, verax, & nullius perfidiæ, expers infidelitatis, & inſcius, & non conſcius, id eſt, ſocius in malo.

Hîc exequitur de ſexto planeta, qui dicitur Mercurius. Nota quod Mercurius ſemper graditur cum Sole, & nunquam ab eo diſtat amplius, quàm triginta gradibus. Colorem habet radiantem, rarò propter vicinitatem Solis videtur, ſed tamen in meridie mediante ſpeculo videtur. Et dicitur Mercurius, quaſi mercatorũ kyrios, id eſt, Dominus, quia mercatores in-

digēt eloquentia, vnde Mercurius dicitur deus eloquentiæ, & complet curſum ſuum in trecentis, & triginta tribus diebus, ita quod modicum minus, quàm per annum, & quātitas Mercurij eſt ſicut vna pars de viginti duabus millibus partibus terræ, ideo ſtella eſt parua. Litera dicit, quòd Mercurius contrahitur à radijs Solis. Ratio eſt, quia continuè mouetur ſub Sole, & propter radios Solis videri non poteſt: quia magis lumen offuſcat minus. Item natus ſub eo diligit philoſophiam, quia facit natum ſubtilem ſecūdùm animam, ideo diligit ſubtilia. Item Mercurius facit hominem loquacem, multas patitur infirmitates, eſtq; ipſe boni conſilij.

Luna cùm ſit velocioris motus, facit natum vagabundum, ſermone verū, nullius ſeruitij, iucundum, & me-

dio cris ſtaturæ, & habet inæquales oculos, ſcilicet vnum altero maiorem.

Exequitur de vltimo planeta, qui Luna dicitur. Septimò nota, quod Luna eſt velociſſimi motus, ideo natus eius eſt vagus, nec poteſt durare in aliquo officio vel ſeruitio Et quod Luna eſt velociſſimi mot⁹, patet, q̃a quanto planeta eſt inferior, tanto citius mouetur, quia Luna cõplet curſum ſuum in 27 diebus, & 7 horis. Secundùm Aſtronomos tantum diſtat à terra, quod ad eam partem vbi propinquior eſt terræ ad concauum orbis Lunæ homo veniret in 12. annis, & XVIII. ſeptimanis, & tribus dieb⁹, ſuppoſito, quod dieta eius eſſet decem milliaria cum dimidio. Nota, quòd Luna habet lumen à Sole, & quando currit cum Sole, habet maiorem vigorem & vim, & in nouilunio, & in quolibet menſe anni complet

plet curſum ſuum per 12. ſigna. In Luna videmus maculam, & cauſſa huius eſt per Cõmenta. ſecundo de Cælo, quia Luna eſt corpus rotundum & rarum & denſum ex nubibus, & ideo in medio propter raritatem non poteſt reuerberare lumen Solis, & penetrat ipſum in medio, & per hoc patet obſcuritas.

ET ſciendum quòd omnes ſtellæ, & aliæ partes corporis ſuper cæleſtis illa officia diuinitus exequuntur, & ſemper ſic agunt, & ſic nunquam expediuntur, quantum ex parte eorum, & ideo fas eſt dicere ſecundùm ea, quæ dicta ſunt, omnia inferiora à ſuperioribus regũtur, & ideo illa quæ diuino ſacrificio & beſtiali immolatione, & alia, quæ in mundo ſunt, non poſſunt remouere actionem corporum ſuper cæleſtium dantium vitam & mortem

Hic authot ponit vnum notabile,

quod prius dictū eſt, quod natus ſub diuerſis planetis, diuerſimodè regitur & ꝓducitur Diceret aliquis, quò modo, quare, vel per quē ſunt ſtellæ ſic ordinatæ: Reſpondetur, quod per diuinam naturam talis ordinatio facta eſt. Deus enim ſic ordinauit dominia planetarum, & illud patet duodecimo Metaphyſicorum. Et author vult, quod per ieiunium & ſacrificium beſtiarum, non poteſt remoueri planetarum curſ⁹. Illud probatur, quia motus cæli ſemper eſt vniformis & regularis, ſeptimo Phyſicorum, & ſemper inuariabilis. Sicut ergo Deus inſtituit ab æterno, ſic in ęternum permanebit. Sed contra, Sapiens dominabitur aſtris, ſecundùm Ptolomæum & Theologos: & hoc non eſſet, niſi curſus planetarū & effectus impediri poſſent. Reſpondetur quod ſapiens ſic dominatur a-
ſtris.

ſtris. Quando videret aliquem effectum Saturni de neceſſitate, vt frigiditas, tunc poteſt ſe cauere à nocumento, ſed non poteſt impedire eorum effectum ſimpliciter, quando ita ſemper agant. Et author loquitur naturaliter, cùm dicit per ſacrificia non poteſt remoueri effectus planetarũ, quia Theologus tenet ibi oppoſitam partem, quia omnia ſunt in potentia Dei, & Deus agit liberè, & ſæpe exaudit orationes fidelium.

EX iſtis verbis ſic fortè aliquis crederet me ſic cadere in duplici peccato. Primo quidem, quia ſtatim viſa ſuperficie verborum, concluderet ex eis verbaliter, omnia de neceſſitate venire. Secundo quod me occultorem Chriſtianæ fidei vellet dicere: ſed quia declaratio amplior eſt in hac parte, ideo eam omittimus. Et de illis planetis & viriliter de ſuperioribus corporibus cæleſtibus, quo ad influentiam

tiam reſpectu inferiorum in tantum dictū eſt. Eſt autem notandum, quod aliquando plures fœtus naſcuntur in matrice, hoc autem eſt per ſegregationem ſeminis in ipſa matrice, quia matrix habet cellulas in ſe: cùm autem in quamlibet cellulam recipitur materia, fœtus ibi fiunt multi.

Hic reſpondet cuidam quæſtioni, quia aliquis poſſet contradicere authori. Ex dictis namque patet, quod omnia ex neceſſitate veniunt, quia eueniunt iuxta curſum planetarum, & ille non poteſt impediri ſecūdùm authorem. Vnde omnia bene eueniunt ex neceſſitate conditionata, ſed non abſoluta: hoc declarat quilibet effectus, qui de neceſſitate euenit ſtātib ſuis cauſſis neceſſarijs & infallibilib⁹, vt dicit Ariſtoteles ſecundo Poſteriorum, ſed quia maior quandoque eſt indiſpoſita, ideo eorum effe-

ctus

ctus impediuntur per accidens: & ſic ſuppoſito, quod virtus planetarum in tali ſigno indicat mortem, tamen adhuc homo per remedia poteſt con ſeruari: & ſic materia non eſt diſpoſita ſeu apta ad talem effectum. Ex illo patet error illorum, qui dicunt omnia euenire de neceſſitate conſtellationis.

DE GENERATIONE animalium imperfectorum. Cap. IIII.

VT *autem ea, quæ dicta ſunt, lucidiori lumine cognoſcantur, & quomodo aliquando plures fœtus fiant in matrice, & plures pueri naſcantur, ſicut duo gemelli, oportunum eſt modicum tranſgredi ab hominis generatione, & videndum eſt de generatione animalium imperfectorum, quæ non ex ſemine, ſed putrefa-*

ctione generantur. Iuxta quod notandum, quòd illa animalia imperfecta, ſicut muſcæ & ſimilia, non ſemper eodem modo generantur, ſicut perfecta animalia, quia per deciſionem ſeminis non generantur, ſed ex putrefactis, vt patet quarto Metaphyſicorum.

Caput quartum, in quo author agit de formatione fœtus in vtero, & primò facit digreſſum à propoſito Secundò regreditur ad propoſitum, vbi reſpondeamus, quod muſcæ & araneæ ſunt animalia imperfecta: non ſunt de perfectione vniuerſi, non tamen ſunt omnino fruſtra, quia natura ipſa ordinauit, vt malos humores abſorbeant, vt eo melius homines à malis humoribus præſeruarentur.

VTRVM

VTRVM autem animalia eadem ex ſemine vel ſine ſemine generentur, dubitatio eſt apud plures. Opinio enim Auicennæ libro de diluuijs eſt, quòd eadem animalia ex ſemine & ſine ſemine generantur: & hoc declarat, quia diluuium fieri poteſt adhuc vniuerſale, & in tali diluuio corrumperentur omnes viuentes, corruptis autem omnibus viuentibus influentiæ in cadauera mortuorum, quæ putrefacta ſunt, & tunc ex virtute cæli generabuntur eadem, quæ prius fuerunt, ita quod vnum generabitur ex putrefacto; & aliud per deciſionem ſeminis ſibi ſimile generabit in ſpecie: igitur eadem ex ſemine & ſine ſemine generabuntur. Et declarat poßibilitatē huius ad ſenſum, dicens: Capiantur capilli mulieris menſtruoſæ, & ponantur ſub terra pingui, vbi iacuit fimus tempore hyemali, tunc in vere ſiue æſtate quando caleſcent calore ſolis, generabitur ſerpens longus & fortis, ille

vltro

vltro generabit ſibi ſimilem in ſpecie, per deciſionem ſeminis. Et illud idem declaratur in mure, quia tempore ſuo quidam mus erat factus ex putrefactione, & ille vltra ſibi generauit ſimilem in ſpecie ex ſemine. Plures poſſent adduci rationes, ſed prædicta ſufficiunt, quia longum eſſet omnia accidentia ad illam materiam enarrare.

Hic author mouet dubium. Primò ponit opinionem Auicennæ & rationes. Secundò reprobat illam ibi breuiter. Ad illam opinionē nota, quòd Auicenna poſuit datorem formarū, vt per Comment. 12. Metaph. & 4. Et ideo ipſe vltra poſuit, ꝙ virtus diuina mediante motu planetarum poſſit infundere formas, & dare eſſe, tunc vltra putrefactione rebus generatis, illa vtraque generant ſibi ſimilia, ſicut poſuit, ſi virtus Solis in terra producit plantam, quod illa mediāte fructu & lumine poſſet produ-

ccre

cere aliam plantam. Nota, quod cri-
nes mulierum menſtruoſarum ſunt
multum humidi, groſſi & venenoſi,
& ideo ſi ponantur ſub pingui terra
in hyeme, generabũtur humiditates,
& venenoſitates per Solis virtutẽ, &
poſſunt verti in ſerpentes. Sic dicitur
baſiliſcꝰ fieri artificialiter in fimo ex
ouo. Vnde fimus eſt terra pinguis, ar-
uinata, humiditate repleta, ideò facit
aliq̃d fructificare, vnde in terra arida
& ſicca illud non habet veritatem. In
hyeme fimus ab intra eſt humidus &
calidus ſufficienter, q̃ frigus circum
ſtans non permittit calorem innatũ
exhalare & recedere. Nota, quod mus
qui generatur ex putredine terræ, eſt
groſſior alio mure generato per de-
ciſionem ſeminis, & ille habet caudã
maiorẽ, & eſt multũ venenoſus, quia
materia fuit putrida valdè, ex qua
productus eſt. Item Auicenna poſuit

quendam vitulum cecidiſſe de cælo, quem dixit generatum fuiſſe in aere ex putrefactione.

SED breuiter ad illam opinionem dicendum eſt, quod ipſa non eſt vera. Ratio eſt, quia ſecundùm Philoſophum 8. Phyſic. ſicut aliquis habet propriam materiam, ſic proprium habet agens: quia tali materiæ eſt talis forma, quia alius eſt actus materiæ, & alius eſt actus formæ, vt dicitur 8 Metap & cùm illa animalia habent diuerſas formas, ergo & materias, & per conſequens diuerſa agentia & generantia habebunt. Intentio enim Philoſ. 8. Phyſic. eſt, quod eadem animalia ſaltem ſecundùm ſpeciem poſſent fieri ex ſemine, ſicut ſanitas quandoque fit ab arte, quandoq; à natura. Sed in hoc differt ab Auicenna, qui ait, quod nũquam animalia perfecta ſine ſemine fiant: ſecundũ autem Philoſ hoc non eſt verum: differt etiam ab eo, quia ſecundùm doctrinam Phil. 2. Metæor. Diluuium

uium vniuerſale eſt impoſsibile apud naturam, tam per ignem, quàm per aquam. Et hanc rationem ponit, Albertus quod diluuium ex conſtellatione humectante, ideo ſi cõſtellatio humectans reſpicit vnam partẽ terræ, tunc alia oppoſita terræ reſpicit aliã partem, ſcilicet conſtellatio deſiccans. Et quantum vna humectat in vna parte, tantum alia deſiccat in alia parte: ideo impoſsibile eſt, quod dicit Auicenna.

Hîc improbat opinionem Auicennæ. Et non rationem Cõmentatoris probando, quod generatum ex ſemine, & ſine ſemine, differũt ſpecie, ſic quod agẽs eſt diuerſum, & recipiens diuerſum, & ſic receptum erit diuerſum, ſed à propagatis, & à putredine generatis, ſic eſt, quod materia eſt alia, ſcilicet ſemen & putredo, igitur, &c. Item agentia ſunt duplicia, ſicut virtus Solis & ſtellarum cum calore

incorporata in putrefactis ab vna parte, & agentia à quibus ſemina deciduntur ab alia parte, ſcilicet in propagatis: ſic illi duo mures differunt ſpecie. & ſi ſerpens ſit, generatur per deciſionem ſeminis, illi differunt ſpecie. Nota, quod eſt impoſſibile fieri diluuium vniuerſale, quia planetæ non poſſunt ſic concurrere, ſed bene fit diluuiũ particulare. Vt ſi omnes planetæ frigidi concurrerent in hoc frigido ſigno piſcium, quia illud ſignum eſt ſummè frigidum, ideo cõtingere poſſet, quod diluuium tunc generaretur in vna regione, quam illud ſignum reſpicit, & ſic non poſſet fieri niſi miraculosè diluuium. Legitur enim q factum fuit diluuiũ vniuerſale propter malitiam hominum, de illo nihil hic ad propoſitũ, cùm naturaliter loquamur. Ex dictis nota, per experientiã videmus, quod

tempo-

tempore hyemali in vna regione plus generatur de àqua,& in regione oppoſita, vbi eſt æſtas, plus generatur de aere & igne, ſecundùm curſum planetarum.

Reſpondeamus & dicamus, quod quædam ſine ſemine generantur, & cauſſam huius generationis reddit Philo. 4. Metheororum dicens: Calor diſgregans corpus mixtum, facit per hoc quod ſubtile extrahit, et relinquit groſſum: & non eſt abſolutè calor, ſed eſt virtus cōſtellationis cæleſtis. Et Philoſophi intentio eſt, quod materia, ex qua animal ſine ſemine naſcitur, eſt aliqua humiditas ſubtilis, in qua quidem calor naturalis ſæpe agit ex parte cæli, qui dum proportionatus eſt materiæ, in quam quidē materiam forma talis debet introduci, hanc humiditatem calor cæleſtis iam dictus, ſegregat à qualibet parte groſſi terreſtris. Et ſecundùm intentionem Philoſophi, 7. Metheo-

rorum hæc generatio eſt vniuoca, ſaltem virtualiter, non autem formaliter. Per hoc ſoluitur dubitatio, quam quidam faciunt; dicentes: Omne quod generatur vniuocè, ex ſibi ſimili generatur in ſpecie. Verum eſt, at formaliter aut virtualiter, vt iam dictum eſt. Circa hoc nota, quod ex eadem materia plura animalia imperfecta naſcuntur, vt quæ ex ſtercore naſcũtur muſcæ, veſpæ, & plura alia, & diuerſi coloris & figuræ, & ſimiliter ſcarabæi.

Hic ſoluit dubitationem, & reſpõdet ſecundùm intentionem ſuam. Nota, quod ſecundùm Albertum talis eſt modus generationis animalium ex putredine, quia calor Solis quando protenditur vſq; ad materiã putridam, tunc extrahit humidum ſubtile ab illa materia, & generantur quædam pelliculę, ita quod calor interior non permittitur exire, & tunc

virtute

virtute ſolis ille calor, qui eſt in materia putrida, petit exitum, & impeditur. & ex tali motu ſurſum & deorſum generatur quidam ſpiritus pulſans, mediante quo ſpiritu vita producitur in tali materia. Et ſi quæratur, vtrũ ille ſpiritus pulſans ſit ſubſtantia vel accidens. Dicẽdum, quod eſt ſubſtantia, quia mediante virtute formatiua, ille ſpiritus agit, & quia agens non niſi mediante ſpiritu ſubſtantiam producit, ideo neceſſe eſt illum ſpiritum producit, ideò neceſſe eſt illum ſpiritum eſſe ſubſtantiam: & ille ſpiritus eſt corpus ſubtile, generatum ex ſubtiliori parte materiæ mediante putredine. Sed dubitatur vtrùm ille ſpiritus ſit animatus vel inanimatus. Dicendum eſt, quod ille ſpiritus nõ eſt formaliter animatus, ſed virtualiter, quia educit animam viuentis effectiuè de illa materia pu-
 tredi-

tredinali. Et ideo Auicenna in 12. Metaphyſicorum, in illa digreſſione, vbi improbat Auerrhoim, Platonem, & Themiſtium, quod ex putredine generantur ranæ. Sed author dicit, calor Solis attrahit humidum à putredine Probo per experientiam. Accipio vnum murem putredinalem, & ponam in locum vbi ſunt radij ſolares in vigore, inuenio, quod calor ſolis facit exhalare totam materiam muris, ita quod nihil remanet ibi, niſi pellis. Nota, quod generatio 6. Metaph diuiditur, & quędã eſt vniuoca, quędã equiuoca Aequiuoca eſt, quando formaliter generans & genitũ differunt ſpecie, vt ſi generatur mus de terra, &c. Vniuoca eſt quando generans & genitum conueniunt in ſpecie, vt homo generat hominem, vel equus equum. Et ex illo ſoluitur dictum Phi. 6. Meta. quando dicit: omne quod

ne quod fit, à ſimili ſuo in ſpecie fit. Verum eſt de generatione vniuoca, ſed non æquiuoca. Nota, quod animalia generata ex putredine, non habent ſemper eundem colorem, ſpeciẽ, vel figuram. Ratio eſt, quia iſta animalia differunt ſpecie, modò quæcunque differunt ſpecie, etiam dicuntur differre figura, & in colore naturali, quia iſta conſequuntur formam.

Cauſſa autem diuerſitatis illorum animalium eſt diuiſio ſeminis in matrice, & illud eſt verum principaliter in animalibus perfectis. Et eſt notandum, quod in matrice mulieris plures ſunt cellulæ, quando tunc ſemen deciſum à patre ſic colligitur, quod in vnaquaq; cellula matricis pars ſeminis ſic recipitur, tunc eſt modus generationis plurium fœtuum, & ille modus generationis reſpectu animalium imperfectorum accipitur ſimile, ita quod ibi ineſt aliquid loco matricis, &

aliquid ſeminis. Et ideo talis humiditas diuiditur per loca eductionis fœtus in putrefactis, ideo multiplicantur talia animalia. Et cauſa ſimilitudinis talium animalium, ſimilitudo humidi educti de corpore in partes homogeneas, & diuerſitas ſpeciei taliũ animaliũ ſumitur per oppoſitũ, ſcilicet per humidum eductum in partes heterogeneas.

Hìc author infert cauſſam, quare aliquãdo plures pueri naſcuntur. Vnde plures ſunt cauſſæ plurium fœtuum particularium. Prima eſt diuiſio ſeminis in cellulas, & non eſt ſufficiens, quia expertum eſt per obſtetrices, quod ſemel vna domina peperit maſſam carneã, continentem ſeptuaginta figuras hominum, modò certũ eſt quod non ſunt tot cellulæ matricis. Secunda cauſſa eſt abundantia ſeminis, & tunc diuiditur, & ſpargitur, & fiunt plures fœtus. Tertia cauſſa

eſt.

eſt, quia quando mulieres in coitu nimis mouent ſe, & tunc circum ſpergitur ſemen, & fiunt plures fœtus.

QVod autem quædam animalia generata ſunt longa & ſtricta, & quædam breuia, hoc eſt ex diuerſitate complexionis humidi, quia ex cholerico calido & ſicco generatur corpus longũ, ſtrictum, & gracile, eò quòd calor in eo multũ extenditur. Ex flegmatico frigido & humido generatur animal breue & latum, quia humor aqueus eſt multũ dilatabilis, & frigiditas nõ multũ extendit ipſum. Sed ex ſanguineo calido & humido generatur animal mediũ inter longũ, & breue, propter calidũ & humidũ temperatũ Sed ex melãcholico generatur animal ſtrictũ & breue: quia frigiditas nõ permittit ipsũ extẽdi, & ſiccitas nõ permittit ipsũ dilatari. Ex cholerico autẽ accidentali, & aduſto, generatur

animal

animal longum & valde gracile, quia feruor caloris eius multum extenditur, & ſiccitas mediata & moderata attenuatur. Et eſt notandum quod cholericus eſt crocei coloris, vt frequentius, & ſanguineus rubei coloris, melancholicus nigri coloris, & flegmaticus albi coloris. Et quorum natura permixta fuerit, horum & qualitas & color neceſſariò permixtus erit Sic ergo hoc capite habemus modum generationis animalium imperfectorum ad ſimilitudinem perfectorum, & quomodo plures fœtus ſimul fiunt, tam in perfectis, quàm in imperfectis, & quare aliquod animal eſt longum, & aliquod breue, aut quare talis coloris vt frequentius.

Hîc author oſtendit cauſſam, quare quædam animalia generata ſunt longa, & quædam breuia, vt ſatis patet in textu. Nota, quod nullus homo ſit purus cholericus, flegmaticus, ſanguineus, vel melancholicus, ſed

omnes ſunt mixti, ſed vnus bene pl⁹ habet de ſanguine, quàm alter, quia nullum eſt animal in quo elementa æqualiter dominātur: probat Auerr. 1. de Cælo, quia ſi hoc eſſet verum, homo vbicunque poneretur, quieſce ret, quod eſt impoſſibile. Et tantum de generatione animalium imperfe-ctorum.

DE EXITV FOETVS de vtero. Cap. V.

NVnc autem ad ſuperius dicta de generatione & formatione embrionis in vtero materno, ſermonem noſtrum conuertamus, & de modo exitus dicamus. Et primò videndum eſt quomodo iſtæ tres potentiæ animæ, ſcilicet vegetatiua, ſenſitiua, & intellectiua veniunt ad materiam fœtus ſiue quo ordine. Iuxta quod eſt notandum, quod illud eſt alte-

alterius negotij, quàm præſens materia requirit, quia reſpicit ſcientiam libri de Animalibus, tamen aliquantulum de ipſo breuiter tangamus.

Primò præmittit quædam neceſſaria. Littera dicit quo ordine, quia inter iſtas potentias eſt ordo perfectionis & communitatis, ideo dicit Comment. 1. Metaph in de erroribus, quia primò recipiuntur, & accipiunt formas vniuerſales, & poſtea minus viriles vſque ad determinatas, ergo ſemper eſt ordo.

SPerma verò collectum in matrice mulieris augmentatur ſtatim quando infuſum eſt ei, & quando matrix eſt bene clauſa, ſed alimentum ſiue augmentum eſt à potentia animæ vegetatiuæ, quia ſpermate deciſo à patre vel generante demiſſo, eſt iſta potentia vegetabilis, & hoc patet 2. de Anima, Vbi dicitur, quod potentiæ vegetati-

getatiuæ ſunt duo opera, ſcilicet generare & alimẽto vti, quia plãta generat plantã, animal verò animal. Vnde videtur, quòd ab illa anima fluat virtus generatiua proficiens, ſeu competens generationi embrionis: poſtea verò tempore ſubſequenti ſecundùm exigentiam naturæ ſuperadditur materiæ anima ſenſibilis, & poſtea anima illius ſpeciei vel illius Et illæ virtutes, ſcilicet vegetatiua & ſenſitiua, diſtinguuntur per operationes, quæ vltra differũt per obiecta, & non differunt illæ duæ potentiæ, ſcilicet vegetatiua & ſenſitiua, ita quòd ſunt duæ potentiæ diſtinctæ, ſecundùm eſſentiã: eſt enim vna & eadẽ eſſentia vegetabilis, quamuis nõ eodẽ modo, & hoc dicit Phil. 16 de anima. Embrio primò viuit vita plãtæ, ſecundò vita animalis, tertiò vita huius ſpeciei vel huius. Etiã additur in homine virtus intellectiua, quæ nõ generatur à materia, ſed à cælo, & eſt de formis infuſa, vnde eſt finis & perfectio omniũ formarum

rum

rum exiſtentium inferius. Iam conſueuit apud medicos dici, quod prima vita eſt lata & occulta, media apparens & manifeſta, vltima verò excellens & glorioſa. A prima eſt ſenſus naturalis, à ſecunda ſenſus animalis, à quo eſt ſenſus, viſus, auditus, & etiam motus voluntarius, à tertia verò eſt ſenſus ſpiritualis, à quo importatur diſcretio & perſecutio, & ſic de alijs

Hic author oſtendit intẽtum ſuũ, oſtendendo, quomodo iſtæ tres potentiæ veniunt ad materiam. Nota, quòd ſpiritus & ſemen viri eſt quodammodo vitalis, quia viuit vita hominis. Et quando iſtud recipitur in matricem viuam & calidam, tunc operatur in ſemine mulieris: & virtus vegetatiua & formatiua, primò generat pelliculam ſecundinam, cui ſemen inuoluitur, & ſic continuò ſe mouet ad ſemẽ mulieris, & penetrat in materiam longam, latam, & profundam.

fundam. Et incipit virtus format, & generat ſpiritus pulſantes, & pulſatiles, & in eo generat illos ſpiritus pulſantes, facit materiam viuam, & format venas & neruos, in quibus currunt illi ſpiritus. Vnde ſpiritus & venæ pulſatiles, vel ſaltem proportionabiles eius, inueniuntur in arboribus & in plantis, & tunc materia ſic viuente, vita ſpirituum, qui vegetant illam materiã, tunc anima ſenſitiua recipitur in illa materia Et tũc in homine materiá ſtante ſub anima cognitiua, quæ eſt vltima forma naturalis per virtutem Dei & cæli intellectus infunditur & introducitur. Vnde loquendo tam phyſicè, quã Theologicè, intellectus nõ educitur de potentia materiæ, quia intellectus non eſt corpus nec virtus in corpore, per Commẽtatorem 3. de Anima, Commento quinto & quarto. Sed Theo-

logicè loquendo, tunc anima eſt forma ſubſtantialis corporis humani, dans ſibi eſſe ſubſtantiale. Sed Auerroes ponit, quod intellectus copulatur nobis ſolùm à generatione, & per copulationem phantaſmaticam, ſicut nauta naui per nauigationem, & ponit quod ſit vnus in omnibus hominibus, & ille articulus eſt ab eccleſia condemnatus. qui enim hoc credunt, ſaluari non poſſunt. Et per hoc tenent potiſſimè Ariſtotel. eſſe damnatum, quia in illa opinione videtur mortuus fuiſſe. Ita quod ad minus dubitauit ſic, quod non firmè credidit quemlibet hominem habere diſtinctum intellectum à Deo creatum, ſicut videtur in 3. de Anima Nota, ꝙ illa forma dicitur educi de materia, quæ extenditur extenſione materiæ, ita quod tota eſt in toto, & pars in parte extenſiuè, vt anima ſenſitiua

in corpore pedali eſt pedalis, & in ſemipedali ſemipedalis, licet ſit tota in toto virtualiter. Nota, quod author videtur ponere illud, quod potentia vegetatiua ſit pro aliquo tempore in materia, pro quo non eſt ſenſitiua. Illud eſt verum manifeſtatiuè, ita quod prius manifeſtantur opera huius potentiæ, & prius apparet fœtum nutriri & augmentari antequam ſentiat, & ſe moueat.

Tempus verò egreſsionis fœtus ab vtero materno, vt frequentius eſt in nono menſe, quibuſdam tamen in octauo, quibuſdam in X & quibuſdam in XI & etiam non vltra. Quædam verò mulieres ſolent parere in VI menſe, & abortiuè, ideò naturam hominis non producunt, ſed aliquam materiam carneam & lacteam. Illud autem accidit eis propter plura, vt patet: quia materia menſtruorum corrupta eſt, vel per nimium

motum, per quem rumpitur matrix; vel propter alia mala. Et ideo meretrices & doctæ mulieres, vel lenæ in hac arte, quando ſentiunt ſe impregnatos, mouent ſe de loco ad locum, de villa ad villam, ducunt choreas, & multa alia mala, & frequentius multum coeunt, & luctantur cum viris, vt per motum liberentur à conceptione, & cupiunt coitum, vt per delectationem obliuiſcantur dolorem, qui generatur ex deſtructione fœtus.

Hic author exequitur intentum ſuum de egreſſu fœtus. Nota quod omnis fœtus, qui egreditur in nono menſe, vt ſæpius viuit, quia ille fœt9 eſt bene maturus, & ſatis fortis, quia nonus menſis correſpondet Ioui. Iupiter verò eſt beneuolus planeta, ſcilicet calidus & humidus. Ideò eſt miniſtrator & nuncius vitæ, vita autem cõſiſtit in calido & humido Author dicit, quandoq; in 11. menſe fit egreſſus, &

ſus, & illud non eſt verum, ſed mulie res decipiuntur in computatione, quandoq; concipiunt vnam maſſam ſeminis, & poſt aliam quindenam im pregnantur, & tunc putant ſe conce-piſſe prius, vnde illa maſſa prius con cepta eijcitur & emittitur tempore conceptionis. Nota, quod quando puer primò egreditur, tunc ponit di-gitum ad os, ex ſuæ naturę exigentia. Ratio, quia puer exit de matrice, tan-quam de balneo calido, & tunc ve-niens ad aerem, ſentit frigus, ideò po-nit digitum ád os calidum, vt calefa-ciat ipſum. Item, quando naſcitur, tunc ſonat, quia patitur ab aëre fri-gido. Et ſi faciat clamorem in ventre, ſignum eſt quod non erit viuus, quia aliunde non faceret clamorem, niſi à quadam læſio-ne vel preſ-ſura.

EST autem notandum, quod iuuenes ex timore & ex ictu tonitrui ſæpè diſponuntur, quòd fœtus vitam habens moritur, & ſi vitam non habuerit, poſsibile eſſet, quod ſemen motu naturali à forma hominis deſtrueretur. Cauſa autem huius primò accidit ex parte timoris, à quo totum corpus immutatur & diſponitur ad ægritudinem, & per eius aduentum fœtus læditur & extinguitur. Secundò ex parte fulminis, quod penetrat vſq; ad interiora, & ea deſtruit, & combuſtionem facit, tamen nullum ſignum aduſtionis extra apparet, propter vaporis illius ſublimitatem. Et eſt etiam vapor ille fo iſsimus, quia etiam quandoq; interficit hominem, eò quod penetrat ad membra vitalia interiora, & propter ſubtilitatem non apparet aduſtio, eò quod magis lædit ictu quàm calore. Et tunc, vt frequentius ſecundùm diſpoſitionem naturalem interiorem, vbi fœtus inuenitur diſpoſitus, tūc conſumit totū humidū

radi-

radicale & complexionale ipſius fœtus, & tunc fœtus extinguitur. ſciendum quod illa non ſunt ficta, quia ſicut recitat Albertus de operatione & effectu fulminis quod ictu tonitrui quandoque videtur comburi calceum pede illæſo, & è conuerſo. Et quandoque pili iuxta loca libidinis membris illæſis, & quod ictus fulminis pertingit ad interiora per hunc modum quem dixit. Fides huius eſt, quia venenoſus ſerpens percuſſus à fulmine, per paucos dies vermiculat & putreſcit. Et eſt ſerpens, à quo tollitur venenum per huiuſmodi impreſſionem. Item ſignum fidei eſt dolium pertuſum, vinum ſtetit per aliquod tempus non exeundo de his autem & de eorum cauſſis ſuperfluum eſt hic dicere.

Hic author ponit quædam notabilia. Et primò nota, quod tonitruum quandoque ex calore fit, ſ[illegible] quando exhalationes calidæ recipiuntur inter nubes, & ibi per frigus nubium

exagitantur, & tunc ſcindunt nubē, & ex tali ſorti motu fit tunc incenſio illarum exhalationum, & ſic per conſequens fit coruſcatio. Et ideò omnes illi grauiter peccant, qui dicunt quod fiat in tertia regione aeris, quia fit intra nubes Et duo ſunt motus tonitrui, ſ. ictus & fulmen. modò ictus ille quandoque ſcindit arbores, & ille eſt ſonus, & ictus non ſcindit, ſed fulmē, quia eſt valde ſubtile, quia ex exhalatione ſubtili calida, & illud fulmen ſæpè comburit calceum pede illæſo. Quia quandoq; fulmen ita citò recedit, quod pedē non tangit, & quādoq; cōburit pedem, calceo manente illæſo Ratio quia calceus eſt ſubſtātia poroſa, ſicut omnis pellis, ideo trāſit per omnes poros calcei, & inuenit pedem reſiſtentem, ideo illum comburit.

SED de his, quæ dicta ſunt in textu, quædam dubia moueri poſſunt, quorũ ſolutiones & determinationes vobis committo Primum eſt, vtrum poßibile ſit in illo tempore quando vir eſt in coitu cum muliere, ſi effectus fulminis per tempus illius motus fuerit, ſi ſemen-receptum hora eiectionis poßit recipere aliquã nouam impreßionem, per quã diſponatur ad aliquid aliud, quã ſua natura particularis intendit.

Hic author mouet quædam dubia, quæ non ſoluit, ſed remittit ea nobis ſoluenda, & primum dubium ſoluitur ſic, & dicitur quòd fulmen in hora eiectionis ſeminis poſſet impediri à forma, quã particulare intendit. Quia poſſibile eſt, quod forma faciat materiam venenoſam, & ſic facit ipſam ineptam ad generationem hominis, quod ex illa materia generantur bufones & alij vermes, & ſic patet ſolutio primi dubij.

SEcundum dubium vtrum in hora eiectionis ſeminis, id quod influitur à planetis, poſſet prohiberi ab ipſo fulmine, & tetigiſſe materiam ſeminis ex parte patris & matris.

Hic mouet ſecundum dubium, & poteſt ſic ſolui, quod virtutes planetarum poſſunt impedire fulmen. ideò quia planetæ quidã influunt vitã, & eſſe talẽ hoc fulmẽ deſtruit. Tunc vltra dubitatur, quare hoc potius fit in principio eiectionis ſeminis, quã tempore ſequenti: Dicendum quod tempore eiectionis tunc ſemen eſt adhuc tenue, & citò poteſt impediri. Secũdò dubitatur, quia dictũ eſt quod ſuperiora nõ poſſunt impediri, quia ſemper agunt naturaliter. Dicitur quod bene poſſunt impediri in illis, quæ ſequũtur opera breuia illorum.

TErtium dubium, vtrum per ictum fulminis tangentem materiã ex vtraq;

traque parte, poſſet influi ſemini virtus, per quam procedit ad formam maſculi, ita tamen quod materia prius diſpoſita fuerit ad fœmellæ formam vel diſpoſitionem, & è conuerſo.

Mouet tertium dubium, & ſoluitur ſic: ſi materia eſſet diſpoſita ad formam fœmellæ, tūc per ictum fulminis in maſculū diſponi poſſet, & è conuerſo Quia poſſibile eſſet quod per ictum fulminis inferretur aliqua virtus, per quod ſemen viri eſſet vigoroſius ſemine mulieris, & è conuerſo Et idem cōtingere hoc poſſet, & illæ ſolutiones ſunt probabiles. Et vult author dicendo, quod illa dubia ſunt multum occulta, ideo in littera non ſoluit ea.

QVia fœtus in ſeptimo menſe, vt frequentius bene habet, ita quòd motus eius naturalis eſt. Si autem permanſerit vſque octauum menſem, tunc

natu-

naturaliter tendit ad ortum, & incipit laborare ad egreſſum ,ideo in ſeptimo menſe habet bene,ita quod motus eius naturalis eſt,ita quòd in octauo menſe exit libenter, & ſubitò morietur. Quia multum in ſeptimo menſe laborauit,& ſic debilitatus eſt. Si verò nono menſe exeat,eſt ſanus, & requieuit per octauum menſem à laboribus habitis in 7 menſe.

Hic author exequitur de exitu fœtus in ſpeciali. Nota, quod fœtus in octauo menſe malè ſe habet.Hoc probatur extra textum, ratione, quia Saturnus tunc dominatur, & ille eſt cõtrarius vitæ animalis, quia eſt frigidus & ſiccus. Alia ratio patet ex textu. Tamen ſi fœtus eſſet valde fortis & haberet amplum foramen, per quod exiret, ſic poſſet euadere & ſanus exire,ſed hoc raro contingit. Sed quod in nono menſe ſanus exeat,patet,quia nonus menſis correſpondet

Ioui,

Ioui, qui eſt calidus & humidus, & eſt principium vitæ.

VBI ſciendum, quod in quibuſdam mulieribus eſt maior dolor, quàm alijs, qui in quibuſdā accedit, quod fœtus quandoque prætendit manum & quandoque pedem, quæ omnia ſunt nociua. Tunc obſtetrices fœtum diligenter retrudunt, & ex illo generatur magnus dolor, ita quod plures mulieres, niſi fuerint valde fortes, debilitantur vſque ad mortem. Accidit quandoq; etiā in partu mulieris, quod rumpitur vulua vſque anum, ita quod illa duo foramina vnum fiunt. Et tunc obſtetrices diſcretæ vtūtur quodā vnguento, vngētes vuluam, & diligenter retrudunt matricem, quia matrix ſæpè læditur & vulneratur in vulua Ideo neceſſarium eſt, vt in partū mulierū habeātur diſcretæ mulieres, & in hoc opere expertes Hoc aūt didici à quibuſdā mulieribus, quòd quādo fœtus prætē-

dit caput in exitu, tunc valet negotium, quia tũc alia membra faciliter ſequuntur, & fit partus leuis.

Hic author ponit vnum notabile, & eſt ſatis notum ex textu. Sed notandum quod quando fœtus præponit pedem vel manum, non poteſt bene exire, quia tunc iacet obliquum in vno latere, & maximè ſtimulat, & tũc mulieres retrudant, & retrudendo fit maximus dolor. Et quando vulua mulieris eſt arcta, & fœtus eſt magnus, & tunc poteſt fieri ruptura vſq; ad anum, & iſtud maximè contingit in mulieribus pinguibus, quia pinguedo earum facit ſtrictum & arctũ meatum.

SED circa ea, quæ dicta ſunt, dubitatio oritur omnibus mirabilior, ſcilicet vnde puero iacenti in matrice nutrimentum, cùm matrix ſit vndique clauſa. Iuxta quod notandum, quòd fœtus eſt clauſus in-

ſtus in matrice mulieris, virtute naturali in tali complexione occulta. Primò inter omnia naſcitur quædam vena vel neruus, quæ perforat matricem, & à matrice procedit vno tramite vſq; ad mãmillas. Modò fœtus eſt in vtero mulieris, tunc indurantur mammillæ mulieris, quia tunc ſubſtantia menſtrui fluit ad mammillas propter clauſuram matricis, & ideò ſubſtantia menſtruoſa fortiori decoctione cogitur vſque ad colorem albedinis, & appellatur flos mulierum, & ideo vſque ad colorem lactis dealbatur, & illud lac mulieris dicitur. Et ſic illo modo decoctum mittitur per talem venam ad matricem, & ex hoc fœtus nutritur tanquam de proprio & naturali nutrimento. Et hæc eſt vena, quæ in exitu fœtus ab obſtetricibus abſcinditur in vmbilico, & ideo videtur in puero nota, quòd vmbilicus eius ſit ligatus cum aliquo ferro, ne aliquid exeat de corpore eius per hanc venam, quæ abſciſſa eſt in

matrice.

matrice in vtero mulieris, quæ vocatur vmbilicus, & pendet vtero materno cum pendicula ex parte matricis annexa.

Hic author mouet vnum dubium, vt patet in textu. Nota, quod ſecundùm Ariſtotelem in quinto Metaphyſicorum, tunc iſta vena & vmbilicus debent eſſe adnaſcentia vel cognaſcentia, quam matrix mulieris, & vmbilicus pueri coniunguntur, mediante illa vena, ita quod cibus tranſit à mammillis mulieris ad vmbilicum, mediante illa vena. Nota, quod vmbilicus directè eſt in medio corporis, in homine bene formato, & mediante ipſo cibus ęqualiter inflatur omnibus mēbris à mãmillis mulieris. Et dicitur vmbilicus ab vmbo ouis, quod eſt media pars clypei, & ycos cuſtos, quaſi cuſtos vmbonis medij in corpore. Item dubium eſt, quare in mulieribus mammillę ſunt ſupra,

ſupra,& in alijs animalibus infra. Dicendum, quod duplex eſt cauſa Prima ſi mammillę mulierum eſſent infra, impedirent tranſitum, ideo natura ſagax ſic ordinauit. Sed vacca, capra, & alia animalia habent quatuor pedes, ideo mammillæ non impediunt tranſitum. Secunda cauſſa, quia in mulieribus à corde depēdet calor, & ille calor extendit ſe vſque ad mãmillas, ideo habent eas in pectore iuxta cor. Sed brutis maximè dependet calor ab hepate, & ideo influitur calor ad mammillas, ideo ſunt infra, & ideo ſic etiam melius mulgentur & lactantur à fœtu. Sed dicis quare viri non habent mammillas? Ratio eſt, quia viri non patiuntur mēſtrua, & non nutriunt pueros, ideo non eſt neceſſarium. Sed habent ſummè paruas, ſicut mulieres habent teſticulos valde paruos. Sed dicis, vtrum me-

lius valerent paruæ mammillæ, quã magnæ. Dicendum eſt, quod mediocres ſunt melius valentes, vnde magnæ non ſunt vtiles, quia in ipſis eſt calor diffuſus hinc inde, & non habent multum de calore, & ibi eſt mala digeſtio. Etiam paruæ non valent, quia ibi eſt modicum nutrimentum. Item nota, quòd fœtus in vtero materno ſecundùm nutrimentum diſponitur, & ideo mulieres impregnatæ prohibentur, vt caueant ſe à fortiſſimo potu, ſicut forte vinum, quia non poſſunt bene digerere illum potum, & potus fortis non competit fœtui, cùm adhuc ipſe ſit multum tener & debilis.

DE MONSTRO IN natura. Cap. VI.

Sicut dicit Ariſtoteles ſecundo Phyſicorum, quod ſicut peccatum eſt in natura, ſic etiam in arte. Cuius dè claratio ad præſens negotium multum valet, & ad manifeſtationem intenti in quantum nunc expedit. Vnde ſciendum, quòd monſtra ſiue peccata in natura vocantur illa indiuidua alicuius ſpeciei, quæ in aliqua parte corporis curſum communem illius ſpeciei excedunt, ſi ut contingit videri in hominibus habentibus niſi vnum pedem, vel tantùm vnam manum, & ſic de alijs. Notandum eſt autem quod iſtud miraculum, quod Philoſophi mõſtrum, naturæ appellant, accidit multis modis, aut enim ex diminutione materiæ, aut ex ſuperabundantia Ex diminutione verò contingit pluribus modis. Primo modo dimi-

nutio attribuitur materiæ in ſe, & tunc cùm membra principalia primo puero debent formari & ordinari, natura ſagax & ingenioſa facit, completius poteſt, & ea, quæ ſunt principalia, format, & iſtis formatis & diſpoſitis ad formationem ceterorum membrorum ſtudet, & ibi ex materia, quam habet, facit quod poteſt, & format partem diminutam, quando diminutio eſt in materia, & ideo contingit error, & ideo contingit caput aliquando eſſe maius vel minus, quàm natura requirat illius indiuidui particularis ſic generati, quia ſi diminutio in materia parti præiacenti formatione obfuiſſet, caput ſic formatum ſub diminutione materiæ eſſet proportionabile naturæ indiuiduæ in ſe & in omnibus alijs membris, & illud etiam de alijs principalibus concludi poteſt, cùm iſtis principalibus debetur ordo, vt Philoſophi naturales & medici teſtantur. Alio quidem modo diminutio materiæ attri-

tribuitur parti alicui generandæ ſpecialiter.

Hîc author exequitur intentum ſuum de modo generandi monſtra in natura, & adducit ſimilitudinem, & vult quod natura aſſimilatur arti, quia ſicut aliquis artifex primò format & ædificat bonum fundamentum, poſtea ſtudet ædificare ſuper illud fundamētum. Sicut ſimiliter natura prius membra principalia & magis neceſſaria format, ſcilicet cor, hepar, cerebrum, & teſticulos, & poſtea minus principalia, ſcilicet manus, pedes, & brachia, & ſic ſi defectus eſt in materia, tunc melius eſt eſſe magis principalia, quàm minus principalia.

Nota, quod duplex eſt natura, quædam intendens, alia producens. Modò natura intendens non errat, quia quod melius eſt ſemper intendit. Sed

producẽs quandoq; errat, quia quod melius eſt ſemper intendit. Sed hoc ex parte materiæ abundantis vel deficientis, ita quod monſtra fiant ſecũdùm defectum materiæ. Et hoc dupliciter curant ſecundùm quantitatem diſcretam, ſic quandoque vnus generatur cum vno pede, vel cũ quatuor digitis in vna manu. Aut ſecundùm quantitatem continuã, ſic generatur aliquis cum nimis magno capite vel cum nimis magna manu. Si verò per abundantiã fuerit, hoc etiã dupliciter, aut ſecundùm quantitatẽ diſcretam, ſic quandòq; generantur homines habẽtes duo capita, vel ſex digitos in vna manu, & ſic de alijs: aut ſecundùm quantitatem continuam. ſic generatur aliquis cum maximo capite, præter curſum communem illius ſpeciei. Nota, quòd monſtrum dicitur, eò quod monſtrat ſe videntibus,

tibus, quia omnes diligimus videre monſtra, propter admirari. vnde mõſtra ſunt ſic intenta à natura per accidens & non per ſe: vnde, ſi natura non poſſet producere quinque digitos in manu, producit quattuor vel tres, ſecundùm exigentiam materiæ illius Sed dices quare tunc fiunt mõſtra: Ad hoc dicunt Philoſophi, quod fiunt ad exornationem vniuerſi. Nã dicunt diuerſi colores in pariete exiſtentes decorant ipſum parietem, ſic etiã diuerſa monſtra ipſum vniuersũ exornant mundum. Item monſtra etiam maximè fiunt per influentias cæleſtes, quia quandoq; regnat ſpecialis conſtellatio, & ab illa diuerſæ figurę influuntur. Vnde expertum eſt, quod generati ſunt duo gemelli tam vicini vel ramifici in dorſo, habentes diſtincta capita vel membra & diſtinctas manus, & nõ pedes, &c.

IVxta quod notandum, quia ſecundùm intentionem Philoſophi omne mixtum conſurgit ex quatuor elementis, & ideo quod eſt naturæ igneæ, cadit in ſuum ſimile, & quod eſt de natura terræ, cadit in ſuum ſimile, & ſic de alijs. Ex iſto aliquis crederet & opinaretur me velle dicere quòd elementa formaliter eſſent in mixtis: hoc enim eſt contra intentionem Phil. i de generatione, vbi vult quod ſolũ virtualiter ſint in mixtis: modò ex iſtis poſſibile eſt aliquando ſemẽ habere proportionem diminutam ex parte alicuius impedimenti ſpecialis: & ſi ex parte terræ fuerit, contingit diminutionem fieri in oſsibus, eò quod ex terra radicaliter formantur, & ſic de alijs Contingit etiam aliquando diminutio corporis indiuidui generari cum vno pede, aliquando in brachijs, aliquando vnius digiti, & ſic de ſimilibus. Si verò ex altera parte miſcibiliter eſt, tunc poſsibile eſt in ſimili parte generati, menſtruoſitatẽ

appa-

apparere, vt frequentius contingit in his, qui habent octo digitos in manibus, vel in pedibus, vel duo capita, vel aliquod aliud.

Hîc author declarat dictum ſuum ſecundùm intentum Philoſophi 1. de generatione. Nota, quod author eſt iſtius opinionis, quod elementa maneant in mixtis virtualiter, ita quod ex elementis corruptis generatur forma mixti, in qua reſeruantur qualitates elemẽtorum, ſicut videm⁹ in mellicrato, quod eſt mel, & virtualiter, ſed non formaliter. Illud probatur, elementa ſunt contraria, illa autem, quæ ſunt contraria, in eodem fundari non poſſunt, vt eſt mens Ariſtotelis in quarto Phyſicorum, & authoris ſex principiorum, ſcilicet Gilberti Porretani, & Ariſt. in poſtprædicam. & Petri Hiſpani, & Boethij in libro de diuiſionibus. Item elementa ſunt

corporea diſtincta, non compatiẽtia ſe in qualibet parte mixti, ideo virtutes earum manent.

EST igitur notandum quod menſtruoſitas non ſolùm ex parte diminutionis materiæ accipitur vel contingit, ſicut iam dictum eſt, ſed etiam aliquando ex malitia matricis, quæ ſi fuerit lubrica & vitioſa, vel malitioſa, totum ſemen non retinebit ſed diſpergit aliquando antequàm totum ſemen in meſſam colligitur, tunc vi occupatur, matrix clauditur, & ſic modicum ſeminis recipitur, à quo debet formari fœtus, & illud habet ſpeciales modos ſub ſe, qui plures ſunt Sed de his narrare lõgum eſſet, & ideo hæc omittantur. Et quando iſti modi contingunt, tunc & diminutio effectiuè à matrice procedit Quidam verò procedunt ex parte coitus cùm fœmella, ſic quòd ad mõſtruoſitatem multum operatur inordinatus coitus, ex eo quòd aliquando maſculus eſt in coitu cum fœmella, ſi tunc

maſ-

maſculus tempore coitus inordinatè iacet cum fæmella, monſtrum facit in natura. Narratur enim de quodam qui lateraliter iacuit ſuper fæmellam tempore coitus, & fæmella generauit puerum in vno latere curuum, & in pede claudum, & cauſſa huius ex inordinatione coitus proceſsit.

Hic author oſtendit aliũ modum monſtrorum ſiue menſtruoſitatis. Vnde matrix quanquam eſt cauſſa monſtruoſitatis, vt ſi fuerit lubrica. Vnde lubricum dicitur illud, quod vix poteſt retineri, ſicut anguilla vel aliud tale. Item coitus inordinatus & vehemens maximè eſt cauendus, propter fœtum debitè producẽdum, ne ſemen peruersè recipiatur in matrice. Et nota, quòd pro tanto coitus ſtãdo eſt irregularis in natura, quamuis rudes non curant, quia ſemen ita debitè recipi non poteſt, ſicut debet. Ex illo patet, quòd multa ſunt pecca-

ta,quæ non ſolùm peccat in lege,ſed etiam in natura, quia natura debitè & regulariter intendit proijcere.

PEccatum verò naturæ aliquando contingit ex ſuperabundantia materiæ, quæ diminutioni opponitur, & illud habet in ſe multos caſus ſiue modos ſpeciales. Quando enim ſuperabundantia materiæ eſt in omni parte eius vel ſecundùm exigentiam naturæ, & ſecundùm eius formam, & ſic multæ tortuoſitates & tumores apparẽt in membris, & huius eſt ratio, quia ſi natura abundat in parte ſeminis deputati ad corpus vel ad caput, tunc natura facit illud quod naturaliter poteſt, ſcilicet, aliquando duo capita, aliquando duos pedes, quorum vnus multum maior eſt alio, & ſecundùm communem curſum, & aliquando facit gibboſum in pectore, aliquando in dorſo

Hîc author oſtendit quomodo ex ſuperabundantia materiæ fiunt mõ-

ſtra.

ſtra. Vbi valet prò ſententia, ſi ſemen nimium in abundantia ſit infuſum, & quia matrix eſt clauſa, & quia tunc eius tota materia tranſmutatur in materiam fœtus, & ſi tunc pars ex qua debet fieri caput fœtus, eſt nimis abundans, tunc fiunt duo capita vel tria, & ſic de alijs partibus alijs membris deputatis.

SED in omnibus iſtis mirabilior eſt iſte caſus & effectus, quem Albertus recitat, de vno cui nata fuerunt duo membra libidinis, vnum ex parte viri, aliud ex parte mulieris, ita quod potuit ſuccumbere, id eſt, ſubiacere, & incumbere, id eſt, actiuè coire. Et cauſa huius originaliter trahitur ex ſuperabundantia materiæ, quia materia fuit principium ſufficiens generandi vtrunque membrum. Ex ſuperflua autem parte ſeminis ex qua talia membra ſolent generari, recitant Auicenna & Albertus, vt patebit in textu inferius.

Hic

Hîc ponit admirabilem euentum de Hermaphroditis, & dicit Albertus de Hermaphrodito, qui vtrumque membrum habuit, & potuit agere & pati, non quodammodo in ſeipſum, ſed reſpectu alterius: & hoc peruenit ex eo, quod materia fuit tanta, quod virile membrum fieri potuit. Et mẽbrum virile eſt ſemper ſuperius, & fœmineum inferius. Sed dicis quare natura non producit duo membra virilia, & duo fœminea: Ratio eſt, q̃a natura de contingentibus facit quod melius eſt, ſed melius eſt ſic ordinari, quia alterum ſemper ſuperflueret, ſi faceret duo virilia, quia quicquid vnum faceret, hoc etiam alterum Præterea ſæpè accidit, quod generatur gallina, quæ habet membrum indiſpoſitum ad coitum, ita paruum ſicut gallus, & illud prouenit ex defectu materiæ. Item ſi contingat quod ge-

ne-

neratur fœmella ſine apparentia mẽbri mulieris, tunc pellicula eſt ſuprapoſita, quã oportet remoueri. Nota, quod ſi Hermaphrodita magis apparet in ſpecie viri, ſic ſe tenebit in tali ſpecie, ſi autem ſpecie fœmellæ, tunc iterum ſe ſic tenebit. Et non licet ſibi ambo opera exercere, ſecundùm præcepta legis

ET nota ſecundùm Auicennam, ſi ſemen cadit in latere ſiniſtro matricis, generatur fœmella: ſi in dextro, generatur maſculus, ſed in medio Hermaphrodita, participans naturam vtriuſque, ſcilicet maſculi & fœmellæ. Et à viro tanquam à digniori recipit ſpeciem ſecundùm naturam, licet hæ naturæ fiant in ipſo Recitat enim Albertus, quod ſicut quædam talia menſtruoſa corpora contingunt, ſic etiam ſpiritualia. Dicit enim de duobus gemellis, quorum vnus habuit in dextro latere virtutem, vt vbicunque portabatur,

tur, à parte illius lateris aperiebantur omnes ſeræ & clauſuræ. Et alius habuit virtutem in ſiniſtro quod vbicunque portabatur erant clauſæ, quæ prius apertæ. Et loquor de apertione & clauſura ſerarum in oſtijs domorum. Et cauſſa huius non prouenit ex materia, ſed ex ſpeciali conſtellatione cæli, non ſolùm ex conſtellatione ſpeciali, ſed etiam ex ſpeciali materiæ diſpoſitione ad talem effectum, quia actus actiuorum ſunt in materia bene præ diſpoſita, vel in patiente diſpoſito, vt dicitur ſecundo de Anima

Hîc author ponit vnum notabile, vt ſatis patet in textu. Nota, in latere dextro eſt maior calor, quàm in ſiniſtro. Cor enim iacet in ſiniſtro, & influit calorem in dextrum. Et ideo in dextra generantur maſculi, gratia caloris, & ideo dextra pars corporis eſt fortior & vigoroſior, quã ſiniſtra. Vnde à dextro fit motus, 2. de Cælo.

Vnde

Vnde dexter pes eſt modicè maior ſiniſtro . Similiter de manu dextra, & ſic de alijs Alio modo patet, quomodo ſiat generatio duorum ramificatorum in dorſo. Quia quandoq; contingit ſemen recipi in duabus cellulis matricis, & tunc poteſt contingere, quod pellicula diuidēs cellulas, corrumpatur, & tunc cōiungunt illa duo ſemina ſe inuicem dorſo, & habēt diſtincta capita, & diſtinctas manus, & diſtinctas animas, & debent baptizari pro duobus hominibus. Nota quod virtus cæleſtis mirabiliter operatur, & occultè in inferioribus. Vnde poſſibile eſt de duobus gemellis, quod virtus cæleſtis reſpicit gemellum in latere dextro, ſecūdùm talem virtutem ſecundum quam influit ſibi virtus aperiendi ſeras contactu, quia iſta pars dextri lateris fortè alterat aerem, & ille vltra ſerā,

vſque ad apertionem. Et qui ſic ſe habent, ſæpè ſunt fures, quia ſeras poſſunt aperire. Nota, diuerſitatis eſt hæc cauſſa, quia ſecundùm quod virtus cœleſtis inuenit materiam diſpoſitam, ſic operatur in illam.

ET nullus credat, quod quædam dicta ſunt ficta, quia in ſimili contingit videri in lapidibus quibuſdã, in quos ſpecialis conſtellatio agens imprimit ſpeciem & formam hominis vel alterius ſpeciei ſecundùm exigentiam agentis, ſicut viſum eſt ſæpè quando lapides diuiduntur, quòd ſit ex conſtellatione ſpeciali. Et nõ eſt mirum in gemellis, cùm etiam in quibuſdã alijs accidat, vbi eſt poſſibile inuenire, & omnes modi ſpeciales in monſtris poſſunt reduci ad duos modos principales, ſcilicet propter inobedientiam, vel inſufficientiam materiæ ſecundùm Auicennam in 2. Metaph & Ariſtotelem 3. Metæor & per inobedientiam intellige indiſpoſitionem, quã-

do.

do materia non eſt bene diſpoſita, ideo nõ obedit agenti, et per inſufficientiam intelligo diminutionem vel impedimentum ex parte matricis.

Hic author reſpondet tacitæ quæſtioni, dicens. Diceret ergo aliquis, hæc ſunt ficta, quæ ponuntur hic, & ideo non credantur Nota, quod hæc poſſunt fieri, mediante enim virtute cæleſti in lapidibus multiplex eſt virtus, vnde Albertus recitat, quod in Colonia in quadam feneſtra vidit quendam lapidem habẽtem ſpeciem regis, & tunc debet naſci magnus rex: vnde in multis lapidibus vultus humanus figuratur, & per illos lapides fiunt diuerſæ medicinæ. Vnde ſi quis Sole exeunte in piſcibus inſculperet ſpeciem piſcis in lapide, ille poſſet conuocare omnes piſces in aqua; hoc eſt, tempore determinato, vnde Haly in Centiloquio Ptolomæi

recitat diuerſa ſigna & miracula de inſcriptione, ſeu ſculptione lapidum.

ET ſi quis diceret & argueret ſic. Si monſtra poſſent fieri, ſequeretur, quòd natura poſſet priuari fine, quia ſemper intendit agere regulariter. Dico ſecundùm Auicennam, quod non ſemper poßibile eſt ex parte particularis naturæ omnem materiam ad ſuum finem amoueri, nec etiam eſt concedendum, quod priuationes ſuarum actionũ habeant fines, & ideo de ægritudine & morte non eſt inſtantia, quia hæc non ſunt intenta à natura particulari, ſed ab eo, qui hanc regit, & illa appellata eſt intelligentia, ſecundùm manifeſtationem philoſophorum, qui dignè locuti ſunt de natura Et tantum de his dictum eſt.

Hic author ponit obiectionem ſeu inſtãtiam, & ſoluit in textu. Pro quo nota, quòd regulariter intẽdens produce-

ducere, poteſt impediri per naturam particularem, & ideo patet, quod mō ſtra non ſunt intenta à natura, niſi vel per accidens. Item nota, natura particularis non intendit fines priuationum, quia videt melius eſſe, quàm non eſſe. Sed Deus & natura cæleſtis ſciunt omnia optima diſponere, & vocatur intelligentia non errans. Vnde ex primo de Cælo, Omnis mors, corruptio, ægritudo, infirmitas, ſunt præter naturam.

DE SIGNIS CONCEPTIONIS. Cap. VII.

SErmone noſtro finito, in quantum ſufficit de generatione fœtus, & penes quem modum, & pluribus alijs materie incidentibus. Vt tamen præſens doctrina magis complete habeatur, notanda ſunt ſigna cõceptionis in muliere, quæ ſunt,

plura Primum ex parte coitus. Si enim mulier, quando fuerit in coitu cum viro, poſt coitũ ſentit frigus, & dolorem in cruribus, ſignum eſt quod concepit. Secundum ſignũ, ſi mulier paucum ſemen emittit vel nullũ, ſignum eſt quod concepit

Hic author determinat de ſignis conceptionis. Ratio primi ſigni eſt, quia quando mulier concipit, tunc calor naturalis concurrit ab ipſa pro formatione fœtus, ideo relinquitur frigus in mẽbris. Et hoc videmus in ſimili, quia quando homo comedit, poſt hoc patitur frigus, quia calor naturalis tranſit ad ſtomachum alterãdo cibum, ideo nõ eſt ſtudendũ poſt prandium, ſed prius modicum labora, vt calefias & ſic digeſtione cõfortata ſtudeas, quia tempore ſtudij ſpiritus concurrunt ad cerebrũ, ipſum iuuando. Illud enim patet in febricitantibus, qui habẽt in ſtomacho hu-

mores groſſos, quos calor naturalis intendit digerere, & vadit ad ſtomachum, ideo patiuntur frigus febricitantes, & calore recedente à ſtomacho, patiuntur magnum calorem. Et iſtius ſecundi ſigni doctor aſſignat rationem, quia matrix clauditur, & nõ permittit ſemen tranſire & recedere. Nota, quod iuuenes mulieres, quæ maximè delectantur in ipſo coitu, poſſunt ſemen emittere & cõcipere, ſed hoc non eſt de ſenioribus. Item tempore coitus, conceptionis natura retinet ſemen ab intra, vt non egrediatur, & hoc propter fœtum.

ALIVD ſignum, ſi vir in coitu ſentiat virgam ſuam attrahi & ſugi quadam clauſura ex parte vuluæ mulieris.

Ratio iſtius ſigni eſt, quia quando mulier concipit, tunc vulua ſugit quaſi virgam virilem; & propter delecta-

lectationem matrix comprimitur, & quaſi claudit virgam virilem.

ALiud ſignum, ſi mulier poſt coitum appetit continuò coitum, hoc eſt verum in quibuſdam, quia quædam mulieres ſunt, quæ magis concupiſcunt, quando non concipiunt, vt viſum eſt in vna quæſtione.

Circa quintum nota, quòd poſt impregnationem menſtrua inſtigāt ad coitum, & maximè delectationis memoriam, quam prius habuerunt in coitu.

ALiud ſignum, ſi menſtrua non currunt poſt coitum, ſecundùm modum ſolitum, & ſi titillatio in ore matricis, ſignum eſt quod mulier concepit.

Ratio iſtius ſigni eſt, quia quando mulier concepit, tunc menſtrua conuertūtur in nutrimentum fętus, ſiue in lac, & fit titillatio in ore matricis

prop-

propter calorem,&tunc dolor in cruribus,quia ſpiritus ſunt clauſi in matrice,quia tranſeunt ad crura,& vegetant crura.

Item aliud ſignum, ſi color faciei vltra modum ſolitum eſt mutatus: vnde libenter ſolent eſſe rubeæ poſt conceptionem gratia coloris. Item ſi aliena cibaria concupiſcunt nunc terram,nunc carbones, nunc poma,nunc mora ſeu ceraſa, ſignum eſt conceptionis.

Cauſſa huius ſigni eſt, quia poſt conceptionem multi humores groſſi indigeſti aſcendunt cerebrum, & illi mouēt appetitum aliquorum ſimilium, quia ſi ſint calidi humores, tunc appetunt carbones, ſi ſint valdè frigidi & humidi illi humores, tunc appetunt pira aut poma non matura aut ſimilia, quia omne ſimile plaudit ſuo ſimili, &c.

DE SIGNIS AN VIR vel fœmina ſit in vtero. Cap. VIII.

Videnda ſunt nunc ſigna, vtrum maſculus vel fœmella ſit in vtero. Et hæc ſunt ſigna vera, quæ ſequũtur. Tempore conceptionis maſculi, color faciei eſt rubeus, & leuis motus.

Hic author ponit ſex ſigna in numero, vtrum in vtero maſculus ſit conceptus vel fœmella. Ratio illius primi ſigni eſt, quia ſi color rubeus eſt, ſignum eſt magni caloris, & ſi eſt calor magnus in matrice, tunc virtus eſt ſufficiens ad maſculum, & tunc mulier leuiter mouetur, quia calor eſt principium motus.

Aliud

ALiud ſignum, ſi venter tumeſcit in dextera parte, & rotundatur, ſignum eſt maſculi.

Ratio illius ſecundi ſigni eſt, quia in dextra parte iacet maſculus, tanquam in parte fortiori & calidiori, & tunc venter rotundatur, quia extenditur & ampliatur.

ALiud ſi lac fluens de mammillis eſt ſpiſſum & bene digeſtum, ita quod ſi ponatur ſuper aliquod corpus bene terſum, non diuidatur, ſed partes conſtabunt, & non fluent, ſignum eſt maſculi.

Cauſſa huius ſigni eſt, quia illud lac calor indurauit, & compreſſit, inſpiſſando. Vnde calor habet multa opera: facit enim rem duriorē & ſubtiliorem, & corrumpit humidum, & inducit ſiccum.

Aliud

ALiud, ſi tale lac mulieris impregnatæ, vel gutta ſanguinis ipſius à dextro latere extractum ponatur ad fontem clarum vel ad vrinam eius, ſi petit fundum directè, hoc eſt perpendiculariter, ſignum eſt maſculi Si verò ſupernataxerit, ſignum fœmellæ erit. Similiter ſi dextram mammillam habet groſsiorem, ſignum eſt maſculi Si verò ſiniſtram, ſignũ eſt fœmellæ.

Cauſſa huius quarti eſt, ſi petit fundum directè, hoc eſt ſignum, quod eſt bene induratum & inſpiſſatum à calore naturali. Vnde perpendicula eſt linea latomorum recta, cum qua perpendunt & conſiderant longitudinem rei, & conſtituunt duos angulos rectos ſuper baſim, ſuper quam cadunt.

ITem ſal poſitum ſupra caput mammillarum non liqueſcens, ſignum eſt maſculi.

Cauſ-

Cauſſa huius quarti ſigni eſt, quia ſi mãmillæ ſunt calidæ, tunc ille calor facit conſtare ſal Vnde ſal gratia caloris cõſtat in partib⁹. Vnde ſal generatur ex aqua groſſa & multũ bulita, ita quod ſpecialis aqua eſt ad ſal. Vnde calor ignis extrahit de aqua ſubtiliores partes, & illas partes facit exhalare, & tunc ibi remanent partes terreſtres humidiores & groſſiores, & ille per calorem conſtat. Et huius ſignum eſt, quod tẽpore pluuiali ſal liqueſcit in ſcutella. Vnde 4. Metaph. dicitur, ſi ſal debet reſolui in materiã & formam primam, reſoluitur in aquam, & ſic diſſoluitur. Ideo ſi ſal ponatur ad ignẽ, incipit corrumpi, & ſalire, quia contrarium inuenit.

SIgnum aliud ſi mulier prius mouet pedem dexterum ſignum eſt maſculi. Et contrario modo ſe habet ſi fœmella eſt cõcepta, tunc mulier eſt grauis & pallida

& ven-

& venter eſt oblongus, & in ſiniſtra rotundus, & mammilla in ſiniſtra parte nigreſcit, et lac eius nigrum erit, indigeſtum, liuidum, & aqueum & ſuſum, ſupra corpus poſitum, diuiditur pars eius apertè, & poſitum ſupra fontem vel vrinam, natat, & ſic de alijs. Item ſi dolor eſt in ſiniſtra parte, ſemper eſt fœmella: ſi verò in dextera, maſculus eſt. Item aliud experimentum, quod ſcio eſſe verum & expertum, ſi aliquis ſcire velit vtrum mulier ſit impregnata vel non, det illi bibere mellicratum, ſi tunc ſenſerit punctiones circa vmbilicū, concepit, ſi autem non ſenſerit, minimè concepit. Mellicratum autem vocatur potio, quæ fit ex aqua & melle, & fit per hunc modum, quia accipi debent duo cochlearia de aqua, & vnum de melle, tali proportione, & miſceantur in ſimul, & detur mulieri ad potandum in introitu lecti, vel ſtatim poſt. Et fortè mulieres aſtutæ dicerent oppoſitum, & ergo quādo aliquis vult

expe-

experiri, non debet dicere de imprægnatione. Et ſi ipſa conqueritur dolorem capitis, vel alterius partis, vt ſæpe ſolent facere, tunc homo debet ſemper dicere, illud valet contra talem vel talem dolorem, & debet ſibi illum potum dare, & tunc de mane debet dicere, non doluiſti in aliqua parte? & ſi circa vmbilicum dicunt eſſe, indicium conceptionis in iſto iudicatur: ſi verò non, tunc nõ concepit. Sed quædã mulieres ſunt ita aſtutæ, & conſiderantes illud ſophiſma, nolunt dicere veritatem, ſed ſemper alio modo, quàm ſe habeant in veritate.

Hic author ponit bonum ſignum ſimplicis conceptionis, & experientiam veram, quæ patet in textu. Vnde nota, quod ratio iſtius experimenti eſt, quia vel mel obſtruit neruos & venas, & ex iſto generatur dolor circa vmbilicum. Item illud dulce non eſt ſanum, quia omnis pinguedo dulcis

cis eſt mala, & piſcium eſt peſſima propter viſcoſitates. Vnde dulce ſupernatat in ſtomacho, ſed quia tunc calor ſtomāchi propter fœtum eſt debilis, ideo ſumpto mellicrato mulier dolet circa vmbilicum.

DE SIGNIS CORRVptionis virginitatis. Cap. IX.

Poſt hoc notanda ſunt ſigna corruptionis caſtitatis. Iuxta quod notandum, quòd aliquādo virgines grauiter corrumpuntur, ita quòd earum vulua multū ampliatur, quia membrum virile eſt nimis magnum & ineptum, ſic quod mulier tam amplam acquirit vuluam, ita quod vir ſine dolore ſui membri coit, & tunc prius eſt corrupta, & hæc eſt cauſſa, quare iuuenes mulieres, cùm primò corrumpuntur, dolent pro tempore in vulua, quia amplia-

ta eſt ad coitum diſpoſita. Alia autē cauſſa cōdiuuans, quia eſt quædam pellicula in vulua & veſica, quæ corrumpitur. Et quāto plus coeunt, tanto plus in tali ludo fortificantur.

Hic author proſequitur de ſignis corruptæ caſtitatis, & ſatis patet in textu. Sed extra textum aliud eſt ſignum, quod vulua virginis ſemper eſt clauſſa, ſed mulieris ſemper apertè ſtat, ideo virgo altius mingit, quàm mulier. Nota, ſi vis experiri, vtrum virgo ſit corrupta, puluериza fortiter flores lilij croceі, qui ſunt inter flores, & da ei comedere de illo puluere, ſi eſt corrupta, ſtatim mingit. Itē fac eam mingere ſuper quandam herbā, quæ vulgo dicitur malue papel, de mane ſi ſit ſicca, tunc eſt corrupta. Vel accipe fructum lactucæ, & pone ante nares eius, ſi tunc eſt corrupta, ſtatim mingit.

DE SIGNIS CASTItatis. Cap. X.

SIgna caſtitatis ſunt hæc: pudor, verecundia, timor, cum caſto inceſſu & loquela, & cum deſpectu applicant ſe viris & virorum actibus: ſed quædam ita aſtutæ inueniuntur, quòd omnibus iſtis obuiare ſciunt, & tunc homo conuertat ſe ad vrinam, quia vrina virginum eſt clara & lucida, quandoq; alba, quandoque glauca. Si verò fuerit aurei coloris, clara & ponderoſa, continet animum coeundi ſignum, id eſt, appetunt: & hoc verum in non corruptis. Corruptæ enim mulieres habent vrinam turbidam per fracturam pelliculæ procedentem, & ſperma viri apparet in fundo vrinæ talis mulieris: ſed in menſtruoſis vrina eſt ſanguinea, & in tali menſe quando patitur, habet oculos aqueos, & eſt alterius coloris in facie, & abominationem patitur in cibo. Et ideo ſibi quiſ-

quiſquis caueat ne coeat tūc cum eis, quia nociuum eſt. Vnde prudentes mulieres ſciunt tunc cuſtodire ſe, & ſeparantur à viris per tempus fluxus menſtruorum.

Hic author exequitur de ſignis caſtitatis. Nota quod vrina virginum eſt clara, quia ipſę ſunt calidæ & bene digerunt, & ideo vrina pertranſiens per loca digeſtionis ſumit ibi colorem, vnde coloratur in renib. Sed debet capi vrina poſt ſomnum primum, quia tunc facta eſt digeſtio, & debet videre, quod vrina per accidēs ſit variata, ſcilicet morbo & nutrimento groſſo. Nota, quod in vrina ſunt tres regiones, ſcilicet ſuperior, vbi conſiderantur membra ſuperiora, ſcilicet cerebrum, caput. Secundò in medio, vbi conſiderantur membra media, ſcilicet renes & cor. Sed tertiò eſt inferior, vbi conſiderantur teſticuli, umbi, & matrix. Ideò dicit litera,

 ſper-

ſperma ſemper apparet in fundo propter ſuam grauitatem. Nota, quod quando mulier eſt menſtruoſa, tunc humores aſcendunt ad oculos, quia oculus eſt pars poroſa corporis, & citò paſſibilis, & tunc mulier pallet in facie, & ipſa patitur abominationem cibi, quia non cupit propter infectionem cerebri & oblectationem. Et tunc eſt nociuum cum eis coire, quia pueri, qui tunc concipiuntur, inclinantur ad morbum caducum, & ad lepram, quia talis materia eſt valde venenoſa.

EST autem notandum, quod mulieres antiquæ, in quibus menſtrua fluunt, & quædam in quibus menſtrua ſunt retenta, ſi inſpiciant pueros in cunis iacentes, intoxicant oculos eorum viſu, vt ait Albertus in libro de menſtruo. Cauſa huius in mulieribus apparet, quibus mẽſtrua fluunt, quia ipſe fluxus ſeu humores, qui

monen-

mouentur per totum corpus primò inficiunt oculos, & oculis infectis aer inficitur, & tunc aer ille inficit puerum. Et illud eſt de intentione Philoſophi in libro de ſomno & vigilia. Cauſſa autem quare antiquæ mulieres, quibus non fluunt menſtrua, inficiũt pueros, eſt, quod retentio menſtruorum facit abundantiam malorum humorum, & quia antiquæ mulieres ſunt deficientes in calore naturali, maturante & digerente talem materiam, & præcipuè pauperes, ſic quod nutriuntur à cibo & nutrimento groſſo, quod operatur ad talem materiam infectam. Et illæ mulieres plus inficiuntur, quia menſtruum hoc cedit ad purgationem naturæ ipſarum.

Hîc author ponit quoddam notabile, & patet manifeſtè in textu. Nota, quod humores mali exeunt per oculos potius, quàm per aliud membrum, quia oculus eſt aqueus ex ſecundo de Anima: quod patet, ſi com-

primitur, lachrimatur, & ideo mulieres multum lachrimantur, quia habent multum de humido, quod petit exitum. Et quãdo oculus eſt infectus, tunc inficit aerem tangentẽ oculum, & ille vltra inficit aerem propinquũ, ille aer iterum alium aerem, donec peruenit ad obiectum, & ibi fit reuerberatio mali humoris, & ibi primò operatur, quia omnis actus fit cũ reſiſtentia aliqua, quia illa infectio fit circulariter, quia ſi tunc non ſolùm mulier inficeretur ſecundùm vnam differentiam loci paſſionis, & non ſecundùm omnem. Nam pueri ſunt debiles & teneræ naturæ, ideo facilè intoxicantur. Toxicum eſt venenũ, quod fit de taxo, de tali arbore amariſſima, ex cuius ſucco guſtato aues moriuntur. Nota, quod oculus mulieris vaticinantis, ita quod illa peſſima mulier tantũ cogitauit de malis,
quod:

quod quidam humores mali generabantur in ſpiritibus eius, & illi exiuerunt per oculum, & illos volens camelus effugere, cecidit in foueam. Et illo modo baſiliſcus inficit videntem ipſum, quia venenum emittit. Et ſi poneretur ſpeculum, ad quod reuerberarentur humores, ad locum baſiliſci, tunc moreretur, vel inficeretur. Nota, quod aliquis quæreret, ſi mulieres ſunt venenoſæ, quare non intoxicant ſeipſas: Dicendum quod venenum nõ agit in ſe, ſed in aliud cui obijcitur. Cùm ergo mulieres naturaliter ſunt intoxicatæ, ergo non intoxicant ſeipſas. Alia cauſſa eſt, quia ſunt conſuetæ. Vnde Auerro. in prologo tertij Phyſicorum: Quædam erant conſuetæ comedere venenum, ita quod erat eorum cibus.

DE DEFECTV MAtricis. Cap. XI.

AT quia dictum eſt de menſtruo, igitur ad menſtruorum locum procedamus, quod accidentia ſunt circa ipſam matricem. Matrix enim mulieris ſæpè patitur ſuffocationem. Suffocatio enim apud Medicos vocatur compreſſio ſpirituũ vitalium, ex vitio matricis egreſſa: Et per hec impeditur anhelitus in muliere. Et illud euenit quando matrix de proprio loco tollitur, tunc ex frigiditate cordis ſuperueniente, tales mulieres quandoq; patiuntur ſyncopen, id eſt cordis debilitatẽ. Aliquando verò aliquæ vertiginem in capite patiuntur. Galenus enim magnus in medicina, narrat de quadam muliere, ſuffocationem matricis patiente, quod illa cauſſa patiebatur tantum, quod non potuit loqui, & cecidit ac ſi mortua eſſet, quia nullum ſignum vitæ habuit. & vocati

ſunt medici plures, qui videntes ipſam, & cauſſam ignorantes, dixerunt eam veraciter eſſe mortuam. Galenus autem ſuperueniens cauſſam conſiderauit, & mulierem à paßione illa liberauit. Hæc enim ægritudo contingit in mulieribus ex eo, quod abũdat in eis menſtruum corruptum & venenoſum. Et ideo bonum eſt, quod tales mulieres, quæcũq; fuerint, ſiue iuuenes ſiue antiquæ, ſæpè viris vtantur, vt materia talis expellatur. Et expedit iuuenibus, quia in eis abundat humidum. Et hæc eſt cauſſa, quare iuuenes mulieres, quando incipiunt coire, multùm impinguantur, antequam concipiant, et curam de pueris minimè habent, quia cura (vt dicit Philoſophus in ſecretis ſecretorum) facit ſeneſcere, quod non videtur in illis. Illæ enim iuuenes mulieres, quando multum abundant in tali materia, multum appetunt coitum, propter materiæ abundantiam. Ideo peccatum eſt in natura illas retrahere, et coitum prohibere ad illum quem dili-

diligunt, quamuis ſit peccatum in moribus, de quo nihil ad propoſitum. Audiui in confeſſione ſocietatis ab vno inquirere cauſſam à me quare eſſet, quando ipſe dormiret cũ ſua dilecta iuuencula, quod tũc coitu finito, inuenerit ventrem ſuum vſq; ad vmbilicum ſanguine profuſum, & timuit multum et cauſſam ignorauit, et nõ fuit auſus ſe retrahere à iuuencula propter amorem magnum inter eos Et ideo quandoq; fluxus mẽſtrui prodeſt mulieri, & quandoque nocet, ſecundùm quod materia maius vel minus abundat. Et ille fluxus nõ fuit mẽſtruorum, ſed ſeminis in coitu propter abundantiam materiæ.

Hic author exequitur de impedimentis conceptiónis. Nota, quod ſuffocatio matricis prouenit ex eo, quod matrix tollitur aduerſus cor, & tunc magna frigiditas ſe extendit ad cor, ſic quod cor patitur ſyncopin. Et dicitur à ſyn, quod eſt con, & copos inci-

ſio, quaſi cum inciſione ſiue debilitate cordis, & alio nomine dicitur extaſis, & illa paſſio maximè accidit viduis, quæ prius habuerunt viros, & iã nõ habẽt, vnde mẽſtrua earũ corrumpuntur in matrice, & generãtur groſſi humores, qui in corde debilitates generant, & ideo ipſis multum valet coitus.

DE IMPEDIMENTIS conceptionis. Cap. XII.

De impedimentis autem conceptionis nunc aliqua tãgamus, quæ plura ſunt, quia impedimentum quandoq; contingit ex nimia humiditate matricis, quandoq; ex nimia frigiditate, quandoque ex ſiccitate, quandoq; propter nimiã pinguedinem corporis, quia pinguedo circumuoluta orificio matricis ipſam conſtrĩn-

git, & non permittit ſemen viri intrare. Vnde cognitio huius eſt de muliere, cuius renes ſunt ſepulti & occulti in pinguedine ex omni parte. Illæ enim mulieres ſi in coitu ſemen recipiunt, non poteſt intrare matricem, & ſic eijciunt ipſum cum eiectione vrinæ. Et ideo breuiter, ſi poſt coitum vrina talis mulieris videatur, manifeſtum erit ſi ſemen viri in matrice eius ſit collectũ, vel non. Si ſic, tunc vrina eius eſt immunda, propter commixtionem viri. Si verò tunc iterum apparebit, & quandoque apparebit, quòd vrina non totaliter eiecit illud ſemen, quia ſunt calidæ, tunc ſua caliditate exhalant. Sunt etiam quædam mulieres, quæ ita teneras & lubricas habent matrices, quod ſemen intus non poteſt retineri. Ex multis alijs cauſis illud euenit, de quibus ad præſens nulla fit mentio.

Hic author ponit quædam notabilia, vt patet in textu. Nota, quod ſi ſemen viri & mulieris non ſunt proportio-

portionata in qualitatibus, id eſt, in calido & humido, tunc talis conceptio impedit principaliter, quia agens & patiens debent eſſe proportionata, ex 2. de Anima, ſub certa harmonia, id eſt, ſub certa & determinata combinatione, vnde quodlibet non agit in quodlibet, vel quodlibet non fit ex quolibet, 1. de generatione.

EST etiam notandum, quòd ſæpè conceptio ex parte viri impeditur, ita quod ſemen eius quod emittit, eſt nimis tenue ſicut aqua, ita quod ſi matrici infunditur, tunc liquiditate ſua elabitur, & quandoq; accidit ex frigiditate teſticulorũ vel ſiccitate, & illud ſemen ſecundùm doctrinam medicinæ ad generationem eſt cõueniens. Sed dubium eſt cuius ſit cauſſa an ex defectu viri, vel mulieris. Iuxta quod notandũ, quò i iſto modo ſcitur, accipiantur duæ ollæ, & in vtranque vrina mittatur. Viri in vnam ollam, & mulieris in aliam, & po-

& ponatur in vtraque ſurſur tritici, & talis experimentator diligenter obſtruat ollas per nouem dies, vel parũ amplius, & ſi contingit ex vitio viri, defectus, inueniet quoſdã vermes in olla viri, & cacabus debet ſupra poni, & inuenitur rana fœtida, vel cantabra fœtida. Si verò ex vitio mulieris, inuenitur in olla ſua menſtruum. Si ex vtriuſq; vitio, in vtraque olla aliquid prædictorum inuenitur.

Hic author ponit vnum notabile, vt patet in textu. Nota, ſi vis bene examinare, accipias aliquid de ſpermate viri, & ponas in aquam, ſi tẽdit ad fundum, ſignum eſt quod ſemen viri non eſt in defectu cõceptionis. Quia eſt bene digeſtum & ſpiſſum, ideo petit fundum. Nota, quod mulieres, quæ ſæpe coeunt propter delectationem, illæ generant fœtus debiles, debẽt ergo abſtinere à coitu, tunc generabũt fortes pueros & homines, quia

ſemē eſt ſatis forte, & vnus frater poteſt cōuenienter eſſe fortior alio. Vnde nota cauſſam experimenti, quia ſi ſemen viri eſt nimis tenuè, tunc citò conuertitur in vermes, & non habet virtutem reſiſtentem actioni corporis cæleſtis. Vnde iſta humiditas, quę in fundo non eſt defenſa & bene indurata, citò alteratur. Nota, quod ſi mulier biberit ſaluiam coctā per tres dies, tūc non concipiet in vno anno, quia ſaluia eſt frigida. Item comedat apem, & nunquam cōcipiet. Et ergo ex illis concludo, quod mulieres ſæpe coeunt, ſimiliter viri, propter magnam delectationem, quā habent ad inuicē, quia vulua in ſe continet magnam dulcedinem viro, ſed tamē de illis non multum dico ad præſens.

SI quis igitur velit mulierem iuuare, vt impregnetur, & maſculum concipiat, accipiat matricem leporis, & inteſtina eiuſdem, & faciat deſiccari, & in puluerem redigat, & illud mulier bibat tēperatum cum vino, & ſimiliter faciat cum teſticulo leporis, & hoc in fine menſtruorū, & cum viro ſuo coeat, & concipiet maſculum. Item accipiat mulier ſuccinctam & ſtringat in lacte aſinæ lanam caprinam, & liget ſuper vmbilicum eius donec coeat cū viro ſuo, & concipiet. Et hoc dico remotis interceſſis cauſis vel impedimētis alijs, quibus per ignorantiam hominis effectus ille prohibetur. Et ſi quærat aliquis, quæ ſunt illa impedimenta: inſpiciat diligenter omnia, quæ vſq; ad iſtum locum dicta ſunt. Item accipiat aliquis hepar parui porci, & teſticulos, & deſiccet, & etiam redigat in puluerem, & det in potum maſculo & mulieri, & maſculus ſi prius impotens fuit ad generādū, generabit, & mulier, quæ nō potuit cōcipere, tūc concipiet.

Capi-

Capitulum aliud, quomodo mulier debet iuuari, vt concipiat, maximè vt concipiat maſculũ. Nota, quod matrix leporis & inteſtina ſi deſiccantur & pulueriza ntur, fiunt multum calida. ſimiliter & hepar porci in ſe eſt calidum, & ſic generabunt calorem ſufficientem ad conceptionem. Nota, quod illud debet fieri in fine menſtruorum, quia tunc matrix eſt ſicca & quodammodo calidior per receſſum menſtruorum frigidorum. Item ſunt alia experimenta. Mulier accipiat camphoram herbam puluerizatam, & bibat eam cum vino & concipiet. Item vrina viri bibita impedit conceptionem. Item ſi accipiat vuluam leporis, & pulueriz et cum melle liquido, & accipiat cor tauri, & illa pariter accipiant ebullitionem, & ſic mulier accipiat in vna ſeptimana, ita quod vno tempore plus, quàm alio

tempore accipiat, & concipiet. Item mulier debet vti calidis & bonis cibariis, & debet quodammodo inebriari, bene fricari, & debet cauere ne crura eleuata ſemen impediant, itaq; ſe debet cito labori applicare ad retinendum, & ſtatim poſtea dormitet, & ſine dubio concipiet.

EST etiam documentum obſeruandum, ſcilicet quando aliquis ſentit mulierem concepiſſe, non nominet in præſentia mulieris aliquid eſſe de varijs cibarijs, ad quod appetitus mulieris poſſet inclinari, niſi ei poſſit libitũ proſequi, quia ſi mulier tale poſtularet, ſed nullo modo poſſet haberi, haberet occaſionem abortiendi, propter contrariam diſpoſitionem appetitus Fœtus enim ſic conceptus, debilis redditur & extinguitur. Ideo conſultum eſt, quando mulieres petunt carbones, vel aliquid conſimile, quod eis miniſtretur. Vidi enim de quadam muliere, quæ cùm impregnata fuiſſet, petijt poma recentia, quæ cùm

habere non potuit, cecidit in lectū, & infra diem & noctem nihil guſtauit, nec panem, nec potum, & fuerunt circa eam iuuenes mulieres & ancillæ, quæ prius non conceperant, quibus illa fuerunt occultata, & quando impregnata petijt poma recentia, & ancillæ aſtantes dixerunt non inueniuntur, loquentes inter ſe, quod venenoſum eſt dare mulieri poma, quia viderant in febricitantibus conſimile, & in parte illa deceptæ ſunt: tunc autem illa impregnata, ex carentia pomorum multum debilitata, in tantum quod fœtus antequam ad debitum tempus peruenit, mortuus exiuit, in cuius egreſſu illa laborauit tribus diebus & noctibus, & ante egreſſum mulier emiſit ſanguinem per nares duabus diebus, & vna nocte, ille verò ſanguis fuit menſtruoſus, & ſignum corruptionis fœtus fuit illud. Iuxta illud Hippocratis, menſtruis fluentibus impoſsibile eſt fœtum eſſe ſanum. Ideò vt omnia illa pericula euitentur apud om-

nes impregnatas, bonum eſt quod mulier in cuſtodia habeatur, & modicè moueatur, & vt ei cibaria mollia & leuia miniſtrentur, & omnia iuxta appetitum proſequantur.

In toto hoc textu recitato ponit author duo documenta, & ſatis manifeſtę patent in textu.

SED antequam noſtrum ſermonem ad alia conuertamus, notandum eſt vnum notabile ſignum, quod fit ad cognitionē maſculi in vtero matris exiſtentis, & eſt illud. Accipiat aquam mundam de fonte claro & puro, & procuret ſibi vnam guttam ſanguinis, vel lactis de dextro latere mulieris, & infundat guttam illam aquæ. Si tunc gutta petit fundum, ſignum eſt maſculi, ſi verò ſupernatauerit, ſignum eſt fæmellæ. Item ſi dextra mamilla fuerit maior ſiniſtra, impregnata eſt maſculo, ſi verò ſiniſtra maior fuerit fœminam portat.

Hic author ponit ſecundum documen-

eumentum. Et nota, quod quando mulier concepit, tunc debilitatur & variatur gratia fœtus concepti in ipſa, & ideò quicquid cupit, ſibi detur, & ſi nõ, tunc euenit dolor eò, quòd appetitus non procedit, quia voluntas delectatur in proſequendo quod diligit. Vnde nihil appetit, niſi fuerit animatum ex tertio de Anima. Et per Commen. 3. Ethic. patet, quia voluntas eſt appetitus intellectus, & ſemper eſt boni ſimpliciter vel apparet. Vnde omnia bona appetunt, vt patet per definitionem boni, quam dat Ariſt. in principio 1. Ethicor. & dicens: Bonum eſt, quod omnia appetunt. Nota, quod poſt conceptionem quando menſtruum fluit, hoc eſt, ſignum deſtructionis fœtus, quia fœtus debet nutriri de menſtruo fluente, ſed, ſi modicum fluit, hoc fit ad purgationem naturę, ne fœtus ſuffocetur, hoc eſt, commodum.

DE SPERMATIS NAtura & digeſtione, Caput vltimum.

PRiuſquam verò finem dictis imponamus (vt noſtra doctrina ſubtiliter & magis completè habeatur) cùm de materia menſtruorum aliqualiter dictum eſt, tranſeundum eſt ad materiam ſpermatis in viro, ſperma verò, vt ſuprà dictum eſt, nihil aliud eſt, quàm ſuperfluum alimenti quod in ſubſtantiam rei alendæ non cedit. Iuxta quod notandum, quòd medici quatuor ponunt in homine digeſtiones. Et dicunt quod talis eſt modus nutritionis, quod primò cibus maſticatus in ore dirigitur ab ore ad ipſum ſtomachum, & ibi fit digeſtio prima, & ibi ſeparatur purum terreſtre ab impuro terreſtri, & illud impurum dirigitur ad viſcera, & vlterius emittitur per ſeceſſum. Sed purum hoc vlterius dirigitur ad epar, & ibi fit ſecunda digeſtio.

digeſtio. Et tunc iterum ibi ſeparatur purum aquaticum ab impuro aquatico. Impurum aquaticum dirigitur ad veſicam, & vlterius per micturam emittitur, ſed purum dirigitur ad cor, & fit ibi tertia digeſtio, & ſeparatur purum ab impuro. Impurum dirigitur ad vaſa ſeminalia, & ex illo fit ſperma in viro, & in muliere menſtruum, ſed purum eſt ſanguis, & illud dirigitur à corde per magnas venas, quæ dicuntur capillares per quas venas dirigitur ſanguis ad ſingula membra, & in illis membris fit vltima digeſtio, & iterum ſeparatur purum ab impuro, & impurum emittitur per ſudores & per vngues, & conſimilia. Hoc autem purum conuertitur & congelatur in ſubſtantiam aliti, ita quod tales pori, qui ſunt euacuati per calorem naturalem, ibi econuerſo repleantur, & ſi plus venerit quàm eſt deperditum, tunc dicitur augmentatio, ſed ad hoc requiruntur quatuor. Primò materia

 ſuf-

ſufficiens eſt panis, & conſimilia. Secundò porus recipiens illam quartam digeſtionem. Tertiò natura diſtribuens. Quartò calor naturalis conuertens alimentum in alitum.

Hic author exequitur ex vltimo motiuo libri, & oſtendit modum generationis ſpermatis. Nota, quòd homo eſt optimæ digeſtionis & ſubtilioris, quia eſt magni caloris, & propter multos labores digerit & conſumit humidum, quia calor agit in humidum ſicut in ſubiectum, & calor facit exhalare humidum radicale, ideo oportet eſſe reſtauramentum caloris, ne conſumat humidum radicale, & ſic mors ſequeretur, quia conſumpto humido radicali, in quo conſiſtit vita, nullæ proſunt medicinę, ſed tamen notandum, quod vnum indiuiduum per aliquam medicinam poteſt viuere per annum vel amplius ſine nutrimento,

mento, ſicut expertum eſt, ſed hoc nō poteſt fieri, niſi curſu communi. Nota, quod maſticatio eſt quædam contritio cibi facta per dentes, & ſic natura ordinauit in anteriori parte dentes acutos, vt bene diuidāt cibū, ſed in fine latos ordinauit, propter maſticationem.

Verſus:

Sunt homini dentes triginta duo comedentes.

SED de his, quæ dicta ſunt, conſurgit dubitatio quædam, vtrum calor agat in ipſum humidum conſumendo, ſicut operatio caloris in eo quod calor naturalis. Pro quo ſciendum, quod ſecundùm Ariſtotelem quarto Metheo cap. de opera. quòd triplex eſt operatio, quæ ex parte caloris accipitur in capite de operatione qualitatū actiuarum. Prima operatio caloris, in quantum calor, habet diſſoluere & exhalare & congregare homogenea, & diſ-

gregare heterogenea Secundum patet, quia ſi accipitur vna maſſa de auro & argento, & ponatur in ignem, calor facit fluere aurum ab argento, & è conuerſo. Et ſic locutus eſt Philoſophus ſecundo de generatione Vbi dicit, quod calor determinatus agit tanquam Organum, ſcilicet ſecuris vel bipennis ſemper diſſoluit coniuncta. Sed calor in eo quod naturalis calor habet in ſe virtutem formatiuam vniuſcuiuſq; rei vel naturæ, cuius calor dicitur eſſe naturalis, ſic in eo eſt virtus cæli, vel virtus motorum cæleſtium, & vis ſeminis, complexionis vel formæ illius naturæ quam format. Sicut contingit videre in calore ſeminis plantæ, & animalis, vbi eſt vis, quæ vocatur forma plantæ. Et eodem modo credo, quod ſit in naturalibus, quantum calor naturalis habet dirigere humidum, vt proportionetur ſibi ſubiectum ſecundùm exigentiam cuiuſlibet ſpeciei. Si ergo educit humidum ipſum con-

ſumens

ſumendo, non in quantum calor, ſed in quantum calor naturalis, qui in digeſtionẽ accipitur: quia in digeſtione accipitur illud humidum, vt illa digeſtio terminetur ad ſpeciem eius, cuius eſt humidum, ſicut ad ſpeciem partis plantæ, vel animalis vel hominis, & hoc nullo modo faceret in quantum eſt calor: ſed potius prius reſolueret totum humidum, ita quod in ſi: cum terminaretur. Illis viſis & intellectis, breuiter ad propoſitum redeamus & dicamus, quod ſperma nihil aliud eſt, quàm ſuperfluum alimenti, quod in ſubſtantiam rei alendæ non cedit. Et ſic ex his, quæ dicta ſunt, manifeſtè apparet, quæ ſit definitio ſpermatis ſecundùm illa, quæ aliqualiter prius fuerunt ignota. Cùm ergo tantum digeritur in vtero, præcipuè iuxta tertiam digeſtionem, quia tunc non totum cedit ad deperditum, ſed per reſtaurationem mittitur, vel mutatur in cruorem ſanguinis ſubtilis, & ad vaſa ſeminalia, vbi vir-

tute

tute teſticulorum illud etiam dealbatur & fermentatur, & ideò ſperma viri eſt albi coloris propter vltimam decoctionem, quam habet ex parte teſticulorum. Illud idem ſperma amplius emiſſum à viro, nimium deſiccat corpus, quia virtutem humectandi & calefaciendi habet. Calore autem extracto, & humido fit debilitatio vitæ, & per conſequens mors. Et hæc eſt cauſſa, quare illi qui multum coeunt & frequenter, non ſunt longæ vitæ, quia corpora à naturali humido exſiccantur, & deſiccatio eſt cauſſa mortis. Cauſſa ergo ſufficiente poſita ponitur effectus eius. Et huic conſonat quod Ariſtot. 1 de longitate & breuitate vitæ, quia ſperma amplius emiſſum, deſiccat corpus. Et ſubdit: Propter hoc enim mulus longioris vitæ eſt, quàm aſinus vel equus, ex quo genitus eſt, vt fœmellæ maſculi, ſi maſculi coitiui ſunt. Et ſubdit, quod propter has paſsiones maſculi breuioris vitæ ſunt fœmellis. Eſt enim generа

neraliter verum, quod maſculi longioris vitæ ſunt fœmellis, ſi coitiui non fuerint. Sic ergo ex intentione Philoſophi patet, quod vita hominis conſiſtit magis in calido & humido radicaliter, quàm alijs inſtrumentaliter & miniſterialiter, & ſic patet, quod coitus exſiccat. Etiam patet quòd poſita cauſſa conſeruante effectum, ponitur & ipſe effectus. Si verò cauſſa deſtrueretur, et effectus deſtrueretur. Ergo à primo ad vltimum coitus qui amplius fit eſt cauſſa breuitatis vitæ, & cætera.

SEQVITVR DE MAteria ſpermatis per venerabilem Auicennam conſcriptum.

CIrca materiam ſpermatis ſunt quædam notanda adhuc, ſcilicet, quod ſperma viri aliquando eſt durum & bene decoctum decoctione teſticulorum, ita quod quælibet pars ineſt parti, in modum

lactis coagulati, & illud ſperma album eſt, velut lac coagulatum forti coagulatione, habet tamen naturam confirmandæ influxibilitatis, non in partibus ſuis, ſed de genitalibus vaſis teſticulorum. Aliter enim non expelleretur de vaſis genitalibus in vuluam mulieris. Et de iſto ſpermate *generatur robuſtus & fortis fœtus.* Eſt *aliud ſemen tenue, et in ſuis partibus fluxibile, & illud nõ eſt bene decoctum, ſi illud expellatur, & in matricẽ recipiatur, fit ex eo fœtus tenuis & fragilis naturæ, & illud habet naturam lactis liquidi & tenuis. Contingit enim aliquando debilitatio naturæ apud fœtũ quod caput debilitatur, & hoc quando mulieres impregnatæ, alium puerum prius genitum, cum alio nutriunt. Cauſſa verò huius debilitationis eſt, quia iſta materia de qua puer exiſtens in vtero debet paſci & nutriri, cecidit in alimẽtum pueri prius geniti, quem lactat mater, & iſte caſus contingit hodierna die propter experientiam mulierum,*

cauſſam.

cauſſam illius defectus neſcientes: ideo mulieres impregnatæ nunquam deberent lactare pueros poſt conceptionem vel impregnationem alterius pueri, vel fœtus propter cauſas ſuperius enumeratas.

Hic author ponit dubium, & ſatis patet in textu. Nota, quod calor in animali non facit digeſtionem, in quãtum calor, ſed in quantum eſt bene regulatum ab anima. Et ideo peccauerunt aliqui antiqui dicentes, quod in plantis eſſet nutritio, & in ſuperiori parte eſſet ab igne, & in inferiore eſſet à terra, hoc non valet, quia dicit Ariſtot. 2. de anima, quod ſi ſic eſſet, tunc mixtũ citò diſſolueretur. Quid enim continent elementa in mixto niſi animam? Vnde anima eſt principium omnis actionis, ſed calor ſiue ſpiritus ſunt inſtrumenta, quia ſunt in virtute animæ, & non in virtute ſuijpſius.

CON-

CONCLVSIO.

HIS viſis finem dictis imponamus, & gratias Deo reddamus, qui noſtrum in hoc opere, & in alijs illuminet intellectum. Et de omiſsis peto veniam & auxilium diuinæ gratiæ, à qua omnis ſapientia orta eſt & vita æterna. Ad quam nos Deus omnipotens & glorioſus, cuncta gubernans atque regens perducat. Qui cum Patre & Spiritu ſancto viuit & regnat, & in quo eſt ſumma ſecuritas, tranquillitas, iucunditas, & ſine fine æternitas ſanctorum exiſtat omnium per infinita ſeculorum ſecula. Amen.

FINIS.

LIBER

LIBER AG-
GREGATIONIS, SEV LIBER SECRETORVM
Alberti Magni de virtutib. Herbarum, Lapidum & Animalium quorundam.

LIBER PRIMVS DE Virtutibus quarundam Herbarum.

SIcut vult Philoſophus in plurib. locis: Omnis ſcientia de genere bonorum eſt. Veruntamen enim operatis aliquando bona aliquando mala, prout ſcientia mutatur ad bonum & ad malum finem, ad quem operatur Ex quo concluduntur duo. Quorũ vnum & primum eſt, quod ſcientia magicalis non eſt mala. Namque per eius cogni-

tionem poteſt euitari malum, & proſequi bonum. Concluditur etiam ſecundum, ex quo effectus laudatur propter finem. Atque vituperatur etiam finis ſcientiæ aliquando non ordinatus ad bonum vel ad virtutem. Ex hoc ſequitur, quod ſcientia vel operatio aliquando bona vel mala. Quia igitur magicalis, ſeu cognitio bona eſt, vt præſuppoſitū eſt, & mala aliquantulum exiſtit in ſpeculatione rationum, & in ſpeculatione naturalium ſecundum quod antiquis authoribus examinaui & percepi: imò & egomet Albertus, vt in plurib. veritatem inueni, & veritatem ſuppono, quo ab aliquo ex Chyrandis libro & libro Alchorat Primò narrabo de quibuſdam herbis. Poſt de quibuſdam lapidibus. Tertiò de quibuſdam animalibus, & de virtutibus eorundem.

Elitropia.	*Lilium.*
Vrtica.	*Viſculus quercinus.*
Virga paſtoris.	*Centaurea.*
Chelidonia.	*Saluia.*

Per-

Peruinca.	Nepta verbena.
Lingua canis.	Meliſophylos.
Iuſquiamus.	Roſa Serpentina.

Prima herba apud Chaldæos vocatur Ireos: apud Græcos Mutuchiol: apud Lati*nos Eliíropia. Cuius interpretatio dicitur abElios, quod eſt ſol, et tropos, cōuerſio, quia conuerſa eſt ad ſolem. Huius autem virtus mirabilis eſt, quia ſi iſta colligatur ſole exiſtente in Leone, in Auguſto, & inuoluatur in lauri folio, & ſimul addatur dens lupi & feratur: nullus contra ferentem poterit habere vocem loquendi niſi verba pacifica.* Et *ſi enim aliquid furetur, & in nocte ſub capite ſuo ponat, videbit furem & omnes eius conditiones.* Et *iterum: ſi prædicta ponatur in aliquo templo, vbi ſunt mulieres, quarum connubium parte ſui frangatur, nunquam poterunt exire de templo, niſi deponatur. Et hoc vltimum probatum eſt, & veriſsimum.*

Secunda herba vocatur à Chaldæis

Roybra, à Græcis Olieribus, à Latinis vel Gallicis Vrtice nuncupatur. Hanc herbam tenens in manu cum mille folio, ſecurus eſt ab omni metu & ab omni fantaſmate. Et ſi id ponatur cum ſucco ſemperuiuæ, & vngatur manus, & reſiduum ponatur in aqua, & aquam intret vbi ſunt piſces, ad manus eius congregabuntur, & etiam ad piſcellum. Et ſi extrahatur, ſtatim reſiliunt ad loca propria vbi erant prius.

Tertia herba à Chaldæis Lorumborot dicitur, à Græcis Allomot, à Latinis virga paſtoris. Herbam hanc accipe, & cum ſucco mandragoræ diſtempera, & da cani vel alteri animali, & impregnabitur in ſuo genere, & habebit fœtum in ſuo genere. De quo fœtu ſi accipiatur dens maxillaris, & intingatur in cibo vel in potu, omnes qui depotabunt, mox incipient bellum, & cùm volueris delere, da ei ſuccum amantilem, id eſt, valerię, & fiet ſtatim pax inter eos.

Quar-

Quarta herba à Chaldæis Aquilaris dicitur, quia naſcitur tempore quo Aquilæ faciunt nidos ſuos. à Græcis dicitur Valis, à Latinis Chelidonia. Iſta herba tempore quo hirundines faciunt nidos, naſcitur, quo etiã Aquilæ. Hanc herbam ſi quis cum corde talpæ habuerit, deuincet omnes hoſtes, omnes cauſſas, & omnes lites remouebit. Et ſi prædicta ponatur ſuper caput infirmi: ſi debet mori, ſtatim cantabit alta voce. Si non, lachrymabit.

Quinta herba à Chaldæis Iteriſi dicitur, à Græcis Vurax, à Latinis Prouentalis vel prouinſa. Illa enim puluerizata cum vermibus terræ circumuolutis, & cum ſemper uiua amorem inducit inter virum & vxorem, ſi vtatur illo in cibarijs. Et ſi compoſitio iſtorum cum aliquantulo ſulphuris ponatur in ſtagno vbi ſunt piſces, omnes morientur. Et ſi ad os bubali ponatur, ſtatim crepabit per medium, & hoc experimentum eſt à modernis. Si iterum dicta confe-

ctio ponatur in igne, ſtatim conuertetur in liuidum colorem.

Sexta herba à Chaldæis vocatur Bieith, à Græcis Retus, à Latinis Nepta. Hanc herbam accipe, & miſce cum lapide inuento in nido vpupæ auis, & frices ventrem alicuius animalis, & impregnabitur, & habebit fœtũ in ſuo genere nigerrimum. Et ſi eis ponatur ad nares, ſtatim à terra cadent velut mortua. Poſt modicum verò ſpacium curabuntur: & ſi prædictum compoſitum in vaſe apum ponatur, nunquam fugient, ſed ibi congregabuntur apes. Et ſi apes ſubmergantur, & quaſi moriantur, & in confectione prædicta ponantur poſt modicum temporis, & per ſpacium vnius horæ recuperabunt vitam. Nam & illud proportionatur qualitati deperditæ: & ſignum ad hoc eſt, quod ſi muſcæ ſubmerſæ in cinerib. tepidis ponantur, poſt modicum ſpacium vitam recuperabunt.

Septima herba à Chaldæis Algeil, à

Græ-

Græcis Orum, à Latinis lingua canis nuncu patur. Herbam hanc cum corde raniculæ, & eius matrice, pone vbi vis, & poſt modi cum temporis congregabuntur omnes canes villæ. Et ſi prædictam ſub pollice pedis habueris, omnes canes obmuteſcunt, nec poterunt latrare: & ſi prædictam in collo alicuius canis poſueris, ita quod non poßit ore attingere, ſemper vergit in circuitu ad modum volubilis rotæ, donec cadit in terram velut mortuus, & hoc eſt expertum noſtro tempore.

Octaua herba, à Chaldæis Manſeſa, à Græcis ventoſin, à Latinis vel Gallicis Iuſquiamus dicitur. Hanc herbam accipe & miſce cum Realgalis & Hermodactilis, & pone in cibo canis rabidi, & ſtatim peribit: & ſi ſuccum eius cum ſupradictis poſueris in ſcipho argenteo, minutißimè frangetur, & ſi ſupradictum cum ſanguine leporis iuuenis commiſcueris, & in pelle leporis conſerues, omnes lepores

congregabuntur ibidem donec remotum fuerit

Nona herba, à Chaldæis Augo, à Græcis Amola, à Latinis Lilium. Si hanc herbam ſole exiſtente in Leonis ſigno colleris, & cum lauri ſucco commiſcueris. Deinde ſub fimo tempore aliquo ſuccum illum poſueris, fient vermes. De quibus ſi fiat puluis, & ponatur circa collum alicuius, vel in veſtimentis ſuis, nunquam dormiet, vel dormire poterit quouſq; depoſitum fuerit. Et ſi prædictum ſub fimo poſueris, & de vermibus inde naſcentibus aliquem vnxeris, ſtatim inducetur ad febrim. Et ſi prædictũ ponatur in vaſe aliquo, vbi ſit lac vaccæ, & cooperiatur de pelle alicuius vaccæ vnius coloris, omnes vaccæ amittent lac ſuum. & hoc maximè expertum eſt tempore noſtro à quibuſdam ſortilatoribus.

Decima herba à Chaldæis dicitur Luperax, à Græcis Eſifena, à Latinis Viſcus querci, & creſcit in arboribus transferata arbore.

re. Hæc herba cũ quadam alia herba, quæ dicitur Martegon, id eſt, ſyluium, vt ſcribi tur lingua Theutonica, omnes ſeras aperit: & ſi prædictum compoſitum in ore alicuius ponatur, & cogitetur de aliquo, ſi debet accidere, corde infigitur. ſi aũt non, corde reſilit. Sed ſi prædictũ ad arborem ſuſpẽdatur cum ala hirundinis, ibi congregabũtur aues bene per quinq; milliaria, & hoc vltimum tempore meo eſt expertum.

Vndecima herba à Chaldæis Iſiphilon dicitur, Græcis Orlegenea, Latinis Centaurea vocatur. Hanc autem herbam dicunt Magi habere mirabilem virtutem. Si enim adiungatur cum ſanguine vpupæ fœmellæ, & ponatur cum oleo in lucerna, omnes circundantes credent ſe eſſe magos, ita, quod vnus altero credet, ſuum caput eſſe in terra, & pedes in cælo. & ſi prædictum ponatur in igne ſtellis lucentibus, videbitur quod ſtellæ currant ad inuicem & debellent: & ſi iterum prædictum cata-

plaſma ponatur ad nares alicuius, præ timore quem habebit, fugiet vehementer, & hoc expertum eſt.

Duodecima herba à Chaldæis Colerio vel Coloricum, à Græcis Clamor, à Latinis Saluia, cõmuniter eſt nuncupata. Hæc autẽ herba putrefacta ſub fimo, in vaſe vitreo, procreat quendam vermẽ vel auem, habentem caudam in modum mærulæ, de cuius ſanguine ſi tangatur aliquis in pectore, amittet ſenſum per quindenam & plus. Et ſi prædictus ſerpens comburatur, & ponatur cinis in igne, ſtatim fiet yſiris tonitrui horribilis. Et ſi prædictus puluis ponatur in lampade & accendatur, videbitur quòd tota domus ſerpentib. repleatur. Ex hoc expertum à Modernis.

Decimatertia herba à Chaldæis Olphanas, à Græcis Hilierion, à Latinis Verbena dicitur. Hæc autem herba, vt referunt Magi, collecta ſole exiſtente in ſigno Arietis, & coniecta cum grano Peome vnius

nius anni caducos à malo morbo curat. Et ſi ponatur in terra pingui, poſt octo ſeptimanas generabuntur vermes, qui ſi aliquem tetigerint, ſtatim morietur. Et ſi prædictum ponatur in columbario, omnes columbæ congregabuntur ibi. Et ſi puluis illorum in ſole ponatur, videbitur quod ſol ſit liuidus. Si autem puluis ponatur in loco vbi homines habitant, vel iacent, inter duos amãtes, ſtatim ſit lis vel malitia inter eos.

Quartadecima herba à Chaldæis Celeyos dicitur, à Græcis Caſini, à Latinis Melyſophylos, de qua Macer facit mentionem. Hæc autem herba collecta viridis, & coniecta cum ſucco cypreſſi vnius anni poſita in pulmento, facit pulmentum videri plenum vermibus, & deferentem facit eſſe benignum, & gratioſum, & aduerſarios deuincere. Et ſi prædicta herba ligetur collo bouis, ſequetur te quocunq; ieris, & ſi prædicto ſucco corrigiam miſcueris, & de tertia parte ſudoris hominis ruffi, &

de eo

de eo ſub aſcellis poſueris ſtatim cingens crepabit per medium.

Quinta decima herba à Chaldæis Egleriſa, Græcis Yſaphinus, à Latinis Roſa dicitur, & eſt herba cuius flos eſt notiſſimus. Accipe granum eius & granum ſinapi, & pedem muſtelæ, hæc ſuſpende in arbore. & de cætero non fructificabit. Et ſi prædicta ponatur circa rete, congregabuntur ibi piſces. Et ſi magaris mortuum fuerit, & in commixtione prædicta ponatur per dimidium diem, licet tamen non acquiritur, recuperabit vitam Et ſi puluis prædictus ponatur in lampade, poſteà accendatur, omnes videbuntur nigri ad modum nigri Sathanæ: & puluis prædictus admiſceatur cũ oleo oliuæ & cum ſulphure viuo, & de hoc vngatur domus ſole lucente, ipſa tota videbitur in flamma.

Sextadecima herba à Chaldæis Cartulin, à Græcis quinque folium, à Latinis ſerpentina vocatur. Hæc herba apud nos ſatis

eſt

eſt nota. Hæc autem herba cum folio trifolij inhumata, generat ſerpentes rubeos & virides, de quibus ſi fiat puluis, & ponatur in lampade ardente, videbitur ibi copia ſerpentum, & ſi ſub capite alicuius ponatur, de cætero non ſomniabitur ſibi. Modus autem operandi omnium prædictorum eſt, vt effectus bonus ſit in planeta bono, & malus in malo, id eſt, in horis & diebus eorum.

Virtutes herbarum ſeptem ſecūdùm Alexandrum Imperatorem, & has quidem virtutes habuerunt ipſæ ab influentia planetarum. Contingit autem vnamquamque percipere virtutem ſuam à ſuperioribus naturalibus.

Prima autem herba Saturni, quæ aſphodilus dicitur, Succus eius valet ad dolorem renum & tibiarum. Et datur patientibus dolorem veſicæ, radix eius cocta parum. Et dæmoniaci vel melancholici ipſam deferunt

runt in linteo mundo, & liberantur, nec dæmonem in domo patitur eſſe, & ſi ibidẽ fuerint producentes dentes pueri & eã ferent, ſine dolore eos producant, & eſt bonum, vt deferat ſecum de nocte radicem, quia non timebit, neq; lædetur ab alijs.

Herba ſecunda Solis dicitur Poligonia vel corrigiola Hæc enim herba nomen ſuſcepit à Sole, nam eſt multum generans Sic enim & hæc herba eſt multos faciens modos. Hanc quidem herbam alij appellauerunt Alchone, quæ eſt domus ſolis Hæc enim herba ſanat paßiones cordis, & ſtomachi. Qui attingit hanc herbam habet virtutem à ſigno ſuo vel planeta. Si quis autem ſuccum bibit, facit eum multum coire Et ſi quis deferat radicem eius, curat paßiones oculorum. Et ſi antequam aliquã habuerit paßionem portauerit ſecũ, non ſuperueniet ei paßio oculorum. Iuuat etiã phreneticos, ſi eam ſecum deferunt in locis, id eſt, pectore. Iuuat etiã periplomoticos, & facit eis

bonum

benum anhelitum, & facit etiam ad fluxũ ſanguinis melancholici.

Herba tertia Lunæ Chynoſtates dicitur. Succus eius purgat exacerbationes ſtomachi, thoracis & caſtorem, quia oſtendit ſe eſſe herbam Lunæ. Flos autem huius herbæ purgat ſplenes magnos & curat ipſos, quia iſta creſcit & decreſcit ſicut Luna. Valet ad ophthalmiam, & facit acutum viſum, & valet contra ſanguinem oculorum Si radicem eius tritam ponas ſuper oculum, mirabiliter viſum clarificat, quia lumen oculorum propinquatum myſticum ſubſtantiæ Lunæ Etiam confert malum ſtomachum habentibus, qui non poſſunt cibum digerere, bibendo ſuccum eius: amplius valet habentibus ſcrophulas.

Herba quarta arnogloſſa dicitur. Radix huius herbæ valet contra dolorem capitis mirificè, quoniam opinatur eſſe domus Martis aries, quæ eſt caput totius mundi. Valet etiam contra malas conſuetudines

teſticulorum, & vlcera putrida & ſordida, quia domus eſt Scorpio: quia pars eius retinet ſperma, id eſt, ſemen quod venit contra teſticulos. Valet etiam ſuccus eius dyſentericis & hemoptoicis, & ad vitia hemorroidarum & ſtomachis dum quis eum biberit.

Herba quinta Mercurij dicitur Pentaphilon, à quibuſdam Pentadactylus, ab alijs ſæpe declinant, à quibuſdam Calipendalo. Radix huius herbæ ſanat plagas & duriciem, trita & emplaſtrata. Amplius ſcrophulas diluit velociter, ſi ſuccus eius bibatur cum aqua. Sanat etiam farigos & paßiones pectoris ſeu dolores, ſi ſuccus eius bibatur. Soluit etiam dentium dolores, & ſi ſuccus eius ore teneatur, omnes oris curat paßiones. Et ſi quis ſuccum deferat, opem dat & auxilium. Amplius ſi quis vult à rege vel à principe petere aliquid, copiam dat eloquentiæ, id eſt, ſi ſecum eam habeat, & obtinebit quod voluerit, videlicet

licet etiam in lithiaſi & diſuriaſi ſuccus eius habitus.

Herba ſexta Iouis dicitur Acharon, à quibuſdam Iuſquiamus. Radix eius poſita ſuper buboñes, eos diſpergit, & cõſeruat locum à flegmone. Si quis eam portauerit antequam ei paßio ſuperueniat, nunquam bubonem habebit. Cõfert etiam radix eius podagræ, dum ponitur trita ſuper locum patientis, & hæc quidem operatur virtute ſignorum habentium pedes, vel habentium aſpectũ ſuper pedes: & ſuccus eius ſi bibatur cum melle vel mellicrato, confert doloribus epatis, & omnibus eius paßionibus, quoniam Iupiter tenet epar. Similiter confert volẽtibus multum coire Et eſt vtilis, vt eam deferant ſecum volentes diligi à mulieribus. Facit enim deferentes lætos & delectabiles.

Septima herba Veneris dicitur Piſteriona, quibuſdã Hyerobotani dicitur, id eſt, herba columbaria & verbena. Radix huius herbæ

ius herbæ poſita ſuper collũ ſanat ſcrophulas & parotidas & bubones colli & ſtaphilion, id eſt, vrinæ diſtillationem, & yſmõ, ſi ponatur emplaſtrum, & eſt comparatum paßionibus iſtius loci, ſanat etiam fiſſuras & condilomata, id eſt, duricies, quæ naſcũtur in ana & emorroidas Si ſuccus eius cũ melle in aqua cocta bibatur, ſubtiliat ea, quæ ſunt in pulmone Et facit bonum anhelitum, nam detinet pulmonem.

Valet etiam multum in affrodiſia, id eſt, coitu, quia ſuccus eius auget multum ſperma, cùm quis vult coire, addit ad deſiderium eius, & maior virtus ipſius herbæ eſt, quia ſi quis eam portauerit, eſt multum potens in coitu. Veruntamen non teneat aliquid aliud, niſi iſtam herbam tantùm. Si quis ponat eam in domo vel vinea vel in terris, abundanter habebit redditus, amplius radix ipſius valet omnibus illis, qui volunt plantare vineas vel arbores, & infantes portantes ipſum erunt bene diſciplinati.

plinati & amantes doctrinam, & erunt læti & gaudioſi. Confert etiam poſita in purgationibus, & repellit dæmones omnes.

Prædictas tamen herbas, à 23 die Lunæ vſque ad 30. incipiendo collectionem ipſam leuare à Mercurio per totam horam dierum euellendo fac mentionem paßionis, vt rei ſcilicet nomina paßionem vel rem propter quam ipſam colligis, & ipſam accipe herbam Loca tamen ipſam ſuper frumentum, vel hordeum, & ea vtere ad opus tuum poſteà.

Explicit liber primus.

SECVNDVS LIBER ALBERTI *MAGNI, ET EST DE* Virtutibus lapidum quorundam.

CVM iam dictum ſit de virtutibus herbarum quarundam, & de modo agendi, nunc in præſenti capitulo dicendum eſt de Lapidibus quibuſdam, & eorum effectibus, & qualiter poſſunt accipi magna mirabilia opera.

Magnes	*Corallus*	*Lipercoli*
Ophthalmius	*Criſtallus*	*Vrices*
Onyx	*Chryſolitus*	Lazuli
Veripendamus	*Elotropia*	*Smaragdus*
Silonites	*Epiſtrites*	*Iris*
Topaſion	*Calcedonus*	Baleſia
Medor	*Chelidonius*	*Galeriates*
Mephytes	*Gagates*	*Draconites*
Abaſton	*Bena*	*Echites.*

Ada-

Adamas	*Iſthmios*	*Terpiſtretes*
Agathes	*Cabices*	*Iacinthus*
Alectorius	*Chryſolitus*	*Orites*
Eſmundus	*Beratiden*	*Sapphyrus*
Amethiſtus	*Nicomai*	*Saunus*
Berillus	*Quiriti*	
Celonites	*Rodianus.*	

SI vis ſcire vtrum mulier tua ſit caſta, accipe lapidem, qui Magnes vocatur. Eſt autem ferruginei coloris, & inuenitur in mari Indico, & aliquando in partibus Theutoniæ, in illa prouincia, quæ Frãcia Orientalis vocatur Suppone ergo lapidem hunc capiti mulieris, & ſi caſta eſt, ipſa maritum amplexabitur, ſi autem non, ſtatim cadet à lecto Ad hoc autem, ſi lapis iſte ponatur ſuper carbones in quatuor angulis domus, dico tritus & ſuper carbones ſparſus dormientes fugient ædes & relinquent totam, & tunc poſſunt fures reſpicere totum quod volunt.

Si vis fieri inuiſibilis, accipe lapidẽ qui di

citur Ophthalmius, & inuolue in folio lauri Et dicitur lapis Ophthalmius, cuius color non nominatur, nam multorum colorum: & eſt hic talis virtutis, quod viſus circumſtantiũ excæcat vel abortat. Cõſtantius aũt pugno clauſo reddebatur per eũ inuiſibilis.

Si vis incitare triſtitias, timores & fantaſias terribiles atq; lites, accipe lapidem, qui vocatur Onyx, qui eſt nigri coloris, & inuenitur melius genus eis repletum his venis, & veniet de India in Arabiam: & ſi collo vel digito ſuſpendatur, excitat ſtatim triſtitias in homine & terrores: & etiam in ſomno excitat phantaſias terribiles, & etiam lites, & hoc apud Modernos eſt expertum.

Si vis comburere manus alicuius ſine igne adhuc & fugare areticam, accipe lapidem, qui vocatur Feripendamus, qui eſt flaui coloris, qui ſi ſuſpendatur collo alicuius, curat areticam: & iterum ſi iſte lapis fortius ſtringatur, ſtatim adurit manum,

ideò

ideò leuiter & ſuauiter vult palpari.

Si vis accendere animum alicuius ad gaudia, & eius ingenium acuere, accipe lapidem qui Sylonites vocatur, & naſcitur in gremio teſtudinis Indici: & eſſe varium dicitur albo, rubeo, purpureoque colore. Alij dicunt hunc eſſe viridem, & in Perſiæ partibus inueniri. Et dicunt etiam hunc creſcentem luna creſcente, & conuerſo. Et addunt Philoſophi antiqui, quod ſi guſtetur, confert præſentiam quorundam futurorum. Si ſub lingua ponatur præcipuè prima Luna vna hora tantùm habet virtutem. Ideo autem Luna exiſtente decima hanc habet virtutem, in prima hora vel decima. Motus autem ordinis, quod cùm eſt ſub lingua, ſi cogitetur de aliquo negotio vtrum debeat fieri an non. Si fieri debet, cordi tenaciter infigitur, ita quod auelli non poteſt: ſi autem non, cor ab ipſo reſilit. Fecerunt etiam Philoſophi quod curat Phthiſicos & debiles.

Si vis, vt aqua bulliens ſtatim exeat manu emiſſa, accipe lapidem qui Topaſion vocatur, à Topaſi inſula, vel quia auri ſimilitudinem protendit, & ſunt duæ ſpecies. Vna eſt omninò ſimilis auro, & precioſior eſt. Alia ſpecies eſt crocea magis tenſibilis coloris quàm ſit aurum, & hæc eſt vilior. Expertum autem eſt in noſtro tēpore, quæ ſi in aqua bulliente mittatur, defluere facit, quod ſtatim manu immiſſa extrahitur, & hoc fecit vnus de fratribus noſtris Pariſijs. Valet etiam contra emothoicam & ſtimaticam vel lunaticam paßionem.

Si vis excoriare cutem manuum tuarum vel alterius, accipe lapidem, qui vocatur Medor, à Medorum regione, & ſunt duæ ſpecies, niger & viridis. Dicitur ab antiquis Philoſophis & Modernis, quòd ſi lapis, qui niger eſt, frangatur, & in aqua calida reſolutus fuerit, & aliquis manus ſuas lauârit, ſtatim excoriabuntur: & ſi quis ex ea biberit, perit vomendo ſtatim o-

mni

mni cura remota & auxilio. Dicunt etiam Philoſophi quòd valet contra podagram & oculorum cæcitatem, & quod oculos læſos & debiles fouet.

Si vis vt aliquis non ſentiat dolorem, nec crucietur, accipe lapidem, qui dicitur Mephytis à ciuitate, quæ dicitur Mephis: & hic eſt lapis talis virtutis, vt dicit Aaron & Hermes, quod ſi teratur & aqua miſceatur, & detur potari illi, qui deberet vri vel aliquos cruciatus pati, tantam inducit ille potus inſenſibilitatem, quòd non ſentiat patiens pœnam neq; cruciatum

Si vis ignem perpetuum inextinguibilem facere, accipe lapidem qui Abaſton dicitur, & eſt coloris ferrei: & quamplurimum in Arabia reperitur. Si enim lapis ille accendatur, nunquam poterit extingui, eò quod habet naturam lanuginis, quæ pluma Salamandris vocatur, cum modico humidi vnctuoſi pinguis, & inſeparabilis eſt ab ipſo, & id fouet ignem accenſum in eo.

Si vis deuincere hoſtes: Accipe lapidem qui nuncupatur Adamas, et eſt coloris fulgentis duriſsimus; ita quod non poteſt frangi niſi ſanguine hirci, et naſcitur in Arabia vel Cypro Et ſi ſiniſtro latere alligatur, valet contra hoſtes et inſaniam, et indomitas beſtias, et venenoſas, et feros homines, et contra iurgia et rixas, et contra venena et incurſus fantaſmatum, et quidam vocant eum Dyamantem.

Si vis cuncta pericula euitare, et vincere cuncta terrena, et habere vires cordis, accipe lapidem, qui Agates dicitur. Et eſt niger habens venas albas. Et aliud eiuſdem ſpeciei ſimilis colori albo. Et tertium naſcitur in certa inſula habens venas nigras. Et id facit vincere pericula, et confert vires cordibus, et facit hominem potentem, placentem, iucundum, acceptabilem, et iuuat contra omnia aduerſa.

Si vis impetrare aliquid ab aliquo, accipe lapidem, qui alectorius dicitur, et eſt

lapis gallinacei vel galli, & eſt allus, vt Criſtallus, & extrahitur de vẽtriculo galli vel gallinacei, pòſt quam fuerit caſtratus vltra annum quartum. Et vt quidam dicunt poſt annum extrahitur de gallo decrepito. Et ad quantitatẽ ſab.e extat, ventrem gratum reddit & conſtantem: & ſub lingua acceptum, ſitim extinguit: & hoc vltimum tempore noſtro expertum eſt, & ſubtiliter percepi

Si vis deuincere beſtias, et omnia ſomnia interpretrari, et de futuris propheti zare, accipe lapidem, qui Eſmundus dicitur, vel Aſmadus, varij coloris eſt, omne venenum extinguit, et facit vincere aduerſarios, et prophetizationem dat, interpretationem omnium ſomniorum, et ænigmata intelligere facit.

Si vis habere bonum intellectum ſenſibilis, et non poſſe fieri ebrius, accipe lapidem, qui vocatur Chryſolitus, et eſt lucidæ viriditatis, poſitus in auro, pellit ſtultitiam

et ſapien-

& ſapientiam confert.

Si vis fugere illuſiones, omnesq́ue fantaſias, & omnes cauſſas vincere, accipe lapidem, qui Calcedonius dicitur, & eſt pallidus, fuſcus, & aliquantulum obſcurus. Si hic perforatur, & cum virtute lapidis, qui Sinerip dicitur, collo ſuſpendatur, contra omnes fantaſticas illuſiones. Et facit vincere omnes cauſſas contra aduerſarios vtriuſque corporis conſeruat, & hoc vltimum expertum eſt moderno tempore.

Si vis acquirere bonum ingenium, docile, & ſemper manere ſobrius, accipe lapidem, qui Amethiſtus dicitur, & eſt purpurei coloris, & melior naſcitur in India, & valet contra ebrietatem, & bonum in ſcibilibus confert intellectum.

Si vis deuincere hoſtes, & fugere lites, accipe lapidem, qui vocatur Berillus, *eſt pallidi coloris, lucis tranſparentis, vt lymphæ. Fer tecum, & vinces omnes lites, & hoſtes fugabis, reddetq́; inimicum mitem.*

tem. In moribus efficacem reddit poteſtatem, ſicut dicit Aaron, etiam dat bonum intellectum in ſcibilibus.

Si vis diuinare de futuris, accipe lapidem, qui vocatur Celonytes, & eſt purpurei varijq; coloris, & inuenitur in corpore teſtudinis. Si quis autem hūc lapidē ſub lingua geſtauerit, diuinabit & prædicet futura. Veruntamen non habet virtutē, niſi lucēs prima cùm fuerit accenſa, & creſcens monoytes in vltima deſcendente. Sic vult Aaron de virtutibus lapidum & herbarū.

Si vis pacificare tempeſtates, & flumina pertranſire, accipe lapidem, qui vocatur Corallus, & eſt rubeus, aliuſque albus. Et expertum eſt, quod ſtatim reſtringit ſanguinem, & portantis pellit ſtultitiam, & perhibet ſapientiam, & hoc à quibuſdam tempore noſtro expertum eſt, & valet contra tempeſtates, & pericula fluuiorum.

Si vis accendere ignem, accipe Cryſtallum, & pone ſub iuxta circulum ſolis, id eſt, contra ſolem, & appone iuxta aliquid combuſtile, & ſtatim lucente ſole calido, eliciet ignem, & ſi cum melle ponatur, lac dabit.

Si vis comparare prudentiam, & fugere ſtultitiam, accipe lapidem, qui vocatur Chryſolitus, & eſt lucidæ viriditatis, poſitus in auro pellit ſtultitiam, & ſapientiã confert.

Si vis, vt ſol appareat ſanguineus, accipe lapidem, qui Elitropia dicitur, & eſt viridis, ſimilis quaſi Smaragdo, & eſt reſperſus ſanguineis guttis Hanc Elitropiam *appellant* Nigromantici, *proprio nomine gemma Babylonicum, quod ſi vngatur ſucco herbæ eiuſdem nominis, & in vas plenum aqua mittatur, facit videri ſolem ſanguineum, ſicut ſi videretur eclipſis. Cuius cauſſa eſt, quòd totam aquam ebullire facit in nebulam, quæ inſpiſſando aerem im-*

rem im-

rem impedit ſolem, inde niſi quia rubeum in ſpiſſo colore poſt modicum recedit illa nebula rorando, quaſi per guttas pluuiæ. Oportet autem ad hoc, vt hoc fiat, quod ſit quoddam carmen ſacrum cum quibuſdam characteribus, & ſicut accepti principes, ſi diuinando quædam prædicāt, propter quod templorum pontifices iſto lapide maximè vtebantur in feſtis idolorum. Etiam geſtatum hoc reddit hominem bonæ famæ, & incolumem, & longæ vitæ. Dicitur autem à Philoſophis antiquis, quod vnctus herba ſui nominis, vt prædiximus, pollet virtute, & inuenitur plurimum in Aethiopia, Cypro, & India.

Si vis refrigerare aquam bullientem, quæ ſtat ſuper ignem, accipe lapidem, qui Epiſtretes dicitur, qui in aqua oppoſitus oculo, ſolis radios igneos emittit, & dicitur ab antiquis Philoſophis & à Modernis, quod ſi ponatur in aqua bulliente, ſtatim ceſſabit ebullitio: & poſt modicū refrigeſcet

geſcet, & eſt lapis rutilans, & rubicũdus.

Si vis eſſe gratus & placens, accipe lapidem, qui Chelidonius dicitur. Et eſt niger & rufus, & de ventre hirundinum extrahitur. Rufus inuolutus panno lineo vel corio vituli ſub ſiniſtra aſcella portatus, valet contra inſaniam, & antiquos morbos & languores, contra litargiricam paſsionem, & contra Epidiniam. Euax refert, quòd iſte lapis hominem facit facundum & gratum, & placentem eum reddit. Niger autem valet contra feras & iras, & ad finem incepti perducit negotij. Et ſi inuoluitur in folijs chelidoniæ, dicitur obfuſcare viſum, & debet extrahi mẽſe Auguſto, & frequenter duo in vna hirundine inueniuntur lapides.

Si vis eſſe victorioſus contra aduerſarios, accipe lapidem, qui dicitur Gagates, & eſt diuerſi coloris, & dicunt antiqui Philoſophi fore expertum in Alcide principe, qui quamdiu eum portauerit, ſemper

habuit

habuit victoriam, & eſt lapis diuerſi coloris, ſicut pellis capreolæ.

Si vis præſcire futurum aliquod, accipe lapidem, qui vocatur Bena, qui eſt ſicut dens à beſtia, & pone ſub lingua tua, & ſicut Aaron & antiqui Philoſophi dicunt, quamdiu ſic tenueris, ſemper diuinando prædices futura, nec aliquo modo errabit diuinando.

Si vis, vt fiat veſtis incombuſtibilis, accipe lapidem, qui Hiſtmos appellatur, qui, vt dicit Iſidorus, ſimilis eſt croco, & in partibus Hiſpaniæ inuenitur, & iſte lapis ſtabilis eſt propter ventoſitatem in ipſo rare factam iuxta Gades Herculis, & ſi de eo fiat veſtis, nullo modo poteſt vri, ſed de igne nitet. Et huius ſpeciei dicunt quidam Carbunculum albam.

Si vis gratiam habere & honorem, accipe lapidem qui Tabrices vocatur, & eſt ſimilis Criſtallo. De hoc referunt antiqui Philoſophi, vt Euax & Aaron, quod cloquen-

quentiam, gratiam præſtat & honorem, & cùm hoc dicitur, quod curat omnem hydropiſim.

Si vis fugare fantaſmata & ſtultitiam, accipe lapidem, qui vocatur chryſolitus, & eſt idem in virtute cum aretico, vt dicit Aaron & Euax in libro de naturis herbarum & lapidum. In auro poſitus et geſtatus fugat ſtultitiam & fantaſmata expellit. Sapientiam conferre perhibetur, valet contra timorem.

Si vis iudicare opiniones & cogitationes aliorum, accipe lapidem, qui vocatur Gararides, & eſt nigri coloris, & teneatur in ore. Facit etiam geſtantem hilarem & gratioſum apud omnes.

Si vis habere victoriam & amicitiam, accipe lapidem, qui vocatur Nichomat, & eſt idem quod alabaſtrum, & eſt de genere marmorum, & eſt albus, nitens. Et de hoc fiunt vnguenta ad ſepulchra mortuorum.

Si

Si vis, vt homo dormiendo tibi dicat, quæ fecit, accipe lapidem, qui vocatur Quirim, inuenitur lapis iſte in nido vpupæ, & eſt lapis proditorum.

Si volueris aliquid ab aliquo impetrare, accipe tecum lapidem, qui vocatur radianus, & eſt niger tranſlucens, qui cum caput gallorum datur comedere formicis, inuenitur poſt tempora multa in capite galli, & eſt idem quod lapis tonatides.

Si vis facere quod canes neque venatores poſſunt nocere alicui animali, quod venatur: pone coram ipſis lapidem qui vocatur Iuperius; & ſtatim id ad lapidem curret. Hic enim lapis inuenitur in Lybia, *& omnes beſtiæ current ad iſtum lapidem tanquam ad ſuum defenſorem. Probibet enim ne canes vel venatores noceant eis.*

Si vis comburere manus alicuius ſine igne, accipe lapidem, qui vocatur vnices, quem prius diximus principem Apij, quod

eſt ignis, & eſt vt ignis. Hunc lapidem ſi quis ſtringit fortiter, ſtatim adurit manum velut comburatur igne materiali, quod eſt mirabile.

Si vis curare melancholiam vel quartanam in aliquo, accipe lapidem, qui dicitur lapis Lazuli, ſimilatur enim colori cæleſti, & ſunt intus corpuſcula aurea, & eſt certum et expertum quod curat melancholiam & quartanam.

Si vis acuere alicuius ingenium, vel opes augere ſuas & etiam futura prædicere, accipe lapidem, qui Smaragdus dicitur, et eſt mundiſſimus translucens & planus, vel flauus eſt melior, & [illegible]e[illegible]ur de nido griſonum, & confortat & conſeruat. Et geſtatus facit hominem bene intelligere, et memoriam bonam confert. Auget opes deferētis. Et ſi quis ſub lingua ſua tenuerit, ſtatim prophetizābit.

Si vis facere irim apparere, accipe lapidem, qui vocatur iris, & eſt albus ad modum

modum criſtalli quadratus ſeu cornua habens, ſi iſte ponatur in radio ſolis, ſtatim reflectendo facit apparere irim in pariete vel muro, & inueniuntur plures in Sicilia, & in Aethiopia.

Si vis lapidem vnum, qui nunquam calefiat, accipe lapidem, qui dicitur Gallaſia: & eſt habens grandinis figuram & colorem, & duritiem habet adamantis. Si lapis iſte in igne ponatur fortiſsimo, nunquam calefiet, & cauſſa quia habet poros ita conſtrictos, quia calor ingredi non poteſt corpus lapidis. Dicit etiam Aaron & Euax, quod lapis geſtatus mitigat iram, luxuriam, & cæteras paſsiones.

Si vis ſcire vtrum vxor iaceat cum aliquo alio marito, accipe Galerites lapidem ſic appellatum, qui eſt idem cum cantabre, & inuenitur in Lybia & Britannia, & eſt duplicis coloris, ſcilicet, nigri & crocei, & inuenitur glaucus tendens ad palliditatem. Curat hydropiſim, & fluentes

 ven-

ventres confirmat. Et dicit Auicenna, quòd ſi iſte lapis teratur & lauetur, ſiue lauandus detur alicui mulieri, ſi virgo non ſit, ſtatim vrinabit ſi virgo eſt, non.

Si vis hoſtes, ac inimicos deuincere: accipe lapidem qui dicitur Draconites, à capite Draconis. Et ſi de viuo lapis extrahatur, valet contra omnia venena. Et ferens eum in ſiniſtro brachio, omnes hoſtes deuincet.

Si vis amorem generare inter aliquos duos, accipe lapidem, qui echites dicitur, & à quibuſdam dicitur aquileus, quia aquilæ in nidis ſuis collocant, purpurei coloris eſt, & inuenitur iuxta littora oceani, et aliquando in Perſia, & in ſe ſemper continet alium lapidem, qui in ipſo ſonat, quando mouetur. Fertur ab antiquis Philoſophis, quod hic lapis ſiniſtro brachio ſuſpenſus conciliat amorem inter virum & vxorem. Confert pregnantibus, abortum impedit, periculum perterritionis mitigat, & caducis dicitur valere.

tere Et ſicut Chaldæi ſi in cibo ſit venenum, & lapis prædictus ponatur in eo, prohibet ne poſsit deglutiri cibus ille, & ſi ſubtrahatur, ſtatim deglutitur. Et hoc vltimum à quodam fratrum noſtrorum ſenſibiliter examinari vidi.

Si vis reddere hominem tutum, accipe lapidem, qui terpiſtrites nuncupatur, in mari generatur, rutilans eſt & rubicundus Et dicitur in libro Alchorat, quod ſi ante cor geſtatur, hominem reddit tutum, & omnes compeſcit ſeditiones. Dicitur etiam compeſcere locuſtas, volucres, nebulas, grandines, ac tempeſtatem à fructibus terræ. Et eſt expertum à Modernis Philoſophis & à quibuſdam fratrum noſtrorum, quod oppoſitus radio ſolis, radios igneos emittit. Item quod ſi lapis iſte in aquam bullientem ponatur, ſtatim ceſſabit bullitio, et poſt modicum refrigeſcet.

Si vis vt peregrini pergant tuti, accipe lapidem, qui hiacynthus vocatur, multorum eſt colorum. Viridis autem eſt mulier, & habet venas rubeas, & vult in argento collocari, & in lecturis quibuſdam dicitur, quod eius ſunt duo genera, aquaticus & Saphyrinus. Aquaticus flauus eſt & albeſcens. Saphyrinus autem flauus perlucens valdè, nihil habens aquoſitatis, & hic eſt melior, et de hoc ſcribitur in lecturis Philoſophorum, quod digito vel collo geſtatus reddit peregrinos tutos & gratos hoſpitibus. Et ſomnum prouocat propter ſuam frigiditatem, & hoc propriè habet ſaphyrinus.

Si vis ſeruari à diuerſis caſibus & peſtiferis morſibus, accipe lapidem, qui Orithes vocatur, cuius tres ſunt ſpecies, vna nigra, alia viridis, tertia cuius altera pars eſt aſpera, altera plana, & color eius quaſi ferri laminæ eſt, ſed viridis habet maculas albas. Hic lapis geſtatus præſeruat à di-

à diuerſis caſibus & periculis mortis.

Si vis conciliare pacem, accipe lapidem, qui vocatur Sapphyrus, qui venit ab Oriente in Indiam, & flauus eſt melior, qui non eſt tam lucidus, pacem creat et concordiam, purum & deuotum ad Deum animum efficit, animum confirmat in bonis, & hominẽ refrigeſcere facit interiore ardore.

Si vis curare virginem, accipe lapidem, qui Saunus vocatur, à Saund inſula, mentem deferentis conſolidat, alligatus manui parturientis, impedit partum, & ipſum cõtinet in ventre. Idcirco prohibetur in re tali, ne lapis iſte mulierem tangat.

In libro numeralium in Aaron & Euax multa ſimilia & alia inuenies. Modus aũt agendi in his in hoc conſiſtit, vt pro effectu bono deferens ſit mundus ab omni corporis pollutione.

Explicit liber ſecundus.

VIdetur dicere Iſidorus Lycamam habere in capite lapidem nobiliſsimæ virtutis,& eſt albi coloris,quẽ que tritum dederit bibere ſtranguriosis,perfectè ſoluit vrinam,et breuiter ſanat. Item ſoluit quartanam. Item tollit albuginem oculorum. Item ſi mulier pregnans eum portauerit ſuper ſe,non amittet fœtum.

Item, valet phthiſicis care ipſarum cocta & comeſta. Item puluis ipſarum veſtrarum cum corticibus confert ficubus,& cum aliquibus granis,piperis ſcilicet, ficubus & condilomatibus,quæ naſcuntur in ano. Similiter ipſæ crudæ cum corticibus piſtatæ,rumpunt Apoſtemata matura.

LIBER

LIBER TERTIUS ALBERTI MAgni de virtutibus Animalium quorundam.

CVm ſuperius dictum ſit de quibuſdã effectibus cauſſatis, virtute lapidum quorundam, & de eorum mirabili efficacia ſiue operatione:

Nunc dicendum eſt in iſto capitulo, de quibuſdam effectibus cauſſatis in quibuſdã animalibus.

Aquila	Epiriolus	Pellicanus
Caſio	Leo	Coruus
Bubo	Foca	Miluus
Hircus	Anguilla	Turtur
Camelus	Muſtela	Talpa
Lepus	Vpupa	Merula.

Aquila auis ſatis nota eſt, à Chaldæis Vorax dicitur, & à Græcis Rimbicus. Refert Aaron & Euax, quod mirabilem habet naturam ſiue virtutem, quia ſi eius cerebrum

rebrum pulverizetur, & cum ſucco cicutæ miſceatur, ex hoc comedentes ſtatim ſe capiant per capillos, nec ſe dimittent, donec acceptum portauerint. Huius autem effectus ratio eſt, quia cerebrum illud calidiſſimum eſt, ita quod generat virtutem fantaſticam obturando meatus per fumum.

Caſio eſt animal ſatis notum: à Chaldæis vocatur Rapa, à Græcis verò Orgalo dicitur. De hoc dicit Aaron, quòd ſi pedes eius ab aliquo ferantur, nunquã vexabitur, ſed ſemper progredi appetet. Item geſtans pedes eius ſemper vincet, & ab inimicis ſuis timebitur: & dicit quod dexter eius oculus in corio lupi inuolutus, reddit hominem placentem, & gratioſum, & benignũ: & ſi ex prædictis rebus fiat cibus vel puluis, in cibo alicui datus, multum diligitur ab eo. Hoc autem vltimum tempore noſtro expertum eſt: & ſi prædicta confectio ponatur in fimo, fiunt vermes venenoſi, de quibus ſi aliquis comederit, ſtatim dormiet,

et, & non poterit excitari, donec ſuffumige tur ariſtologia, & maſtice.

Bubo auis eſt ſatis nota, & à Chaldæis magis dicitur, & quæ à Græcis Hyſſopus. Huius auis mirabiles ſunt virtutes Si enim cor eius cũ dextro pede eius ſuper dormiẽtẽ ponatur, ſtatim tibi dicet quicquid fecerit, et quicquid ab eo interrogaueris, et hoc à noſtris fratribus expertũ eſt moderno tẽpore: & ſi hoc iterum ſibi ponat quis ſub aſcella, nullus canis ei latrabit, ſed obmuteſcet, et ſi coniunctio prædictorum cum anima ſua ſuſpendatur ad arborem, aues congregabuntur ad arborem.

Hircus eſt beſtia ſatis nota, à Chaldæis Erbichi, à Græcis Maſſai appellatur. Si ſanguis eius accipitur tepidus cum aceto et fœnucionis ſucco, et ſimi is cum vitro bulliat, reddit vitrum molle ad modum paſtæ, poteritque proijci contra murum vel parietem, nec frangetur, et ſi prædictum cõ

pa:

poſitum in vaſe ponatur, et de hoc vnguantur facies, res mirabiles et horribiles apparebunt, et videbitur ei quod debeat mori, et prædictum ſuper ignem ponatur, et ibi ſit aliquis caducus appoſito lapide Magnete, *ſtatim cadet ad terram ſicut mortuus, et ſi ei detur aqua anguillarum ad potandum, ſtatim curabitur.*

Camelus eſt animal ſatis notum, à Chaldæis enim Cyboi, à Græcis Iphim vocatur. Si eius ſanguis ſuper caput ponatur in pelle ſtellionis, ſtellis lucentibus, videbitur quod ille ſit gigas, et quod eius caput ſit in cælo. Et hoc dicitur in lib. Alcorath. ab Hermete. *Et ſimiliter, ſi ex hoc aliquis comederit, ſtatim exibit de ſenſu. Et ſi lucerna eius ſanguine vncta accendatur, videbitur quòd omnes homines circumſtantes habent caput cameli, dum tamen non ſit lumen intrinſecum alterius candelæ.*

Lepus eſt animal ſatis notum, à Chaldæis Veterellum, à Græcis verò Onoloſam nuncupatur,

cupatur. Huius virtus mirabilis refertur. Dicit enim Euax & Aaron, quod pedes eius iuncti cum lapide aliàs capite merulæ, mouent hominem ad audaciam, ita quòd non timent mortem. Et ſi ſiniſtro brachio alligatum, pergit quò voluerit, & tutus redibit abſque periculo Et ſi cani detur ad comedendum cum corde Muſtelæ, de cætero non vociferabit, etiam ſi interficeretur.

Eperiolus eſt animal ſatis notum. Vnguis eius ſi comburatur & conſolidetur, et detur in cibo alicui equo, non comedet per triduum, & ſi prædictum ponatur cum aliquantulo terebintinæ, erit lucidum, & ſecundò fiet quaſi nubes & ſanguis, ſi proijciatur in aquam aliquantulum, fiet tonitruū horribile.

Leo *eſt animal ſatis notum, à Chal*dæis Aalamus *vocatur, à Græcis Beruth. Si ex eius pelle fiant corrigiæ, præcinctus ex illis, non timebit hoſtes, & ſi de eius*

carnibus

carnibus quis comederit, & de eius aqua biberit, per tres dies curabitur à febre quartana, & ſi de eius oculis ſub aſcella ponatur vel portetur, omnes beſtiæ inclinato capite verſus ima terga fugam dabunt.

Foca eſt piſcis ſatis notus, à Chaldæis Daulaubur, à Græcis labor dicitur, hic piſcis eſt diuerſæ naturæ. Si enim lingua eius accipiatur, & cum aliquãtulo de corde eius in aqua ponatur, pro certo congregabuntur ibi piſces, & ſi ſub aſcella portaueris, nullus in iudicio contra te victoriam habere poterit, iudicem benignum & ſuauem habebis.

Anguilla eſt piſcis ſatis nota. huius autem (prout vult Euax & Aaron) mirabiles ſunt virtutes. Si enim moriatur defectu aquæ corpore integro remanente, & accipiatur acetum forte, & miſceatur ſanguine vulturis, & ponatur ſub fimo in aliquo loco, omnes quotquot fuerint recuperabunt vitam ſicut prius habuerunt: Et ſi

vermis

vermis eius anguillæ extrahatur, & in prædicta confectione ponatur per menſem vnum, vermis mutabitur in anguillam nigerrimam, de qua ſi quis comederit, morietur.

Muſtela eſt animal ſatis notum. Si cor huius animalis comeditur adhuc eo palpante, facit ſcire futura, & ſi de corde cum oculis, & lingua canis aliquis comedat, ſtatim amittet vocem.

Vpupa eſt auis ſatis nota, à Chaldæis Bori dicta, à Græcis Iſon. Oculi eius geſtati faciunt hominem groſſum, & ſi oculi eius ferantur coram pectore, omnes eius inimici pacificabuntur, & caput eius in burſa tua habueris, non poteris decipi ab aliquo mercatore, hoc autem expertum eſt à fratribus noſtris hodie.

Pellicanus eſt auis ſatis nota, à Chaldæis Voltri dicitur, à Græcis Iphylati. Huius virtus mirabilis eſt. Si eius pulli interficiantur, dum tamen eorum cor non frangatur, & de eius ſanguine accipiatur, &

tepidus in ore pullorum ponatur, ſtatim ſumunt vitam ſicut prius. Si ſuſpendatur ad collum alicuius auis, ſemper volabit donec cadat mortua; & dexter eius pes ſub calido poſt tres menſes ex humore & calore quem auis habet, generabitur viua & mouebit ſe, & hoc teſtatur Hermes in libro Alchorath, & Plinius.

Coruus eſt auis ſatis nota, & eſt eius virtus mirabilis, vt recitat Euax & Aaron. Si enim eius oua coquantur, & iterum in nido ponantur, ſtatim Coruus procedit ad mare Rubrum in quadam inſula, vbi eſt Aldoricus ſepultus, & affert lapidem, quo tangit oua ſua, & ſtatim fiunt cruda ſicut prius erant. Mirabile eſt, oua cocta ſuſcitare. Si autem lapis iſte ſupponatur in annulo ſupponendo ſibi folium lauri, & tangatur vinctus catenis, vel ianua clauſa, ſtatim ſoluetur vinctus, & aperietur ianua. Et ſi lapis iſte ponatur in ore, dat intellectum omnium auium. Vnus autem

lapis,

lapis eſt Indicus, quia in India reperitur, ſecundùm ſapientes quoſdam, & aliquando in mari rubro, varij coloris eſt, & facit omnes iras obliuiſci, ſicut ſupra diximus.

Miluus eſt auis ſatis nota, à Chaldæis Byſicus, à Græcis Melos dicitur, ſi caput eius accipiatur & feratur ante pectus, dat amorem & gratiam omniũ hominũ & mulierum, ſi ſuſpendatur ad collum gallinæ, nunquam ceſſabit decurrere, donec deponat illud, & ſi ex eius ſanguine inungatur criſta galli, de cætero non cantabit, in genibus eius inuenitur quidam lapis, ſi inſpiciatur ſubtiliter, qui ſi ponatur in cibo duorum inimicorum fiunt amici, & erit optima pax inter eos.

Turtur eſt auis ſatis nota, & à Chaldæis dicitur Mulona, à Græcis pilax. Si cor huius auis feratur in corio lupi, nunquam de cætero habebit ferens appetitum luxuriandi, & ſi cor eius comburatur, &

ſupra oua alicuius auis ponatur, nunquam de cetero ex eis poterit generari fœtus. Et ſi pedes eius ſuſpendantur ad arborem, de cætero non fructificabit, & ſi eius ſanguine cum aqua talpæ decoctæ vngatur locus piloſus, & equus, cadent nigri capilli.

Talpa eſt animal ſatis notum: huius animalis virtus mirabilis eſt, vt refertur à Philoſophis. Si pes eius inuoluatur in folio lauri, & ponatur in ore equi, ipſe fugiet præ timore, & ſi in nido alicuius auis ponatur, nunquam ex ouis illis exibit fœtus, & ſi talpas fugere volueris, pone eam in olla, & ſulphur viuum accenſum, & ibi conuenient omnes aliæ talpæ, & aqua decoctionis ipſius dealbat equum nigrum.

Merula eſt auis ſatis nota, & eius virtus mirabilis, quia ſi pennæ alæ dextræ eius ſuſpendantur in medio domus cum filo rubeo, quod nunquam fuerit in vſu, nullus poterit dormire in illa domo, donec deponatur.

ponatur. Et ſi cor eius ponatur ſub capite dormientis, & ab eo quæratur, omnia dicet, quæ fecerit alta voce: & iterum ſi in aqua putei ponatur cum ſanguine vpupæ, & cum miſceatur, poſtea vngantur inde tempora alicuius, ſtatim infirmatur vſque ad mortem. modus agendi omnium prædictorum, vt effectus bonus ſit & vtilis, eſt quod ſiat ſub planeta beneuolo, vt Ioue & Venere. Et in malo effectu ſub planeta maleuolo, vt Saturno & Marte Et hoc eſt ſcilicet diebus pſorum, & horis ſuis. Si quis autem hæc rectè fecerit, procul dubio veritatem & vtilitatem, & maximam efficaciam inueniet in prædictis, ſicut ſæpius vnà cum noſtris fratribus temporibus noſtris ſum expertus & vidi.

Conſideret igitur qui hic prædictorum copiam inuenerit, poſſidere vel dominum efficaciam & virtutem, vtrum ſe habeant in effectu bono ſenſui contrario, quòd bona ſub beneuolo planeta experiantur, &

mala ſub maleuolo, & inueniet quod dictū eſt: nam ſi in ſuis contrarijs fierent, vt bonus effectus in ſigno maleuolo, vel contra, impediretur virtus & effectus eius propter ſuum contrarium, & ſic bona & vera vilipenderunt Videmus enim quamplurimos falli in certis ac veris, qui ſi ſignorum vel temporum qualitates agnoſcerent & cuſtodirent in ſupradictis voluntatem, conſequerentur & effectum.

Explicuit ſecreta aliqua Alberti Magni de Colonia, ſuper naturis, virtutibus & efficacia Herbarum, Lepidum, & Animalium quorundam

VIdetur dicere Iſidorus, quòd cinis ranę magnę ſuper ſe portatus, azona valde retinet fluxum mēſtruorū, & in probatione, ſi ligetur ad collum gallinæ, nō exibit ſāguis ex ea, vel ex alio animali. Item diſtēperatus cum aqua ex eo vngantur, nō amplius naſcentur inde pili.

Si quis

SI quis cor canis in ſiniſtra parte portauerit, omnes canes obmuteſcent. Si quis oculum dextrum lupi ligauerit in manica dextra, homines neque canes ei nocere poſſunt. Et vt omnia, quæ ſuperius dicta ſunt, & etiam dicentur inferius, qui aſtrorum peritiam non habent, ad effectum ſui deſiderij facilius poßint accommodare: Primò notabitis, quod hora ſumitur dupliciter, videlicet æqualis & inæqualis. Hora æqualis eſt, hora horologij, quæ ſemper æqualis exiſtit. Inæqualis aũt conſideratur, ſecundùm quod dies maiorantur, vel minorantur, nam ſemper Aſtrologi conſiderant tempus, quo ſol ſtat ſuper horizonta ſuum, & illud vocant diem vel arcum diurnum, & vice verſa noctem. Id autem tempus, quod diem appellant, in partes diuidunt duodecim æquales, quæ ſunt horæ huiuſcemodi diei, & quicquid de die dicitur, de nocte oppoſito modo intelligas. Et vt clarius percipias, ponamus

quod Sol emergat horizontem, hora octaua horologij, habemus vſque ad occaſum 17. horas horologij, quas multiplicemus per 60. prout ſunt minuta cuiuſque horæ horologij, & habebimus nongenta ſexaginta minuta, quæ diuidamus per 12. prout 12. ſunt horæ diei applicando cuilibet horæ ſuam portionem, & habemus 80 minuta hora qualibet: ergo hora talis diei habebit 80. minuta, quæ capient horam vnam vnum & tertium horæ horologij. Et toto illo tempore conſiderabitur dominium planetæ illius horæ, quemadmodum infraſcripta tabula demonſtrabit. Quælibet autem hora ſuæ noctis non habebit niſi 40. minuta. Quod ſic de reliquis ſuo modo intelligas, ſecundùm videlicet ſolis ortum ſuper terram, quia non ea hora, quæ media eſt inter noctem & diem, dies dicitur, ſed dies propriè intelligitur, cùm ſol videri poteſt. Cùm ergo voles cuiuſque planetæ dominum conſiderare, nam vnaquaque hora quilibet

quilibet planeta ſuum habet dominium, horas ipſas ſupraſcripto modo conſiderabis, & ſic poteris ad finem propoſiti peruenire. Conſideratur etiam diei initium à prima hora præcedentis diei poſt meridiem. ſic diuidatur dies dominicus in duas partes æquales. & ſic duodecim horarum, diuide in duas, erit ergo 18. dimidium diei, & prima hora ſequens erit initium diei Lunæ.

De aſtris & planetis rerum ſcias, quod dies Dominicus habet aſtrum ſuum ſub Sole.

Dies Lunæ habet aſtrum ſuum ſub Luna.

Dies Martis habet aſtrum ſuum ſub Marte.

Dies Mercurij habet aſtrum ſuum ſub Mercurio.

Dies Iouis habet aſtrum ſuum ſub Ioue

Dies Veneris habet aſtrum ſuum ſub Venere.

Dies Sabbathi habet aſtrum ſuum ſub Saturno.

NOTA, *quod omnis actus fieri debet ſub ſuo planeta. Et melius eſt, ſi in proprio die illius planetæ & in ipſius hora propria fiat, vt verbi gratia.*

Sub Saturno, vita, ædificium, doctrina, mutatio.

Sub Ioue, honor, optatum, diuitiæ, indumentum.

Sub Marte, bellum, carcer, matrimonium, inimicus.

Sub Sole, ſpes, lucrum, fortuna, hæres.

Sub Venere, amicus, vel ſocietas, via, amica, peregrinus.

Sub Mercurio, erga amiſsio, debitum, timor.

Sub Luna palatium, ſomnium, mercatum, factum.

ALBERT. MAGN.
DE HORIS DIE-
rum & noctium.

ET primò de horis diei *Dominicæ*, hora eius 1. *Sol* 2. *Venus* 3. *Mercurius* 4. *Luna* 5. *Saturnus* 6. *Iupiter* 7. *Mars* 8 9 *Venus* 10. *Mercurius* 11. *Luna* 12. *Saturnus*.

Noctis verò prima eius hora Iupiter 2. *Mars* 3. *Sol* 4. *Venus* 5. *Mercurius* 6. *Luna* 7. *Saturnus* 8. *Iupiter* 9 *Mars* 10. *Sol* 11 *Venus* 12. *Mercurius*.

Diei Lunæ prima eius hora Luna 2. *Saturnus* 3. *Iupiter* 4. *Mars* 5 *Sol* 6. *Venus* 7. *Mercurius* 8. *Luna* 9. *Saturnus* 10. *Iupiter* 11. *Mars* 12. *Sol*.

Noctis verò prima eius hora Venus 2. *Mercurius* 3 *Luna* 4. *Saturnus* 5. *Iupiter* 6. *Mars* 7 *Sol* 8. *Venus* 9. *Mercurius* 10. *Luna* 11. *Saturnus* 12. *Iupiter*.

Diei Martis prima eius hora Mars 2.

Sol

Sol 3.*Venus* 4 *Mercurius* 5. *Luna* 6. *Saturnus* 7. *Iupiter* 8. *Mars* 9. *Sol* 10. *Venus* 11. *Mercurius* 12. *Luna*.

Noctis verò diei Martis prima eius hora Saturnus, 2. *Iupiter*, 3. *Mars*, 4. *Sol*, 5 *Venus*, 6. Mercurius, 7. *Luna*, 8. *Saturnus*, 9. *Iupiter*, 10. *Mars*, 11. *Sol*, *duodecima Venus*.

Diei Mercurij prima eius hora Mercurius, 2 *Luna*, 3. *Saturnus*, 4. *Iupiter*, 5. *Mars*, 6 *Sol*, 7. *Venus* 8. *Mercurius* 9. *Luna* 10. *Saturnus* 11. *Iupiter* 12. *Mars*.

Noctis verò Mercurij prima eius hora Sol, 2. *Venus* 3. *Mercurius* 4. *Luna* 5. *Saturnus* 6. *Iupiter* 7. *Mars* 8 *Sol* 9 *Venus* 10. *Mercurius* 11. *Luna* 12. *Saturnus*.

Dies Iouis prima eius hora Iupiter, 2. Mars 3. *Sol* 4. *Venus*, 5. *Mercurius* 6 *Luna* 7. *Saturnus* 8 *Iupiter* 9 *Mars* 10. *Sol* 11. *Venus* 12. *Mercurius*.

Noctis

Noctis verò Iouis prima eius hora Luna, 2. Saturnus 3. Iupiter 4. Mars 5. Sol 6. Venus 7. Mercurius 8 Luna 9. Saturnus 10. Iupiter, Vndecima Mars, *duodecima Sol.*

Dies Veneris prima eius hora Venus, 2. Mercurius 3. *Luna* 4. *Saturnus* 5 *Iupiter* 6. Mars 7. *Sol* 8. *Venus* 9 Mercurius 10 *Luna* 11 *Saturnus* 12. *Iupiter.*

Noctis verò Veneris prima eius hora Mars, *ſecunda Sol, tertia Venus quarta* Mer*curius*, 5. *Luna, ſexta Saturnus, ſeptima Iupiter, octaua Mars, nona Sol, decima Venus, vndecima Mercurius, duodecima* Luna.

Dies Sabbathi prima eius hora Saturnus, 2. *Iupiter* 3. *Mars* 4. *Sol* 5 *Venus* 6. *Mercurius* 7. Luna 8. *Saturnus* 9. *Iupiter* 10. *Mars* 11. *Sol* 12. *Venus.*

Noctis verò ſabbathi prima eius hora

Mer-

Mercurius 2. Luna 3. Saturnus 4. Iupiter 5. Mars 6. Sol 7. Venus 8. Mercurius 9. Luna 10. Saturnus 11. Iupiter 12. Mars.

Et nota quod Iupiter & Venus boni ſunt Saturnus & Mars mali. Sol verò & Luna mediocres. Mercurius autem cum bonis bonus, & cum malis malus.

FINIS.

EIVS-

EIVSDEM

ALBERTI MAGNI DE mirabilibus mundi feliciter incipit.

POſtquam ſcimus, quòd opus ſapientis eſt facere, ceſſare mirabilia rerum, quæ apparent in conſpectu hominum. Quamuis varia, quamuis diuerſa & plurimum admiranda, non ceſſauimus inquirere ſcripta authorum, donec ſufficienter appareret magna pars operum mirabilium.

Tandem autem occurrit nobis res vltima mirabilitatis & extranitatis, apparentis tamen inſenſibilis omnium hominum ferè & vulgarium, & eſt ligatio hominum & virtutum ipſorum per incantationes, per characteres, per veneficia & ſermones, & multa valde vilia, quæ penitus non videntur poſsibilia, nec habentia cauſſam ſufficientem.

rientem, & cùm diu ſollicitauerint animum ſuper hoc, inuenimus ſermonem probabilem, Auicennæ ſexto naturalium: Quod dum hominum animis ineſſet quædam virtus immutandi res, & quod res aliæ eſſent obedientes ei, quando ipſa fertur in magnum amoris exceſſum, aut odiũ, aut alicuius talium. Cùm igitur anima alicuius fertur in grandem exceſſum alicuius paſsionis, inuenitur experimento manifeſto, quod ipſa ligat res, & alterat ad idem quod deſiderat, & diu non credit illud. Sed poſtquam legi libros necromantiæ, & libros imaginum & magicos, inueni quod affectio animæ hominis eſt radix maxima omnium harum rerum, ſeu propter grandem affectionem alteret ſuum corpus, & alia quæ intendit, ſiue propter dignitatem eius obediant ei res aliæ viliores, ſeu cum tali affectione exterminata concurrat hora conueniens aut ordo cæleſtis, aut alia virtus, quæ quãuis faciat

illud

illud, reputauimus tamen animam facere. iam publicum, & verificatum eſt, quod ligationes hominum, incantationes & promotiones ad iram, odium, amicitiam, & detrimentum, gaudium ſunt conſequentes ad grandes affectiones, & tu vides vulgus quod ſecundùm naturam fertur ſuper res, quod timet hęc omnia, & appetit bene dictiones maximè electarum & dignarũ perſonarum, & abhorret maledictiones & blaſphemias vetularum, tanquam in eis ſit virtus, aut ſaltē aliqua mali virtus annexa.

Qui ergo vult ſcire huius rei ſecretum, vt operetur illud & diſſoluat, ſciat quod ligare poteſt omnis, quę venit in grandem exceſſum & vl imitum illius in tantum, vt ſuperet eos quos ligat, & debet facere hoc in illa hora, in qua inuadit eam ille exceſſus, & cum illis rebus, quas ſibi dictat tunc anima. Ipſa enim anima cùm ſic eſt auida rei, quam vult operari, arri-

pit ex ſe ſuper horam maiorem & meliorem, quæ eſt ſuper res magis conuenientes. Ad illud ligari autem poſſunt, quicunque minus ſunt inuicem feruidi in amore, quàm ſit inuicem, ligans eos odio, tūc enim anima ligantis non poteſt ſubuincere animum illorum, cùm fortius trahant in contrarium, quàm ipſa. Soluunt ergo omnia hæc illi, qui ſunt fortiores in contrario, quàm fuerit ligans eo, & hoc in illa hora, in qua inuadit ipſum appetitus extraneus, vt cum illis rebus quæ tunc dictat animus, quia ſemper maior exceſſus animorum ligat & prohibet alium minorem aut ſoluit. Scimus ergo ex hoc, quod quidā ligari non poſſunt, cùm ſint magis feruidi inuicem, quàm aliquis contra eos. Quidam autem ſolui non poſſunt, cùm ſit eis ligantis maximus exceſſus. Quidam autem ligantur & ſoluuntur, quia inueniuntur quidam maximi exceſſus in ligando, quidam verò maximi in diſſoluendo. Et vniuerſaliter

li er ille ligat, qui auidus ardet, & ille ſoluit, qui fortius capitur ſiue intendit ſe in illud. Faciũt ergo hoc cum his, quæ ſibi dictat animus, & tunc illa hora & ad illos, & tu nota illud ad omnia maleficia diſſoluenda ſiue faciẽda. Nullus autẽ eſt aptus in hoc, niſi quem inſtigat ad hoc faciendum inclinatio naturalis, aut aliquid vigens in eo. Vnde ſunt magis apti ad hoc, quàm alij. Et cùm certificatum fuit nobis hoc, ſcimus, & hoc ſententia characterum quinque & ſermonum efficaciam ad omnem rem, quam vult homo, & ſunt ſecundùm duos modos. Vno ſcilicet iam dicto, ſcilicet ſecundùm affectionem animi operantis ipſius horæ in qua fiunt, & ipſius virtutis cæleſtis, quæ tunc eſt. De neceſſitate habent efficaciam ad ſimilitudinem animi, & mouent ad illud, quod animus deſiderat. Suum ergo character quinque ſermones, & omnia iuuantia opus animæ. Ipſa ſunt, quæ animus in illa hora, qua fortius

illa appetit, dictat fieri. Quicquid aũt igitur dictat animus fortiſſime amantis in illa hora de loquelis characteribus quinq; eſt habens efficaciam ad illud.

Similiter quicquid inſtigat animus ferociter audientis in illa hora, ſiue cum conſilio & deliberatione, eſt habẽs efficaciam deſtructionis & diſcordiæ, & acquirit illud ab anima facientis, ſeu ab hora, ſeu à ſigno cœleſti illius horæ, quia penitus omnis hora, in qua tractatur alicui malum, eſt illa mala & nociua, & quod in ea ſit contra ipſum, eſt nocendi eum, & econtra in bonis. Et tu nota iſtud pro grandi ſecreto omnium, quæ voles agere, & pro te, & pro alijs. Omnia enim ſuper quæ arripit animus inebriatus deſtitutio rei ſunt acquirenda ad illud, ſecundũm deſideria animæ operantis; & ſecundũm hoc eſt artificium characterum quinque ſermonum virtuoſorum mirabilium, & iſte modus, in quo inuenta eſt efficacia ipſorum omniũ. Mens

enim

enim affectat grandi deſiderio, ſicut arripitur ſuper multiplices ſermones, colores, & geſtus: ſic & ſuper characteres & figuras diuiſas. Unde nec adidem inueniuntur ſimiles omnes characteres, ſecundùm diuerſam affectionem facientium eas. Et ideo parum aut nihil niſi authori earum, aut ei, qui iam incepit inebriari in illo, ac ſi eſſet author illorum, proſunt, aut ſaltem niſi ſcribatur ſuper eis intentio operatoris ipſorum. Secundus verò modus characterum quinque, eſt intendens ſecundùm viam naturalem, & probabilem. Et habet quandam ſimilitudinem cum eo, quod quærit operans, vt ſi velit amorem, facit figuras amplectentes, ſe inuicem immixtas, inuicem aſpicientes, ſe humiliantes, ſe inuicem applicatas. Sicut anima deſiderat res applicari & vniri per amorem. Et ſi deſiderat odium per eas, facit ipſas auertentes, ſe inuicem diſpares, diſſolutas, & in contrarium trahentes,

quia ſemper ipſæ correſpondent intentioni operantis eas, cuius ſunt effigies & veſtigia animæ, & ſic anima, quæ eſt magis deſiderans rem ipſam facit eas magis efficaces, & magis habentes ſimilitudinem eius quod quærit. Nam ſcientia eſt factio characteris. Sunt enim quinque malè dearticulatæ, quinque verò ſunt characteres bene complexæ & dearticulatæ, vnde virtuoſiores ſunt & magis ſcientiales atq; rationales ſunt quinque characteres. Similiter eſt operatio in omnibus, quæ deſiderat anima forti deſiderio. Omnia enim quæ tunc agit illud intendens mouent, & efficaciam habent ad id quod anima deſiderat, & ſecundùm hoc vociferantur experimenta multa auctorum, quæ cùm audiuntur, reputantur incredibilia omnino. Cùm tamen ſcientia ſit certiſſima, quo nulli Philoſophorum, quorum intentio erat indifferenter propria laus & bona fama fuit voluntas ſcribendi etiam

tantæ.

tantæ familiaritatis, quantæ eſſet illud quod inuenitur in libris ſuis, ſi veritatem non haberet quod dicunt potius vituperationem viderentur intendere, quàm bonam famam. Et manifeſtè videmus, quòd nullus etiam ignorans ſcribit libenter rem manifeſtæ familiaritatis: & cùm ipſi eſſent Philoſophi & grandis inueſtigationis, & nulla neceßitas cogeret eos, quomodo ſcripta poſſunt eſſe ita manifeſtè famula, vt multis videtur, in quorum animam non poteſt cadere, in his talibus aliquid virtutis non poteſt exiſtere, quia non potentes videre cauſam, negant ſenſibilem effectum, cùm eſſent materiæ ad fiendum, ſcilicet, quia videntes effectum eſſet inquirendi cauſſa, & hoc eſt, quod meditaui in diuerſis tractatibus quinque characterum & ſermonum. Particulares autem characteres quinque ſermones ad vnumquodque fiendum & deſtruendum ex libris diuerſis aggregabo inferius. Tu ve-

rò ex his habes viam ad totam hanc excogitationem.

POſtquam Philoſophis certificatum eſt, quòd vniuerſæ ſpecies rerum mouent & inclinent ad ſeipſas quoniam poſtquam in eis virtus actiua rationabilis eſt, quam agunt & mouent tam ad ſeipſas, quã ad diuerſas, & ignis mouet ad ignem, & aqua ad aquam. Etiam dixit Auicenna, quod dum aliquid ſtat in ſale diu, fit ſal; & ſi quid ſtat in loco fœtido, fit fœtidum; & ſi quid cum aliquo audace, fit audax; & ſi cũ timido, timidum; & ſi quod animal ſtat cũ hominibus, fit humanum & domeſticum, & generaliter verificatiuum eſt eis ratione & experimento, quod omnis natura mouet ad ſuã ſpeciem, & fit eorum ſpecificatio nota in qualitatibus primis, & ſimiliter in ſecundis, & fuit idem in tertijs, & in omnibus diſpoſitionibus nihil quod non moueat ad ſeipſum ſecundùm totum poſſe ſuũ.

Et hoc fuit radix & principium ſecundùm operum ſecretorum, & non tu auertas oculos tuæ mentis.

Poſtquam fuit infinitum mentibus Philoſophorum iſtud, & ipſi inuenerunt diſpoſitiones entium naturaliũ, quia certè ſciuerunt, quod quibuſdam entibus eſt inſita grandis frigiditas, quibuſdam cum hoc grandis audacia, quibuſdam grandis iracundia, quibuſdam grãdis timor, quibuſdam innata ſterilitas, quibuſdam innatus ardor amoris, quibuſdam innata aliqua alia virtus. Aut ſecundùm totam ſpeciem, ſicut leoni eſt audacia innata & victoria. Aut ſecundùm indiuiduum, ſicut meretrici ineſt audacia non per ſpeciem humanam, ſed per indiuiduum. Venerunt ex hoc ſuper grandia mirabilia, & ſuper ſecreta operabilia Et qui non intellexerunt mirabilitatem illam, & vnde poſſet fieri illud neglexerũt, & abiecerunt omnia, in quibus fuit labor

& ingenium Philoſophorum, quorum fuit intentio propria laus in poſteris, vt falſi dicatam grandia redderent in ſcriptura.

NON *eſt ſecretum neque occultum gentibus, quoniam omne ſimile adiuuet & confirmet ſui ſimile, diligat & moueat & amplectatur illud. Et medici iam dixerunt & verificauerunt illud pro parte ſua, & dixerunt, quod epar iuuat ad epar, quodlibet membrum ſuum ſimile* Et *Alchimiſtæ ſciuerunt illud veritate manifeſta, quomodo natura ſimilis ſubingreditur & gaudet ſuo ſimili & congaudet illi & condolet, & omnis ſcientia iam verificauit illud in ſuis ſimilibus, & tu nota illud diligenter, quoniam ſuper hoc videbitur grandis mirabilitas operum.*

I*Am eſt verificatiuum & poſitum in mentibus omnium, quod omnis ſpecies naturalis, & quòd omnis natura parti-*

ticularis vel generalis habet amicitiam naturalem ad aliquam aliam. Et omnis ſpecies habet aliquid timendum, horribile & inimicum & deſtructiuum. Similiter aliquid exultans, lætificans & concordans, & per naturam, vt ouis lupum, & ipſa cognoſcit non ſolum viuum, ſed mortuum, non ſolum per viſum, ſed per guſtum, & lepus canem, & catta murem, & omnia quadrupedia timent leonem, & omnia volatilia timent aquilam, & omnia animalia timent hominem, & eſt inſitum naturæ vnicuique iſtud, et quædam habent iſtud ſecundùm totam ſpeciem, & ſecundùm omne tempus, & quædam habent iſtud ſecundùm indiuiduum ſolū, & ſecundùm certum tempus, & omnium eſt certificatio, quòd, quæ odiunt ſe ſecundùm vitam, quod partes eorum, imò pili & omnia odiunt ſe inuicem, poſtquam moriuntur. Vnde pellis ouis conſumitur à pelle lupi, & tympanum de pelle lupi facit obmuteſcere illud de

pelle

pelle ouis, & ſic eſt in omnibus alijs. Et tu nota iſtud propter magnitudinem rerum creatarum, quæ ex eodem proueniunt.

ET eſt apertum omnibus, quòd homo eſt finis omnium naturalium, & quod omnia naturalia ſunt per ipſum, & ipſe vincit omnia, & naturalia habent inſitam naturalem obedientiam ad ipſum hominem, & quòd homo eſt plenus omni mirabilitate, eò quod in ipſo ſunt omnes conditiones, ſcilicet diſtemperantia in caliditate & frigiditate temperata in omni eo, quod vis, & in eo ſunt omnes virtutes rerum, & ad humanam naturam fauent & obediunt dæmones, & ipſo humano corpore operantur omnes ſecretæ artes, & omne mirabile exijt ex ipſo: ſed non habet homo omnia ſecundùm idem tempus, ſed in diuerſis temporibus, & in diuerſis indiuiduis, & ideo inuenitur efficacia omnium rerum Hypocritarum verborum

vegeta-

vegetabilium. Sed quæ ſunt partis, ad partem non declarantur ratione, ſed experientia Quantum autem ratio poterit videre, & compræhendere, notabis, & quantum per tuam experientiam experiri poteris, adiunge & intellige hoc quod contra hominem eſt.

N*ON poteſt aliquis dicere quòd omnis res ſit non plena mirabilitate, & neſcis, quæ maioris, quando diligenter certificat, ſed vnuſquiſque vili pendit rem, de qua nihil ſcit, & res nihil meruit in illo: nam vnaquæque res habet de calido & frigido, quod eſt ſibi proprium, & ignis non ſunt mirabiliora, quàm aquæ. ſed ſunt diuerſa, & alterius modi, & piperis non ſunt mirabiliora, quàm iuſquiami, ſed alia. Et qui credit quod mirabilitas rerum exit à calido & frigido, non poteſt dicere, quin in omni re ſit grande mirabile, cùm vnaquæque res habeat de calido*

lido & frigido, quod ſibi conuenit. Et qui credit, quod mirabilitas rerum ſit in ſtellis et aſpectibus, à quibus contrahunt res proprietates mirabiles, & occultas, ſcire poteſt, quod omnes res habent propriam figurã cæleſtem ſibi conuenientem, ex qua etiam prouenit ei mirabilitas in operando. Nam omne quod incipit ſub determinato aſcendente & influentia cæleſti incipit et contrahit, nunquam propriam efficaciam patiendi & operandi rem mirabilẽ, & qui credit, quod mirabilitas rerum exeat per amicitiam, inimicitiam, vt emptio, non poteſt etiam denegare. Et vniuerſaliter ſecundùm omnem modum philoſophandi res vnaquæq; eſt plena mirabilibus, & poſtquam hoc ſciuerunt Philoſophi, & inceperunt experiri & dicere, quid in rebus eſt.

PLA-

PLATO verò dicit in libro Tegimenti, quòd qui non fuerit opifex Dialecticæ, ex qua ſit pronus et eleuatus intellectus agilis & expeditus, & qui non eſt eruditus in ſciētia naturali, in qua declarātur mirabilia calida & frigida, & in qua aperiuntur proprietates cuiuslibet entis in ſe, et qui non fuerit doctus in ſcientia Aſtrologiæ, & in aſpectibus figuris ſtellarum; ex quibus eſt vnicuiq; eorum, quæ ſunt, ſublima virtus & proprietas, & qui non fuerit doctus in ſcientia necromantiæ, qua manifeſtantur ſubſtantiæ immateriales, quæ diſpēſant & adminiſtrant hominem, quod eſt in rebus ex bono & malo, non poterit intelligere, nec verificare omnia, Philoſophi ſcripſerunt, nec poterit certificare omnia, quæ apparebunt ſenſibus hominum, & euadet cum triſtitia animi, quoniam in illis rebus eſt mirabilitas omnis, quæ videtur.

Credit

illa appetit, dictat fieri Quicquid aũt igitur dictat animus fortiſſime amantis in illa hora de loquelis characteribus quinq; eſt habens efficaciam ad illud.

Similiter quicquid inſtigat animus ferociter audientis in illa hora, ſiue cum conſilio & deliberatione, eſt habẽs efficaciam deſtructionis & diſcordiæ, & acquirit illud ab anima facientis, ſeu ab hora, ſeu à ſigno cæleſti illius horæ, quia penitus omnis hora, in qua tractatur alicui malum, eſt illa mala & nociua, & quod in ea ſit contra ipſum, offendi eum, & econtra in bonis. Et tu nota iſtud pro grandi ſecreto omnium, quæ voles agere, & pro te, & pro alijs Omnia enim ſuper quæ arripit animus inebriatus deſtitutio rei ſunt acquirenda ad illud ſecundùm deſideria animæ operantis; & ſecundùm hoc eſt artificium characterum quinque ſermonum virtuoſorum mirabilium, & iſte modus, in quo inuenta eſt efficacia ipſorum omniũ. Mens enim

enim affectat grandi deſiderio, ſicut arripitur ſuper mediales ſermones, colores, & geſtus: ſic & ſuper characteres & figuras diuiſas. Unde nec ad idem inueniuntur ſimiles omnes characteres, ſecundùm diuerſam affectionem facientium eas. Et ideo parum aut nihil niſi authori earum, aut ei, qui iam incepit inebriari in illo, ac ſi eſſet author illorum, proſunt, aut ſaltem niſi ſcribatur ſuper eis intentio operatoris ipſorum. Secundus verò modus characterum quinque, eſt intendens ſecundùm viam naturalem, & probabilem. Et habet quandam ſimilitudinem cum eo, quod quærit operans, vt ſi velit amorem, facit figuras amplectentes, ſe inuicem immixtas, inuicem aſpicientes, ſe humiliantes, ſe inuicem applicatas. Sicut anima deſiderat res applicari & vniri per amorem. Et ſi deſiderat odium per eas, facit ipſas auertentes, ſe inuicem diſpares, diſſolutas, & in contrarium trahentes,

quia ſemper ipſæ correſpondent intentioni operantis eas, cuius ſunt effigies & veſtigia animæ, & ſic anima, quæ eſt magis deſiderans rem ipſam facit eas magis efficaces, & magis habentes ſimilitudinem eius quod quærit. Nam ſcientia eſt factio characteris. Sunt enim quinque malè dearticulatæ, quinque verò ſunt characteres bene complexæ & dearticulatæ, vnde virtuoſiores ſunt & magis ſcientiales atq; rationales ſunt quinque characteres. Similiter eſt operatio in omnibus, quæ deſiderat anima forti deſiderio. Omnia enim quæ tunc agit illud intendens mouent, & efficaciam habent ad id quod anima deſiderat, & ſecundùm hoc vociferantur experimenta multa auctorum, quæ cùm audiuntur, reputantur incredibilia omnino. Cùm tamen ſcientia ſit certiſſima, quo nulli Philoſophorum, quorum intentio erat indifferenter propria laus & bona fama fuit voluntas ſcribendi etiam

tantæ.

tantæ familiaritatis, quantæ eſſet illud quod inuenitur in libris ſuis, ſi veritatem non haberet quod dicunt potius vituperationem viderentur intendere, quàm bonam famam. Et manifeſtè videmus quòd nullus etiam ignorans ſcribit libenter rem manifeſtæ familiaritatis: & cùm ipſi eſſent Philoſophi & grandis inueſtigationis, & nulla neceſsitas cogeret eos, quomodo ſcripta poſſunt eſſe ita manifeſtè famula, vt multis videtur, in quorum animam non poteſt cadere, in his talibus aliquid virtutis non poteſt exiſtere, quia non potentes videre cauſam, nègant ſenſibilem effectum, cùm eſſent materiæ ad fiendum, ſcilicet, quia videntes effectum eſſet inquirendi cauſſa, & hoc eſt, quod meditaui in diuerſis tractatibus quinque characterum & ſermonum. Particulares autem characteres. quinque ſermones ad vnumquodque fiendum & deſtruendum ex libris diuerſis aggregabo inferius. Tu verà

rò ex his habes viam ad totam hanc excogitationem.

Poſtquam Philoſophis certificatum eſt, quòd vniuerſæ ſpecies rerum mouent & inclinant ad ſeipſas, quoniam poſtquam in eis virtus actiua rationabilis eſt, quam agunt & mouent tam ad ſeipſas, quã ad diuerſas, & ignis mouet ad ignem, & aqua ad aquam. Etiam dixit Auicenna, quod dum aliquid ſtat in ſale diu, fit ſal; & ſi quid ſtat in loco fœtido, fit fœtidum; & ſi quid cum aliquo audace, fit audax; & ſi cũ timido, timidum; & ſi quod animal ſtat cũ hominibus, fit humanum & domeſticum, & generaliter verificatiuum eſt eis ratione & experimento, quod omnis natura mouet ad ſuã ſpeciem, & ſit eorum ſpecificatio nota in qualitatibus primis, & ſimiliter in ſecundis, & ſuit idem in tertijs, & in omnibus diſpoſitionibus nihil quod non moueat ad ſeipſum ſecundùm totum poſſe ſuũ.

Et

Et hoc fuit radix & principium ſecundùm operum ſecretorum, & non tu auertas oculos tuæ mentis.

POſtquam fuit infinitum mentibus Philoſophorum iſtud, & ipſi inuenerunt diſpoſitiones entium naturaliū, quia certè ſciuerunt, quod quibuſdam entibus eſt inſita grandis frigiditas, quibuſdam cum hoc grandis audacia, quibuſdam grandis iracundia, quibuſdam grādis timor, quibuſdam innata ſterilitas, quibuſdam innatus ardor amoris, quibuſdam innata aliqua alia virtus. Aut ſecundùm totam ſpeciem, ſicut leoni eſt audacia innata & victoria. Aut ſecundùm indiuiduum, ſicut meretrici ineſt audacia non per ſpeciem humanam, ſed per indiuiduum. Venerunt ex hoc ſuper grandia mirabilia, & ſuper ſecreta operabilia. Et qui non intellexerunt mirabilitatem illam, & vnde poſſet fieri illud neglexerūt, & abiecerunt omnia, in quibus fuit labor

& ingenium Philoſophorum, quorum fuit intentio propria laus in poſteris, vt falſi dicatam grandia redderent in ſcriptura.

NON *eſt ſecretum neque occultum gentibus, quoniam omne ſimile adiuuet & confirmet ſui ſimile, diligat & moueat & amplectatur illud.* Et *medici iam dixerunt & verificauerunt illud pro parte ſua, & dixerunt, quod epar iuuat ad epar, quodlibet membrum ſuum ſimile* Et *Alchimiſtæ ſciuerunt illud veritate manifeſta, quomodo natura ſimilis ſub ingreditur & gaudet ſuo ſimili & congaudet illi & condolet, & omnis ſcientia iam verificauit illud in ſuis ſimilibus, & tu nota illud diligenter, quoniam ſuper hoc videbitur grandis mirabilitas operum.*

I*Am eſt verificatiuum & poſitum in mentibus omnium, quod omnis ſpecies naturalis, & quòd omnis natura particu-*

ticularis vel generalis habet amicitiam naturalem ad aliquam aliam. Et omnis ſpecies habet aliquid timendum, horribile & inimicum & deſtructiuum. Similiter aliquid exultans, lætificans & concordans, & per naturam, vt ouis lupum, & ipſa cognoſcit non ſolum viuum, ſed mortuum, non ſolum per viſum, ſed per guſtum, & lepus canem, & catta murem, & omnia quadrupedia timent leonem, & omnia volatilia timent aquilam, & omnia animalia timent hominem, & eſt inſitum naturæ vni cuique iſtud, et quædam habent iſtud ſecũdùm totam ſpeciem, & ſecundùm omne tempus, & quædam habent iſtud ſecundùm indiuiduum ſolũ, & ſecundùm certum tempus, & omnium eſt certificatio, quòd, quæ odiunt ſe ſecundùm vitam, quod partes eorum, imò pili & omnia odiunt ſe inuicem, poſtquam moriuntur. Vnde pellis ouis conſumitur à pelle lupi, & tympanum de pelle lupi facit obmuteſcere illud de pelle.

pelle ouis, & ſic eſt in omnibus alijs. Et tu nota iſtud propter magnitudinem rerum creatarum, quæ ex eodem proueniunt.

ET eſt apertum omnibus, quòd homo eſt finis omnium naturalium, & quod omnia naturalia ſunt per ipſum, & ipſe vincit omnia, & naturalia habent inſitam naturalem obedientiam ad ipſum hominem, & quòd homo eſt plenus omni mirabilitate, eò quod in ipſo ſunt omnes conditiones, ſcilicet diſtemperantia in caliditate & frigiditate temperata in omni eo, quod vis, & in eo ſunt omnes virtutes rerum, & ad humanam naturam fauent & obediunt dæmones, & ipſo humano corpore operantur omnes ſecretæ artes, & omne mirabile exijt ex ipſo: ſed non habet homo omnia ſecundùm idem tempus, ſed in diuerſis temporibus, & in diuerſis indiuiduis, & ideo inuenitur efficacia omnium rerum Hypocritarum verborum

vegeta-

vegetabilium. Sed quæ ſunt partis, ad partem non declarantur ratione, ſed experientia. Quantum autem ratio poterit videre, & compræhendere, notabis, & quantum per tuam experientiam experiri poteris, adiunge & intellige hoc quod contra hominem eſt.

NON poteſt aliquis dicere quòd omnis res ſit non plena mirabilitate, & neſcis, quæ maioris, quando diligenter certificat, ſed vnuſquiſque vili pendit rem, de qua nihil ſcit, & res nihil meruit in illo: nam vnaquæque res habet de calido & frigido, quod eſt ſibi proprium, & ignis non ſunt mirabiliora, quàm aquæ, ſed ſunt diuerſa, & alterius modi, & piperis non ſunt mirabiliora, quàm iuſquiami, ſed alia. Et qui credit quod mirabilitas rerum exit à calido & frigido, non poteſt dicere, quin in omni re ſit grande mirabile, cùm vnaquæque res habeat de calido

lido & frigido, quod ſibi conuenit. Et qui credit, quod mirabilitas rerum ſit in ſtellis et aſpectibus, à quibus contrahunt res proprietates mirabiles, & occultas, ſcire poteſt, quod omnes res habent propriam figurā cæleſtem ſibi conuenientem, ex qua etiam prouenit ei mirabilitas in operando. Nam omne quod incipit ſub determinato aſcendente & influentia cæleſti incipit et contrahit, nunquam propriam efficaciam patiendi & operandi rem mirabilē, & qui credit, quod mirabilitas rerum exeat per amicitiam, inimicitiam, vt emptio, non poteſt etiam denegare. Et vniuerſaliter ſecundùm omnem modum philoſophandi res vnaquæq; eſt plena mirabilibus, & poſtquam hoc ſciuerunt Philoſophi, & inceperunt experiri & dicere, quid in rebus eſt.

PLATO verò dicit in libro Tegimenti, quòd qui non fuerit opifex Dialecticæ, ex qua fit pronus et eleuatus intellectus agilis & expeditus, & qui non eſt eruditus in ſciẽtia naturali, in qua declarantur mirabilia calida & frigida, & in qua aperiuntur proprietates cuiuslibet entis in ſe, et qui non fuerit doctus in ſcientia Aſtrologiæ, & in aſpectibus figuris ſtellarum, ex quibus eſt vnicuiq; eorum, quæ ſunt, ſublima virtus & proprietas, & qui non fuerit doctus in ſcientia necromantiæ, qua manifeſtantur ſubſtantiæ immateriales, quæ diſpẽſant & adminiſtrant hominem, quod eſt in rebus ex bono & malo, non poterit intelligere, nec verificare omnia, Philoſophi ſcripſerunt, nec poterit certificare omnia, quæ apparebunt ſenſibus hominum, & euadet cum triſtitia animi, quoniam in illis rebus eſt mirabilitas omnis, quæ videtur.

Credit

CRedit purus Aſtrologus, quod tota mirabilitas rerum & radix experimentorum, & omnium, quæ extant à rebus quando inuicem conferuntur, eſſet à figura cæleſti, quã contrahit vnũquodq; horæ ſuæ intemperationis, & generationis, & verificauit in omnibus, quæ expertus eſt. Inuenit quod concurſus rerũ ſecundùm curſum ſtellarum, & victoria, & gaudiũ, & triſtitia pendet exinde, & indicatur per illud. Et ideo iuſſit omnia fieri in certis diebus, & in certis horis. & in certis cõiunctionibus & ſeparationibus, in certis aſcenſionibus, ſed Hypocritos ſermones, præparationes herbarum, & non potuit eorum ingenium expandi ad omnes verificationes Philoſophorum.

CRedidit magna pars Philoſophorum & medicorum, quòd tota mirabilitas experimentorum & mirabilium exiret à rebus naturalibus quãdo in lucem confe-

conferuntur per calidum & frigidum, ſiccũ & humidum, & ſignificauerunt has quatuor qualitates, & poſuerunt ipſas radices omnium mirabilium, & eorum mixtio exigit ad omne mirabile, & verificauerunt illud in ſuis operibus, & iuſſerunt ſua experimenta incidere, & componi per iſtam, & tenere per has res & verificari. Et cùm inuenerunt multa experimenta Philoſophorum, non potuerunt ea verificare per calidum & frigidum, imò magis ex hoc erat contrarium, accidit ei mirari inceſſanter & triſtari, & negant plerumq; illud, & ſi videant id.

PLato, Ariſtoteles, & legitimi, & omnes qui intenderunt ſuper vltimum Philoſophiæ, iam certificauerũt, quod mirabilitas exiſt à rebus ſecundùm modos valdè diuerſos.

Plerumque per virtutes cæleſtes impreſſas, plerunq; per caliditatem & frigidita-

tem, & plerunque per virtutes dæmonum necromanticorum, plerunque per virtutes alias innatas rebus cum ſuis formis ſubſtantionalibus, plerunque per relationem, quæ ſunt rerum ad inuicem. Vnde redduntur incomprehenſibilia rerum mirabilia, ſicut dicit author. Plerumque per ſe faciunt vnum per accidens faciunt per contrarium, plerũque directè, plerunque indirectè.

Meritò ergo Plato dixit, quod qui non fuerit valdè ſolers in Dialectica, & doctus in virtutibus rerum naturalium, ſimiliter in ſignis ſtellarum et necromanticarum virtutum, non videbit rationabilitatem mirabilium, nec ipſe ſciet ea, & non communicabit theſaurum Philoſophorum.

Scio igitur, quod omnis res habet ex caliditate & frigiditate quod ſignum eſt, ex quo facit rem efficacem, aliam per accidens directè & indirectè, & habet vnamquamque virtutem ex ſtellis, ex figura.

gura ſuæ generationis, quam agit in mortalitate, conſtructione & conuenientia cum alijs, & tamen vnaqueque res habet virtutes ſibi cognatas, per quas vnaquæque res eſt principium mirabilis effectus. Cùm ergo hoc quod omnis natura mouet ad ſuum ſimile, poteſt imaginari de mirabilitate effectuum, quod vis ad omne operandum, & verificabis ad omnia, quæ audies, & medicinalia, & magica, & necromantica, ſecundum diuerſum modum tuæ excogitationis, & ſolertiæ eſt, intromittam te ſuperficialiter, vt te ipſum adiuues, & præpares ad recipienda, quæ dicam aggregata & collecta ex Philoſophis & diuerſis antiquis. Habeto ergo iſtud in mente tua, & quantum eſt per ſe res calida, adiuuat in paſsionibus frigidis, & eſt experimentum in eis, & non competit calidis niſi per accidens, aut indirectè, quod eſt per accidens, decipiat te in primis qualitatibus, quia plerunque res calida ſanat

morbos calidos, ſcilicet per accidens aut indirectè.

Si vis igitur experimentari. Primò decet te ſcire de rebus, vtrum calidæ aut frigidæ ſint, & nota totum illud., & poſtquam ſcis iſtud, nota, quæ ſit diſpoſitio & proprietas naturalis eius, vtrumne eſt audacia, aut timiditas, aut decor, aut ſterilitas, quia qualē habet naturam vnumquodque entium, talē aſsimilat in his quibus aſſociatur, vt leo eſt animal intimidum, & habens audaciam naturalem maximè in fronte & corde, & ideò qui aſſociat ſibi oculum leonis, aut cor, aut pellem, quæ eſt inter duos oculos, vadet audax & intimidus, & inducit timiditatē omnibus animalibus. Et *generaliter in leone eſt virtus dandi audaciam & magnanimitatē. Similiter in meretrice eſt audacia exterminata, & ideò dicunt Philoſophi, quod ſi quis induit camiſiam meretricis publicæ, aut reſpexerit ſpeculum aut ſecum habuerit, in quo ipſa ſpeculatur ſeipſam,*

ſeipſam, vadit audax & intimidus. Similiter in gallo eſt audacia magna, adeò quod dicunt Philoſophi, quod & ipſo viſo ſtupeſcit leo, & ideo dicunt, quod ſi quis geſſerit ipſius aliqua, vadit audax, & generaliter omne animal quod habet audaciam exterminatam per naturam aut per caſum, ſi eo cōſtrueretur huiuſmodi, dat ipſi audaciam. Similiter, ſi eſt animal ſterile per naturam aut accidens aliquod, eius conſociatio ad aliquem mouet ad ſterilitatem.

Et ideò ſcripſerunt Philoſophi, quod mulus à proprietate vel quocunque ſit omninò ſterilis, facit viros & mulieres ſteriles, quando ex eo ſociatur aliqua pars mulieribus. Similiter facit abortium, & eunuchus, quoniam omnibus his eſt inſita ſterilitas, & aſſimilant ſibi in hoc hominē, qui ſibi aſſociat iſta intrinſeca. Similiter qui volunt incitare amorem, reſpiciunt, quod animalium maximè diligit, & ma

ximè in illa hora, qua magis ſtimulatur in amore, quia tunc in eo vigor magis in promouendo ad amorem, ex illo animali accipiunt partem, in qua magis viget virtus, & ille appetitus, ſicut ſunt cor, teſticuli & matrix, & exhibent ea illi, quem volunt intendere, maſculus ad fœminam exhibet teſticulos. Mulier verò ad virum exhibet menſtrûum aut ſecundinam.

Et quia hirundo multum diligit, vt dicunt Philoſophi, ideo multum eligunt eam ad excitandum amorem.

Similiter in hoc genere turtur, columba & paſſer, maximè quando capiuntur amore & Venere; tunc enim irrefragabiliter prouocant & inſerunt amorem.

Similiter quando volunt facere loquacem, appropinquant de lingua canis aut de corde. Cùm autem volunt facere facundum aut delectabilem, aſſociant ei philomelam, & vniuerſaliter quamcunq; virtutem aut proprietatem naturalem vident

dent in aliquo entium naturalium, ſecundùm exceſſum ſuſpicantur aſsimilare aut promouere ſeu inclinare diſpoſitum ad illud propter quod ſciunt firmiter; quod poteſt plus iuuare, quàm nocere, eò quod habet illud inſitum à ſua natura. Et omnis virtus mouet ad tale, quale eſt ſecundùm poſſe ſuum. Et ſic intelligo eſſe in rebus mirabilibus, quas audies. Et hoc dictum ſit ad introducendum animum tuum.

DIxit author libri Tegimenti, quod quædam ſunt manifeſta ſenſibus, in quibus nullam ſcimus rationem, & quædam ſunt manifeſta ratione, in quibus nullum ſenſum, nec ſenſationem percipimus. Et in primo genere entium, nulli credendum eſt, niſi experientiæ, & eſt experienda ratio, nec neganda experientia. Et in ſecundo genere entium non expectandus ſenſus, quia ſentiri non poteſt. Quędam igitur ſola experientia ſunt credenda ſine

ratione cùm lateant homines. Quædam ſola ratione, cùm careant ſenſibus, nam quamuis manifeſtam rationem neſciamus quod magnes trahit ferrum, ita tamen manifeſtat illud experientia, quod nullus denegare poteſt, & quemadmodum iſtud eſt mirabile, quod ſola experientia certificat, ita in alijs debet homo æſtimare, nec debet negare quicquam mirabilium, quamuis rationem non habet, ſed debet experiri, quia cauſſæ mirabilium ſunt latentes. Et ex tam diuerſis præcedentibus, quàm humanus intellectus ſecundùm Platonem non poteſt eas imitari. Magnes ergo trahit ferrum, carabe trahit paleam, & quidam alius lapis trahit vitrum Sic in entibus ſunt mirabilia declarata Philoſophis per experientiam, quæ nullus denegare debet, nec experitur illud ſecundum modum Philoſophorum, qui illud inuenerunt. Nam dicunt Philoſophi, quod palma eſt arbor & habet maſculum

& fœminam, cùm ergo fœmina appropinquatur maſculo, vides fœminam declinatam ad maſculum, & mollificantur folia eius & rami, & declinant ad maſculum, cùm ergo ad palmas vident illud, ligant funes à maſculo ad fœminam, redit ergo erecta ſuper ſeipſam, quaſi adepta ſit à maſculo per continuationem funis virtutem maſculi; quare ergo negas quod in hoc ſit reliquarum rerum, quæ ſuis proprietatibus agunt, donec per experientias certificetur tibi certitudo, & deſtruatur falſitas? Negotium autem tuum ſupra illud, quod narramus in libris noſtris duorum rumor propalatur in regionibus, & quorum veſtigium datur apud ſapientes abſque experientia ipſius cuius proprietates ſumuntur, eſt inuidia & odium, ex quo ſemper prouenit obliquitas intellectus & iudicij in ore Multi tamen antiquorum narrauerunt res mirabiles, tamen iam receptas apud vulgus & verificatas. Ego narrabo

 tibi

tibi quædam, vt tu firmes mentem tuam ſuper eas, & tu ſis paratus credulitati eorum, quæ ratio non poteſt confirmari ſecundùm ſenſum, quia prædictum in eis eſt adiutorium.

Ex eis itaque eſt quod filius Meſue dixit in libro de animalibus. Si induit veſtimentum viri mulier fœta; deinde induat ipſum vir priuſquam abluat ipſum, recedit ab ipſo febris quartana.

Et in libro de animalibus dicitur, quòd leopardus fugit cranium hominis. Et alibi quod ſi cranium hominis antiqui ſepeliatur in turri columbarum, aut ponatur in ea, habitant & quieſcunt columbæ ibi, & multiplicantur donec conſtringantur in ea.

Et in libro de Tyriaca Galeni, quod ſerpens, qui dicitur regulus, eſt ſubalbidus, ſupra cuius caput ſunt tres pili, & quando videt eum aliquis, moritur ſtatim, & quando audit ſibilum eius aliquis, vel aliquid moritur, & omnis beſtia, quæ comedit ex

eo mortuo etiam moritur.

Et dicit Ariſtoteles, quod vbi ſit æſtas ſex menſibus, ſimiliter hyems, eſt fluuius, in quo inueniũtur viperæ, quarum proprietas eſt, vt nunquam videant ſe quin moriantur, & faciunt hoc cùm viuunt, cùm verò ſunt mortuæ, nihil nocent. Et ingeniauit Ariſtoteles cum Alexandro, vt reciperet ſpeculum magnum, & ambularet cum eo verſus eas, & cùm reſpexerint ſeipſas in ſpeculo, mortuæ ſunt. Fuit ergo quidam incredulus ſermo Ariſtotelis. Nam Auicenna inſtans Ariſtotelem, ſi aliquis vidit eum, mortuus eſt. Vnde non eſt veritas in ſermone, & dixerunt, ſi aliquis acciperet de lacte mulieris lactantis virginem ſuam, quæ eſt à bimatu, & ponatur in vitreo vaſe, & ſepeliatur vel ſuſpendatur in turri apud introitum columbarum & exitum, habitant & multiplicantur columbæ in ea, donec ſint innumerabiles. Et dixerunt, quando os hominis

minis

minis mortui ſuſpenditur in aliquo, iuuat à quartana, & ſi ſuſpenditur os hominis mortui ſuper illum, qui conqueritur de ventre ſuo, ſanatur. Et dixerunt ſi dentes pueri in primis cum cadunt ſuſpendantur antequam veniant ad terram, & ponantur in lamina argenti: & ſuſpendantur ſuper mulieres, eas prohibent impregnari & parere.

Et in libro Cleopatræ, quando mulier accipit omni menſe de vrina mulæ pondera duo, & biberit, ipſa non concipit. Et in libro decorationis accipe quantitatem fabæ de Alcibi, & infunde ipſam in vrinam mulæ, & da mulieri ad potandum, & non concipit. Et dixit Alexander, quando accipitur aliquid de vmbilico infantis, qui egreditur, ſi inciditur & ponitur ſub lapide annuli de argento aut auro, tunc ei, qui neſcit eum, non aduenit colica paſsio penitus, & dictum eſt, quod ſi ligetur ſemen acetoſæ in panno, & ſuſpendatur ſuper tympanum ſiniſtrum, non concipiet do-

 nec

nec permanet ſuper ipſam.

Et dicit Galenus, quod quando folia aceto ſæ comeduntur, ſoluunt ventrem. Et dicitur quòd radix acetoſæ ſuſpenſa ſuper habentẽ ſcrophulas, iuuet ipſum.

Et dicunt Philoſophi, quando vis vt redeat beſtia ad hoſpitium ſuum, line frontem eius cum ſepoſquilla, & redibit.

Et Ariſtoteles dixit in libro de Animalibus. Si ponat aliquis ceram contritam ſuper cornua vituli vaccarum, vadit cũ eo vbicunque vult ſine labore, & ſi inungat aliquis cornua vaccarum cum cera & oleo aut pice, recedit dolor pedum earum. Et ſi quis delinierit caput tauri oleo roſarum, apoſtematur caput eius, & ſi liniatur cum eo caput vaccæ moritur. Et ſi aliquis vnxerit linguam boum cum ſepo aliquo, non guſtabunt cibum, nec comedunt, ſed prius moriuntur fame, niſi abſtergatur cum ſale & aceto. Et ſi quis inungat anum galli oleo, non calcat gallinam, nec poteſt,&

teſt, & ſi quis vult, vt non vociferet gallus, caput eius inungat oleo, & frontem.

In libro Archigenis dicitur, quando cauilla leporis ſuſpenditur ſuper eum, qui patitur colicam, confert.

Et dixit Ariſtoteles, qui ſedet ſuper pellem leonis, recedunt ab eo hemorroidæ.

Et dixerunt Philoſophi, ſi annularem abortiui ſuſpendit ſuper ſe mulier non concipit, donec permanet ſuper illam Et quando bibit mulier vrinam arietum, nunquam concipiet: & quando bibit ſanguinem leporis, non concipit. Et ſi ſtercus leporis ſuſpendatur ſuper mulierem, non concipit, donec permaneat ſuper ipſam, & origanum modo tantum, quando teritur & pulueriʒatur ſuper locum formicarum, amittent formicæ locum ſuum.

Dixerunt Philoſophi, ſi ſuſpendatur caput capræ ſuper illum, qui patitur ſcrophulas, ſanatur per ipſum

Et dicitur in libro decoriationis, accipe.

myr-

myrrham, & line pollicem pedis dextri tui cum oleo de paleſtina trita, nam tunc tu concũbens, dum illud permanet ſuper pollicem. Et dicitur ibi, quod ſi tu accipis fel hirci & adipes, & ſicca vtraque, deinde tere ea & calefac ambo cum puro oleo, & line cum ea priapum in circuitu horæ coitus, & nullum alium expetet præter te.

Dicunt etiam Philoſophi. Si accipiatur medium pondus tres illius & quinque ex duobus teſticulis vulpium, & ex felle galli, permiſceat vtraque, & portet ea continuè tribus diebus in vulua, ſi in die quarta futuat eam vir, impregnabitur à maſculo.

Si ſuſpendatur cauda adib ſupra præſepe vaccarum aut pecudum nõ appropinquabit lupus, donec permanebit illic, & ſi ſuſpẽditur cauda lupi aut pellis, aut caput, ſupra præſepe, non comedent boues, nec beſtiæ aliquid Et mulier, quæ ſe ſæpius inungit vrina adib, nunquam concipiet.

Si vis, vt mulier non corrumpatur, nec quæ-

quærat viros: Accipe priapum lupi & pilos palpebrarum eius, & pilos qui ſunt ſub barba eius, & combure illud totum, & da ei in potu ipſa neſciente, nullum alium volet. Et dixerunt, quando mulier non vult virũ ſuum, tunc accipiat vir eius aliquid de ſepo hyrcorum mediorum inter paruos & magnos, & liniat cum eo priapum ſuum, & coeat, ipſa enim amabit eum, nec coibit poſteà cum aliquibus.

Et dixerunt, quod teſtudo quando venenatur, comedit origanum, & ſanatur, & id eò ſciuit, quod origanum ſuccubuit cum veneno.

Dicitur etiam quod muſtela, quando venenatur à ſerpente, comedit rutam, & ſciũt ex hoc, quòd ruta eſt contrarium veneno ſerpentum.

Et mus ſuppoſitus puncturæ ſcorpionũ liberat, quia contrarius & nihil timens eum.

Dicunt Philoſophi, quod ſi quis extraxerit calcaneum mulieris muſtelæ, ipſa

exiſtente

exiſtente viua, & ſuſpendatur ſuper mulierem, non concipit, donec maneat ſuper eam, & quando remouetur, impręgnatur.

Et inuenerunt Philoſophi, quod ſi aliqua mulier eſt ſterilis quando apponunt rem facientem ſterilem, mulier non ſit ſterilis, & econuerſo.

Si accipiantur duo teſticuli muſtelæ, & ſtringantur & ligentur in crucem mulieris, & habeat eos ſecum, mulier non concipiet: & dicitur quando ſpongia proijcitur in vino mixta aqua, deinde extrahitur & ſtringitur & exprimitur, egreditur aqua ex eo, & remanet vinum, & ſi non eſt mixtum, nihil egreditur.

Dicit Tabarienſis, quòd ſi ſuſpenditur lapis ſpongiæ in collo pueri, qui tußit tußi vehementi, ſedatur tußis eius, & quando intromittitur in caput aſini aut anum ſcarabæus, ſincopizat & non vertitur, donec extrahatur ab eo.

Et ſi homo comedit lentes & mordeat, non ſanatur morſus, & quando intromittitur in anum arietis altis, ſiue alcit, cadit lana eius.

Dicitur etiam, quod ſi ligetur aliquis lapis cum cauda aſini, non rudet, nec rugiet.

Si accipiantur pili aſini qui ſunt iuxta priapum eius, dentur alicui in potu triti cũ vino cui vis, incipit ſtatim pedere.

Similiter ſi aliquis acceperit oua formicarum, & contriuerit, & proiecerit in aquam & dederit eam in potu cui vis, ſtatim non ceſſat pedere. Similiter faciant cũ vino.

Et dicitur, quod ſi feceris annulum ex virgá myrti recentis, & intromiſceas in ipſum annularem digitum, ſedat apoſtemata ſub aſcellis.

In libro Ariſtotelis radix Iuſquiami albi, quando ſuſpenditur ſuper patientem colicam, confert ei: at quando hauriet nitrum ſalſum ponitur in vaſe & ponitur ſuper

per ipſum acetum, bullit fortiter abſque igne.

Dicitur etiam in libro Hermetis, quando proijcitur ſemen porri ſuper acetum, redit acetoſitas eius.

Belbinus dicit, quando accipis albumen oui & alumen, & linis cum eo pannum, & ipſum abluis cum aqua ſalis ſicca, eum prohibet ignem comburere.

Dicit alius quando accipitur arſenicum rubeum & alumen, & teruntur & conficiuntur cum ſucco ſemperuiuæ & felle tauri, & linit cum eo homo manus ſuas, deinde accipiet ferrum ignitum, non comburit ipſum. Similiter ſi accipiatur ex magna & alumine iamenti & talo, & aceto forti & altea, & cõtriueris eà contritione bona, & linias cũ ea manus, non lædit eas ignis.

Et dixerunt in Carabe, quando multum teris ipſum, & ſufflas verſus lampadem cum ſufflatorio, inflammatur ex eo ignis magnus, & ab eo nihil contactum com-

buritur, & quando volueris, vt quæ ſunt in palatio videantur nigra, accipe de ſpuma maris, & calcaneo & permiſce ea filis, deinde humecta cum ea licinium, & illumina cum eo lampadem. Quando vis, vt quæ ſunt in palatio, videantur ſine capitibus, accipe ſulphur citrinum cum oleo, & pone ipſum in lampade & illumina cum eo, & pone illud in medio hominum, & videbis mirum.

Et iterum dicit Belbinus, *qui poſuerit portulacam ſuper lectum ſuum, non videbit ſomnium, nec viſionem penitùs.*

Et Ariſtoteles, dicit, quod equæ, quando odorant fumum lampadis extinctæ, abortiunt & indignantur, & ſimiliter hóc accidit quibuſdam mulieribus prægnantibus.

Dicit Ariſtoteles, quod ſi quis ingeniatur camelum coire cum matre ſua, & ipſe præſentis illud, ipſe proſequitur eum, donec interficit eum, & ingenietur equum aſcendere matrem ſuam, & præſentiat illud, in-

lud, interficit ſeipſum, & necat intendens ad hoc.

Et dicit Tabarienſis, ſi accipiantur rapha ni & conficiatur.

Et dicunt Philoſophi, quod ſi ſubmergas muſcas in aqua, videntur mortuæ, & ſi ſepeliantur in cinere ſurgunt iterum, & quandò ſubmergis Aombor moritur, & rotetur ſuper ipſum acetum, viuificatur, & quando ſepelis ſcarabeum in roſis moritur, & ſi ſepelis in ſtercore, viuificatur.

Dixerunt & Philoſophi, quod quando pennæ aquilarum ponuntur cum pennis aliarum auium, comburunt illas & mortificant eas, ſicut ipſe eſt vincens in vita ſua omnes aues & dominans. Pennæ aquilarū ſunt pernitioſæ omnibus pennis.

Et dicunt Philoſophi, quod ſi ponatur in aliquo loco pellis ouis cum pelle adib, corrodit & conſumit: & qui induit pannum ex lana ouis quam comedit adib, non ceſſat ab eo pruritus, donec exuat eum.

Et ſi acceperis pilum equæ, & extenderis ipſum ſuper oſtium domus, non ingreditur oſtium illud ſinifex, donec ſuper eo ſtat pilus.

Et ſi ſuffumigas domum aut locum pulmone aſini, mundas eam ab omni ſerpente & ſcorpione, & ſciunt Philoſophi ex hoc, quod valet contra venenum.

Tabarienſis etiam dixit, ſi lingua vpupæ ſuſpendatur ſuper parietem, obliuionū reddit eum memorem & aliæ rationes.

Et in libro Cleopatræ dicitur, ſi mulier non delectatur cum viro ſuo, accipe medullam lupi de pelle ſiniſtro, & porta eam, & nullum diliget niſi te. Et dicitur, quando accipitur coxa ſtrutionis maſculi ſiniſtra et bullitur cum oleo, deinde liniuntur cum eo origines pilorū, nunquam renaſcuntur.

Dicit Architas, ſi accipiatur cor dum viuit, & ſuſpendatur ſuper patientem quartanam, eradicat eam.

Et ſpolium ſerpentis, quando ſtringitur

ſuper

ſuper ancham mulieris, accelerat partum: ſed cùm parit, illicò remoueatur.

Dentes omnium ſerpentum quando eradicas eos dum viuit ſerpens, & ſuſpendātur ſuper quartanarium, tollunt ab eo quartanam: & ſi ſuſpendatur ſerpens ſuper dolentem dentem prodeſt, & ſi ſerpens ſuper occurrit prægnanti, abortit: & ſi occurrit ei dum parit, accelerat partum.

Et dicunt ſi acceperis caninum dentem crocodili ex palato eius ſuperiore ſiniſtro, & ſuſpendis eum ſupra febricitantem, ſanat & redibit ad ipſum nunquam: & dixerunt, quod leo terretur ex gallo albo, & leo iterum timet ignem, & qui vnguitur cum ſeuo renum leonis, non timet ire inter beſtias, et omnes beſtiæ terrētur ex leone. & qui linit corpus ſuum cum ſtercore leporis, terrentur ab eo lupi.

Et ſi teritur arſenicum citrinum, & admiſce-

miſcetur lacriſi, cadit ſuper eum muſca, quæ non moriatur.

Si acceperis dextrum pedem teſtudinis, & ſuſpendis eum ſuper dextrum pedem podagrici, confert ei. Similiter ſi ſiniſtrum ſiniſtro, & ſic manus eius confers manui, & digitus digito Et ſi accendatur ignis coram ernioſo ex viridibus lignis ficulnearum, crepitant teſticuli eius.

Et in libro Hermetis oculi vrſi ambo cũ ligantur in panno lini ſuper adiutorium ſiniſtrum, remouet quartanãm.

Et dicitur, quod ſi lupus viderit hominem, & ipſe non videt eum, ſtupeſcit homo, timet & rauceſcit Et ideò ſi quis gerit oculum lupi, iuuat ad victoriam, ad audaciam & debellationem & timorem aduerſarij.

Et dicitur, quod ſi fiat annulus ex albis vngulis aſini, qui induit ipſum epilepticus, non patitur epilepſiam.

Et dixerunt quando vis, ne approximẽt

muſcæ

muſcæ domo:tunc pone condiſim & opiam in albedine calcis, & inde albifica domum cum ea, tunc non egredientur muſcæ penitus.

Et *quando vis, vt narret tibi mulier, vel puella tua omnia, quæ fecit, accipe cor columbæ & caput ranæ, & exicca vtraq;, & tere & pulueriza ſupra pectus dormientis & narrabit omnia, quæ fecit Dum verò euigilauerit, exterge illud à pectore, ne alleuetur. Et dicunt, quòd ſi quis imponit adamantem capiti mulieris dormientis, manifeſtat ſi eſt adultera: quoniã ſi ſic eſt, reſilit territa de lecto: & ſi non, amplectitur virum ſuum cum grandi dilectione.*

Et dicunt, quod pellis aſini quando ſuſpenditur ſuper pueros, prohibet eos terreri.

Et dicit Architas, *quod ſi accipiatur cerumen auris canis ſiniſtræ, & ſuſpendatur febricitantibus periodicè, confert multum maximè quartanæ.*

Et dicunt Philoſophi, quod aliqua ſpecies vel indiuiduum, quæ nunquam habuit ægritudinem, confert omni ægritudini: & cùm nunquam affuerit dolor aliquis, ſuccurrit & ſanat hominem ab illo

Et ſi ſuſpendatur ſpuma maris ſuper coxam mulieris ſiniſtram, accelerat partum, et quando ſuffumigatur domus cum vngula muli ſiniſtra, non remanent in ea muſcæ.

Et ſi ſuſpenditur cor vpupæ aut oculus aut cerebrum ſupra ſe ad collum ſuum, confert obliuioni, et ſubtiliat intellectum hominis.

Si mulier non poteſt concipere, accipe cornu ceruinum pulueriʒatum, et miſceatur cum felle vaccino, teneat mulier ſuper ſe, coeat, et ſtatim concipiet.

Seta de cauda equæ poſita ſuper oſtio non permittit intrare ʒanʒalas. Dens pulli vnius anni poſitus in collo infantis, facit eius dentes prouocari ſine dolore.

Dens equæ poſitus ſuper caput furentis, ſtatim liberat eum.

Si mulier non poteſt concipere, detur ei neſcienti lac iumenti, ea hora coeat, & ſtatim concipiet.

Vnguis equi ſuffumigatus in domo effugat mures. Idem fit ex vngula muli.

Vt tota aqua calida exeat è calidario, atramentum, id eſt, terra franciſca cum pice proijce in aquam, & tota exibit. Vt ignis de aqua extra eat, teſtam oui accipe, & ſulphur viuum tritum impone & calcem, & claude foramẽ, & mitte in aquã, & intenditur.

Et dicitur, quod ſi ponatur camphora ſuper aquam, accenditur & comburitur in aqua.

Vt aues manibus compræhendas, accipe grana quæuis in fece vini & in ſucco cicutæ valde imbibita, & obijce ad aues, omnis auis quæ inde guſtat inebriatur, & perdit vires.

Si quæ mulier te ligau:t maleficijs ad amorem ſuum, & vis illud diſſoluere, accipe camiſiam ſuam, & per capitium eius minge foras, & per manicam eius dextrã, & non curabis de ea.

Vt mulier cum aliquo adulterari non poßit, incide de capillis eius, & puluerem illorum tibi ſuper feretrum ſparge; ante tamen vnge feretrum cum melle, & mox coeas cum muliere, & cùm volueris ſoluere, ex tuis capillis fac ſimiliter.

Et dicunt, ſi aliquis inungatur lacte aſinæ, congregabuntur in eo omnes pulices domus.

Litteras, quæ non leguntur niſi de nocte cum felle teſtudinis ſcribe, aut lacte ficus, ſi ponatur ad ignem, aut cum aqua vermis lucentis de ſero.

Si accipiantur multa albumina ouorum de gallina poſt menſem, ſiunt vitrum, & dura, vt lapis: & ex hoc tale ſit topacius ſophiſticatus, ſi prius cum croco vel terra rubea lineatur.

Simi-

Similiter ſpuma, quæ inuenitur circa teſticulos cerui vel equi vel aſini fatigati ad miſceatur cum vino: & illud vinum detur alicui potationi, abhorrebit vinum per menſem.

Et ſi habuerit plures anguillas, in vaſe vini, & dimittantur, in illo mori: ſi quis biberit ex illo, abhorrebit vinum per annum, & fortè ſemper.

Et dicitur, quòd ſi accipiatur funis aliqua cum qua ſuſpenditus fur vel ſuſpenſus eſt, & aliquantulum paleæ, quàm turbo venti in aere ſuſpendit, & ponatur in olla, & miſceatur cum alijs ollis illa omnes alias frangit. Item accipe aliquãtum prædicti funis, pone in inſtrumento cum quo mittitur panis in furno, quando ille, qui mittere debet, in furno mittet, non poterit immittere, ſed extra exiliet.

Vt homines videantur ſine capitibus, accipe ſpolium ſerpentis & auri pigmentum & picem græcam, rephonticum, &

ceram

ceram nouarum apum, & ſanguinē aſini, & tere omnia, & mitte in rudi olla plena de aqua, & facias bullire ad lentum ignē, et poſtea dimitte frigeſcere, & facias cereum, & omnis qui illuminabitur eo, videbitur ſine capite.

Vt homines videantur habere quorumlibet animalium capita, accipe ſulphur viuum & litargirium, & iſtis ſimul pulueriꝫatis, ſparge in lampade oleo plena, habeantq; candelam de cera virginea, quæ permixta ſit cum fece illius animalis, cuius caput vis, vt videatur habere tenens candelam accenſam de lampadis igne, & da bibere vinum cum valdimonio, & illi qui inde potabunt, videbunt ſe habere caput animalis.

Vt homines videantur habere vultum canis: accipe adipē de aure canis, vnge ex eo parum de bombycine nouo, pone in lampade noua de viridi vitro, & pone lucernā inter homines, & cernunt vultum canis.

Vt ho-

Vt homines videantur habere tria capita, accipe de pilis aſini mortui, & fac funiculum, & ſicca, & ſume medullam de oſſe principalis dextri humeri, & miſce cum virga virginea, & line funiculum, & pone ſuper liminaria domus: ingredientes domum tria capita habebunt, hi qui in domo ſunt, intrantibus aſini videbuntur.

Si vis, vt caput hominis caput aſini videatur, tolle de ſegmine aſelli, & vnge hominem in capite.

Si vis, vt pullus aut alia res ſaltet in diſco, accipe argentum viuum & puluerem calamitæ, & mitte in ampullam vitreā ſigillatam, & illam pone intra rem calidam quia cùm ſit argentum viuum, calidū mouet ſe, & faciet eam ſaltare.

Si vis videre, quod alij nequeunt, accipe fel de maſculo catto, & adipem gallinæ omnino albæ, & miſce inſimul, & oculos tuos inunge, & videbis.

Si vis intelligere voces auium, aſſocia tecum

tecum duos ſocios in quinto calendas Nouēbris: & vade in quoddam nemus cum canibus quaſi ad venandum, & illam beſtiam quam primò inueneris, defer tecum ad domum, & præpara cum corde vulpis, & ſtatim intelliges voces auium vel beſtiarum, & ſi vis, vt aliquis intelligat, oſcula eum, & intelliget ſimiliter.

Si vis ſoluere vincula, vade in ſyluam & proſpice, vbi pica nidum habuerit cum pullis, & quando eris ibi, aſcende ad arborem & foramen eius circumliga quocunq; vis, quia cùm videt te, vadit pro quadam herba, quam ponit ad ligaturam, & ſtatim rumpitur, & tunc cadit herba illa in terrã ſuper pannum, quem debes poſuiſſe ſub arbore, & tu ſis præſens & accipe.

In nido vpupæ eſt quidam lapis, qui eſt diuerſorum colorum, defer tecum ipſum, et eris inuiſibilis.

Vt homo ſemper eunuchus ſit, accipe ex vermiculo, qui in æſtate lucet, & da ei bibere.

Vt mulier confiteatur, quæ fecerit, ranam aqualem compræhende viuam, & tolle eius linguam, & remitte illam in aquam, & pone illam linguam ſuper partem cordis fœminæ dormientis, quæ cùm interrogetur vera dicit.

Si vis aliquem terrere in ſomno, capiti eius ſuppone pellem ſimiæ.

Si vis capere talpam, pone in foramine eius cepe, vel porrum aut allium, & ſtatim egredietur ſine viribus.

Serpens non accedit ad allium, nec canis guſtat aliquid tinctum cum allio

Suffumigatio quam cùm feceris, videbuntur omnes in forma elephantum, qui ſunt in domo equorum magnorum. Accipe ſpeciem quæ dicitur Alchachengi, & contere & confice ipſam cum aliquantulo ainguedinis delphini, & fac ex eo grana ſic citri. Deinde fumiga ex eis ſuper ignem ſtercoris vaccæ, quæ mulgetur, & non ſit domo locus, ex quo egrediatur fumus ni-

ſi portas, & ſit larga ſub terra deintus. Nam omnes, qui ſunt in manſione, videbuntur quaſi ipſi ſint homines magni in formis equorum, elephantum, & eſt mirabile valdè.

Suffumigatio alia, quam cùm facis vides foris & multiformes, & mirabilia infinita, quæ præ multitudine non diſcernuntur: accipe Timar, id eſt, vermilium, & lapidem Lazuli, pulegium mortanum, & pulveriza totum, & cribella illud, & confice illud, & cum pinguedine delphini, vel equi, vel elephantis, fac grana in modum ciceris, & ſicca in umbra, & ſuffumiga in eo quando volueris, & fiet quod dictũ eſt.

SUffumigatio ad videndum in ſomno, quod futurum eſt de bono & malo. Accipe ſanguinem aſini congelatum, & lupi cerini pinguedinem, & ſtoracem, aggrega totum ponderibus æqualibus, & conficiantur & fiant grana, & ſuffumigetur.

getur cum eis domus. Tu enim videbis in ſomno tuo qui narrabit tibi omnia.

Modus faciendi licinium, quod quando accendes videbis homines in quacunque forma volueris. Accipe oculos bubonis, et oculos piſcis, qui dicitur aſſures, et oculos piſcis, qui dicitur libinicie, et fel luporum. Contrita ergo à manibus commiſcendo, et pone ea in vaſe vitreo. Cùm ergo vis operari eum, accipe adipem cuiuſcunque vis beſtiæ, quòd fiat hoc in forma eius, liquefac eam, et permiſce cum illa medicina, et inunge cum oleo licinium quodcunque vis, deinde accende ipſum in medio ædis, videbuntur enim omnes homines in domo illa in forma illius beſtiæ cuius pinguedinem accepiſti.

Licinium aliud, vt homines appareant in forma angelorum, accipe oculos piſcis, oculos filoæ, id eſt, frangentis oſſa, et contrita eos manibus maleande, et pone eos in vaſe vitreo ſeptē diebus, deinde in eis po-

ne aliquid de oleo, & illumina cum eo in lampade viridi, & pone ipſum coram homi nibus, qui ſunt in æde: ipſi enim videbunt ſe in forma angelorum ex igne accenſo.

Licinium aliud faciens apparere homines nigrarum ſpecierum, accipe lampadem nigram, & funde ſuper ipſum oleum ſambucinum vel argentum viuum, & funde in oleo vel argento viuo ex ſanguine flebetomatium, & pone in illo ſanguine ſambucinum vel argentum viuum.

Aliud fit licinium ex pannis mortui, aut ex pannis nigris, & accende in medio ædis. Nam tu videbis ex hominibus mirabilia, quando videbunt ſe ad inuicem cum illis formis.

Lampas mirabilis in qua apparent res quantitatis terribilis, habens in manu virgam & territat hominem, Accipe ranam viridem, & decolla eam ſupra pannum exequiarum viridem, madefac ipſum cum oleo ſambucino, & pone ipſum licinium, & illumi-

illumina cum eo in lampade viridi Nam tu videbis nigrum ſtatum, inter cuius manus erit lampas & mirabile

Lampas quam cùm aliquis tenet in manu non videt aliquos eorum qui ſunt ibi et qui fuit poſt ipſum, videbit tantũ Accipe piſcem, qui dicitur delphinus. Deinde accipe pannum lini aut funeris, & ſparge ſuper ipſum aliquid extra azimar, deinde funde ſuper illud ex illa pinguedine liquefacta. Deinde ſtringe manũ ſuper ipſum, & inuolue pannũ, & fac ex eo licinium, deinde accẽde ipſum in lampade, & eris viridis, & fiet quod tibi dixi.

Lampas alia faciens apparere homines in forma fœda. & terrentur homines inuicem, & faciunt ipſum fingentes dæmonem, accipe pilos ex cauda canis nigri in quo non ſit albedo, & aliquid ex pinguedine eius; lique fac pinguedinem: Deinde accipe pannum exequiarum, & fac deinde licinium, dein-

de line ipſū cū eo quod feciſti, et illumina ipſum in lampade viridi cum oleo ſambucino, & accende ipſum in domo, & non ſit ibi licinium præter ipſum, & videbis mirabile.

Licinium pulchrum, vt domus videatur tota plena ſerpentum & imaginum, donec licinium permanet accenſum. Accipe pinguedinem ſerpentis nigri, & ſpolium ſerpentis nigri, & pannum exequiarum, & fac licinium ex illo pāno, deinde line ipſum cum illa pinguedine, & pone ſpolium ſerpentis in concauitate eius, & illumina cum oleo ſambucino in lampade viridi aut nigra.

Aliud licinium, quod quando eſt accenſum & infunditur ſuper ipſum, aqua inualeſcit: & quando oleum extinguitur, accipe calcem, quam non iniuit aqua, & permitte eam cum æquali pondere ſibi ex cera & medietatis eius ex oleo balſami, ex napta citrina, cū æquali ſibi ex ſulphure, fac licini-

um ex ea, & rora ſuper aquam, & accendetur, & rora ſuper ipſum oleum & extinguetur.

Licinium aliud, quod cùm accenditur, omnia videntur alba & argentea: accipe lacertam & abſcinde caudam eius, & accipe quod exit quia eſt ſimile argenti viui. Deinde licinium & madefac cum oleo, & pone ipſum in lampade noua, & accende, domus eius videbitur ſplendida et alba vel deargentata.

Operatio lampadis eſt mirabilis, quam ſi quis tenuerit, non ceſſat pedere, donec dimiſerit eam: accipe ſanguinem teſtudinis, exicca ipſum in panno lini, & fac ipſo licinium, & illumina ipſum in lampade: da ipſum cui vis, & dic illumina, nam ipſe non ceſſabit pedere donec dimiſerit illud; et eſt mirabile.

Lampas, quæ cùm accenditur in loco ranarum, nulla ſonat, ſed omnes ſilent, donec fuerit accenſa, accipe pinguedinem cro-

codili, & confice ipſam cum cera albificata in ſole, & fac ex eo licinium, & illumina cum eo in loco vbi ſunt ranæ, & cùm viderint iſtud, ſtatim tacebunt.

Lampas alia cùm accenditur, vident ſe inuicem aſtantes ſicut imagines & lapides, accipe zimat & tere bene, & accipe pannũ funeris, & madefac ipſum cum pinguedine piſcis, aut cum oleo ſiſamino puro pone ipsũ in lampade viridi, & pone ſuper ipſum ex illo medicamine contritorem paruam, et fit mirabile. Licinium, quòd cùm accenditur, non ceſſant ſaltare et gaudere et inſanire gaudio, et maximè mulieres, et accipe ſanguinem leporis et ſanguinem cuiuſdam auis, quæ dicitur Solon, et aſsimilatur turturi, et æquale medietatis eius ex sãguine turturis maris. Infunde ergo eum in licinium, et illumina cum eo in medio domus, in qua ſunt cantatrices et puellæ, et eſt mirabile et probatum.

Si vis facere, quod in ſtrato hominis appareant

pareant pediculi ſcaturientes, vt non poßit homo dormire, tunc proijce in lecto eius pondus vnciæ vnius vel mediæ Alkakkengi, & ſi acceperis pilos Aſturis, fiet inde licinium, quod quando accenditur, vident ſe inuicem omnes infirmos ex vehementia infirmitatis, & extenuationis.

Accipe locuſtam citriniam, & exicca ipſam, & tere, & pone in panno exequiarũ, et incende ipſum oleo ſambucino in quocunque loco fueris, erit quod tibi dixi et mirabile.

Quando vis, vt videaris totus ignitus à capite vſque ad pedes, et non lædaris: accipe maluauiſcum album, confice cum albumine ouorum, deinde line cum eo corpus tuum et dimitte, donec exiccetur, et deinde line te cum alumine, et poſteà pulueriza illud ſulphur ſubtile inflammatur enim ignis in eo et non lædit, et ſi facis ſuper palmam, poteris tenere ignem ſine læſione.

Si vis vt res proijciatur in ignem, & non comburatur, accipe gluten piſcis partē vnam & aluminis æquiuale, illi permiſceatur totum, & fundatur ſuper ipſum acetū vini, & commiſceatur cū eo quicquid vis, proijce in ignem, line cum hoc linimento, non comburetur.

Si vis facere contrarium, ſcilicet imaginem aliquam hominis aut alterius, & quando ponitur in aqua accenditur, & ſi extraxeris eam, extenuetur: accipe calcem non extinctam & permiſce eam aliquantulo ceræ & oleo ſiſami & napta, id eſt, terra alba, & ſulphure, & fac ex illa imaginē: nam quando tu rorabis aqua, accendetur ignis.

Si vis facere, vt quando aperis manus tuas ſuper lampade extinguatur lumen, & quando claudis eas ſuper eam accenditur, & non ceſſat illud facere, Accipe ſpeciem, quæ dicitur ſpuma Inda, tere eam, & deinde confice eam cum aqua camphoræ: & line

line cum ea manus tuas, deinde aperi eas in facie lampadis, delebitur lumen eius, & claude, et reaccendetur.

Si vis videre rem ſubmerſam & profundam in nocte, & non occultetur tibi pluſquam in die, legis libros de nocte nigra Vnge faciem tuam cum ſanguine veſpertilionis, & erit quod dico.

Si vis albificare aliquid, ſuffumiga illud ſulphure.

Si vis, vt arbor citri proijciat omnes fructus, vt cadant. Accipe quinque partes ſulphuris citrini, & quinque nigri, & duo albi, & ſinabrum, tere omnia, & permiſce, & ſuffumiga, & cadent omnes fructus, fortè eſt in alijs arboribus.

Si vis ſtatim interficere ſerpentem, accipe ex ariſtolochia rotunda quantum vis, & tere illam bene, & accipe ranam ſylueſtrem vel campeſtrem, & contere ipſam, & commiſce eam ariſtolochiæ, & pone cum eo aliquid ex incauſto, & ſcribe cum

eo in charta aut aliquod, quod plus amas, et proijce ad ſerpentes.

Si vis portare in manu tua ignem, vt nõ offendat, accipe calcem diſſolutam cum aqua fabarum calida, et aliquantulum magranculis et aliquantulum maluauiſci, et permiſce illud cũ eo bene, & deinde line cũ eo palmam tuã, et fac ſiccari, et pone in ea ignem, et non nocebit.

Dicunt Philoſophi, calx tale nõn comburit in igne, et gluten piſcis ſaluat ab igne, et alumen iametum, et ſanguis ſalamandræ, et fuligo furni vel lebetis: quando igitur ex iſtis omnibus aut quibuſdam fit linimentum, non offendit ignis: albumen oui, et maluauiſcum, habent iuuamentum in hoc.

Si vis vt tota domus appareat plena ſerpentibus, accipe de pinguedine ſerpentis et parum ſalis in ea pone, et accipe pannum exequiarum, et ſcinde ipſum in quatuor fruſta, deinde pinguedinem, et pone ipſam in omni panno: ſic facias quatuor licinia,

cinia, & accende ea in quatuor angulis domus, cum oleo ſambucino, & in lampade noua, & fiet quod dixi.

Licinium, *quod cùm accenditur in domo, videbis res volantes virides, vt paſſeres & aues, accipe pannum exequiarum recentem, & pone in eo cerebrũ auis & pennas caudæ eius, & inuoluendo fac ijs licinium, & pone ipſum in lampade ex noua viridi, accende ipſam in domo cum oleo oliuæ, & quæ res erunt in domo, fient virides valde, & videbitur quaſi volant virides & nigræ.*

Vt domus videatur tota viridis, & plena ſerpentibus & imaginibus timoroſis, accipe cutem ſerpentis, & ſanguinem alterius ſerpentis maſculi, & adipem alterius ſerpentis, aggrega illa tria, & pone ea in panno exequiarum, & accende ipſa in lucerna noua.

Si vis facere candelam vel licinium,

quæ

quæ cùm accenditur agitatur & ambulat, accipe cutẽ lupi, & cutem canis, & fac ex vtriſque licinium, & accende ipſum cum oleo oliuæ, et ſtatim mouebitur.

Quando vis accendere lucernam, ex qua valdè timeat, eam, accipe pãnum lini nouũ album, et fac ex eo licinium, et pone in concauitate eius cutem ſerpentis et ſalem groſſum, et ſacra ipſum oleum oliuæ, et da cui vis, et ſtatim cùm accenſum fuerit, ipſum trepidabit, et timebit valdè.

Dicunt Philoſophi, quod ſynciput eſt prima pars capitis, et ex ſyncipite hominis parum poſt mortem generatur vermis, cumq́ue prætereunt ei dies ſeptem, vermes illi ſunt muſcæ, et poſt quatuordecim dies ſicut dracones magni, quorum vnus ſi mo morderit hominem, morietur ſtatim: quòd ſi, tu accceperis ex ea, et coxeris illud cum oleo, et feceris ex ea candelam in lucernam, cum licinio ex panno exequiarum, videbis excorem magnum, et for-

mas,

mas, quæ narrari non poſſunt cum timore forti.

Experimentum mirabile, quod facit homines ire in ignem ſine læſione, vel portare ignem, vel ferrum ignitum ſine læſione in manu. Recipe ſuccum bismaluæ, & albumen oui, & ſemen pſilij, & calcem, & pulueriza, & confice cum illo albumine oui. ſuccum raphani commiſce, et hac confectione illinas corpus tuum vel manum, & dimitte ſiccari, et poſtea iterum illinas, & poſt hoc poteris audaciter ſuſtinere ignẽ ſine nocumento.

Si autem velis, vt videatur ardere illud linitum, aſperge de ſulphure viuo bene puluerizato, & videbitur comburi, cùm accendetur ſulphur, et nihil ei nocebit: ſi in flammam cãdelæ, quã quis tenet in manu colophiniam vel picem grecã inſufflaueris ſubtiliſsimè tritam, mirabiliter auget ignem; & vſque ad domum porrigit flammam. Vt ignem illæſus portare poſ-

ſi cum aqua fabarum calida calx diſſoluatur, & modicum tere rebeæ de miſtina, poſteà parum maluauiſci adijcias, quibus inſimul coniunctis vel commixtis in palmã illinas, et deſiccari permittas: ſic enim ignem quolibet illæſus portare poteris. Et eſt verum et experimentatum.

Aquam ardentem ſic facias, recipe vinum nigrum ſpiſſum, potens et vetus, et in vna quarta iſtius diſtemperabis viuæ calcis, ſulphuris viui ſubtiliſſimè puluerizati tartari de bono vino & ſalis communis albi groſſi. poſtea pones in cucurbita bene lutata, & deſuper poſito alembico, diſtillabis aquam ardentem, quam ſeruare debes in vaſe vitreo.

Ignem græcum ſic facias, recipe ſulphurem viuum, tartarum ſarcocollam picolam, ſal coctum, petroleum, & oleum commune, fac bullire bene, & ſi quid imponitur in eo, accenditur ſiue lignum, ſiue ferrum & non extinguitur niſi vrina, aceto vel arena.

Si vis

Si vis facere, quòd ceſſet omne mirabile, reſpice alias cauſſas, ſcilicet agentem ſufficiens etiam patientem, quoniam ſi vtrumque reſpicis, non miraberis, quia videbis tantam aptitudinem eſſe in vna ſufficientia alterius, quod non facit admirari: quando enim vides, quòd aqua frigida accendit ignem, & non extinguit ipſum, ſi tu reſpiceres cauſſam agentem, mirareris ſemper, quia eſſet efficiens conueniens ad hoc, ſed quando tu reſpicis materiam illius eſſe ctus, vt puta, quia eſt calx & ſulphur, quod eſt valde inflammabile, ita quod nimium agẽs inflammat ipſum, tu vides quod nihil eſt mirabile.

Similiter quando res aliqua ſi comburitur igne, mirabile eſt, quando vna de cauſſis, inſpicitur ſola. Sed quando ſcitur natura patientis aut debilitas agentis, nihil mirum: maxima ergo radix experimentorum naturalium eſt in hoc, ſcilicet, vt eligas materiam paratiſſimam ad ali-

 quid

quid & hoc debile agens aut fortiſsimum, & materiam valde indiſpoſitam, & faciunt ſimiliter homines aſpicere ad illam cauſſam, quæ non videtur poſſe illud facere, & de illa nihil dicunt. Et tu nota iſtud, quod ſecundùm iſtum modum incidit multitudo experimentorum multorum mirabilium: & de hoc narrabo tibi quædam iſtorum, vt confirmeris in virtute prædicta, & ſcias etiam excogitare ingenia experimentorum.

Si vis facere carbunculum, vel aliquam rem lucentem in nocte, recipe noctilucas lucentes quamplurimas, & ipſas contritas pone in ampulla vitrea et claude, in fimo equino calido ſepelias, et dimitte morari per quindecim dies, poſtea diſtillabis ex eis aquam per alembicum: quam repone in vaſe de cryſtallo aut vitro. Tantam enim præſtat claritatem, quod in loco, obſcura quilibet poteſt legere et ſcribere: quidam faciunt hanc aquam ex noticulis

felle

ſelle teſtudinis, ſelle muſtelæ, ſelle furonis, et canis aquatici, ſepeliunt in fimo, et diſtillant ex eis aquam.

Aquam ardentem ſic facias, recipe ſerẽtinam, quam diſtillabis per alembicum, velut aqua ardens exibit: etiam miſce vino, aut cui vis, et accenditur, ſi appropinquas ei candelam.

Ignis volans, accipe libram vnam ſulphuris, libras duas carbonum ſalicis, libras ſex ſalis petroſi: quæ tria ſubtilißimè terantur in lapide armorei, poſtea aliquid poſterius ad libitum in tunica de papyro volanti, vel tonitruum faciente ponatur.

Tunica ad volandum debet eſſe longa, gracilis, puluere illo optimè plena, ad faciendum verò tonitruum breuis, groſſa et ſemiplena.

Ad congregandum mures vel ſerpentes, accipe ſerpentem in aliquo vaſe multis foraminibus perforato incluſum, et accende ignem de ſtipulis in circuitu ſtatim

ſerpens ſibilabit, ad cuius clamorem omnes cõcurrent. Et ſic etiam de muribus intelligatur.

Nota quòd ſi coxeris vnum ſerpentem vel vermem, & de groſſa illius vermis detur alicui comedere, intelliget quando canunt. Hoc probatum eſt.

Dicitur etiam, quòd herba ſaponaria lauat maculas vnctuoſas de pannis.

ALBERTVS MAGNVS DE FAL-conibus, Aſturibus & Acci-pitribus.

Ex Libro eius XXIII. de Animalibus.

INDEX.

Capit. 1. De natura Falconum in genere.
Capit. 2. De colore falconum.
Capit. 3 De proprio actu falconum ſecundùm genus ſuum.
Capit. 4. De vocatione qua vocant & vocantur falcones.
Capitul: 5. Quod 17 ſunt genera falconum, & de primo quod Sacrum vocatur
Capit 6. De genere falconum; qui gyrofalcones vocantur.
Capit 7. De genere falconum quod vocatur Montanarium.
Capit. 8. De falconibus qui peregrini dicuntur.
Capit. 9. De gibboſo genere falconum.
Capit. 10 De falconibus nigris.
Capit. 11. De natura falconis albi.
Capit. 12. De natura falconum rubeorum.
Capit. 13. De falcone qui habet pedes azurinos.

Capit.

Capit.14. De falcone paruo qui Mirle voca tur.
Capit.15. De genere falconum qui Lanarij vocantur.
Capit.16 De generibus permiſtorum falconum, & de modo ipſius commixtionis falconum.
Capit.17. De regimine domeſticationis, & regimine audaciæ; & regimine ſanitatis falconum.
Capit.18. De curis infirmitatum falconum diuerſis, ſecundùm Guillelmi falconarium.
Capit.19. De curis infirmitatum falconum, ſecundùm falconarium Frederici Imperatoris.
Capit.20. De regimine accipitrum & infirmitatibus, ſecundùm experta Frederici Imperatoris.
Capit.21. De regimine aſturũ, ſecundùm experta Guillelmi.
Capit. 22. De regimine domeſticationis

*accipitrum & regimine aucu-
pij.*

Capit. 23. *De regimine omnium auium rapacium, ſecundùm Aquilam, Symachum & Theodotionem.*

Capit. 24. *De alijs duobus generibus falconum, & de locis habitationis eorum, & de definitione accipitrum.*

Capi-

.Capitulum I. De natura Falconum in genere.

FAlçonum naturam, quam multi ſcire cupiunt, ſubtilius deſcribere cupiẽtes, primò naturam generis eorum deſcribemus: Deinde diuerſitatem deſcribemus ſuarum ſpecierum, & tertio de diſciplinis aucupandi cum eis ponemus, & quarto & vltimo infirmitates auium rapaciũ omnium, cum ſuis congruis medicinis adiungemus. Incipientes ergo dicimus, quod genus falconum quattuor habet propria, quibus ab omnibus alijs rapacibus auibus diſcernitur, primum eſt figura corporis, ſecundum calor, tertiũ proprius actus, & quartum ſonus vocis: figura enim in

in genere omnibus conueniēs, groſſius habere caput, & collum breuius, & ſimiliter breuius roſtrum, & pectus majus, cum oſſe pectoris acuto, & alas longiores, & caudam habere contractiorem, & crura breuiora & fortiora habere, reſpectu ſui corporis, cæteris auibus rapacibus. Horum autem membrorum diſpoſitionem determinantes, definimus ea quæ cōueniunt generi falconum reſpectu aliorum generum auium rapacium, quia licet dixerimus caput debere eſſe groſſum, non tamen enormitas capitis laudanda eſt, eo quod hoc accedit ad figuram auium noctuarum, quæ omnes capita habent enormia, & ſunt timidæ, eò quod enormitas capitis earum potius indicat materię ſuperfluitatem quàm virtutis magnitudinem, & ſimiliter eſt intelligēdum de capite rotūdo, non enim om

nino rotundatur caput bonum alicu
ius animalis,eò quod in cõcauo ſphę
rico nimis diffluunt ſpiritus, & ma-
lè adunantur, ſed cùm in aſture ante
rius capitis elongatum, ſtringatur
paulatim & terminetur in roſtrum,
ſicut & aquilę caput ſtringitur,caput
naturale falconis non prolongatur,
nec ſtringitur, ita quod roſtrũ quaſi
videtur ſphærę appoſitum, & frons
eius ex rotunditate dilatatur,& ſupe
rius cranei planum deficiens à rotun
do,& maxillares partes bene rotũdę
& curtæ,talis enim diſpoſitio eſt hu
midi cholerici bene mobilis & bene
audacis,quia etiã falconis inter aues
propriũ eſt citò moueri in prædã,&
nõ diſcernere,& plus audere quã poſ
ſit.Similiter aũt dico de colli breuita-
te.In genere.n. breuiatur collũ falco-
nis pluſquã aquilæ & aſturis & niſi,
ſed immoderata breuitas vitupera-
tur,q̃a atteſtatur aut phlegmaticę ſic-

gidicati aut ſiccitati melancholicæ, cum virtutis diminutione, & accedit ad proprietatem noctuarum, & ſicut diximus in phyſiognomia, non poteſt eſſe quod aliquod animal participet figuram alterius, & non habeant aliquid de moribus eius ſecundùm naturam. Similiter autem licet dicamus crura ſecundùm naturam falconum debere eſſe curta, tamen coxas longas in eis laudant omnes qui naturam norũt falconũ, quia cùm crus moueatur ex coxa, ſi coxa eſſet curta, diſpoſitio eſſet cõplexionis frigidæ & malæ. Sit igitur coxa longa & bene pennata, & crus curtum & pes bene patulus & digiti fortes, & præcipuè in nodis articulorum, & vngues fortes, & magis aliquantulum ad interius pedis curuati. Omni autem eodem modo, determinantes caudæ breuitatem ſecundùm genus, compara-

paratione habita ad aſtures & niſos loquimur, nimia enim breuitas in ſimilitudinem vergit zuctæ & bubonis noctevolantium. Sit igitur lõgitudo ita, quod compoſitæ alæ ſe ſuper caudam attingant, vel ferè attingant, in extremo longiorum anteriorum pennarum, & ab illa coniunctione cauda non multum deſcendat, nec dependeat ſicut aſturis cauda vel niſi, quia longitudo caudæ ſuper humorem nuchæ deſcendentis, atteſtatur & timiditatem deſignat.

Capitulum 2. De colore falconũ.

COlor autem falconum generi conueniens, eſt in facie habere maculas nigras in maxillis, & albas circa foueas oculorum, vtrinque ex vtraq; parte roſtri, & cilia habere nigra, & cinereum ſubnigrum colorem in craneo, & dorſo, & ſuperiori

riori colli, & exteriori alarũ, & in exteriori caudæ, & in alijs eſſe plenum varietate quaſi virgulatim deſcendẽte, interruptis quinq; virgulis, & iſta varietas ſemper quidem habet nigredinem pro colore vno, ſed in primo anno ſecundus color eſt rufus remiſſæ rubedinis, & ſecundùm quod ſæpius mutatur, magis & magis albeſcit. Color autem oculorum eſt vehementis croceitatis, ita quod rufedini appropinquat, & acies ſiue pupilla nigra, & color pedum optimus croceus, multum vergens ad albedinem, & quò minus albeſcunt, eò ignobilior eſt falco, & ſi vergunt in hyacinthinum colorem ſiue ſaphyrinum, eſt color ignobilis non ſignificans nobilitatem, eo quod ille color fit ex reſperſo fumo terreſtri ſuper pellem pedum, & atteſtatur pigritiæ & timiditati melancholicæ,

& id-

& ideo tales falcones eleuati in altũ ſtant ſuſpenſi, & antequam ictum dent euadit ab eis præda, & ſi quandoq; tales boni inueniuntur falcones, fit ex multo labore & exercitio, ſicut etiã aliquando homo iners per naturam, efficitur bonus exercitij ſtudio In dictis tamen coloribus pedũ & pennarum differunt falconum ſpecies, ſicut patebit in ſequentibus, ſed ſecundùm genus, is qui dictus eſt color eſt falconũ, tam in toto quã in partibus, & is quidem qui eſt in capite, ſecundùm aliquid conuenit quibuſdam nocte volantibus rapacibus auibus, & in tantum appropinquant generoſitati falconũ, ſed quia figura magis indicat cõplexionẽ quã color, ideo remouẽtur ſimpliciter a falconũ nobilitate, hæc igitur de colore dicta ſunt.

Capit.

Capitulum 3. De proprio actu falconum ſecundùm genus ſuum.

PRoprius actus falconis inter aues rapaces, eſt impetu ferri in prædam, & ideo cauendum eſt falconario ne ſtatim falconi prædam oſtendat, ſed potius aue aliquãtulum remota dimittat falconem, ne ſe ſubitò præcipitet Cùm autem prædari vult, eſt falconis celeri volatu aſcendere, & compoſitis vnguibus ad pectus impetu in auem deſcendere, ita forti conatu, quod ſonum quaſi torrentis venti deſcendens excitet, & tali impetu ferit, non diametraliter ſiue perpendiculariter deſcendens, ſed ex obliquo, quia tali deſcenſu percutiens, incidit vnguibus longũ vulnus, ita quod aliquando auis à ca-

pite vſq; ad caudam diuiſa decidit, & aliquando toto capite truncato inuenitur. Cùm autē inter omnes duos motus duæ ſunt quietes neceſſariò, & motus falconis ſit motus aſcenſionis, & deſcenſionis, eſt boni falconis inter aſcenſiōnem & deſcenſionem quaſi nihil quietis interponere, ſed poſtquam deſcenderit aliquando auem inferius volando præuenire & impedire, donec à ſocio qui aſcendit feriatur: ſic enim optimum fit aucupium, quando duo ſocij falcones vel plures ſe inuicem ad inuicem adiuuant, fit etiam nonnunquam quod ſuperior falco ſuperius ſequitur auem, donec videat eam eſſe in proportionato ſitu percuſſionis, ſed multum cauendum eſt, ne quaſi alis ſuſpenſis ſtare aſſueſcat, quia hoc ſignum eſt timiditatis, & quod non niſi reptilia terræ audeat inuadere;

quia verò falconis eſt ictu pectoris percutere, dedit ei natura in anteriori lati oſſis in pectore, additamentũ triangulare forte, cuius prominens & rectus angulus eſt in ſuperiori pectoris, & eſt durus valde angulus & fortis, & ſuper illum ſunt vngues pedum, & poſteriori vngue findit quod percutit. Subitò igitur in præceps deſcendens eſt optimus. Stans autem in alto ſuſpenſis alis, degenerat in naturam auium quæ lauarij à philoſophis, à vulgo autem germanicè Svvemere dicuntur. Venatur autẽ ſolus bonus falco, & eſt actus eius qui dictus eſt, ſed melius venatur cũ ſocijs vel ſocio, quia in aſcendendo vel deſcendendo neceſſe eſt moram fieri, & in illa elongatur præda ſi ſocius non impediat, & hæc eſt cauſa quod licet falco auis iracunda ſit, ſicut & omnes aliæ rapaces aues, & diligat

gat quod ſit ſolitaria, tamen propter adiutorium tempore venationis diligit ſocios, & condiuidit cum ſocio prædam ſine pugna, quod non facit aſtur vel niſus. Iſte igitur falconis eſt proprius actus omni falconi ſecundùm genus conueniens. Et quia ſicut diximus temere attentat omne quod obuiat, oportet falconem habere mitram oculos tegentem quando defertur in manu, & tempus non eſt volandi, ne nimis conetur ad volatum, quia cùm ſit bonæ alæ, freqüēter volare deſiderat, & ideo retardandus eſt à falconario; huius etiam alia cauſa eſt, quia cū oculos clauſos habet, & poſtea mitra depoſita aliquid apparet, quaſi ex admiratione citius inuadit & magis audacter, & etiā ex hoc quietius domatur ad homines, & obliuiſcitur ſocietatis alienæ.

Capitulum 4. De vocatione, qua vocant & vocantur falcones.

SOnus autem vocis falconum generaliter eſt groſſior & prolixior, & ab acuto in grauius procedens, quàm aſturum vel niſorum, & cùm reclamantur à falconario nō ſibilo, ſed voce magna ad modum reclamationis canum reclamātur, nec reuocantur ad modum canum, ſed potius circūducitur in chorda quiddam ex quattuor alis vel pluribus ad modum auis colligatum, cui caro remodum ſuperligatur. Falcones tamen acens aliquando nimis vocant, & tunc aut iracundi ſunt, aut nimis macie confecti ex cibi ſubtractione, & tunc vel capitegio ſunt obumbrandi ſi iracūdi ſunt, vel amplius reficiendi ſi macie

cie ſunt confecti, quia nocet multū ad aucupium quando falco nimis clamat, eò quod ad clamorem eius fugiunt aues antequam falco in pro portionali ſit diſtantia ad capiendū. Similiter etiam quandoq; cùm recla mantur à falconario non redeunt, & maximè falcones qui dicuntur mon tanarij, & hoc contingit ex duabus cauſis, quarum vna eſt indignatio iræ ſuæ quod fortè euaſit præda ſua, alia eſt nimia repletio, propter quam cibum faſtidit, & tunc ſi à bono falconario nutritus eſt à iuuentute ſua, non oportet multum curare, quia depoſita indignatione iræ, aut poſtea eſuriens domum redibit, hoc enim fidelitatis habēt falcones & niſi, quod bene nutriti, & edocti ad domiciliū reuertuntur ſicut columbæ. Ego enim iam vidi falcones qui ſine ligaturis intrabant & exibant, & no-

bis comedentibus ſuper menſam veniebant, in radio ſolis ſe extendentes coram nobis, quaſi blandirentur nobis, & quando venandum erat, in tectis ſtantes & feneſtris exibant, in aëre ſuper homines & canes volantes ad campum, & quando volebat falconarius redibant ad reclamatorium. Si autem non bene domiti ſũt, tunc cauſſa propter quam non redeunt eſt horror hominis, & in illis cauendum eſt, ne dimittantur niſi tẽpore famis, quia tunc conſueſcunt redire ex cibi deſiderio Hæc igitur de voce qua vocant falcones, & de voce ea qua vocantur à nobis dicta ſunt in tantum.

Capi-

Capitulum 5. Quod 17 ſunt genera falconum, & de primo quod ſacrum vocatur.

QVę autem ad nos deuenerunt, ſunt decem genera falconum nobilium, & tria alia genera ſunt ignobilium falconum, & tria ſunt mixta ex nobilibus & ignobilibus, & vnum quidem mixtum, quod quia non omnino eſt ex ignobili parente valde inuenitur efficax ad venandum. Primum autem genus nobilium falconum eſt quod quidam ſacrum vocant. Symachus autem vocat ipſum Brittannicum, & quidam vocant ælium, quaſi ærinum falconem. Quidam autem hoc dicũt aeriphilũ, quaſi aërem amantẽ falconẽ, & de hoc ſuperius diximus ꝙ amat altè volare, indignãs ad parua, crura

habet groſſa & nodoſa, vngues crudeliores quàm aquila, aſpectum terribilem, oculos valde flammeos, ex citrino in rubedinem declinantes, caput magnum & roſtrum fortiſſimum, iuga ſiue complicationes alarum magnas, & quaſi ſuperexhibitas, & hoc ſolum inter falcones habet caudam longam, eſt autem in magnitudine aquilę ferè, & ſub ipſo nec aquila volat, nec aliqua auium rapacium propter timorem, ſed ſtatim vt viderint ſacrum cæteræ aues, clamãtes, fugiunt ad condenſa arborum, vel ad terram, & potius permittunt ſe manibus capi quàm ad aërem liberum veniant. volant autem duo ſimul, & ideo domeſtici efficiuntur, quod in vna pertica ſedent, & ſequũtur hominem, ac ſi neſciant eſſe niſi cum homine, & non eſt auis magna quam non ſtatim deijciant, nec

vnam ſufficit eis deijcere, ſed quotquot obuias habent deijciunt, capiunt etiam capreolos, & vnguibus lacerant oculos & cerebella eorum. Volunt autē delicatiſſimè nutriri, ſemper recentibus, præcipuè cordibus & cerebellis, & ſanis valde carnibus, quod adeò recentes ſint, quod adhuc calentes vitali calore, iam expirante animali ſint allatæ, & ferè comedūt tantum quantum aquilæ magnæ. hoc genus falconum regale eſt, & diuriſſimè volans, & ſequens prædam, & non deſerens ad duo vel tria, vel etiam quatuor horarum ſpacium Socialiter autem prædatur melius, ſed ſolitarium etiam optimè venatur, & diligit hominem, & canes venaticos & præſentibus eis venatur libentius, quaſi glorietur in viribus in præſentia eorum. Habent autem ea quæ diximus omni generi falconum con

uenire, tam in guttis faciei quàm in figura, quàm etiam in proprio actu & voce, ſed vox eius eſt & certifica, & rarò vocat, & cùm reclamatur, oportet quod reclamans ipſum altè clamet & voce ſonora, eò quod altè & longè volat, & quod reclamatorium ſit valde magnum, vt longè videri poſſit. Si tamen non citò redit, non erit periculum, quia per ſeipſum redire conſueuit ad domicilium, hoc igitur eſt genus falconum nobiliſſimum & primum.

Capitulum 6. De genere falconum, qui gyrofalcones dicuntur.

GEnus ſecundum nobilium falconum eſt gyrofalconum genus, à ſacrorum genere proxime

mo gradu diſtans. Eſt autem gyrofalco figura, & colore, & actu, & voce perfectam naturam habens falconis, ſed quantitate maior eſt aſture & minor aquila, & dicitur gyrofalco à gyrando, quia diu gyrando acriter prædam inſequitur, nec dignatur ad parua, ſed aues magnas inſequitur ſicut grues, & cignos & huiuſmodi. Eſt autem hic falco auis pulchra valde, non longa ſecundùm proportionem ſui corporis cauda, alarum iuga valde habens decentia & fortia, & crura habet plana, nō nodoſa, vngues ſatis fortes, & præcipuè poſteriores, & ſolus venatur, ſed melius cum alio, & inter cæteros falcones conſueuit ſtare magis erectus, & pennis bene compoſitis, & in venatione diu inſequitur prædam, & ideo venator indiget veloci equo, in quo inſequatur eum, & doctis ad hoc velocibus

canibus qui auxilientur ei quando prædam deijcit. Eſt autem hic falco præcipuè docendus, ne in aqua prædæ inſideat, quia frequenter diſtat à falconario & lædi poſſet in aqua, & ideo non ſecundùm longitudinem aquæ iaciendus eſt ad prædam, ſed tenendus donec aues extra ripam in aëre appareant, & tunc gyrofalco ex parte aquæ iaciendus eſt ad ea, quia tunc propter motum gyrofalconis ad aquam redire non audent. Si autẽ ex parte campi dimittitur gyrofalco, tunc aues ad aquam fugiunt vel euadunt, & ſi percuſſæ fuerint, in aquã decidunt, & tunc falco prædam ſequens læditur vel mergitur, & ſi euadit timidus efficitúr propter venationis læſionem. Sub iſto etiam gyrofalcone alij falcones & aſtures non bene volant, nec etiam aquila de facili congreditur cum ipſo. Vult autem

tem cibari delicatis & recentibus, & adhuc vitali calore calentibus & ſanis carnibus, delicatis autem dico ſicut his quæ cordi ſunt propinqua, quia illæ magis ſunt digeſtæ, huiuſmodi autem ſignum eſt, quod quando ſylueſter prædam accipit, non inuenitur comedere de præda niſi cor, & poſtea quæ cordi ſunt propinqua, verſus alam dextram, & rarò verſus ſiniſtram. In calidæ complexionis auibus, ſicut in columbis & palumbis & huiuſmodi auibus recentibus etiam vult veſci, & huius ſignum eſt, quia nullum genus falconum, vel aſturum, vel niſorum, ad reliquias prædæ ſuæ reuertitur quando eſt ſylueſtre, ſed quod ſupereſt vni cibo dimittit, & cum iterato comedendum eſt nouam prædam inſequitur, & hoc non faciunt aquilarum genera. Falcones autem, cadaueri non

Capitulum 3. De proprio actu falconum ſecundùm genus ſuum.

PRoprius actus falconis inter aues rapaces, eſt impetu ferri in prædam, & ideo cauendum eſt falconario ne ſtatim falconi prædam oſtendat, ſed potius aue aliquãtulum remota dimittat falconem, ne ſe ſubitò præcipitet Cùm autem prædari vult, eſt falconis celeri volatu aſcendere, & compoſitis vnguibus ad pectus impetu in auem deſcendere, ita forti conatu, quod ſonum quaſi torrentis venti deſcendens excitet, & tali impetu ferit, non diametraliter ſiue perpendiculariter deſcendens, ſed ex obliquo, quia tali deſcenſu percutiens, incidit vnguibus longũ vulnus, ita quod aliquando auis à ca-

pite vſq; ad caudam diuiſa decidit, & aliquando toto capite truncato inuenitur. Cùm autẽ inter omnes duos motus duæ ſunt quietes neceſſariò, & motus falconis ſit motus aſcenſionis, & deſcenſionis, eſt boni falconis inter aſcenſiõnem & deſcenſionem quaſi nihil quietis interponere, ſed poſtquam deſcenderit aliquando auem inferius volando præuenire & impedire, donec à ſocio qui aſcendit feriatur: ſic enim optimum fit aucupium, quando duo ſocij falcones vel plures ſe inuicem ad inuicem adiuuant, fit etiam nonnunquam quod ſuperior falco ſuperius ſequitur auem, donec videat eam eſſe in proportionato ſitu percuſſionis, ſed multum cauendum eſt, ne quaſi alis ſuſpenſis ſtare aſſueſcat, quia hoc ſignum eſt timiditatis, & quod non niſi reptilia terræ audeat inuadere;

quia verò falconis eſt ictu pectoris percutere, dedit ei natura in anteriori lati oſſis in pectore, additamentũ triangulare forte, cuius prominens & rectus angulus eſt in ſuperiori pectoris, & eſt durus valde angulus & fortis, & ſuper illum ſunt vngues pedum, & poſteriori vngue findit quod percutit. Subitò igitur in præceps deſcendens eſt optimus. Stans autem in alto ſuſpenſis alis, degenerat in naturam auium quæ lanarij à philoſophis, à vulgo autem germanicè Svvemere dicuntur. Venatur autẽ ſolus bonus falco, & eſt actus eius qui dictus eſt, ſed melius venatur cũ ſocijs vel ſocio, quia in aſcendendo vel deſcendendo neceſſe eſt moram fieri, & in illa elongatur præda ſi ſocius non impediat, & hæc eſt cauſa quod licet falco auis iracunda ſit, ſicut & omnes alię rapaces aues, & diligat

gat quod ſit ſolitaria, tamen propter adiutorium tempore venationis diligit ſocios, & condiuidit cum ſocio prædam ſine pugna, quod non facit aſtur vel niſus. Iſte igitur falconis eſt proprius actus omni falconi ſecundùm genus conueniens. Et quia ſicut diximus temere attentat omne quod obuiat, oportet falconem habere mitram oculos tegentem quando defertur in manu, & tempus non eſt volandi, ne nimis conetur ad volatum, quia cùm ſit bonæ alæ, frequēter volare deſiderat, & ideo retardandus eſt à falconario, huius etiam alia cauſa eſt, quia cū oculos clauſos habet, & poſtea mitra depoſita aliquid apparet, quaſi ex admiratione citius inuadit & magis audacter, & etiā ex hoc quietius domatur ad homines, & obliuiſcitur ſocietatis alienæ.

Capitulum 4. De vocatione, qua vocant & vocantur falcones.

SOnus autem vocis falconum generaliter eſt groſſior & prolixior, & ab acuto in grauius procedens, quàm aſturum vel niſorum, & cùm reclamantur à falconario nõ ſibilo, ſed voce magna ad modum reclamationis canum reclamãtur, nec reuocantur ad modum canum, ſed potius circũducitur in chorda quiddam ex quattuor alis vel pluribus ad modum auis colligatum, cui caro recens ſuperligatur. Falcones tamen aliquando nimis vocant, & tunc aut iracundi ſunt, aut nimis macie confecti ex cibi ſubtractione, & tunc vel capitegio ſunt obumbrandi ſi iracũdi ſunt, vel amplius reficiendi ſi macie

cie ſunt confecti, quia nocet multũ ad aucupium quando falco nimis clamat, eò quod ad clamorem eius fugiunt aues antequam falco in pro portionali ſit diſtantia ad capiendũ. Similiter etiam quandoq; cùm recla mantur à falconario non redeunt, & maximè falcones qui dicuntur mon tanarij, & hoc contingit ex duabus cauſis, quarum vna eſt indignatio iræ ſuæ quod fortè euaſit præda ſua, alia eſt nimia repletio, propter quam cibum faſtidit, & tunc ſi à bono fal. conario nutritus eſt à iuuentute ſua, non oportet multum curare, quia de poſita indignatione iræ, aut poſtea eſuriens domum redibit, hoc enim fidelitatis habẽt falcones & niſi, quod bene nutriti, & edocti ad domiciliũ reuertuntur ſicut columbæ. Ego enim iam vidi falcones qui ſine ligaturis intrabant & exibant, & no-

bis comedentibus ſuper menſam veniebant, in radio ſolis ſe extendentes coram nobis, quaſi blandirentur nobis, & quando venandum erat, in tectis ſtantes & feneſtris exibant, in aëre ſuper homines & canes volantes ad campum, & quando volebat falconarius redibant ad reclamatorium. Si autem non bene domiti sũt, tunc cauſſa propter quam non redeunt eſt horror hominis, & in illis cauendum eſt, ne dimittantur niſi tẽpore famis, quia tunc conſueſcunt redire ex cibi deſiderio Hæc igitur de voce qua vocant falcones, & de voce ea qua vocantur à nobis dicta ſunt in tantum.

Capi-

Capitulum 5. Quod 17 ſunt generæ falconum, & de primo quod ſacrum vocatur.

QVę autem ad nos deuenerunt, ſunt decem genera falconum nobilium, & tria alia genera ſunt ignobilium falconum, & tria ſunt mixta ex nobilibus & ignobilibus, & vnum quidem mixtum, quod quia non omnino eſt ex ignobili parente valde inuenitur efficax ad venandum. Primum autem genus nobilium falconum eſt quod quidam ſacrum vocant. Symachus autem vocat ipſum Brittannicum, & quidam vocant ælium, quaſi ærinum falconem. Quidam autem hoc dicũt aeriphilũ, quaſi aërem amantẽ falconẽ, & de hoc ſuperius diximus ꝙ amat altè volare, indignãs ad parua, crura

habet groſſa & nodoſa, vngues crudeliores quàm aquila, aſpectum terribilem, oculos valde flammeos, ex citrino in rubedinem declinantes, caput magnum & roſtrum fortiſſimum, iuga ſiue complicationes alarum magnas, & quaſi ſuperexhibitas, & hoc ſolum inter falcones habet caudam longam, eſt autem in magnitudine aquilę ferè, & ſub ipſo nec aquila volat, nec aliqua auium rapacium propter timorem, ſed ſtatim vt viderint ſactum cæteræ aues, clamãtes, fugiunt ad condenſa arborum, vel ad terram, & potius permittunt ſe manibus capi quàm ad aërem liberum veniant. volant autem duo ſimul, & ideo domeſtici efficiuntur, quod in vna pertica ſedent, & ſequũtur hominem, ac ſi neſciant eſſe niſi cum homine, & non eſt auis magna quam non ſtatim deijciant, nec

vnam ſufficit eis deijcere, ſed quotquot obuias habent deijciunt, capiunt etiam capreolos, & vnguibus lacerant oculos & cerebella eorum. Volunt autē delicatiſſimè nutriri, ſemper recentibus, præcipuè cordibus & cerebellis, & ſanis valde carnibus, quod adeò recentes ſint, quod adhuc calentes vitali calore, iam expirante animali ſint allatæ, & ferè comedūt tantum quantum aquilæ magnæ. hoc genus falconum regale eſt, & diuitiſſimè volans, & ſequens prædam, & non deſerens ad duo vel tria, vel etiam quatuor horarum ſpacium Socialiter autem prædatur melius, ſed ſolitarium etiam optimè venatur, & diligit hominem, & canes venaticos & præſentibus eis venatur libentius, quaſi glorietur in viribus in præſentia eorum. Habent autem ea quæ diximus omni generi falconum con

uenire, tam in guttis faciei quàm in figura, quàm etiam in proprio actu & voce, ſed vox eius eſt & certifica, & rarò vocat, & cùm reclamatur, oportet quod reclamans ipſum altè clamet & voce ſonora, eò quod altè & longè volat, & quod reclamatorium ſit valde magnum, vt longè videri poſſit. Si tamen non citò redit, non erit periculum, quia per ſeipſum redire conſueuit ad domicilium, hoc igitur eſt genus falconum nobiliſſimum & primum.

Capitulum 6. De genere falconum, qui gyrofalcones dicuntur.

GEnus ſecundum nobilium falconum eſt gyrofalconum genus, à ſacrorum genere proxi-

mo gradu diſtans. Eſt autem gyrofalco figura, & colore, & actu, & voce perfectam naturam habens falconis, ſed quantitate maior eſt aſture & minor aquila, & dicitur gyrofalco à gyrando, quia diu gyrando acriter prædam inſequitur, nec dignatur ad parua, ſed aues magnas inſequitur ſicut grues, & cignos & huiuſmodi. Eſt autem hic falco auis pulchra valde, non longa ſecundùm proportionem ſui corporis cauda, alarum iuga valde habens decentia & fortia, & crura habet plana, nō nodoſa, vngues ſatis fortes, & præcipuè poſteriores, & ſolus venatur, ſed melius cum alio, & inter cæteros falcones conſueuit ſtare magis erectus, & pennis bene compoſitis, & in venatione diu inſequitur prædam, & ideo venator indiget veloci equo, in quo inſequatur eum, & doctis ad hoc velocibus

canibus qui auxilientur ei quando prædam deijcit. Eſt autem hic falco præcipuè docendus, ne in aqua prædæ inſideat, quia frequenter diſtat à falconario & lædi poſſet in aqua, & ideo non ſecundùm longitudinem aquæ iaciendus eſt ad prædam, ſed tenendus donec aues extra ripam in aëre appareant, & tunc gyrofalco ex parte aquæ iaciendus eſt ad ea, quia tunc propter motum gyrofalconis ad aquam redire non audent. Si autē ex parte campi dimittitur gyrofalco, tunc aues ad aquam fugiunt vel euadunt, & ſi percuſſæ fuerint, in aquā decidunt, & tunc falco prædam ſequens læditur vel mergitur, & ſi euadit timidus efficitùr propter venationis læſionem. Sub iſto etiam gyrofalcone alij falcones & aſtures non bene volant, nec etiam aquila de facili congreditur cum ipſo. Vult autem

tem cibari delicatis & recentibus, & adhuc vitali calore calentibus & ſanis carnibus, delicatis autem dico ſicut his quæ cordi ſunt propinqua, quia illæ magis ſunt digeſtæ, huiuſmodi autem ſignum eſt, quod quando ſylueſter prædam accipit, non inuenitur comedere de præda niſi cor, & poſtea quæ cordi ſunt propinqua, verſus alam dextram, & rarò verſus ſiniſtram. In calidæ complexionis auibus, ſicut in columbis & palumbis & huiuſmodi auibus recentibus etiam vult veſci, & huius ſignum eſt, quia nullum genus falconum, vel aſturum, vel niſorum, ad reliquias prædæ ſuæ reuertitur quando eſt ſylueſtre, ſed quod ſupereſt vni cibo dimittit, & cum iterato comedendum eſt nouam prædam inſequitur, & hoc non faciunt aquilarum genera. Falcones autem, cadaueri non

ri non inſident ſicut aquilarum & miluorum genera. Vitali ergo calore calēs adhuc caro cōfert gyrofalconi, & hoc probatur ex hoc, quod prædā ſylueſtris gyrofalco prius comedere incipit, quàm occidit, & ea etiam carne delectatur, & ideò non approbo, quod quidam gallinæ viuæ coxā, vel alam extrahunt, & poſtea ſecundá die de eadem gallina extrahunt aliam partem falconi miniſtrandam, quia iam pro certo ſanie infectum eſt gallinæ totum corpus remanens, & infectū calore febrili, qui in omni corpore ſuſcitatur in generatione ſanici, & ideo gyrofalconi, quæ delicata eſt auis, huiuſmodi non conuenit cibus: ſtudere enim debet ſapiens falconarius, vt in arte cibandi ſequatur naturam quantum poteſt, quam naturam perfectè oſtendit gyrofalco, quando ſibi ſylueſtris dimittitur, & ſic

ſic diu gyrofalco in ſuo proficit vigore naturali. Si autem ſecus fiat, paulatim deſtituitur & infirmatur & moritur. Hæc igitur duo quæ dicta ſunt falconum genera, ſunt prima & nobiliſſima, inter ea quę ad nos venerunt.

Capitulum 7. De genere falconum quod vocatur montanarium.

MOntanarium genus falconum nobilitatis eſt tertiæ in natura. Eſt autē breue & ſpiſſum valde in corpore, & præcipuè eſt breuis caudæ, & valde ſpiſſæ, pectoris valde rotundi & magni, & fortium crurium breuium reſpectu ſui corporis, & nodoſorum pedum, & for-

& fortium vnguium, & habet hoc in conſuetudine quod frequenter reſpicit pedes, & eſt in dorſo & exterius in alis coloris cinerei, & ille color ſecundùm quod proficit per mutationes pennarum in annis, efficitur clarior & magis palleſcit interpoſita parua & fuſca varietate. Eſt autem hoc falconum genus ferum & malorum morum, & iracundum inconſtantis iræ, & imò raró inuenitur falconarius qui ad plenum ſciat mores eius, & ideo præceptum eſt Ptolomæi regis Aegypti, quod raró teneatur in manu niſi in aurora, & tempore aucupationis ſiue venationis. Alijs autem temporibus teneatur in camera obſcuriſſima, & in illis bis vel ter ignis clarus, non fumoſus accendatur, nec teneatur in manu, præter præinducta tempora, niſi cùm cibandum eſt, quia ex hoc miteſcit ad

ma-

manum falconarij ſicut ad beneficā, & manſueſcit & iram deponit. Quādo autem iraſcitur non eſt ei multum à falconario reſiſtendum, quia ex hoc magis frangitur ira ipſius. Hoc autem genus falconis bene eſt in ſpiſſitudine accipitris ſiue aſturis, licet ſit multo breuius eo, & habet pedes valde pallentes, & crura quaſi ſquamoſa ſquamis ſeſe prementibus, & figura eius quando ſtat ab humeris, eſt quaſi pyramidalis, ſi imaginetur pyramis aliquantulum in dorſo compreſſa. Hoc genus falconum eſt, quod præcipuè indignatur in euaſione prædæ Ita quod aliquando ex ira reuocantem ſe inuadit, & lacerat falconarium in capite vel faciē, & aliquando lacerat faciem equi cui inſidet falconarius, & aliquando inuadit canem, & aliquando vnus falconum inuadit alium, & ideo oportet

portet falconarium in tali caſu valde eſſe patientem, & non aduerſari, ſed patienter diſſimulare reuocationem, donec depoſita ira miteſcat animus falconis, & ſi etiam reuocatus montanarius, non rediret ad reuocatorium, non oportet multum curare, niſi quod caueat ne ab alio capiatur, quia depoſita ira per ſe ad domicilium falconarij reuertetur, propter autem huiuſmodi mores non eſt abijciendum hoc genus falconis, quia miræ eſt audaciæ in inuaſione magnarum auium, ita quod aliquando aquilam inuadit & occidit, & à ſapiente falconario præcauendum præcipit Ptolomæus, quia ſi vltra vires ad fortes aues frequenter dimittitur, quando incaluerit ira eius immoderatè, præcipitat ſe in mortem, & talem caſum iam in alpibus quidam de noſtris viderunt ſocijs: Falcone

enim

enim montanario de rupe ven iente prædamque ſequente auem quæ perdix vocatur, aquila contra quam prædicta perdix volauit prædam præripuit, ad quem montanarius falco impatientia iniuriæ ſtimulatus à prædicta aquila prædam præreptam nitebatur accipere, ſed cùm aliquandiu nitens perficere intentionem nõ poſſet, altiſſimè aſcendit, & deorſum torrendo veniens ictum in caput aquilæ dedit, & ſeipſum peremit & aquilam. Ab huiuſmodi ergo furore montanario ſemper præcauendum eſt. Iſte falco frequentius inuenitur quã preinducta duo falconũ genera, & mirabiliter gaudet in feritate ſua, & imò frequenter de iſto genere inueniũtur falcones, quibus nõ ſufficit vulnerare vnã auẽ & deijcere, ſed gloriãtur in hoc ꝙ multas deijciunt, &

adeò in ſua feritate aliquando delectantur, quod cibi obliuiſcantur, & detinentur crudelitate occiſionis auium, hæc igitur de montanario dicta ſunt.

Capitulum 8. De falconibus qui peregrini dicuntur.

Falconum genus quod vocatur peregrinum, præinduct. genera ſequitur in nobilitate quarto loco. Vocatur autem peregrinum duabus de cauſis, quarum vna eſt & vera, quia ſemper de terra in terram peregrinatur, quaſi omnes peruolans terras, ſecunda eſt plus ſecundùm opinionem falconariorum, quod videlicet neſcitur nidus eius, nec inuenitur à falconarijs, ſed in volatu longe à loco ſuæ capitur generationis, vtriuſq;

harum cauſarum audiui ab expertiſſimo falconario, qui in eremo alpium iuxta iuga altiſſima montium multis annis habitauerat. Dicebat au em quod hi falcones, quos peregrinos vocamus, in altiſſimis & præruptis pa ietibus montium nidós conſtruebant, nec aliquando patuiſſe aditum nidi, niſi deſuper à cacumine montium homine per funem ſubmiſſo, quam ſubmiſſionem dicebat frequenter oportere fieri per chordam centum paſſuum, & aliquando centum quinquaginta, aliquando verò trecentorum vel ducentorum, & aliquando eſſe impoſſibile aut propter diſtantiam, aut propter aſperitatem ſcopulorum, & propter hanc difficultatem eueniſſe opinionem quod neſciatur locus generationis ho um falconum. Dicebat autem ſe ſæpius vidiſſe quod antiqui prædam pullis duxerunt in antra &

cimas talium montium, addidit etiam eſſe conſuetudinis horum falconum, quod parẽtes poſt completionẽ iuuenum expellunt eos de loco ſuæ habitationis, propter paucitatem auium quæ ibi inuenitur, & ideo ſtatim iuuenes egrediuntur ad plana, in quibus plures ſunt aues, & perueniunt ad terras certam non habentes manſionem vel habitationem. Duobus autem modis hos vidi capi falcones, & eremita prædictus dixit mihi tertium modum. Vno namq; communi modo ferè in omnibus terris capiuntur ita, quod rete diſponitur patulum, ita quod faciliter conuertitur cum chorda ſuper id quod intenderit auceps, & ante illud extenditur chorda cui alligatur rubeus lanarius, quem vulgo ſvveimer vocant, & ad chordam dependentem ad eam, extenſa chorda alli-

alligatur auis, vel laneum aut piloſum aliquod ſimile aui, ita quod quando chorda extenſa trahitur & concutitur ab aucupe, videtur ſvveimerius auem inſequi ad prædandum, & hæc chorda ſæpe ſic concutitur, quod videns falco, qui fortè perinde peregrinatur, in impetu deſcendit, intendens prædam lanario præripere, & ſic deceptus cadit in rete. Alium vidi modum multò meliorem, fit lignorum duorum ad modum crucis compoſitio, & ſuper extrema illorum curuantur duo alia ſemicirculariter, itaque extrema circulorum infiguntur extremis lignorum, & inter illas quartas arcuum circulorum alia curuantur ad locum interſecationis ſemicirculorum, & inferius infiguntur in ligna ab angulis interſecationis crucis venientia, donec non niſi ad tres vel quatuor digitos

diſtet lignum à ligno, & quodlibet iſtorum lignorum impletur laqueis à ſummo vſque deorſum, & hoc vas fiat ad altitudinem ſeptem vel octo pedum, & ad latitudinem quinque vel ſex pedum, & in ipſo diſponatur aliqua cauea ſex pedum altitudinis, ita quod pede vno diſtent à ſe inuicem latera vaſorum, quando vnum eſt in alio, & in interiori ſint ligna per modũ trabium ſuper ſe ab inferiori vſque ad ſummum diſpoſita, & aues ſex vel ſeptem ponantur in interiori; Illę enim continuè aſcendent & deſcendẽt in trabibus, & hoc totum figatur immobiliter ſuper murũ caſtri, vel portam, vel in campo liberè, tunc enim falco qui peregrinatur, videns aues, & volens accipere, capitur laqueo, & hoc modo vidi capi falcones optimos. Eremita autem non dixit eſſe aliud faciendum niſi quod diſponatur auis

ante rete abſque lanario, quia falco auidus auis ſe ipſum in rete pręcipitat, hoc .n. modo dicebat ſe dictos falcones cepiſſe ſingulis annis. Eſt autē hic falco qui cōmuniter habetur ferè in omnibus terris, quantitatis minoris quàm montanarius, & eſt curtæ caudæ & longarum alarum, & groſſi capitis & longæ coxæ & breuis cruris, & ſi habet crura nodoſa melior eſt, albeſcentia etiam dicitur habere crura & pedes, & eſt bonorum morum quando bene nutritur. Anas autem, vt cōmuniter, eſt præda ſua, & ſi bene efficitur audax per falconarium ſapientem, capiet ardeam & aliquando gruem, & hoc eſt ſummum audaciæ ipſius, hæc igitur de hoc genere dicta ſunt.

Capitulum 9. De gibboſo genere falconum.

EST autem quintæ nobilitatis in genere falconum falco nobiliſſimus, quem gibboſum vocauit eremita præinductus, & tres mihi optimos de hoc genere falcones, quos apud ſe habuit oſtendit, & multos alios ſe vendidiſſe aſſeruit, hoc igitur genus falconum eſt valdè paruum corporea quantitate, ſed mirabile virtute & audacia & ſtrenuitate volandi cùm prædam inſequitur; quantitas eius parum vincit quantitatem niſi, quem vulgus ſperuerium vocat, & habet in facie guttas ſicut peregrinus & cætera falconum genera. Gibboſum autem vocatur eò, quod propter breuitatem colli ſui caput ſuum vix

appa-

apparet antę iuga alarum ſuarum, quandǫ ſuper latera dorſi componit, & hoc caput reſpectu quantitatis ſui corporis eſt magnum,& roſtrum valde breue & rotundum, & alas valde longas & valde exortas: caudam breuem,& coxas fortes,& crura aliquantulum reſpectu commenſurationis aliorum membrorum ſuorum longa & quaſi ſquamoſa, ſicut ſunt ſquamæ ſerpentum & lacertarum, quæ apparent in lateribus ventrium eorum, & pedes habent nodoſos matriculis digitorum, & præcipuè ad interius plantæ pedis & oculos flammeos ardentes, & eſt in colore aliorum falconum qui peregrini vocantur,& caput ſuum in craneo eſt bene planum ſuperius,& retro in capite non prominens,ſed quaſi collo continuum, & eſt facile domabile,& bonorum morum, & nidum facit in rupibus inac-

ceſſis.

ceſſis,ſicut & peregrinum genus,& capitur euolans de nido ſicut & peregrinum, audaciæ enim tantæ eſt & ſtrēnuitatis,quod anſeres ſyluestres deijcit & ardeas & grues, & eſt velociſſimum genus iſtud,& altiſſimè aſcendit,ita quod effugit viſum hominis, nec contentus eſt iſte falco quod vnam auem deijciat, ſed multas vulnerat,& in aucupio plures quærit habere ſocios,propter ſui paruitatem & auium quas venatur magnitudinem. Narrauit mihi prædictus falconarius ſatis memorabile de hoc falconum genere,referebat enim quod de præfatis gibboſis tres cuidam nobili vendiderat,quos dum eremitam ſecum ducens probaret,caſu inuenti ſunt anſeres albi ſylueſtres & dimiſſis falconibus anſeres altiſſimè volauerunt, ſed falcones tres qui dimiſſi fuerant, anſeres aſcēndendo tranſcenderunt,

donec

donec viſus omnium qui affuerunt effugerunt, & cum poſt modicum dictus nobilis falcones conquereretur amiſſos, paulatim anſeres vulneribus debilitati cadere circa eos ceperunt, & inuenerunt amplius quam viginti anſeres decidentes, & tandem etiam falcones reclamati venerunt ſupra reclamatorium. Erant autem omnes anſeres vulnerati lethaliter, ac ſi cum cultello in diuerſis partibus ſui corporis fiſſi eſſent & huius cauſſa eſt, quia falco iſte, ſicut alia falconum genera, cũ deſcendit non ſtatim percutit, ſed potius cùm à deſcenſione reaſcendere incipit, & tunc poſteriori vrgula ante pectus diſpoſita ferit, & imo longũ vulnus facit & letale, & frequenter adeò fortiter ferit, quod vngulam amputat, & ſeipſũ valde lædit in pectore vel occidit. Eſt etiam genus falconum quod ſemper quaſi ad volandum alas

extendit, & eſt animoſitas eius pluſquam fortitudo ipſius, & vult cibari valdè recentibus, & vitali calore adhuc ſpirantibus, & tunc multum proficit. Si autem aliijs aliquando cibatur carnibus, caueat falconarius quod leues ſint ſicut carnes altilium, & recentes aut ad minus non putentes, & in aqua frigida recentes effectæ, quia aues rapaces debilem valdè & ſubtilis pellis habent ſtomachum, & de facili alterabilem à malo cibo, & ideo ex modica occaſione cibum indigeſtum euomendo reiiciunt, & præcipuè quando graui & melancholica carne cibantur, vel ab ea quæ diſpoſita eſt ad putrefactionem, hoc genus falconis diu mane & ſerò vult portari in manu, quoniam quando conſueſcit manum hominis, libentiſſimè inſidet manui, & libenter redit

ad

ad manum: hæc igitur de gibboſo falconum genere dicta ſunt à nobis.

Capitulum 10. De falconibus nigris.

SExtum gradum nobilitatis in genere falconũ poſſidet falco niger, breuior quidẽ in aliquãto falcone peregino, ſed in figura ſimilis per omnia, licet in colore diſſimilis ſit, quia in dorſo & exteriori alarum & cauda totus fuſcam habet nigredinem, & in pectore & ventre & lateribus fuſcam habet varietatem; in facie autem guttas falconarias habet nigras, valde intenſæ nigredinis, quæ circumfunduntur quadam caliginoſa & fuſca palliditate. Crura autem & vngues & roſtrum habet ſicut peregrinus. Accedit autẽ hic falco multũ ad formam auis

quæ butorius vocatur, de qua in ante habitis fecimus mentionem, hūc falconem Fredericus Imperator ſequens dicta Guillelmi regis Rogerij falconarij, dixit alium viſum eſſe in montanis quarti climatis quæ Gelboe vocantur, & deinde iuuenes expulſos à parentibus veniſſe in Salaminæ Aſiæ montana, & iterum expulſos nepotes priorum deueniſſe ad Siciliæ montana, & ſic deriuata eſſe per Italiam. Modò autem in alpibus apparent, & in Pyreneis montibus, & deriuata ſunt hæc genera in Germaniam, licet adhuc rara ſint, eò quod pauci inueniantur. Sunt autem falcones nutrituræ & audaciæ falconum peregrinorum. Complexionis autem videntur cholericæ, & quod aduſtum eſt de terreſtri cholerico cō uertitur in pennas, & ideo nigræ efficiuntur ætate accedente, per multos annos

annos aliquantulum albeſcunt, & probabile eſt, quod etiam in climatibus calidis nigriores ſint quàm hi qui naſcuntur apud nos, eò quod in calidis locis ſemen ouale forti calore decoquitur, & ideo quod ex eo producitur plus denigratur. In frigidis autem regionibus plus habet aliquãdo humidum ouale, quod propter perſpicuitatem cauſa eſt albedinis, & reſperſum in eodem terreſtre cauſa eſt varietatis. Cùm autem duo ſint quæ exterius in corporibus conſideramus, animantis figura videlicet & color, figura magis indicat conformitatem vel differentiam ſpeciei. Monedulas enim iam vidimus propter frigus habitationis naſci albas & ſimiliter coruos, cùm tamen figura ipſarum indicauerit eas verè de ſpecie monedularum & coruorum eſſe, & hac ratione videtur hoc falco

num genus multum ſimile eſſe generi peregrinorum, licet in colore differat, & præcipuè quia ſicut diximus, parentes in hoc genere filios cogunt peregrinari à loco ſuæ generationis, hæc igitur dicta ſunt de nigro falconum genere.

Capitulum 11. De natura falconis albi.

GEnus ſéptimum falconum ſibi vendicat falco albus, qui venit à Septentrione & mari Oceano, à regionibus Norvvegiæ & Svveciæ, & Eſtoniæ, & finitimis ſyluis & montibus. Eſt autem hic falco ita in varietate ſubalbidus, ſicut is de quo ante diximus eſt niger, & cauſa albedinis ſuæ præcipua eſt frigus & humor habitationis in qua naſcitur, & in dorſo quidem & alis

eſt ſubalbus, in alijs autem locis maculas ſiue guttas habet valde albas, interpoſitas alijs guttis ſubpallidis, & in quantitate maior falcone peregrino, multum accedens ad ſimilitudinem lanarij albi, qui volat in campis inſidiando muribus, adeò quod aliqui falconarij tradiderunt hunc falconem natum eſſe primum ex falcone peregrino patre, & lanaria alba matre, licet hoc non ſit verum quod oſtendit audacia ipſius, audax enim eſt valde & bonus, nec deficiēs à natura falconis in aliquo, nec habet ex moribus lanarij, cùm enim in venatione aſcenderit, non ſtat ſuſpenſus alis vt lanarius, ſed ferit ſtatim vt falco, & figura in pedibus & vnguibus, & roſtro & toto corpore, falconis demonſtrat naturam, quãuis crura habeat groſſiora & nodoſiora quàm falco niger, quod ei accidit

cidit ex complexione magis humida, quæ magis implet & ingroſſat crura ipſius quàm crura illius qui ex complexione eſt ſiccus cholericus, quod autem iſte falco minus videtur habere audaciæ quàm niger,& minus videtur eſſe velox , propter frigus & humorem complexionis non eſt omnino ſufficiens ſignum, quia virtus omnis animali multiplicatur ex quantitate ſubiecti, quando naturalis quantitas terminos quantitatis naturalis non eſt excedens, & ideo virtutis maioris eſt iſte falco quàm niger , & ex confidentia virtutis innatæ ſumit audaciam , & ſi non eſt adeò velox in volando vt niger,tamē diutius durat inſequēdo aues quàm niger,& hoc ſummè attēditur in falcone, corpora enim fuſca calida poroſa ſunt & aperta,& de facili euaporant ab eis ſpiritus,qui ſunt vehicula

virtutis,& tunc laſſantur & debilitã-
tur,quamuis ſint agilia per naturã,
econtra autem alba frigida conſertas
habent carnes, & quia ſunt multi hu
midi, multorum ſunt ſpirituum, &
propter carnium conſertionem non
citò euaporantes,& ideo diu durãt in
labore, præterea humidũ complexio
nale interius,infundit lacertos & ner
uos,& calorem qui ex motu fit,non
permittit indurari neruos & lacertos,
& ideo diu remanent mobiles & ha-
biles ad volatum,& quoad iſta falco-
nes albi recuperãt id, in quo vidẽtur
falconibus nigris poſtponi. Hæc igi-
tur de his dicta ſufficiant, quoniam
in nutritura & aucupio nihil vel pa-
rum ab alijs diſtare videntur.

cidit ex complexione magis humi-da, quæ magis implet & ingroſſat crura ipſius quàm crura illius qui ex complexione eſt ſiccus cholericus, quod autem iſte falco minus videtur habere audaciæ quàm niger, & minus videtur eſſe velox, propter frigus & humorem complexionis non eſt omnino ſufficiens ſignum, quia virtus omnis animati multiplicatur ex quantitate ſubiecti, quando naturalis quantitas terminos quantitatis naturalis non eſt excedens, & ideo virtutis maioris eſt iſte falco quàm niger, & ex confidentia virtutis innatæ ſumit audaciam, & ſi non eſt adeò velox in volando vt niger, tamẽ diutius durat inſequẽdo aues quàm niger, & hoc ſummè attẽditur in falcone, corpora enim fuſca calida porosa ſunt & aperta, & de facili euaporant ab eis ſpiritus, qui ſunt vehicula

virtu-

virtutis,& tunc laſſantur & debilitā-
tur,quamuis ſint agilia per naturā,
econtra autem alba frigida conſertas
habent carnes, & quia ſunt multi hu
midi, multorum ſunt ſpirituum , &
propter carnium conſertionem non
citò euaporantes,& ideo diu durāt in
labore, præterea humidū complexio
nale interius,infundit lacertos & ner
uos,& calorem qui ex motu fit,non
permittit indurari neruos & lacertos,
& ideo diu remanent mobiles & ha-
biles ad volatum,& quoad iſta falco-
nes albi recuperāt id, in quo vidētur
falconibus nigris poſtponi.Hæc igi-
tur de his dicta ſufficiant , quoniam
in nutritura & aucupio nihil vel pa-
rum ab alijs diſtare videntur.

Capitulum 12. De natura falconum rubeorum.

OCtauum autem in falconum genere, habet is falco qui rubeus ab antiquis appellatur, non quod in toto rubeus ſit, ſed quia guttæ quæ in alijs albæ ſunt, in hoc genere ſunt rubeæ, & nigræ guttæ ſicut in alijs ſunt interpoſitæ, nec in dorſo vel exteriori alarum hic falco rubeus apparet, niſi quando alas exerit, tunc fuſca in eis apparet rubedo, & hoc genus falconis etiam mendoſè quidam falconum ſcribentes naturam ſpurium eſſe aſſerunt, ex lanario rubeo & falcone dicētes eſſe procreatum, quod omnino abſurdum eſt, eò quod nullam penitus cum lanario niſi coloris habet conformitatem, ſed potius ruboris cauſa eſt

debilis

debilis calor infuſus ſuperficiei corporis, qui inflammet fumoſum humidum, quod expellitur ad generationem pennarum, & hoc facit media inter album & nigrum complexio, ſicut enim in alijs, ita nec in hoc genere de extremo in extremum nõ venit natura quæ cauſa ordinis eſt niſi per media, & ideo in genere falconum, hoc tangit mediũ, alij enim colores medij falconum generi non congruunt, eò quod viridis & hyacinthinus & croceus & huiuſmodi, ab audaci & rapaci deuiant natura, quia viridis extremè & aqueæ frigiditatis eſt indicium, ſicut & in vrinis viriditas ſignum eſt caloris mortificantis & conſumentis. Hyacinthinus aũt aëream & euanidã indicat complexionẽ. Croceus aũt corrũpentem choleram, & licet duo iſtorum in auibus inueniantur, & tertius in

pauone, non tamen conueniunt audaciæ, ſicut diximus & agilitati volatus. Eſt autem hic falco non magnus, paululum minor peregrino, ſed vnguibus & pedibus & roſtro fortis, & eſt valde in volatu agilis, ſed non ſatis diu perſeuerans, & domeſticatur multum, & efficitur melior, per mutas duas vel tres, ſed non eſt adeò longæ vitæ vt alij, & imò oportet eum nutriri valde recentibus & vitali calore adhuc ſpirantibus, & non ſupra modum & multis vicibus in die, ſed in mane & in ſero, & oportet eum multum cuſtodiri ab alterantibus cõplexionem eius, quia de facili alteratur, nec oportet eum vltra menſurã cogere ad aucupium, cõplexio enim rubea facilè vincitur & læditur labore, quamuis facilè faciat impetum à principio, propter quod & ętas accedens & aliquantulum temperans, &

in-

inflammatum humidum plurimũ, huic complexioni confert auxilium, & præcipuè per mutationem pennarum, penna eſt taliter rubea, fragilis & mollis eſt, & ipſe laborem volandi diu non ſuſtinet niſi frangatur, & hęc omnia ſapientem oportet aduertere falconarium, hæc igitur de falcone rubeo commonuiſſe ſufficiat.

Capitulum 13. De falcone qui habet pedes azurinos.

NOnum falconum genus iam declinans à qualitate nobiliũ falconum eſt id, quod eſt hyacinthini pedis ſiue azurini, quod quidem in quantitate & figura ſimile eſt ſiue æquale falconi peregrino, ſed dorſum eius & exterius alarum non eſt adeò nigrum, & etiam albius eſt in pectore genus iſtud quàm

falco peregrinus, & alæ eius non adeò longę ſunt ſicut illius, ſed cauda eius eſt longior aliquãtulum, & vox eius eſt acutior, eò quod magis eſt humidæ ſiue phlegmaticæ complexionis, & audacia eius eſt multo minor in inuadendis auibus, quia id quod eſt azurini pedis, rarò inuadit aues maiores quàm eſt pica vel cornicula. Peregrini autem & alij falcones maiores quaſlibet aues inuadunt. Ex hoc autem contingit, quod quando iſtud quod azurini pedis eſt ſurgit in altum, vt det impetum, ex timiditate ſtare incipit, & ſuſpendi alis, & non præcipitanter ruere in auem, & hoc quidem hábet ex natura. Ex diſciplina autem & adiutorio iuuantis ipſum hominis, frequenter ſumit audaciam maiorem, ſed non ſicut vetus falco, in auibus verò rapacibus eſt ſicut in militum fortitudine, in

mili-

militibus enim non deſũt ex natura debiles,& ex complexione minus audaces,qui tamen ex ſciẽtia militandi & vſu frequentis victoriæ,& experientia hoſtes aggrediendi & expectandi,& feriendi,& inſidiandi,& declinandi, & ex confidentia ſociorum adiuuantium, ſæpiſſimè nobiles faciunt triumphos, & ſimiliter eſt de iſto genere, quod licet ſit timidum, per naturam tamen audaciam accipit à falconario ſapiente,& vſu deijciendi & tenendi aues,& ex confidẽtia iuxta ſe poſiti falconarij melius & audacius ferit quàm ex natura, ſicut etiam & ſperuerius ſiue niſus; huiuſmodi audacia etiam fortiores ſe multo inuadit, ſicut eſt auis minor, & aliquando maior, nec mirum,cùm etiam lanariorum genera hoc modo inuadentia & capientia efficiantur, quorum naturalis timiditas

ditas & tarditas tanta eſt, quod non niſi mures inuadunt, vel fortè pullos auium non adhuc volantes, ſed currentes in terra, vel nido iacentes. Qualiter autem auis timida per diſciplinam, audax efficiatur, poſterius erit manifeſtum.

Capit. 14. De falcone paruo, qui mirle vocatur.

DEcimum & vltimum falconũ genus eſt id, quod quantitate minimum eſt, quod & mirle vocatur, & vulgariter ſmirlin vocatur. Hoc autem genus licet à præinductis quantitate deficiat, tamen à nullo eorum deficit in audacia viribus ſuis proportionata, & præcipuè quando animoſitas ſibi eſt ex peritia & vſu, & ſpe auxilij ex propinquo ſibi perito falconario, ita quod VVilhelmus

helmus falconarius dicat, cũ talibus ſe aliquando gruem cepiſſe, aues enim ſuis viribus proportionatę ſunt alaudæ,& plus perdix & columba, niſi vt diximus vires ex arte iuuentur. Eſt autem hoc falconum genus guttatum in vultu, ſicut alia omnia, & longiſſimarum alarum reſpectu ſui corporis & caudæ menſuratæ,& crurium & pedum planorum citrinorum, & eſt minus quàm niſus, habens quaſi quantitatem niſi quē muſcet vocant, & quando eſt ſylueſtre, capit carduellos, eò quod celerrimum eſt & inſidioſum,& in capiēdo aſcendit & deſcendit feriendo ſicut & alia falconum genera, quod quia ferè omnibus notum eſt, hæc ad cognitionem eius dicta ſufficiant.

Capitulum 15. De genere falconum, qui lanarij vocantur.

FAlconum autem ignobilium genera ſunt tria, quæ antiqui aucupes, vt ex Ptolomæo tradũt Aquila Symachus & Theodotion, lanarij potius quàm falcones vocantur, & hoc vocabulum quidam germanicorum imitantes, eo ſuo idiomate lanete vocant. Quidam autem ſuuemere vocare conſueuerunt, & ſunt butherij quidem mures in campis inſequentes, per colores differentes, quia ſunt albus & niger, in quantitate falconũ, & rubeus, qui minor eſt qui mirle imitatur. Iſti autem, in primis cùm iuuenes ſunt, propter humorem, & hebes calidum, nullius quaſi ſunt audaciæ, ſicut & pueri omnes ſunt timidi. Cũ autẽ mutauerint

ſebiſ-

ſe bis vel ter, & puſillanimitas natu-
ralis per artem medicamen acceperit, efficiuntur columbas & anates accipientes. Eſt autem pars iſta præcipuè tenenda, quod primo anno quãdo domeſticantur, non cibentur niſi auibus viuis, & quando parum deplumauerint, dimittantur aues de pedibus eorum euadere, non ad volatum primò, ſed ad curſum, & cùm ſæpius has inſequi didicerint, dimittantur euadere ad motum mixtum ex volatu & curſu: & cùm iterum hoc frequenti iteratione didicerint, dimittatur auis euadere ad volatum tardum, qui eſt auis cuius curtatæ ſunt pennæ alarum, & tandem dimittatur euadere ad volatũ ꝑfectũ, & in omnibꝰ his fortiſſimè alta voce ꝓuocetur & incitetur, & ad tenẽdã auẽ adiuuetur à falconario, qui ex his ſumet audaciam,
& tunc

& tunc ſecundo anno paruæ aues in magis grandiuſculas commutentur, & tertio iterum in maiores, quia omnis auis ex huiuſmodi, ſimul & peritiam & audaciam accipit aues quas falconarius voluerit capiendi, licet enim primę nobilitatis falcones hoc non indigeant, quæ ſunt octo primorum generum, tamen pro certo multum confert ad audaciam & peritiam omnium augendam. hæc igitur dicta ſunt de diſciplina falconum.

Capit.

Capitulum 16. De generibus permixtorum falconum, & de modo ipſius commixtionis falconum.

CVm autem quodlibet horum generum, cuilibet permiſceatur, multa fiunt falconum genera. Sed quæ ad nos deuenerunt, ſunt quatuor: Falco enim peregrinus frequenter permiſcetur ei qui eſt pedum hyacinthinorum, & quando hæc permixtio fuerit ex peregrino patre & matre pedis hyacinthini, valde parũ declinat à nobilitate, quia ſperma maſculi operans eſt & faciẽns, & formans per ſpiritum qui eſt vector paternæ virtutis in ſubiectam fæminæ guttam, & efficitur partus patrem imitans, licet parum coloris azurini

reſpergatur in pedibus, quando autē econuerſo fuerit ignobilis pater et mater nobilis, partus efficitur multum declinās ad ignobilem patrem, et parum habens nobilitatis maternæ, & ſicut diximus, quod horum duorum falconum ſit permixtio, ita peregrinorum, qui ad omnia loca frequenter ſolitarijvolant, ſit aliquādo commixtio cum lanarijs nigris, & aliquando cum albis, & aliquando cum rubeis, & propter ſpermatū vicinam & conſimilem complexionem, & impregnationis ouorum & fotionis, idem temporis ſpacium ſemina permixta ſe inuicem mouent & conuertunt, & complent, & permanet partus procreatus, & generat ex ſibi ſimili, ſicut fit in multis auibus & alijs animalibus, vt patet per ea quæ in ante habitis huius ſciētiæ libris conſcripta ſunt. Hæc au-

tem

rem permixtio fit quando diuerſarum ſpecierum ſibi in complexione vicinarum falcones tempore luxurię conueniunt,non inuenientes ſuę ſpeciei ſexum,cui permiſceantur, & licet diximus quattuor genera taliter permixtorum falconum ad nos deueniſſe, ratio tamen exigit multa eſſe, & plura quotidie poſſe fieri talia falconum genera, & hanc putamus eſſe cauſam quod tam diuerſa genera falconum,in diuerſis regionibus inueniuntur. Quamuis enim climata mores & colores diuerſificent, tamen ſpecierum tam ſimilium diuerſitatem,cauſat præcipuè permixtio quam diximus, ſicut in generibus anſerum,& generibus canum & equorum fieri vidimus temporibus noſtris. Et non hoc ſolum fieri probabile eſt ex falconum generibus permixtis, ſed etiam ex falconũ

cum aſturibus & niſis, & aquilarum generibus, multas probabile eſt fieri diuerſas compoſitiones ad diuerſarum compoſitarum auium rapaciũ generationem, ſed in dictis quatuor generibus præcipuè diximus fieri falconis peregrini commixtionem, eò quod peregrini mox compelluntur è patria à parentibus, & frequenter ſeparantur, propter prædam & iram, & cùm ſuæ ſpeciei adiutorium non inueniunt, ad ſimilius quod inuenire poſſunt alterius ſpeciei ſe tẽpore luxuriæ conuertunt, & cùm conuertuntur ad id quod eſt pedis azurini, ferè ſimile peregrino eſt id quod procreátum fuerit, dũ aũt conuertitur ad lanarium nigrum, efficitur ignobilis falco niger vel nigro ſimilis, & dum conuertitur ad lanarium album, efficitur id quod generatum fuerit ſimile falconi albo, & dum permiſcetur

lana-

lanario rubeo, fit falconi rubeo in colore & figura ſimilis, & hi quidem mixti falcones facilius iuuātur arte quàm hi qui omnino ſunt ignobiles, & præcipuè ſi pater ſit nobilis, eò quod multum habent ex altero parente nobilitatis, ſicut etiam in præhabitis iſtius ſcientiæ libris diximus. Si tamen econtra aliquando mater ſit nobilis & pater ignobilis, erit quidem quod partum fuerit minus nobile, ſed tamen per bonam diſciplinam accipiet meliorationem, & præcipuè poſt vnum annum vel duos, & modo prouocationis quem paulo ante diximus. hæc igitur de falconum generibus & naturis dicta ſunt, per hæc enim & alia poterunt cognoſci.

Capit.17. De regimine domeſticationis, & regimine audaciæ, & regimine ſanitatis falconis.

HIs ita diſcurſis, de regimine & medicamentis falconum diſſeramus; regimē autem falconū in tria diuiditur regimina, regimen videl. domeſticationis, & regimen ſanitatis, & regimen infirmitatis. Domeſticationis autem regimen duos habet fines, quorum vnus eſt, vt aſſueſcat manum hominis; Alter autem eſt vt audax & pręceps in captura auium efficiatur. Primum autem regimen perficitur, ſi nunquam niſi ſuper manum cibetur, quia ex hoc manum cōſueſcet & diliget, ex beneficio inclinā te animum ipſius, ſicut dicit Symachus. Primò autē quando domeſticādus eſt,

dus eſt,ab ante lucem pileo induatur, & teneatur in manu,vſque ad tertiam & tunc detur ei coxa gallinæ, & cùm comederit, pone eum ſupra gramen,& pone ante eum aquam vt balneetur ſi velit,& poſt permitte eum ſtare ad Solem,donec ſe bene purgauerit, & poſtea mittatur in locum obſcurum vſque ad veſperum,& demum reſumatur ad manum, & teneatur in manu vſque ad primum ſonum,& reponatur in loco obſcuro, & accende ignem clarum vel lucernam ante eum, per totam noctem vſque ad matutinum, & poſtea pilea eum, & ſta cum eo aliquamdiu ad ignem, & ſcias quod hi qui in nidis completi ſunt, meliores ſunt, & fortiores habent pennas, ſi tamen aliquando de nidis accipiuntur ante complementum,ponatur in nido ſibi facto, prout melius poterit ad ſimilit u-

dinem nidi, de quo ſumptus eſt, & detur ei frequenter caro pullina, quia eſt temperata, & aliquando detur ei caro recens vrſina, quia illa eſt faciens, & firmans pennas, & niſi hoc modo teneatur debilitatur alis & coxis, ita fortè quod frangitur ala vel coxa, confert etiam multum quod manu ante completionem non tangatur, poſtea autem cùm completus fuerit ad manum & ad capellum, caueatur primò ne vnquam aliquid duritię experiatur in manu, ſed ſemper beneficam & blandientem inueniat eam. Ad audaciam autem videlicet quod ſæpius aues viuas accipiat & comprimat & occidat, cum clamore quo incitari ſolet à falconario, & ſicut ſuperius diximus, ſæpe euadentibus de ſub vnguibus eius, per ſolertiam falconarij iterum capiat, & dimittatur per ſe vincere aues, &

caueatur ne aues poſſint eum lædere vnguibus vel roſtro, quia ſi iuuenis falco ſentit nocumentum ab auibus puſillanimus efficietur. Si autem crebrò ſine nocumento vicerit & occiderit, audaciam accipiet & crudelitatem in aues, ſemper etiam iſta fiant cum magna incitatione falconarij, & in præſentia canum, & mutentur aues continuè, & per ſucceſſionem temporis fortiores exhibeantur, & cùm perfectus eſt ad aucupium primo in aurora orto iam ſole digeſtus falco ad aues dimittatur, & ſiquidem eſt audax & bonæ voluntatis ad capiendum inuenitur, cuſtodiatur & teneatur in ea in qua tunc cum cuſtodia & diſpoſitione cibetur, de auibus quas tunc ceperit donec per ſe ſacietur, & hoc fiat tribus vel quatuor diebus in quolibet aucupio. Si autem in primo aucupio, fortè piger & non

voluntarius inuenitur, reſume eum ad manum, & intermitte aucupium, & illo die non ciba eum, niſi de dimidia coxa gallinæ, & repone eum in obſcurum, & ſequenti die dimidiam coxam gallinæ in aquam frigidam pone, & in illa coxam illam tene vſque ad tertiam, & tria purgatoria, quę vulgariter germani Guel vocant, & fiunt aliquando de pennis, ſed melius fiunt de bombace, & in tertia da falconi dimidiam illam coxā, cum tribus purgatorijs dictis, & cùm comederit pone eum in obſcuro vſque ad veſperum, & in veſpera iterum ciba eũ cũ purgatorijs, vt dictum eſt, & tunc in mane vade ad aucupium, & ſi audacter & auidè cèperit, tene eum in tali in quali tunc eſt maceratione. Si autem nec tunc quidem voluntarius ad capiendum extiterit, reſume eum ab aucupio, & non des ei

illo

illo die, niſi tria, de quibus diximus, purgatoria ex aqua frigida, & nihil amplius, & ſi in craſtino mane adhuc inuoluntarius ſit ad capiendum, ciba eum de coxa parui pulli impoſita in forti aceto, cum tribus purgatorijs de bombace factis, hoc modo pone in obſcuro vſque ad veſperum, & poſtea tene eum in manu vſq; ad primum ſomnum, & calefac aquam & balnea eum in aqua calida, & poſtea pone eum ſub diuo ad ſerenum, ſi non eſt tempus pluuiale vſque ad mane, & tunc calefac eum ad ignem ſuper manum tuam, & tunc egredere ad aucupium, quia ſi tunc non precipitanter capiet, pro certo infirmus eſt & languidus. Iſte autem quem nunc docuimus modus maceratio vocatur falconum. Et attende quod quidam aliter quàm nunc diximus conficiunt falconum purgatoria.

Sumunt

ſumunt enim carnem, & repoſitam in aceto forti comprimunt in puluerem factum de pipere trito & maſtice & aloe, & dant falconi, ſed talia purgatoria nulli aui rapaci danda ſunt, niſi quando viſcera eius repleta ſunt humore viſcoſo phlegmatico. Sanitatis autem regimē eſt, quod maximè ſapiens falconarius, falconem cibet cibo & horis & quantitate qua ſilueſtris cibari conſueuit, & præcipuè carne leui auium & adhuc calore vitæ ſpirante, & teneat eum inter maciem & pinguedinem, quia macies nimia diminutis viribus aufert audaciam, & inducit puſillanimitatem, & facit clamoſum falconem, & quando dimittitur à manu, reſidet in terram iuxta falconarium & clamat. Pinguedo autem nimia pigritiam & faſtidium aucupij inducit: teneatur ergo medium,

ita quod gloria virium non deſit fal
coni,& indigentia inanitionis ſtimu
let ad prædam, non ex defectu, ſed ex
deſiderio famis naturalis,& hoc op-
timè fit quando non cibatur ſecun-
da cibatione, niſi prius digeſta & e-
geſta ſit præcedens. In his tamen cō-
ſiderationem adhibeat homo peri-
tus, quia quidam falcones melius ca-
piunt, ſi medium tranſeant ad pin-
guedinem declinando, quàm quan-
do ſunt infra mediocritatem in ma-
cie, & quidam èconuerſo melius ca
piunt macilenti. Sed nullus capit ex
macie defectus, nullus etiam bene ca
pit nimia pinguedine repletus. Am-
plius diuerſarum complexionū ſunt
falcones diuerſarū maximè ſpecierū
& illi quidem qui nigri ſunt melan-
choliæ ſignum habent,& illis opor-
tet dare magis cibum ſanguineum,
qui eſt calidus & humidus, ſicut car-

nes pullorum, & columbarum, & hædorum, & huiuſmodi, & ſi medicatur, calidis medicinis vtendum eſt, ſicut pipere aloes paulino & huiuſmodi, albi autem ſunt phlegmatici frigidi & humidi, & mali chymi. quibus oportet dare calida & ſicca, tam in cibis, quàm in medicinis, ſicut ſunt carnes hircorum caniculärum & mulorum picarum & paſſerũ, & huiuſmodi, & piper, & cinamomũ, & galãga, & huiuſmodi. Qui aũt habẽt pennas rubeas, abundant inflãmato ſanguine, & his dãda ſunt frigida & humida, eò quod frigida ſicca mortificantia ſunt, ſicut carnes pullinæ & aues aquaticæ, & aliquando gambari, & caſſia fiſtula, & thamandi medulla, & hæc omnia dentur in aceto. Sunt etiam quidam falconum nobiles in eadem falconum ſpecie, quibus ſecundùm hoc

regimen ſuæ vitæ adhiberi oportet. Falco enim nobilis in qualibet ſpecie falconum eſt, qui habet caput moderatè groſſum & ſuperius planum, & alibi rotundum roſtrum curuum, & bene groſſum, & moderatè longũ, ſpatulas amplas, pennas alarum & coxas longas, pedes latos ſparſos & macros, & qui frequenter pedes ſuos reſpicere conſueuit. Ignobilis autem in eodem genere eſt, qui deficit ab aliquo vel pluribus iſtorum, & ignobilis aliquando tantum vel plus valet ad aucupium quàm nobilis, & ſecundùm hoc oportet conſiderare falconarium, ad vngues autẽ & pedes cuſtodiendos, caueat ne vnquam permittat falconem ſtare, niſi ſupra lapidẽ viuũ vel ſuper murũ, & caueat ne calce ſtet vel cemento calcinato, vnde non approbo, quidã in perticis,

quidam in cratibus tenent falcones, ars enim naturam imitari debet, & ſilueſtres ſemper inueniuntur ſedere in petris vel in terra. Caueat etiam à fractura pennarum ſæpe rigando eas aqua calida, de tertio in tertium diem ne nimis exſiccentur, & eiſdē diebus detur ei aliquantulum de aloë, quia ſtomachum & inteſtina cō fortat, & purgat, & fortificat pēnas, & ſi nimius humor in cauſa ſit quod debitam fortitudinem non habent, caro qua cibandi ſunt, primò ponatur per duas horas in ſucco facto ne contuſis rafano & lumbricis terræ, hæc enim ambo exſiccant & indurant pennas, ſed præcipuè caueatur ne violenta læſione pennæ lędantur alarum vel caudæ, hæc igitur & huiuſmodi conſideranda ſunt in regimine falconum & aliarum etiam auium rapacium.

Capit.

Capitulum 18. De curis infirmitatum falconum diuerſis ſecundùm Guillelmum falconarium.

NVnc de medicinis morborũ auium rapacium diſſeramus. Vt autem ordinatius hoc faciamus, ponamus primò de medicinis falconum, deinde de medicinis aſturum & niſorum, tertiò quędam medicinalia tractemus, quæ vtriſque in communi conueniunt. Prima autem falconum infirmitas eſt dolor capitis, qui in hominibus ſoda vocatur, huius ſignũ eſt, quod falco claudit oculos, & mouet caput in partes diuerſas, tunc igitur tollatur lardus & miſceatur cum pipere trito, & detur ei manducare, & alternis diebus detur ei aloe aliquantulum cum car-

ne pullina, quia iſte dolor capitis eſt ex vapore ſtomachi, & ideo per talẽ cibum curatur purgato ſtomacho. Quando autem aperit roſtrum quaſi extenſiones habeat, & alices, & percutit cum roſtro pedem vel econuerſo, ſignum eſt quod habeat malum humorem in capite, & imò tunc torquẽdus eſt ſtilo cũ argẽteo vel aureo ad nares, vt humor exeat, & poſtquã exierit vngatur coctura oleo oliuæ vel butiro, ſi oleum non habetur. Quando autem ſternutat, & proijcit aquam de naribus, ſignum eſt humefactionis cerebri immoderatæ. Cura autem huius eſt quod tria grana ſaxifragiæ cum totidem granis piperis in mortario lapideo, vel cupreo optimè conterantur, & puluis idem confectus cum aceto forti diſtemperetur, & cum bombace in nares falconis,

nis, & in palatum ipſius eijciatur, & poſtea cibetur carne pullina. Quando autem collum falconis inflatur, ſignum eſt guttæ membra colli infundentis calidæ, & ideo tunc deplumandum eſt collum, & minuendus de vena auriculari, vt gutta ad generationem regenerandarum pennatũ extrahatur, & detur falconi rana ad comedẽdum, quam ſi digeſſerit, pro certo ſanus erit. Quando autem guttur ſiue arteriam quę canna vocatur, inflatam habet, & ſufflat ac ſi ſuffocari debeat, pro certo reumatiſmum patitur, & ſic curatur, ſumatur de ſanguine pauonis & muſcatis, & mirabolanis chebolis, & de gariofilis, & de cinamomo & zinzibere æqualiter de qualibet vna vncia, & fiant inde nouem pillulæ, & cotidie detur ſibi vna ad

tertiam, & poſtea ad nonam cibetur carne muris. Signum autem mali in renibus eſt & guttæ, quæ infundit renes quando non poteſt ſaltare, & alis extenſis ſe à manu longè eijcere & redire, ſicut aues facere conſueuerunt, & hæc gutta à quibuſdam mortalis vocatur, tollantur enim grana quæ creſcunt in ſpina alba, quæ germanice *Hagedorn* vocatur, quæ ſunt grana rubea, & contunde ea, & cõmiſce cũ pilis leporis, & hoc totũ miſce cum carne cocta, & ciba cum tali cibo vſque ad nouem dies. Si enim talem cibum retinuerit ſanus erit. Eſt autem quædam alia gutta quę ſilera aut nullis vocatur, quæ quando decurrere incipit per corpus falconis, quaſi veneni naturam habet, & tunc acumen roſtri & acumina vngularum falconis dealbari incipiunt, & hæc cura-

tur

tur ita quod accipiatur ſerpens niger qui tyrus vocatur, & abſcindatur à capite eius palmus, & tantundem à cauda, & hæc reijciantur, & quod remanet frigatur in olla noua, & pinguedinem quæ inde eliquatur collige, & detur falconi calida cum carne pauonis ſucceſſiuè per octo dies, & poſtea accipe porcellum cum aqua calida depilatum. & ſumatur tenerum pectoris cum mure paruo, & detur ei comedere, quem cibum ſi bene digeſſerit abſque dubio ſanus erit. Quando autem falco leuato pede ſæpe percutit cum roſtro crus ſuum, ſcias quod habet guttam ſalſam, & tunc minue ſanguinem de vena, quę eſt inter crus & coxam, & ſanabitur. Quando autem falco pediculis grauatur, accipiatur argentum viuum, & commiſceatur cum ſputo hominis, & commoue donec moriatur argen-

tum viuum, & poſtea huic toti iunge auxugiam veterem, & miſce omnia, & inde vnge caput falconis, & intinge fila, & circumliga collo eius, & morientur pediculi, vel aliter accipe piper & grana ſyſami, & tere ſimul, & coque in olla noua, & immitte aquam, & inde laua eum, & ſanabitur: vel aliter, coque ſaxifragiam in aqua, & permitte eum balneari, & poſtea ſubſterne ei linteamen albũ, & pone ſuper gramen vel lapidem, quia ſuper linteamen omnes pediculos excutiet, & ſimiliter facit omnis auis rapax. Signum autẽ quod falco habeat febrem, eſt ſi pedes eius vltra modum calent, & tunc accipiatur aloe & auxugia gallinæ, & mittatur in forti aceto, & detur ei interpolatè ad manducandum, & alia vice detur ei teſtudo, quam lima-

cem

cem vocant, & ſi tenuerit hunc paſtum ſanabitur. Quando autem falco carnem quidem roſtro laceratam accipit, ſed ſtatim vel poſt modicum non per digeſtionem, alteratam reproijcit, tunc pro certo viſcoſitatem duram habet in ſtruma & ſtomacho, & in inteſtinis, quæ à quibuſdam petra vocatur, tunc igitur fiat puluis de gariofilis, & ſpargatur ſupra carnem paſſeris, & detur ſibi alternis diebus, & alternis detur ſibi pipio ſiue purgatorium, & ſi tenuerit hanc dietam ſanus erit. Quando verò longè non egerit, iſtius eiuſdem infirmitatis eſt ſignum, tunc detur ei cor porcinū cū ſeta porcina minutatim inciſa, vſque in diem tertium, & liberabitur. Si verò falco lumbricis affligitur in vētre, & in egeſtionibus eius aliquid apparuerit de talib*,

lima-

limatura ferri & maximè chalibis depurati ſupra carnem porcinam ſpargatur,& falconi detur vſque in diem tertium, & ſanabitur.Si verò pennas eius tinea conſumit, accipiatur cera rubea muſcata,mirabolani, ſalgemmæ,gummi arabici,grana tritici, & pone in forti aceto omnia hæc,& dimitte in eo per nouem dies in aliquo bacili ſiue pelui, & poſtea repone in ampullam,& laua quotidie de ipſo falconem,ſiue aliam auem rapacem, donec bonam & emundatam ſenſeris peruenire, & poſtea cum aqua roſacea laua auem & ſanabitur, dum ſoli poſt loturam exponetur,de prædictorum autem quolibet pone in aceto æqualiter, ſed de cera quæ omnia continet, pone longè plus quàm de alijs,aliter etiam dicunt quidam,quod ſi tinea cum acu de corio

extra-

extrahatur, & deinde cum aloe lauetur, & poſtea hæc lotura cùm emundata fuerit, cum aqua roſacea deponatur, valet plurimum, ſed caueatur ne roſtro ſe tangat, quàm diu aloe eſt ſupra eum, quia nocet plúrimum. Aliquando enim infuſionem patitur ſicut equus, & huius ſignum eſt, quod paſtum non accipit & habet oculos groſſos, quaſi ex vētoſitate eleuatos, & tunc fiat lixiuium de ſarmētis vitis, & coletur ter, & impleatur inde guttur falconis, & ſic dimittatur donec egerendo ſe, cibum quem ſumpſerat digeſſiſſe demonſtret, & poſtea detur ei lacerta ad manducandū Vel aliter accipiatur vinū calidū cum pipere trito, & infundatur in gulam falconis, & teneat donec digeſtum teneat cibum, quo infuſum fuerat & liberabitur.

Pedes falconis inflati non per vio lentiam, podagram ſignificant, & contra hoc accipiatur butirũ & oleũ oliuę æqualiter, vtriuſque vna vncia & aloe vncia vna, & ex his inſimul cõmixtis vngantur pedes ipſius vsque ad diem tertium, & ponatur ad ſolem, & da ei comedere carnem catti, & ſanabitur: vel aliter, incende licinium factum de carne bomba cina, & cum illo coque plantam pedis falconis, & tunc ſupra petram viuam pone, quæ petra vncta ſit cum auxungia veteri, & liberabitur, & interim da ei comedere mures Si fal co ſe pedibꝰ pectit, & ſcalpit, & pẽnas de cauda trahit & eijcit, patitur pruritum, & contra hoc accipiatur ſtercus anſeris, & ouis, & aloe de quolibet ę-qualiter, & in forti aceto poſita mittantur in vaſe æreo ſub ſolem

calidum

calidum & ſerenum per tres dies, vel ad ignem lentum, ſi calor ſolis non habeatur, & ex illo totus falco balneetur, & detur caro columbina cum melle & pipere, & reponatur in obſcuro, & ſic fiat per nouem dies, & quando apparuerit penna bona de cauda veniens lauetur cum aqua, roſacea, & ſanabitur. Si autem fluit in eo gutta aëris & acuta, accipiatur ſtercus anſeris vel columbę, cum cortice radicis vlmi & bulliatur radicis cortex in aqua, donec ipſa aqua rubea fiat, & tunc diſtemperetur ſtercus in aqua, & inde lauetur falco per tres dies, & liberabitur.

Si autem falco vulneratus fueri accipiatur albumen oui, & oleum de oliua, & hæc ſimul mixta ponātur ſupra vulnus, & caueatur ne locus lęſus

ab

ab aqua tangatur, & cùm hoc ſuperpoſitum mutare fortè volueris, laua locum cum vino calido, & ſic facias donec locus læſus acquirat cruſtam ſiue corticem qui vulnus claudat. Si autem vulnus ipſe falco tetigerit, pone ibi aliquantulum de aloe, & ſi forſitan vulneratus fuerit ſub ala, vel in pectore, vel in coſtis, vel in coxa, immittatur ſtuppa groſſa bene trita cũ cultello, donec mala caro corrodatur, & poſtea accipiatur thus, & cera æqualiter, & ſepum, & reſina, & diſtemperentur ad ignem omnia hæc in olla, & reſeruetur, & quando neceſſe ſit, vngatur, & de illo liquefacto ad ignem inunctio fiat cum penna, donec verruca claudatur vulnus, & ſi apparuerit ibi mala carnoſitas, immittatur vrtica græca vel viride eius, donec corrodatur, poſtea vnge

locum

locum de vnguento albo, & ſanabitur.

Si autem coquenda eſt auis rapax, antiquorum Græcorum eſt ſapiētia, quod prima coctura fiat ſub lachrymali oculi, hoc enim prodeſt viſui. Secunda autem fit in ſummitate oculi, & prodeſt capiti. Tertia fit ſupra nodum alæ, & valet contra guttam. Quarta fit in planta pedis, ſimiliter contra guttam crurium. Vtiliores autem ſunt omnes cocturæ, ſi in mēſe Martio fiant. Si quandoq; ſanies de falconis naribus fluit, & comedere non poterit, & ipſa fames fœtorē prætenderit, fiſtula eſt in loco, & ſic medicanda, accipiatur poſterior pilus capitis, & auxugia, vel butyrum, ſi auxugia non habetur, & vena quæ de naribus ad oculos vadit, incidatur, & cum acu ferrea calefacta

facta comburatur vena inciſa ex alia parte quàm à parte fiſtulæ, & locus quotidie cum butiro perungatur, & falco in loco calido reponatur per nouem dies, & ſanabitur. Si autem falco vngulam à radicibus perdidit, non recreſcit, ſed digitus pedis in calido mure aperto eſt colligandus, & cum medulla pedis & digiti porcini poſtea inungendus donec ſanetur, ſimiliter quando falco balneatus fuerit, caueatur, ne ſupra lignum putridum reponatur, ne inuenenetur. Si autem inuenenatus fuerit falco, accipiatur theriaca, & tria grana piperis, & dentur falconi contrita cum petra, & cuſtodiatur falco per nouē dies, & tunc iterum theriacam & piperis grana combure in teſta, & pulue rem ſparge ſuper carnem, & ſic cibetur falco. Si autem aliqua beſtia

falco-

falconem momorderit, oportet quod deplumetur locus vbi eſt morſus,& ſi eſt parua, amplificetur cum raſorio,& tunc vngatur cum butiro calido, & demum fiat commixtio de olibano reſina,cera & ſepo,& vngatur cum illo donec ſanetur. In hac autem cura quam poſuimus, præcipuè experta Guillelmi Regis Rogerij Falconarij ſecuti ſumus,pauca de noſtris adijcientes.

Capit.

Capitulum 19. De curis infirmitatum falconum, ſecundùm falconarium Frederici Imperatoris.

DE curis autem falconum aliter quidam, dicta falconariorum Frederici imperatoris ſequentes, determinauerunt ſic: ſi caput falconis purgandum eſt, tolle picem mundiſſimam ad fabę quantitatem, & digitis calefac eam ad ignem, & poſtea tam diu cum eã palatū falconis frica donec ibi adhæreat, deinde accipe quattuor ſtaphiſagriæ grana & totidem albi piperis, & fac ſubtiliſſimum puluerem, & impone eum ſuper picem palato falconis adhærentem, & de eo quod de puluere remanet, immitte in nares falconis, & cùm ſol bene incaluerit

lucerit ipſum, in ſole tamdiu dimittas, quouſque omnem ſui capitis malitiam & phlegma de capite defluens expurget per ſpumam, ſicque per duas dies paſce eum ſuaui & dulci carne.

Ad palatum autem reſtringendum, ſi fortè capitis humor in ipſum fluit, ſume vetus butyrum & chelidoniam æqualiter, & exinde factum puluerem in calida carne da falconi. Contra maculam verò oculorum falconis, ſume piper & aloe æqualiter trita, & ſuper maculam pone, & ſi tempus fuerit vt acacia, quæ ſunt pruna ſpinarum ſylueſtrium, habere poſſis, tres guttas acaciarum ſuper macula inſtilla, quia valebit multum.

Si autem pulmo vel canna pulmonis falconis læſa ſit, ſume ſtercoris

paſſeris & muris ęqualiter vnciā vnam, & piperis albi grana quinq;, ſalgēmę vncias duas, lanę ſuccidę vnciā vnā, & hęc tere omnia, & miſce cū eis mellis & olei puri, vtriuſq; æqualiter ſex guttas, & lactis fœminæ maſculū lactātis, & q̄ eundē peperit guttas nouē, & de butiro quātū ſufficit, & miſce hæc oīa, & forma ex eis cū lacte tres pillulas ad quātitatē auellanæ, & mitte in gulā falconis, & tene eū per duas horas in manu, vt totā euomat potionem, & cū totā vomuerit, poſt modicū pone eū iuxta aquas, & ſi q̄dem ex eis biberit poſt modicum paſce eum pulmone, & corde lactātis agni, & nondū herbā paſcentis, & ſit caro calidior q̄ eſſe poterit, poſtea alia carne ſuaui paſce eū aſſiduè, in ſero aūt da ei ſufficienter de paſſere & pullo, & ſanabitur. Si aūt oſtēderit ſe bulſū ſiue infirmatū in pulmone, ſume auri pigmēti triti vnciā vnā, piperis grana 9. & hæc tūc inſimul cū carne calida, falconi tribue. Iterum aūt tolle tria lardi fruſta, qualia falco deglutire poſſit, & melle ea intinge, & eis

eis limaturã ferri ſuper aſperge, & in gulam falconi immitte, & hoc fac per triduum, & nihil aliud omnino tribuas ei, 4. verò die tolle porcellum tenerum, & eundem vino forti & claro inebria, & calefac pectus inebriati ad ignẽ, & cũ bene calefact⁹ fuerit, tũ de pect⁹ ei⁹ vt sãguis vino infus⁹ in pect⁹, aſcẽdat, & occide porcellũ, & ſtatim ipſum pect⁹ ſic calidũ in calido capręlacte intinge, & falconẽ per aliud triduũ tali cibo paſce, & ſanabitur. Si aũt anguillæ, hoc eſt, lũbrici lõgi, comedũt falconẽ, tolle tenerũ pullũ pudillũ ſiue inteſtinũ aqua bene lotũ, & fac inde tres nodos ad mẽſurã medietatis pollicis, & ex vtraq; parte firmetur liga tenui filo, & imple oleo lucidiſſimo, & ponatur in gulã falconis, ſicut & alia potio poni cõſueuit. Si aũt in craſtinũ adhuc lęditur lũbricis ſumatur raſura eboris & ſtercoris, & paſſeris Indici ſiue ſolitarij, & ſi non habetur, ſumatur ſtercus alterius paſſeris cõmunis, vtriuſq; æqualiter vncia vna, & & hæc pulueri zẽtur & cum carne calida
 falco-

falconi tribuantur. In tertio autem die ſi adhuc perſeuerant, abſtrahatur cruda pellis piſcis,quæ tinca vocatur, quem Germani Sligen vocant,& in calida teſta ſine fumo & flamma ſuper carbones comburatur, & ſumatur cum hoc raſura eboris, paſſerumque ſtercoris æqualiter de omnibus, & terantur omnia hæc, & ſimul mixta cum calida carne miniſtrentur, & ſi neceſſe ſit,quarto die limatura ferri,& git contrita his addantur,& pulueriꝫata cũ carne calida miniſtrentur.

Contra omnia vitia renum,puluerem candriæ,& ſi non habetur, naſturtij aquatici in corde pulli tribue & confert. Iterum ſumatur arboris quæ quercus dicitur, & boli æqualiter, & hæc trita cum carne pulli calida, qui ex vino inebriatus ſit, falconi miniſtren-

ſtrentur, & ſanabitur de omni vitio epatis Contra faſtidium autem & ſiccitatem, ouum cum lacte caprino fac bullire vſque ad duritiem ſine fumo in ſartagine mundiſſima, & ad edendum ſibi tribue, & ſi digeſſerit liberabitur, proficit enim contra omnem infirmitatem.

Contra tineas autem ſi pennas falconum deuorant, balſamum purum in foramine de quo penna excidit immitte, & ſcias quod tinea remouebitur, & penna noua ſuborietur. Adhuc autem croci orientalis puluerizati vnciam vnam, luti ſtercoris anſerini recentis per pannum colati coclearia tria, & totidem aceti fortiſſimi ſumantur, & in vaſe æreo tamdiu dimittantur quouſque cum flore ipſius ad ſpiſſitudinem deueniant, deinde per tres vices loca ex quibus pennæ ceci-

derunt aceto puro, lauentur optimè,& cum illis loca perungantur. Aliter autem ſanguiſugæ ſupra tegulas incendantur, & fac puluerem, & pauonum pennas ſuper fumum ignis pone,& de fuligine illis adhærentē fiat puluis ſimili pondere cum priori, & cum forti aceto, ſed non multum liquidum confice,& deinde laua forti aceto loca vnde pennæ ceciderint, & deinde lardi particulas intinge, in hoc quod confeciſti de pulueribus quouſque adhæreant,& perunge loca vnde ceciderint pennæ bis in hebdomada quouſque pennæ reueniant. Item equi pilos longos contritos tenuiſſimè ſupra carnem falconi in cibum tribue. Item piretri puluerem cũ rafani ſucco & forti aceto diſtempera,& tineas inde punge,& ſanabitur.

Adhuc aliter vre bufonem, & fac

pul-

puluerem, & in paſtum falconi tribue, ad idem valet ſi ferri limatura falconi in paſtum cum carne tribuatur Si autem falco naſcentias in pede habuerit, mediam iuniperi corticem ſicca, & puluerem fac ſubtiliſſimum, & tribue ſibi per nouem dies alternis diebus cum carne, & curabitur Si autem pedum patiatur inflationem, aloe & albumen oui ſimul tere, deinde quære cotem in qua ſæpe acutum eſt ferrum, & in qua ferri aliquid inhæret, & ſuper illam ita diu puluerem frica, quod omnis acutio, quę in cote eſt, in puluerē tranſeat, & tūc pedibus inflatis ſuppone, ita diu donec cruſtam faciat, & pedi hæreat, & ſequenti die optimè ſapone perunge, & tertia die age vt videris expedire.

Si autem mala caro alicubi

in falconis corpore creuerit, accipe calchiam, & aloe æqualiter, & f c puluerem & ſuperpone, & ſanabitur, ad pedes etiam falconis ſanandos mille folij ſaxifragæ verbenę, & plantaginis æqualiter accipe,& pul uerem tritum, cum calida ſibi da carne,& pro certo ſanabitur.Si autem famem inordinatam falco habuerit, muris ſanguinem melapij ſemen æqualiter ſume, & commixta da falconi,& ſanabitur Item ſcito, quod quãdo falconem accipis, & vis ire ad aucupium,debes dicere:In nomine Domini volatilia ſint ſub pedibus tuis. Quando verò mane accipis falconem, dic: quem iniquus homó ligauit, Dominus per aduentum ſuum ab ſoluit Quando autem faſcinatus fuerit, ranunculum in puluerem redige, & da ei in carne calida. Vt autem

hominem

hominem non deſerat, ſume apium mentam nigram, & petroſilinum, & ſimul tere, & cum calida carne ſibi tribue. Ne autem lædatur ab aquila, dic: vicit leo de tribu Iuda, radix Dauid alleluia, hæc tamen vltima non ita rationabilia ſunt ſicut prima. hæc igitur ſunt quæ de medicinis falconum dicta cum experimento prudentium inueniuntur, ſapiens tamen falconarius per experimentum pro tempore his addat vel minuat prout auium complexioni viderit expedire, experientia enim optima eſt in omnibus talibus magiſtra.

Capitulum 20. De regimine accipitrum, & infirmitatibus ſecundùm experta Frederici Imperatoris.

IN hoc capitulo conuenientia medicamina aſturibus, quos ſupra accipitres nominauimus, ponemus, eò quod aſtures ſiue accipitres Theodotion ad Ptolomęum Regem Aegypti ſcribens, in falconum generibus collocauit omnem auem rapacem, cuius vſus eſt in aucupio, falconem vocans. Quod igitur in antehabitis prætermiſſum eſt, hic ponemus, vt continuus, & completus ſit tractatus. Dicamus igitur experta Frederici Imperatoris ſequentes, quod ſubſtitioſus ſit accipiter

piter in pennis varia ſigna defectus producens, quæ hũc grimal Germanicè vocantur, pro certo hic morbus ab interioribus procedit corruptis, & èſt corruptio maximè in radice pennarum, fiat igitur commixtio de ſtercore hominis, quod vim theriacæ habet, & de ſale, & in illa intingantur plumæ accipitris, & mittatur etiam de eo in fundamentum penna rum vbi carni infiguntur, & ſanabitur, deinde aquam bibat, & caro qua cibandus eſt, intingatur in iure barbæ Iouis. Item accipe maluam & ſarutegiam cum adipe porcino, & coque multum, & in os accipitris immitte donec inde tria coclearia conſumas, poſtea dabis ei integrum fel porci vel pulli cum calido porci pulmone, eumque donec ſanetur, quotidie ieiunum in

mane potabis aqua, ad veſperum verò ciba eum butiro. Si autem accipiter frigore tactus in pectore læſus ſit, ex cauſa frigoris illius, accipe grana ſtaphiſagriæ & tere in mortario, & adiunge piſani & mel quantum ſufficit, & frica inde palatum accipitris, & pone eum ad ſolem. Item ſemen eius herbæ quæ radix vocatur, accipe cum ruta agreſti & pipere æquali pondere, & tere, & cum melle pone commiſcendo, & fac inde pillulas ad modum piperis, & da ei per triduum, & hæc fac quotiens frigus eum tetigerit, aut ex frigore ſolutus ſtercus nimium fecerit. Item ſuccum marubij & puluerem piperis, & modicum mellis, & ſemen apij cribellatum commiſce, ſic vt duæ partes ſint de ſucco & vna de melle, & quando fameſcit, & feruenter eſcam deſiderat da ei. Item ad pe-

ctus

ctus accipitris curandum fac de menta puluerem, & cum melle miſce, & da accipitri in eſcam. Item radicem ſinapis & trifolium æquali pondere trita, & cum lacte & oleo hyſſopino in eſcā dabis accipitri, quia multū prodeſt. Item naſturtium cum melle mixtum in carne porcina datum m... um confert. Si autem aſmaticus fuerit accipiter, regulam coctam contritam dabis illi cum carne calida & ſanguine hirci, per tres dies, tolleſque ſuccum abſinthij, & infunde eum inter pellem & carnem in coxa gallinæ, & miſce lac aſini, & da ſibi comedere. Quando autem accipiter cibum per tres dies in gutture ſine digeſtione tenuerit, fac lixiuiam de cinere ſarmenti vinearum, & bene colata, da ſibi cum carne calida per duos dies,

& aliis

& alijs tribus diebus, dabis ei carnē caprinam cum butiro & puluere maſticis, quando autem cibum oblatū non vult ſumere, ſed carnem oblatam roſtro à ſe remouet, commuta ſibi aliam carnem, dando carnem de grue & granum vnum ſtaphiſagriæ ſub lingua eius pone, & ſtatim euomet carnes ſumptas. Si verò omnino vis eum ſoluere & laxare, ſume illam quæ radix vocatur, in qua non ſit aliqua adhuc pullulans vena viridis, & ſcinde eam in tres partes, ad quantitatem auricularis digiti, & acue vtrumq; ad modum grani hordei, & inuolutum in butiro, da ſibi comedere, & demum pone eum ad ſolem & laxabitur. Vt autem ſit ſanus ſemper, nec viſcera eius reſtringantur, coque brachia & ramos maluarum in aqua, donec

tota

tota aqua conſumatur , & poſtea ſiccatos tere fortiter,& pone in aliquo vaſe butiro pleno, & in illo coquantur fortiter, & poſtea coletur hæc ſicut colatur cera, & de pinguedine relicta in colatura ciba accipitrẽ ſigillatim per vices. Si autem pinguedinem iſtam refutauerit, detur ei cũ carne de catto. Ad hoc idem aliud eſt expertum, accipe enim ebolum rutam maluam ſerpillum,& de rore marino pluſquam de alijs aut de ſauina ſi non habetur roſmarinus, & adipem porci qui nunquam comederit glandes, & omnia ſimul trita, & contuſa fac bullire in vino, & poſtea exprimere quaſi ceram, & da in cibum accipitri in ſero per noctem, & non infirmabitur. Si autẽ accipiter de pluribus mutis fuerit, Kalendis Ianuarij in mutam mittatur.

Sed

Sed ſi pullus eiuſdem anni fuerit, mittatur in mutam in Kalendis Iulij, & veſcatur de auibus viuis ſi poterunt inueniri. Item gariofilos & ſemen feniculi cum carne comedat, domus autem mutæ apta & ampla ſibi quæratur, & de muta quando perfectus eſt trahatur. Si autem in muta pennas non citò proiecerit, ſerpentem varium qui inter alios minus habet veneni, & Germanicè Hutter vocatur, cum tritico coque, ex quo tritico & viru ſerpentis gallinam ciba & pota, & illius gallinæ carnibus refectus accipiter, & pennas deponit, & morbum ſi quem habet expellet, Solidarum quoque nouarum pennarum plurimum decoratus longo viuet tempore, & iugiter ſanus & hilaris erit. Item piſciculi minuti pluuiales puluerizentur, &

puluis

puluis ſuper carnes accipitri dandas aſpergatur, & cum carnibus muris accipitri ad comedendum dentur, tunc enim procul dubio citò mutabunt. Item lumbi porci ſanguine agni intincti, & inciſi dati ſibi idem quod dictum eſt citius operantur. Item puluis lacertæ viridis combuſtæ idem facit. Item grana ſambuci in Septembri ſub terra fodias, & poſtea ordeum in eis madefactum gallinis tribuas, & illarum carnes tribue, & ſi alias etiam tribueris in ſucco prædictorum granorũ intinge, & confert plurimũ. Item ſanguiſugas inciſas per ſe vel cum carnibus offer accipitri, & ſi volueris comburendo fac inde puluerem, & offer ei cum carnibus. Item mures viui ſibi dati ſeu etiam minutatim fracti, & in gula ſibi poſiti proſunt. Si verò pennas fregerit, incide

 aliam

aliam pennam illi ſimilem , & fractæ pennæ inſeras. Si autem fregerit pennam in concauo arundinis, pone aliam accipitris pennam, vel ſi habere non potes pennam, cornu in illam inſere cum acu ferrea , vel cuprina in medio quatuor angulos habente, ita quod ex ambobus partibus acuti fiant, quę quidem facere vſu & experientia melius diſces quàm doctrina libri iſtius. Si autem accipitrē volueris macrum fieri, da ei allium tritum cum pulegio, vel carnem macram de bacone ſalſo ſumptam, quę per noctem in aqua ſtetit comedat, & poſtea quater aquam bibat. Si autem econtrario impinguare volueris , dimitte eum per plures dies otioſum, & da ei lumbum porci, & carnem gallinæ pinguis , & ſemper ab vno homine paſcatur, & qui por-

tat

tat eum, ferat in equo ambulante, & detur ei ſæpius cerebrum veruecis ſiue arietis. Si verò à ſole læſus ſit, aquā roſaceam in naribus eius immittas, & mel cum carne caprina comedat, & exſpue vinum quaſi exſufflando in faciem eius. Si autem quando poſt prædam vadit, læſus fuerit à tempeſtate, aquam tepidam ſuper ſcapulas eius ſubijce, ita tamen quod pennas eius prius aperias, & ſic de aqua ſuperfundas tantum quod per renes vſque ad pedes eius perueniens, diſtillet: hoc enim multum proderit. Si verò in interioribus pro venatione infirmatur, noctuas calentes adhuc & veſpertiliones per triduū comedat, & ſi accipere voluerit tres offas carnis porcinæ intinctas in aceto comedat, hoc. n etiā faſtidiū ſibi tollit, & cōtra morbū capitis & pectoris plurimū

conferens operatur. Si autem digiti articulum læſerit, ſcinde murem, & in viſcera eius calida pedem accipitris immitte, & cum faſciola apta cõſtringe, & ſi per hoc non ſanabitur, dextram vngulam porci frange, & cum medulla pedem accipitris vnge per triduum, & ſanabitur. Hæc igitur ſecundùm experta Frederici Imperatoris dicta ſunt à nobis de aſturibus.

Capitu-

Capitulum 21. De regimine aſturium ſecundùm experta Guillelmi.

REpetentes autem curam accipitrum, Guillelmi expertiſſimi in auibus rapacibus documenta ponemus. Dicit enim Guillelmus, quod aſturem qui aſma habet ſic curabimus. Accipiantur gariofili cinamomum, zinziber, ciminum, piper, aloe, ſal dragantum, olibanum de quolibet æqualiter in pondere, & fortiter terantur, & bene ſimul commiſceantur, & ponantur in tegula, & calefiant ad ignem, & cum fiſtula de illo puluere proijciatur in naribus aſturis inſufflando, & de reſiduo pulueris eiuſdem pone cum lardo bene claro aut cum butiro, ad quan-

titate auellanæ, & ſit lardum bene tritum, & pone ipſum per mixturam in palatum aſturis, & poſtea fac eum ſtare ad ſolem, ita diu donec euomat potionem, & in ſequenti detur ei comedere lardum idem ad quantitatē vnciæ, & tertia die detur ei pullus columbinus rubeus, & quarta die fac eum balneari, & curabitur. Contra tineas autem áſturis accipe millefolium & tere, & mitte in acetum, & miſce cum hoc ſtercus anſeris, & ſic commixta permaneant hæc tribus diebus, & demum pone totum hoc in panno lineo, & exprime ſuccum, & vnge inde loca vbi tineas habet, præcipuè in alis & in cauda. Demum tere ferruginem in puluerem, & aſperge in alis & cauda accipitris tribus vicibus de tertio in tertium diem. Quando autem aſtur paſtum

indi-

indigeſtum proijcit, accipe cinnamomum gariofilos cuminum & folia lauri æqualiter de omnibus, & tere & mitte in ollam nouam cum vino albo, & fac multum bulire, ita quod parum de vino remaneat. Sed caue ne per ebulitionem effundatur efferuens de olla, & quod remanet pone in panno lineo forti & extorque ſuccum, & de eo quod expreſſeris, infunde in guttur aſturis quantum ſufficit, illa die nihil des ei comedere, & ſequenti die piſta & contunde fæniculos, & exprime ſuccum, & carnem quam daturus es ei intinge in ſucco illo.

Contra infirmitatem autem aſturis quæ fellera vocatur, & eſt idem quod corrupti humoris repletio, accipe de vrſæ feminę fellę ad quantitatē ciceris, & impone cordi gallinę, & da

ci comedere vſque ad nouem dies antequam ponas eum in mutam, deinde accipe ſauinam, roſmarinum, ſaturegiam, bethonicam, mentam, & ſaluiam, de quolibet æqualiter, & de raphano, plus parum & tere omnia ſimul, & impone parum mellis, & ieiuno dabis ei comedere inde, & poſtea mitte eum in mutam. Contra vitium autem lapidis aſturis, accipe cinnamomum aloë gariofilos zucharum ſaxifragiam gerulã cicadam, æqualiter de omnibus, & omnia tere & diſtempera cum ſiropo roſaceo, & quando paſcis aſturem da ſibi aliquid de iſto cum carne ad quãtitatem duarum fabarum: ſi accipiter proijcit glanum ſiue crudam carnẽ indigeſtam, immitte in gulam eius lixiuiam de ſarmentis, & immitte in gulam eius vnum cochlear, & ſi ſe angu-

anguſtiauerit, accipe ſirupum violaceum, & diſtempera cum aqua frigida, & mitte ex eo in gutture eius cochlearia tria, & poſtquã vomuerit, & ad ſe redierit, balneetur in aqua, & hoc fiat tempore bene claro. Multũ autem valet ſi aliquantulum ſalgemmæ tritum cum lixiuia ponatur, quia bene mundificando facit vomere. Si autem aſtur guttam habeat, ſumatur aurea alexandrina, quantum eſt media faba, vel ſicut eſt media auellana, & detur ſibi comedere, & die tertia detur ſibi theriaca.

Si autem patitur aculeos ſiue punctura acutas, accipe ſetas porcorum & minutatim incide, & ſparſas ſuper carnem aſturi in cibum tribue, vſque ad nouem dies, & poſtea trifolium tere, & ſuccum eius carni in-

ſunde, & da comedere aſturi. Si autem ſpumat in oculis, eſt melancholia ibi congregata, accipe ſiler montanum & ſemen cicutę, & pone ſuper carbones, & ſuffumiga inde carnem, & paſce eum ſuper talem ignē, vt fumus veniat in guttur, & in oculos ipſius, & in ſequenti die da ei comedere aloe ad quantitatem dimidiæ fabæ, & viridem cicadam ſiue locuſtam, quā ſi viridē inuenire nō poteris, tere ſiccam apud te reſeruatam, & aſperge ſuper carnem, & da ei. Si autem ficū in ano patitur accipiter, accipe pinulas alarum, & deſiccatas tere, & ſparge ſuper carnem, & de hoc ciba eum nouem vicibus. Si autem inordinatam aſtur ſitim habeat, accipe liquiritiam Reubarbarum, Betonicam, & ſyrupum violatum, & mitte in aquam, & ſit ibi nocte vna,

& ma-

& mane da ei bibere quotidie de illo, vſque ad octo dies quantum voluerit, & paſce eum de rana. Si autem faſcinatus putetur aſtur, accipe fungũ myrti, & olibanum, & aſpaltum, & palmam benedictam, & teſtæ impone omnia hæc, & exinde ſuffumiga aſturem.

Si autem in capite æger ſit accipiter, accipe raphanum, ſauinam, rorē marinum, ſambucum, ſatuiegiã, mentam, rutam, ſaluiam, bethonicã, & miſce hæc omnia ſimul, & tere multum, & immitte mel, & da ei ex illo quantum eſt vna auellana. Si vis impinguare accipitrem, ciba eum frequenter carne anſeris, & palumborum. Si pediculos habeat, mentam Romanam tere, & diſtempera cum vino acri, & iunge ſaxifragiã, & ſi clarum tempus eſt & calidum,

balnea eum ex illo, ſi autem turbidũ & frigidum, tolle auxugiam gallinę, & impone in illa, & mitte ſuper fimum nocte vna, & die ſequenti vnge aſturem in alis, & in dorſo ſuper caudam, quod ſi naſcentias aſtur habeat, accipe ſanguiſugas, & mitte eas in naſcentias, & ſequenti die accipe lac arboris, quæ celſa ſiue ficus fatua dicitur, & vnge naſcentias, & demũ accipe radices herbæ quæ brancha lupi vocatur, & tere, & commiſce cũ lacte celſæ, & ſuperpone naſcentijs, & ſtet deſuper tribus diebus, & tribus noctibus, & poſtea accipe radicem caudæ porci, & fac bullire, & da ei bibere mane & ſero nouem diebus ad tres fabas. Si autem ſcabioſus ſit accipiter, accipe auxugiam veterem, ſulphur & argentum viuum, & tere ſimul cum aliquot gariofilis, & cina

momo,

momo, & ex eo vnge ſcabiem ad ignem vel in balneo.

Contra dolorem oculorum accipe zinziber aloe, olibanum æqualiter de omnibus, & tere fortiter inſimul, & mitte cum albo vino in bacinum, vbi ſit nocte vna, & poſtea mitte in oculos. Item accipe aloë & ceruſſam æqualiter, & de lardo veteri, rade de medio loco aliquantulum, & miſce omnia hæc, & mitte in oculos eius ſero, cùm cūdum eſt dormitū. Quod ſi crus fractum habet accipiter, maſtica olibanum bolum & ſerpentinam, & cōſolidam, & fortiter tere, & miſce cum albumine oui, & diſtende totū ſuper pannum lineum, & dirige crus fractum, & inuolue in panno dicto, & accipe pennam de ala vulturis, & ſcinde eam, & incanna ex ea crus fractum, & ſic remaneat quinq; diebus,

& quinq;

& quinq; noctibus. Iterum autem cõtra lapidem aſturis, & renum corruptionem accipe centrum galli partem vnam, verbenæ partes duas, & tere, & exprime ſuccum, & da de eo tertiam partem cochlearis aſturi ieiuno, & ſic dimitte eum à mane vſque ad meridiem, & ſi in anguſtia eſſe videatur, da ei còchlearia tria de ſirupo violatio diſtemperato, vel de melle roſato, & quarta die accipe centinodiam, & centineruiam ſiue quinquineruiam, & tere, & accipe ſuccum quantum eſt pars tertia cochlearis vnius, & mitte eum in guttur aſturis ieiuni, & curabitur Si autem podagricus ſit, tere titimalum cum melle & aceto, & aliquantulo calcis, & liga ſuper podagram, & poſtquam ſe mouerit, vnge aloe cum vino, & ſanabitur. Iterum autem contra fellerarn aſtu-

aſturis ſimul & tineam, accipe conchas teſtudinum & ramunculos virides de iubis & ſaxifragiam, ſaluiam, & folia oliuarum, & ſpumam polledri iuuenis, quam proijcit de naribus cùm naſcitur, & fel anguillæ, & hæc omnia mitte in ollam nouam, & ad ignem torre donec inde fiat puluis, & in mane ieiuno aſturi, da inde comedere ad quantitatem dimidiæ auellanæ cum carne pauca, & accipe reubarbarum, & pone in aqua per diem vnum, & da ei bibere, & iſtud fac de tertio in tertium diem tribus vicibus.

Si autem guttam habeat aſtur, accipe anſerem bene pinguem, & aufer adipem eius, & accipe adipem vrſinum & vulpinum, & excoria cattum, & eiectis de corpore catti viſceribus & oſſibus carnem cum cultello

diui-

diuide, & accipe parum ceræ, & de laudano & de xiloaloe, ſiue ligno aloe, & fac puluerem, & ſuccum politariæ maioris & minoris, & incide cæpam albam, & omnia ſimul miſce, & totum mitte in ventrem anſeris, & conſue foramen fortiter, & dimitte per vnum diem, & deinde fac anſerem bene aſſari, & ſagimen quod inde decidit, collige in vas terreum aliquod, & de hoc vnguento vngatur locus guttoſus, & valet omnibus guttoſis animalibus. Item ad clarificandos oculos, accipe dulcem herbam aloe, & ceruſſam æqualiter, & contunde fortiter, & trita cum oleo, & auxugia mitte ad ignem in aliqua teſta donec liqueſcat, & miſce cum his quæ dicta ſunt, & duc & commiſce ſimul fortiter in vnum, & ex vnguento ſic facto, mane & ſero aliquid in

ocu-

oculos aſturis impone, & clarificabuntur. hæc igitur ſecundùm Guillelmum experta ſunt dicta de curis aſturum.

Capitulum 22. De regimine domeſticationis accipitrum, & regimine aucupij.

CVm autem cum aſture vel niſo aucupare volueris, caue prius quod bene ad manum aſſuetus ſit accipiter ſic domeſticando, primò enim vinciendus eſt die ac nocte, & tenendo eum cum zona valde lõga, facias vt ſæpius ad manum aduolet, & quotiens aduolauerit, ſemper aliquantulũ ciba eum, vt aſſueſcat manum beneficam. Cùm autem eum aucupari volueris, primo die accipe columbam in alis depilatam, & fac

eam ſępius ſub pedibus eius effugere, & vt iterum capiat eam, & ſic mutà eam in melius volãtem, & melius, & debiles & paruas aues commuta in fortiores & maiores, ſicut etiam de aucupio falconum docuimus, quia quo ad hoc vnus modus eſt in regimine omniũ auiũ rapaciũ, quotieſcũq; autem accipit auẽ, dimittatur aliquid de ſanguine eius bibere, cum prouocatione & ſibilo aucupis, & in præſentia canum, quia per hoc ſumet audaciam, quando autem aucupari volueris dimittendo ad aues ſilueſtres, primò ciba eũ carne teneræ vaccæ ſiue lingua porcina, quæ in aceto vel vrina parum ſteterit, & mane ſequenti valde diluculo vade ad aucupium. Caue tamen vt non iactes accipitrẽ ſi poteris niſi contra faciem auis, & fac vt accipiter auem

videat,

videat, & non longè ab ea exiſtat quando iactas eum. Dicunt tamen aliqui quod ſi carnem, vt dixi, in vrina iacere permittas, & in mane cibes eum de illa, & in ſero parum de ipſa carne des ei, & in ſequenti mane cibes eum de lingua porcelli, & ad veſperum vadas in rapariam, in qua ſunt aues, audaciam habebit ad magnas aues capiendas: quando verò videris accipitrem venationem videntem quidem, ſed nō appetentem, ſcias quod nimis eſt pinguis & pennas de pinguedine ſpiſſas habere, eò quod nimis delicatè nutritus ſit. Subtrahas ergo ei partem de dieta cōſueta, & dabis ei leuem digeſtibilemque dietam, & in minori quantitate quàm prius, quia ex fame naturali ſurget appetitus magnas aues caprendi,

&c in dieta quam ſibi bonam eſſe probaueris conſerua eum continuè, & ſi nimis eſt pinguis, albeo trito cum pulegio maceratur, & caue ne defectum & puſillanimem facias. Accipiter nāque ab Auguſto, vſq; ad Nouembrem debet teneri mediocriter pinguis, & mediocriter macer non multum ad pinguedinem vel maciem declinans, ſed a Nouembre in antea pinguis tenendus eſt & fortis, tenendus eſt etiā in die diu ſuper manū, & detur ei hora tertia coxa vna de carne pulli, & poſtea per horā permittatur in aqua balneari, & poſtea dimittatur ad ſolē, donec pēnas cōponat ſe perungēdo, & poſtea ponatur in obſcuro vſq; ad veſperū, & ſuperponatur pannus lineus ſuper perticam ſuper quam ſtat, ne vngues lædat, & ab hora veſperarum

teneat

teneat in manu vſque ad primum ſõnum, & tunc ſuperpone eum in pertica panno ſuppoſito ſicut prius, & accende corã eo lucernam per totam noctem, & circa diluculum aſperge cum vino, & poſtea pone eum ad ignem clarum, & orto iam die vade ad aucupium, & ſi videris eum aues appetere proijce, ſin autem, itera quod ſupra dixi, ſi verò capiat, ciba eum de præda quantum vult comedere. Cauendum autem multum eſt ab afflatu & morſu, & laceratione vnguium accipitris & falconis, & omnium rapacium auium, & maximè quando hæ aues balneatæ fuerint, & pennas roſtro compoſuerint, quia pinguedo quędam adhæret roſtro quam accipiunt de cauda ſua, quæ eſt venenoſa: pennas enim & pedes & anhelitum habẽt venenoſas aues iſtę, & ſi tunc cũ

vngue, vel roſtro percuſſerit, poterit eſſe periculum, & iam quidam mortui ſunt de huiuſmodi vulnere percuſſionis. Attende autem quod ſi accipiter plus debito clamoſus fuerit, cibetur veſpertilione pleno pipere trito. Si autem pipiat quaſi pituitæ ſit infirmitatis, & clamare voce ſonora nequit, cum acu ærea nares eius perforabis. hæc igitur ſunt quæ de falconum aſturumque curis, de his qui tempore noſtro in talibus ſtudium poſuerunt congregauimus, nec debet reputari ſuperfluum quod deſeruit delectationi multorum, qui in auibus cæli ludere cõſueuerunt. Vt autem perfectior ſit noſtra doctrina, etiã ſtudia antiquiſſimorum his adiungemus.

Capitulum 23. De regimine infirmitatum omnium auium rapacium ſecundùm Aquilam, Symachum & Theodotionem.

ANtiquiſſimorum quidèm Aquilæ & Symachi & Theodotionis extant Epiſtolæ ad Ptolomæum Philometorem Regem Aegypti, in quibus de moribus & medicinis auium rapacium in communi iſta doctrina continetur: ſi enim infirmitas eſt in capite, & ſit quidem in oculis, vnge ſæpius de oleo oliuæ, & precipuè ſi dolor eſt in exterioribus oculi. Si aũt albugo creſcit in interiori oculi auis, inijce puluerẽ ſeminis fœniculi cum lacte mulieris maſculum parientis. Si autem per ſenectutem caligat oculus, habili argenteo

vel aureo inſtrumẽto coque eũ ſuper nares, vbi ſinciput in medio oculo medio roſtri coniũgitur, ſi clauſas nares habuerit, per fiſtulã paruę pennę inſufla in nares eius puluerẽ piperis & ſaxifragiæ, ſi reuma in capite habuerit, rutam pone iuxta nares eius, & carnem quam comedet in ſucco rutæ intinge. Item allium contuſum cum vino per nares ei immitte, & in loco obſcuro reſideat tota die, & eum per vnum diem ieiunare permitte: ſi pituitam, quam quidam pipiam vocant, habuerit, accipe linguam eius aperto ore, & frica eam cum puluere ſaxifragiæ melle condito, & ſi dicta non proſunt, dabis ei comedere butirum, puluis etiam denſitate caulis ad idem valet. ſi vltra modum clamoſus fuerit, accipe veſpertilionem, & piper tritum intus pone, &

ne, & da ei comedere: ſi veſpertilio nō habetur, alia àuis eodem modo cum pipere parata, ad idem non oberit. Nimius tamē clamor aut infirmitatis aut defectus ex macie, aut quia oua generata in ſe habeat, eſt ſignum: ſi faſtidium habuerit, ſorices viuas da ei, vel catellum in proximo natum antequam videat. Si cibum frequenter non alteratum euomit, accipe ſcamoneam ad pondus quartæ partis eboli, & tantundem cumini, & tritis illis aſperge eorum puluere carnes porcinas pingues, & da in cibum Si verò dictam carnem comedere non poteſt, tolle albuginem oui, & in ea pone dictum puluerem, & ori eius inijce. Item ſi cibum eijcit, accipe oua cruda, & frange in lac caprinum, & totum decoque, & da ei ter ad comedendū, & ſanabitur. ſi mutare pēnas incipit,

exime eum ab omni labore, & abundanter ciba eum, quoties enim eſurierit, tot ſigna fracturarũ vel fracturas habebit in pennis. Valent etiam tunc auibus glebæ virides ſubſtratæ pedibus, & ſolis calor cum æſtu moderato. Nimius autem æſtus nocet. Si febres habuerit, da ei ter vel quater ſuccũ arthemiſię cum carne gallinæ. Item ad idem liga ei dextrum crus fortiter, & tunc in medio cruris vena apparebit, & illam ſubtiliter minue: in crure enim talium auium quatuor ſunt venæ, vna quidem anterius, altera inferius, & tertia exterius magis, quarta poſterius ſuper vnguem maiorem. Signa autem febris ſunt ſi alæ dependent, & caput demiſſum teneat, & ſi vomit quaſi frigore teneatur, ſi cibus abſque cauſa eum faſtidit, aut auidè quidem ſumit,

ſed malè glutiendo inducit. Si autem valde ſitit, recipe puluerem caulis liuiſtici, & carnem de aneto & fœniculo, & coque cum vino, & commiſce cum hoc cochlear vnum mellis, & colaturam huius da ei bibere, vel inijce ori eius, & ſi bibere noluerit, vna die da ei carnem linitam melle, ſecunda die carnem linitam oleo roſaceo frigido. Si felle laborat, quam infirmitatem felleram ſupra vocauimus, puluerem florum ſalicis ſiue gemmarum ſalicis ſparge ſuper cibum eius. ſi ei alæ præter febrem pepēderint, ſume ſanguinem, & adipem anſeris, & de ſanguine frica alas eius ad ſolem. De adipe aũt ciba eum, vel melius ſume oleum laurinũ, & ex illo alis leuatis aſſellas eius vnge, & felle porci perunge alas ipſius, & ſucco verbenæ

vel ſaluiæ cibum eius intinge, ſi alas guttoſas habuerit, hederam terreſtrē in aqua coque, & folia illa cocta, & bene contuſa alis eius iuxta latera circumliga, & cibum eius in eadem aqua tinge. ſi pedes guttoſos habet, vel ſi tineæ comedant eius pennas, carnes hircinas comedat in aceto tinctas, & alas eius aceto calido & oleo laurino ſæpius perfrica. ſi pennam fractam ſine dolore extrahere volueris, accipe ſanguinem animalis paruuli quod gruile vocatur, vel ſanguinem muris, & vnge locum pennæ, & cadet, & poſtea ex melle ad magnam ſpiſſitudinem decocto, fac virgulam ad modum foraminis in quo ſtetit penna, & inijce foramini, & exibit noua penna. Item ſucco herbæ papaueris calido, perunge pennas

eius, & intinge cibum eius eidem ſucco. ſi os fractum habuerit in crure vel in alia parte, aloe calidum ſuperliga, & dimitte vna die & vna nocte. Item ſtercus galli in aceto decoctũ ſuperliga, ſi inquieta ſit auis in pertica, vel ſuper manum, miriam in aqua decoque, & ex ipſa aqua aſperge corp⁹ eius, & intinge cibum eius in ea vſq; nouies. ſi infirmitate quæ rampa dicitur infirmatur, ſucco Arthemiſiæ cibus eius intingatur. Item ſanguine agni calido pedes eius perfrica, vel vino tepido in quo decoctę ſint vrticę, & in ipſo vino cibum eius intinge. ſi ſtercorare non poteſt, fel galli da ei comedere, vel teſtudines albas decoctas. Si nimium laxatur, modicum de ſucco iuſquiami da ei bibere, & intinge cibum eius, ſi pediculos habet, accipe ſuccum abſinthij, vel aquam coctam
cum

cum abſinthio, & eo ad ſolem ſedente, infunde plumas eius & corpus eius per totum. Si lapidem in ventre habuerit, da ei pinguedinem auxugiæ comedere & butirum, ad idem aloe herbam cum puluere apij inuolue cordibus auiũ, paruarũ & da ei comedere. ſic igitur ex his ſimiliter poteris de omniũ auium medicina cõmodè facere. Si autem vis habere piuguem, da ei de maſculi carne bouis vel porci ſi verò vis habere macrum, da ei gallinas iuuenes aqua madefactas: ſi verò vis habere temperatum, da ei gallinas veteres; ſi vis vt expeditus ſit ad aucupandum, ſtude vt facias ei bonam veſicam gutturis, & include in tenebris accenſa ibi lucerna modica, & aucupa alternis diebus: ſi vis vt leporem aut cuniculũ capiat, oportet vt doceas eũ in

iuuen-

iuuētute, & gyros liga in cruribus ei⁹ prope pedes, interiecto ſpatio vnius palmæ, quæ ſit diſtantia cruris à cru re, quia tūc ſine læſione capiet. Sylueſtris accipiter citius manſueſcit, ſi multum ieiunare permittatur, & ſi iuuenis eſt auis, nec nimis calidus, nec nimis frigidus ſit locus in quo cuſtoditur, & in loco in quo ſtat, habeat ſemper herbam mentam & ſaluiam, & ſi eſt accipiter, in primis in folijs ſalicis, demum ſuper lignum ſalicis aut abietis ſemper ſedeat, & ſi ſæpe ſanguinem auium biberit, vires ſumunt, & audaciam, & affectum capiendi, nec negetur ei balneum aquę frigidæ quando nutritur, nec multum coniungantur alæ eius niſi pendeant.

Capit.

Capitulum 24. De alijs duobus generibus falconum, & de locis habitationis eorum, & de definitione accipitrum.

HAEC de falconum etiam & accipitrum natura, & regimine à nobis dicta ſunt ſecundùm dicta antiquorum. Sed præter omnia quæ inducta ſunt falconum genera, duo adhuc apud nos genera falconum inueniuntur, quorum vnum eſt falco lapidaris, & alterum falco, qui vocatur arborealis: primũ quidem mediæ quantitatis eſt, & vigoris inter peregrinũ & gibboſum, & inuenitur in alpium rupibus, et eſt eiuſdem nutritiuæ cum peregrino. Alterum autem medium eſt quantitate & vigore inter gibboſum

& mir-

& mirle, eiuſdem cum mirle regiminis exiſtens, & ideo de his in ſpeciali tractare non oportet. Præter ea autem quæ dicta ſunt, fortè multa apud diuerſos inueniuntur falconum genera, ſed ex his quæ dicta ſunt ſufficiẽter de natura, & nutritura omniũ habetur coniecturalis ſcientia. Sed hic adhuc adijciendum, quod ſicut in ante habitis libris dictum eſt, omne animal abundat in loco vbi ſui proprij & conuenientis cibi eſt abũdantia, propter quod cum huiuſmodi auium cibus proprius ſit venatio auium, abundabunt in locis vbi abundant aues quas venantur. Iſtæ aũt aues ſunt aquaticę quia & illę tardiores ſunt ad volatum, & carnóſiores ad eſcam, & ideo verſus Septentrionem accipitrum & falconum, & aquilarum abundant genera, ſicut

eſt in Britannia, Suetia, Liuonia, & finitimæ his regiones Sclauorũ, Prutenorum, & Rutenorum, & quia frigidæ ſunt iſtæ regiones, & in terris frigidis ſint corpora magna, & ex multo ſanguine multi ſpiritus, & ex illis audacia & feritas vt in ſcientia de natura locorum habitabilium determinatum eſt. Ideo etiam aues rapaces in dictis regionibus magnæ ſunt, & cum audacia ferocitatem magnam habentes. In alijs autem locis proportionalem etiam accipiunt vigorem & quantitatem & audaciam, nec eſt ſilentio prætereundum, quod Aquila & Theodotion & Symachus ſocius eorum, omnia accipitrum genera falcones vocant, & ea quatuor eſſe generum determinant, aſturem primæ quantitatis ponentes in genere primo, & aſturem minorem quem tercellinum

cellinum vocamus, ponentes in genere ſecundo, & niſum in genere tertio, & muſcetum in genere quarto, quibus nullo modo conſentiendũ eſſe, probat, quod tercellinus inuenitur in nido accipitris, & muſcetus in nido niſi reperitur, & ideo & accipiter & tercellinus non differunt niſi ſexu, non ſpecie, quia accipiter eſt fœmina, & tercellinus eſt maſculus, & eundem modum differentiæ habeat niſus, & miſcetus, niſus enim eſt fœmina, & muſcetus eſt maſculus Hæc igitur de rapacibus auibus dicta ſunt.

Ne iſtæ etiam vacarent pagellę, ſabulam de initio rei accipitrariæ, eleganter excogitatam, ex ſecundo libro Hieracoſophioy incerti au ctoris, viſum ſubiungere.

NVnc vnde accipitri, hæc adeo contraria, tamq;
Pugnantes ſortita modos vis inſita fluxit:
Ales vt altilium in gentem implacabilis hoſtis
Bella gerat, nutus tamen idem obſeruet heriles,
Et cultu humano domitus manſueſcat & arte,
Dicite Pierides primaq; ab origine cauſſas
Indagate rei, ſeriemque reuoluite facti.
Perfidiam Troum, & ſpretos vlturus honores
Neptunus ſtructis pactos pro mœnibus vrbis

Per

Per Phrygios latè ſpargebat brachia campos:
Nec mora, ſternuntur ſegetes, labor irritus anni
Speſquè iacent hominum, Simoïs iã deſerit alueum
Auctior, & Xantho excedens ſua flumina miſcet.
Vix ſummis nemoroſi Idæ iuga fluctibus exſtant
Admittuntq; greges, medijs natat Ilion vndis.
Tum cuiuſq; rei obſeſſos vrgebat egeſtas,
Summaq; frumenti penuria, nõ tamen illi
Væcordeis poſuêre animos, oracula diuum
Scitati aut Lycias ſortes, Phœbumq; rogârunt.
Sed quaſi non diuum iuſſu, non cœlitum eſſet
Illa immiſſa lues, vicina per oppida mittunt,
Qui Cererẽ coemãt, rebus ſolamen in arctis.

Auxiliumq́; petant, Ceteq; immania contra,
In cœlum vaſtos Cete eructantia nimbos
(Is miſeris cumulus diuinæ acceſſerat iræ)
Expediant claſſem, & ſocios hortentur ad arma
Illa tempeſtate Hierax rex nomine dictus
Pollebat latè imperio, iuſtiſsimus vnus
Qui fuit, atque omneis inter tota Aſide terra
Diuini cultus & ſeruantiſſimus æqui.
Hic Mariandynos magna ditione tenebat,
Cauconasq́; feros: huic tum piſcoſa Synope.
Atque Elatea mari Scythico circumſona, & olim
Mileti fundata à ciuibus Heraclea
Parebant, quantuq́; patet ſinus illius oræ.
Huc oratores delecti ſorte per vrbem,
Tempora præcincti ramis pacalis oliuæ,
Mittuntur, qui ſupplicibus mæſtisq́; que relis.

Pali-

Principis inflectant ſenſus, pacemq́; reportent,
Et victum, armatamq́; petant in prælia claſſem
Acceptis ille hoſpitio, Quod poſcitis (inquit)
Hoc dabitur. pietas iubet id mea. quippe laborum
Haud alium, tantarum & opum, lateq́; potentis
Imperii fructum duco & laudabile lucrum,
Quàm bene de cunctis in vita poſſe mereri,
Alloquioq́; inopes dignari, opibusq́; iuuare
Nulla mora eſt, veſtris quàm primùm edicite læti
Ciuibus, arma, viros, duce me, claſſemq; paratam
Expectent. vix deſierat, iam claſſis in alto eſt,
Armatiq; foros complet iã remige crebro
Inuer-

Inuerſa Euxini ſpumant vada ſalſa profundi.
Iamq; in conſpectu Tenedos, iam Troia pubes
Proſpectans longè exultat, cùm ſæuus ab alto,
Aegei quo rege tremit circunflua Ponti
Regia, Neptunus furiali incanduit æſtu:
Et, quis (ait) noſtras poſthac procumbat ad aras
Sacra ferens, cumulet ve pijs alteria donis,
Sì conſulta deûm vindicta eluditur arte
Humana, & ſcelus eſt mortali vindice tutum?
Alcides potuit monſtro eripuiſſe biformi
Heſionem ſuit hoc illi per numina pronū,
Et ſua virtutem patriam fortuna ſecuta eſt.
At non iſte, opibus qui nil niſi fidit auitis,
Non feret hoc impune Hierax, reſperſerit aras

Sang-

Seruat: at illa fides, deſideriumq́ue iuuandi
Humanum genus, & pietàs generoſa remanſit.
Hinc hominum ad voces exvltat, & arte magiſtra
Accipiter paret monitis, ac iuſſa capeſſit.

FINIS.

2876775

Digitized by Google